Torparen och hans omgifning. En skildring ur folklifvet. Sednare delen

Bokutgåva

L. J. Hjerta, Stockholm 1843.

Gunnar bar alltjemt en gräsligt bitter känsla inom sig, och kände oupphörligt regn och köld utom sig, ty han trifdes numera aldrig inne i stugan. Gunnar hade således en sort af ursäkt för sig sjelf att han numera, långt oftare än förr, anlitade en besynnerlig vän, döfvande, ögonblickligt värmande och upplifvande, tröstande och lugnande. Vi mena – – – olyckligtvis – – bränvinsflaskan. Gunnar hade i början af sitt sorgliga äktenskap, då kallt förnuft ledde hvarje hans steg, tagit en, högst två supar om dagen. Under den glada, muntra tiden, som föregick denna sednare, och då han ofta nog gaf vika för ögonblickets ingifvelse och stundens smak, hade han tagit två till tre, men nu! öfverväldigad af smärta och brinnande af förbjuden kärlek, som han gerna ville hafva släckt om han det förmått, försökte han att dränka den, och tog ofta sina fem och sex supar, fast sällan tvänne på en gång; och Lena, den usla Lena, låg och djurisk i alla sina känslor, bevisade sin föga fina och själfulla kärlek till Gunnar, just deruti att hon snarare uppmanade honom till dessa öfverträdelser, än sökte hindra honom derifrån; och Lena var just ett talande exempel, att endast den *dåliga*, lågtänkta och föraktliga qvinnan, i hvad stånd hon sedan må vara, är *den*, som utan vämjelse, ja – ofta med en viss afskyvärd förnöjelse, kan se och sällskapa med öfverlastade karlar.

Till Lenas förvåning blef dock aldrig Gunnar öfverlastad, ehuru hon sjelf anskaffade det starkaste och bästa aqua i orten, och detta af den orsak att han tålde långt mera än de flesta andra, genom sin starka oförderfvade natur.

Elin såg eller märkte aldrig detta, ty hon höll sig under dessa regniga dagar nästan oafbrutet i sin kammare vid en kinkig väf, som hon väfde åt Lena, och hvaraf Gunnar skulle hafva kläder. Med sorgfullt hjerta stridde hon mot de oupphörligt bristande trådarne och utbristande tårarne. Aldrig hade Elin så saknat sin älskade bortgångna moder, aldrig tyckt sig se så liten likhet mellan Lena och henne, och aldrig funnit en så stor skillnad emellan att få tillsägelser och förmaningar af en god och rättvis menniska, mot en hård och obillig. Lena påstod ofta att det var Elins fel att väfven gick så illa, och som Lena i det praktiska lifvet var en ganska klok och slug qvinna, som väl förstod alla sina göromål och sysslor, och ofta nog i sina eviga anmärkningar öfver sin omgifning hade ganska rätt, och som Elin var i hög grad god och eftergifvande samt utan allt obehörigt sjelfförtroende, och som Lena dessutom ofta ändå hade moderns röst och moderns blick, fast dessa nu voro skarpa och hårda, så – – – teg Elin och lydde, men med sorg i hjertat, helst hon äfven oupphörligt tänkte på Gunnars förvandling, och grubblade öfver den oförklarliga orsaken dertill, ofta troende sig på något sätt gjort honom emot, utan att veta det, hvilket allt grufligen smärtade henne.

En dag kom Lena in och upptäckte att – – «väfven gick snedt, stod snedt, väfdes snedt», m. fl. snedheter. Hon tog med domkrafter tag i väfstolen och ryckte den fram och åter, och vreden gaf henne en alldeles förvånande styrka att flytta och ruska den stora tunga väfstolen hit och dit. Tråd efter tråd smattrade utaf, och Elin – som visste sig skola laga dem alla – suckade blott.

– Ja, intet blir det bättre för att du står der och suckar och ser på – sade Lena flygande upp och ned, kors och tvärs i väfstolen – utan tag *tag* i det der; ah nej! det *der* då! Asch! så’na mjölknyper! Gack efter Gunnar, som står bort i skjulet och slöjdar.

I hällande regn sprang Elin ut efter Gunnar, och kände ändå en lättnad af detta himmelens regn, jemfördt med vredens åska och ett regn af ord.

– Käre Gunnar! – sade Elin skyggt – var så god och kom in till Lena och hjelp oss litet på väfstolen. Der felas något som Lena ej kan hjelpa sjelf.

– Skall jag taga några verktyg med mig – frågade Gunnar, utan att se upp.

– Jag vet intet – svarade Elin, och hjertat slog så att hon visste ingenting.

De följdes åt in, fast ett långt stycke ifrån hvarandra.

– Se här! – började Lena, så fort hon fick ögonen på Gunnar. – Se här ska' du få se hvad Elin suttit och bråkat till väfven! Hade *jag* intet kommit, så hade hon väl förderfvat 'en. *Här* är snedt, och *här* är snedt, och här är *vindt*, och har du ingen yxhammare, så ska' jag gå efter en, me'n du ser på 'et. Håll här, Elin!

Lena gick, men kom ej så snart igen, utan man hörde henne ryta på Abraham, som förlagt yxan. Imellertid riktade Gunnar väfstolen utan att säga ett ord, och Elin hjelpte honom lika tyst. Men slutligen när hon trodde sig höra Lena vara i antågande, manade henne det beklämda hjertat att passa på tillfället, och med tårfylld blick såg hon skyggt upp till Gunnar, sägande:

– Gode Gunnar! är äfven *du* ond på mig?

– Man kan väl icke vara ond på Guds englar heller! – svarade Gunnar hastigt och med en stor, klar, kärleksfull blick, och alls icke besinnande huru *mycket* dessa få ord inneburo. Men Elin *kände* det, ty hon blef i en hast tröstad, glad och munter, fördrog utan all ledsnad alla Lenas bannor, gjorde punktligt som hon sade, och satt en stund derefter allena och småsjungande i väfven, lagande alla sina brustna trådar, men utan en enda tår i de källblå ögonen. Hon var så glad, så god, så lekfull och hjertlig, att sjelfva Lena blef blidkad, och om aftonen när familjen åt sin qvällsvard, och solen nästan alldeles klart gick ned, sade Lena spefullt och med skadeglädje, men ändå skrattande:

– Få se om vi intet *nu* blir bedda te' slotterhjelp hos Lars Carlsa, nu när sola gladdes så klart. Jag vet han ämnar det, och väntar bara på uppehållsvä'r. Jag tycker hva' hans äng ska' se ut, som ligger oslagen än! Det höet blir väl som långhalm, tänker jag, och han får intet halfva nytta' me'et. Men de' ä' likt den skråen och högfälige besten, som tycker sig vara för mer än alla andra, och klokare än Gud fader.

– Åh, han ä' hvarken en skråe eller så inbillsk som du säger – svarade Gunnar fermt – utan han ä' en rasande galanter, kloker och dugtig karl, fast han har tagit sig vatten öfver hufve't, och har för stort bruk, så han hinner ej med det han ska.

– Ja ja, derför ä' han just en skråe, och derför får han göra slotterhjelp se'n alla andra mejat utaf sin råg – vidhöll Lena halfskrattande.

– Ack ja! bara hans slotteröl *blef utaf!* – utropade Elin glad och klappade med händerne. – Jag har aldrig i min tid varit i slotteröl. Det fick jag aldrig för mor, och se den tiden kunde jag alls intet röra mig med rifva 1 i hand. Men se nu! Ack hvad det vore roligt!

Elin hade ej sagt ordet ut förr än en ung gosse om fjorton år stod inne i stugan och «helsade så flitigt frå' far», och bad att «allihop» skulle vara så goda och komma morgonen derpå på slotterhjelp.

Elin hoppade och gjorde allahanda befängda miner mot Abraham, som äfven tog ett par af sina «galtasprång» – Lenas vanliga benämning på hans lunsiga skutt. Lena skrattade och slog uti en full sup åt

gossen, som tömde den i ett drag, samt gick sedan vidare för att bjuda flera och supa mera.

– Hva' va' de' ja' sa'! – utropade Lena innan gossen knappt stängt dörren. – Jo jag visste't just präsis, att bara vädret såg ut att litet lättna opp, skulle vi prumpt dit för att hjelpa den skråen, i stället för att göra sitt eget arbete, som ligger så på.

– Du kan ju bli hemma – sade Gunnar kallt.

– Jo, det tycker jag just! – svarade Lena förargad. – Och du, och Elin, och Abra'm och kanske svärmora *med*, skulle gå sta'! Nej tack! Nog följer jag med, fast det förargar mig alltihop. Hur dags ska' en gå sta' till morres betti? Det blir väl midt i natta, det?

– Åh nej – svarade Gunnar – j ska' få ro dit, och då kan vi ej behöfva ge oss stad förr än klockan tre.

– Ja, det ä' minsann bittida nog! – sade Elin skrattande, och skyndade småhoppande in i sin kammare för att se till paryren för morgondagens fête, för att på en gång bruka tvänne termer ur salongsspråket.

Elin hade ett litet fel: hon var fåfäng i sin klädsel. Modern och hon hade varit flitiga och snälla, och verkligen icke förtjenat så litet med sin söm och sina handarbeten, och allt hade gått till Elins kläder eller små fantasier. Hon var dertill likvisst mycket ömsint och medlidsam, gaf ofta fattiga och behöfvande sina sämre kläder, och hade således sjelf oftast nya och vackra dylika, och hade deraf en stor mängd i förhållande till hennes stånd och vilkor. Mycket väl aktade hon sina kläder, så att de sågo alltid ut som hade de varit alldeles nya. Bland sina många klädningar hade hon äfven en ljusgrisdelin setsklädning, som hon ansåg sig kunna hafva, fastän hon oafbrutet sörjde sin moder, ty hon hade hört att man brukade grisdelint i sorg, och ehuru glad hon var öfver att få gå i slotteröl, ville hon för ingen del hafva brokiga kläder, utan när morgonen kom, steg hon opp så fort det dagades, och började, smågnolande af fröjd öfver det vackra vädret och ännu något annat, att kamma ut sitt långa, ljusbruna och glänsande hår, rent och fint som en hoffrökens, samt fläta det i en stor tjock fläta, som sedan sattes helt konstmessigt fast med en liten nätt kam och en stor hårnål. Derefter såg hon suckande och noga efter att hennes små guldörhängen, det sista hon någonsin fick af sin bortgångna moder, voro väl tillhakade att de ej kunde tappas. Sedan klädde hon sig vidare, och när hon var färdig i sin vackra ljusa klädning, med svart förkläde och svart silkesshawlett, såg hon nätt och näpen ut, som en liten docka, ty alla hennes kläder sutto väl och tätt åt den smärta och ändå fylliga växten. «Man kan väl intet vara ond på Guds englar», upprepade hon flera gånger för sig sjelf, och till och med framsjöng det helt sakta. Det låg något himmelskt och tjusande för Elins hjerta i dessa Gunnars ord, men hon trodde blott att det var litet oskyldig glädje öfver att hennes svåger «ej var ond på henne». – «Han är visst ledsen för något», tänkte hon ibland, och drog en djup suck vid denna tanka, men – – kärlekens egoism, den största ändå af alla, lät dock denna tanka blekna undan för den: «Han är icke ond på mig! Han liknar mig vid Guds englar! Ack om jag vore *en*, så skulle jag jemt sväfva omkring honom, och glädja och muntra honom.»

– Nå, i allan da'r! – skrek Lena gällt, när klockan var nära half fyra – sofver Elin än! Upp med dig i rappet, annars ro vi ifrån dig! Karlarne ä' redan nere vid båten! Sno dig och tag på dig din ullshawl, för det ä' kallt på sjön, så här på morgon.

Allt detta skrek Lena i förbifarten genom farstugan, och utan att öppna Elins dörr. Men Elin hörde det, efterkom genast hennes tillsägelse, knippade upp sin klädning, kastade på sig sin stora ullshawl, och skyndade hoppande och glad efter Lena.

– Ack nej! Jag måste kyssa lille Gustaf, innan jag går, och säga ett vänligt ord till «svärmora»! – sade hon när hon var ett långt stycke från stugan; vände således om, flög in igen, skyndade bort till gossens vagga, kysste honom så att han vaknade och ropade sedan skrattande till mor Ingrid, som redan satt och spann i sin

vrå:

– Ajös svärmora! Roa er galant med Gustaf, som jag nu så snällt väckt upp åt er! – Och dermed ilade hon ut och var nästan lika fort som Lena nere vid stranden. Den gamla deremot, hon hörde upp att spinna och såg sorgligt leende efter den goda, glada flickan.

– Ja, *sådan* skulle ho' varit! – sade hon halfhögt för sig sjelf, suckade djupt, började åter spinna, samt med andra foten röra på Gustafs vagga, så att han skulle insomna igen. Det var dock icke med en farmoders eller mormoders rågade ömhet, hvaraf strålarne gå rakt ur det innersta af hjertat, utan med en god och huld sköterskas omvårdnad.

Imellertid gungade «våra fyra» på de af sommarvindar lätt krusade vågorne, och andades in frisk sjö- och morgonluft i lungorne, hvilken förvandlades till frisk lefnadslust i själen och ett ljuft vemod i hjertat. Sjelfva Lena var mindre barsk, mindre sur och tvär än vanligt, och sjelfva Abraham fick ett halft vänligt ord af henne. Hennes goda lynne yttrade sig nu som alltid i högljudt skratt och satiriska, halft ilskna, men ofta nog icke så dumma reflexioner öfver allt som omgaf henne här i verlden, Guds verk så väl som menniskors. Hon sparade ingen, och hade försyn för intet. Hon pratade nu nästan ensam i båten, så här ungefär:

– Kors Abra'm! Du ser alldeles ut som en ny lergök, så'na en ser i marken,2 der du sitter och ror i de rödbruna sommerkläderne och det rödbruna ansigtet och de rödbruna näfvarne. Eller som 'en hade doppat dig i alebark och så rullat hufve't i schäkteblår. Hva' tusan, Hans Mattsan! jag tror du har hvita håser3 på bena! Piska tre så'n stått! Men kors ifrå attan! jag tror sannerligen att de' ä' *bare bena*, som ä' så rena och ljusa! Ha! ha! ha! Så du har skurat på dom! Du fick väl ta' till båd' sand och aska? ha! ha! ha! – De' ä' skråen till dummer sjö, denne här, som ska' gå i så många kringelikrokar, och ha så många uddar och holmar och onödiga inrättningar, som bara ska' ligga folk i vägen, som ska' rakt fram. – De' ä' skråen hva' Holma kyrka syns bra hit! Men det våller att de ha' byggt 'na så åbäkeligt stor, att alla penga' tog slut när de halfbyggt 'na, och att ingen går dit om vintern, för då frysa de ihjäl sig, för se hela församlinga kan sitta i en vrå af 'na. Har j hört, apripå om kyrka, att nu börjar de, båd' töser och små pojka' att predika der i Holma gäll,4 så nu kommer det snart te' oss, men det säger jag dig, Elin, att börjar du å predika å väsnas, så slår jag ihjäl dig, för du ser mig just ut att vilja predika. Eller han, Abra'm, nu se'n han kan e' glosa här och e' glosa der ur kakesa, kanske han klifver opp och vill «ropa bättring»! Men det ska' bli' lagom predika, det; det lofvar *jag*, utan jag ska' predika *sjelfver* så mycke' som behöfs predikas.

– Ja, de' må Gu' veta att j båd' *kan* och *gör* – mumlade Abraham, men Lena hörde det ej, eller låtsade ej höra det, utan fortfor:

– Rättnu börjar jag å bli hungrig, men guskelof äta och dricka få vi nog i dag, de' har ingen fara, för se det finns då ingen så högfälig och öfverdådig och spandersam, som Lars Carlsa och Larsa-mora. Gubevars! de' blir väl alldeles rosenrasande galant, om de nu ska' ta' sin siste fyrk, sin siste sågelbit och se'n svälta hela året om, för se det ä' aldrig något för jemnan med det dera folket. I dag *så*, i måra *så.* Än *har* de och än har de *intet*, och vånglare ä' de allihop. Och med om allt nytt och befängdt ska' alltid Lars Carlsa vara! Skulle han intet, kantänka, vara den allra *förste* som gick in i det dera nya brandstodsverket, som Gunnar berömde så ofanteligt och nödvändigt skulle vara med om, bara för att Lars narra 'en till 'et, likasom en intet hade skatter och pålagor och elände nog ändå, utan att sjelf påbörda sig mera!

Under allt detta prat sutto Gunnar och Elin stumma och blickade in i hvarandras ögon, ty de sutto så nära hvarandra, så midt emot hvarandra, att de kunde ej undvika det, och Gunnar sade till sig sjelf: «Deruti ä' fälle ingen synd», och Elin sade – – – intet. Men snart började morgonsolen äfven kasta varma blickar på de roende, och Elin vecklade upp och öppnade sin stora rutiga ullshawl, måhända dertill drifven äfven af den sol som lyste och värmde henne inifrån.

– Hvad skråen! – utropade Lena, när Elin öppnat shawlen. – Jag tror att du spökat ut dig i setserkattunsklädning! Nå aldrig såg jag maken i ett slottergille förr! Hvad ska’ det nytta till? Kors jag har intet sett det stolleriet förr än nu, då du tog opp shawlen, för se du har knippat opp kjolen, så att jag bara såg underkjolen. Kors ett sådant dåraktigt och fåfängt spökeri!

– Ack Herre Gud, så ledsamt! – sade Elin helt betryckt. – Är jag nu för grann igen? Ack, tänk om de skratta åt mig och göra narr af mig! Ack, att jag intet hade *vett* att fråga dig, käraste Lena!

Hårdhjertadt och begabbande svarade denna:

– Ja, hvarför gjorde du intet det? Så ä’ det att vara sjelfkloker! Och nu får du också hålla till godo med, att de skratta ut dig.

En tår trängde fram i Elins öga. Gunnar hade hittills tegat, men nu blef det honom omöjligt.

– Gräm dig intet, Elin, för så litet – sade Gunnar, med en blick så mild och ljuf, att Elins tår i ögat genast återvände till sin källa. – Var du hurtig och glad som förut – fortfar han. – Lena bara narras och skalkas med dig. Om du ä’ nätter och fin som en docka, så – – – har ingen annan ondt af det, än den som intet ä’ så med. Trösta dig med det.

– Ja så, det skulle väl vara en släng åt mig det – sade Lena, rodnande af afund och svartsjuka, men Gunnar började vicka med båten och krångla med årorne, och tala högt och öfverröstande till Abraham, som skulle styra och bar sig dumt åt, och derefter började han rent och klart, men högljudt att hvissla en munter polska, något hvarmed han stundom besvarade Lenas utfall, då dessa oftast förvandlades i sur tystnad. Så var det nu, och inom några ögonblick lade man till vid stranden, samt började vandra, ty Lars Carlsson bodde väl en half fjerdingsväg från stranden, men med åtta sådana ben som «våra fyras», är en dylik vägbit blott några steg. När de hunno fram voro många komna och många icke komna. Slottern och traktaten började genast, och arbetet fortfor nästan oafbrutet till klockan sex på aftonen, då det på en gång alldeles slutade och alla vände hemåt boningshusen, för att der intaga den enda ordentliga måltiden, ty förut hade man blott utburit smörgåsar med och utan ost, öl, bränvin m. m. Dagens hafda möda och matlusten gjorde hela slotterlaget till en början väl icke just tysta, men lugna och stilla, och endast tänkande hvar på sig och sin lekamen. Elin hade satt sig till bords bland några andra unga hyggliga bondflickor, hvilka i allra högsta måtto berömde hennes «nätta klädning» och öfriga utstyrsel. Elin teg och skämdes för detta, långt mer än det gladde henne, ehuru hon alldeles icke tyckte sig se allt det begabberi, som Lena förespeglat henne, utan fastmera välvilja och godhet öfverallt, ty *så* öfversatte Elin den beundran hon väckte för sitt vackra, intagande utseende, sitt glada väsende och sin nätta klädsel, som ingen annan än afunden fann opassande; ty ingen må föreställa sig, att ej denna mörka fru (afunden nemligen) sitter lika väl till bords med slotterfolket, som hon tager sin plats vid den konungsliga taffeln, och gjuter sitt gift så väl i finkelflaskan som champagnebuteljen.

Snart började den första hungern vara stillad, och snart började bordssällskapet, för hvilket det var dukadt ute på gården vid långa, väl lastade bord, att blifva ganska högljudt, och värden med hans söner och drängar gingo rundt omkring, för att uppmuntra gästerna att «taga för sig», icke «spara hans välfägnad, när de förut så litet sparat sina krafter ute på ängen». Han var en förträfflig värd, denne Lars Carlsson, alldeles ett mönster för goda värdar; sade sina gäster oupphörliga artigheter, fast dessa voro groteska, men kryddade med stor bondqvickhet, och fann beständiga medel att få dem till att äta och dricka, vara glada och muntra. När han kom till Elin och de unga flickorna, räckte han åt den förra en silfvermugg med fraggande öl, och förde den han sjelf hade till sina läppar, sägande:

– Skål! du lilla skönhetsblomma, som först i år spruckit ut på *våra* ängar. Skål min sötonge! Jag skulle sannerligen be ’na om en liten puss, om intet alla gossa’ då blefve rasande på mig, gjorde kol på mig och

kunde slå ihjäl mig för omaket, och se då! – – kunde jag intet en gång få bli svärfar åt ’na, min rosenknopp.

Gunnar, som icke satt långt derifrån, såg opp med ett par ögon, der man kunde läsa både blixt och åska, ty Lars Carlsson hade en ung son, äldre likväl än den som varit bjudare i Viken, och hvilken just ansågs som en af församlingens hyggligaste och raskaste drängar, samt en af dess största bonddandys. Han hete Oskar, ty Lars Carlsson var af framtidens män, och hade analogt dermed namnat sina barn, så att en dotter döptes till Maximiliana och en till Eugenia, hvilka båda gemenligen kallades Maxa och Ugena, likasom sonen Nikolaus fått krypa ur sitt ryska skinn och in i det något svenskare, som heter: Nisse.

Elin log och upptog den fryntliga värdens artigheter gladt och skämtsamt, icke alls våpigt och förläget, fast hon rodnade vackert. Elin var af dessa naturens skötebarn, dessa älskvärda qvinliga varelser, hvaraf finnas några, om just icke många, i alla möjliga stånd och klasser, och som hafva takt och behag i *allt* hvad de företaga, och en tjusningsförmåga som ingen man kan rätt emotstå. Följden af detta blir alltid hos dessa qvinnor ett ökadt behag, ty vissheten att blifva bemärkt och firad af männerne gör detta till något så vanligt och påtagligt för dem, att de dervid behålla all sin fattning och icke dimpa ur denna, icke alldeles komma i otakt, se förlägna och förvånade ut, veta hvarken om de skola tala, svara, slå opp ögonen eller blunda, kikna af skratt eller se doucereusa ut, såsom dessa andra, eller mängden, hvilka endast då och då få en liten paroxysm af skönhet, behag och tjusningsförmåga, endast *någon gång* väcka en smula beundran.

När sonen Oskar kom till Elin och äfvenväl ville att hon skulle dricka med honom, afslog hon detta åter, och skämtade med ynglingen i en helt annan ton än med hans fader, men så lagom och så med bibehållande af sin qvinliga värdighet. «O!» tänkte Gunnar, och det nästan för allra första gången rätt redigt, ty de flitiga libationerne hade svepat ett lätt moln omkring hans ömtåliga samvete, ehuru alldeles icke omkring hans hjerna: «O! om jag rådde om denna skatt, denna juvel, om jag fick trycka henne till mitt bröst och kalla henne för *min*, så – – – skulle jag gerna arbeta i en ankarsmedja dag och natt, eller – – – åtminstone frå’ sola uppgång till senaste qvällen.»

Så snart slotterlaget slutat sin måltid, började genast dansen efter några hurtiga bondfioler, och ute på en liten vacker grön gräsplan, omgifven af höga lummiga träd, och der några bänkar voro för tillfället uppslagna. Dansen hade icke väl kommit i gång, förr än två, tre herrskapsvagnar och ett par schäsar höllo vid den ståtliga bondgården, och ur dessa steg herrskapet på Grantorp, majoren och hans unga dotter, fröken Elfrida, och en äldre herre i deras sällskap, samt kyrkoherden och kommistern i församlingen med hela sin familj, alla inbjudna af Lars Carlsson «för att titta på dansen i gröngräset e’ lita’ stund i qvällninga», och alla voro populära nog att gerna infinna sig. Dessa serverades nu med både kaffe och thé, det förra starkt och präktigt, det sednare något litet kryddadt med – – stött kanel; vidare bjöds dem «stadsskorpor», fint bröd och till och med *vin* i höga spensliga glas. Dansen led väl i början ett litet obetydligt afbräck af denna herrskapsuppenbarelse, men efter några ögonblick fortgick den med fördubblad fart, och snart såg man både den gamla majoren, som liknade en af tolfte Carls bussar blå, och den unga fröken, prestgårds-ungdomen, magistern och gossarne på Grantorp, blanda sig i den glada, lifliga dansen och taga sig en liten polska, och det gick ett svart moln öfver alla Gunnars sinnen när han slutligen såg Elin, gladt och muntert, svänga om med – – sjelfva patron på Grantorp. Denna syn var hemskare för Gunnar än alla andra han kunde tänka sig, helst han i sin dämons blickar upptäckte hur behaglig denne fann den unga vackra Elin, hvilken bland alla herrskaperne utgjorde det förnämsta talämnet.

– Ma foi – sade den äldre herrn, som var med majorens, och tog en väldig pris ur sin tuladosa – *den* flickan skulle göra uppseende i sjelfvaste stora Stockholm! Det är ju alldeles en *Taglioni champêtre.* Se bara hur lätt och gracefullt hon svänger, alldeles som Taglioni i Sylfiden pirouetterar omkring sin sofvande älskare! C’est charmant! Bravo!

– Ja, men vår bränneridräng Olle ser minsann ej ut som någon sofvande älskare, utan en som är rätt yrvaken ändå – sade skrattande och litet spefullt mamsell Sara, hvilken med en viss kaustik och lakonisk ironi ofta besvarade den gamla *precieusa* kammarjunkarens evinnerliga Stockholms-reflexioner.

Gunnar kände under denna afton alla svartsjukans klor i sitt hjerta, och hvar enda en af dem var dock olik den andra. En skar djupt, en stack ilskefullt, en ristade häftigt, en sargade fram och åter. När Elin svängde med patronen, hade Gunnar haft den största håg att jaga en kula ur sin säkra bössa genom hans skalle; när hon – mot sin vilja – flängde med Olle, tills han höll på att draga omkull henne, kände Gunnar en brinnande håg att «smörja opp» högstdensamme; när hon gladt och lifligt, och under jemt småprat och skämt dansade med Bengt, som hon var så bekant med, emedan han merändels tillbringade sina söndagseftermiddagar i Viken, så ville Gunnar blunda, och när Elin – såsom Gunnar det *tyckte*, fast han ej satte det i *våra* salongsord – något litet koketterade för unga sonen i huset, den fiffiga ungersvennen Oskar, då – – – gick Gunnar sina färde och ställde sig mot ett träd, lutande, som hade han svindlat efter dansen, ty äfven han hade – nästan bara för att glömma hur han led – dansat en förtviflad polska med en ung piga, som han alltid förr i sina glada, lyckliga lek- och lustdagar hade svängt om med, utan att dock någonsin haft särdeles kär.

Elin, med all qvinnoblickens förmåga, hade bemärkt denna häftiga, nästan ursinniga dans, bemärkt Gunnars ifver och flickans belåtenhet, och slutligen detta Gunnars lutande mot den något litet aflägsna almen. Utan att besinna sig något, slutade hon tvärt sin dans med unga Oskar, och sprang bort till Gunnar, tog honom sakta på armen, för att han skulle se henne (ty han stod der med slutna ögon) och sade med en ton, så ljuf och så darrande, att man skulle vara af bly, för att icke deruti upptäcka hela kärlekens oro och deltagande:

– Gunnar! hur är det med dig? Se upp eller jag tror jag svimmar af förskräckelse, ty du ser så sjuk ut.

– Jag sjuk! – svarade Gunnar, sig icke mera mäktig. – O nej! *Nu* är jag friskare än någonsin! Och ändå friskare skulle allt bli, ville du bara dansa med mig en liten half sväng?

– Om jag vill! – sade Elin, som lidit outsägeligen af Gunnars köld och frånstötande sätt nu i många dagar, och hans undvikande nu under dansen. Men en sådan dans, som nu blef! ja, det får man leta efter, ty de unga, arma varelserna dansade nu, icke på menskliga fötter och ben, utan på en förtviflad kärleks vingar. De flögo! deras blickar smälte tillsammans till en, och tiden flög för dem lika fort, som de sjelfva. Gunnar hade blott ämnat att dansa några ögonblick, och halftimman var nu redan förbigången, och Gunnar trodde sig likväl ännu hafva några minuter igen af det korta «ögonblicket».

Luften var klar, natt var redan inne, och när Gunnar och Elin ändteligen slutade sin dans, gjorde den inbrutna skymningen och allmänna förvirringen, att ingen såg huru Gunnar ett ögonblick tryckte Elin hårdt till sitt hjerta, sedan släppte henne handlöst och åter ilade bort till sitt träd, men med en centnerstyngd öfver samvetet. Elin stod stilla och stum och hvarken hörde eller såg eller svarade, när Lena kom och häftigt ryckte henne i armen, sägande med hvass ton:

– De' va' väl skråen till dans! Du ämnade väl förgöra Gunnar för mig, kan jag tro. Nu vill jag hem från detta uschla skojare-väsendet. Hvem som vill kan ju stanna qvar, men Gunnar ska' ro mig hem. Du och Abra'm kan ju stanna qvar, vet jag, och gå omkring se'n.

– Nej, jag vill följa med. – svarade Elin både tanklöst och tankfullt.

Lenas vrede, ty det var verkeligen i en sådan, som hon nu talade, hade denna gång ej flammat opp af sig sjelf, utan bränn-Olle hade både antändt den och blåst derpå af alla krafter. Lena hade nemligen suttit och sqvallrat med några andra, redan ur dansen komna, halfgamla qvinnor och pigor, då Gunnar började den förtviflade dansen med Elin. Lena hade alldeles icke bemärkt dem, förr än Olle, halffull och ilskefull, som alltid, kom till denna sqvallergrupp, och skrikande och skrattande gjorde dem uppmärksamma på «den

hiskeliga dansen».

– Ser j Lena! – skrek han – hurvulet Gunnar dansar med söster-er! *Den* tror jag han tycker bra om, och rasande söter ä' ho' med, så det vore väl just intet så mycket att undra på, om han tyckte mer om 'na än er, Lena. Ha! ha! ha! Akta er, j Lena! det kan bli er en fuler fisk att fjälla. Söster-er kan snart bli mattmor i huset och befalla öfver er, och j få gå som piga under 'na, i vrärna.5 Ha! ha! ha! Jag ville väl se er hur arg j skulle vara, när söstera stack ut er, och det tror jag, tame hin onde, hon re'n har gjort! ha! ha! ha! Se hur di svänga! Se hur di glor på hvarara! Och nu tror jag för visst att han kösste 'na innan han släppte 'na, för så såg det ut, teminstingen! ha! ha! ha!

Lena behöfde icke höra mera, för att ett af svartsjuka alstradt raseri skulle upplåga inom henne, och hon flög genast opp från sin plats, och vände sig till Elin så som man anfört.

Man har äfven sagt att Elin stod stum och stilla der Gunnar lemnade henne efter dansen. Det gjorde hon äfven. Hon sprang nu icke bort till trädet, mot hvilket Gunnar stod lutad, hon vaknade *nu först* till full besinning. Hon kände nu först denna råga, detta öfvermått af tillgifvenhet, som man kallar kärlek och som ingen qvinna *får* känna för någon annan än den, som försynen bestämt till hennes make, och som annars är ett brott, helst när en annans make är föremålet derför. Allt detta stod *nu först* klart för Elin, och hon kände på en gång hur outsägligt hon älskade Gunnar, och hur illa hon med detta gjorde. Hon hvarken hörde eller såg eller tog afsked eller tilltalade någon, utan följde mekaniskt med Lena när denna gick bort till Gunnar, ryckte honom i armen och frågade om han stod vid trädet och sof, om han intet *hade nog* af detta «flänget», och om de intet skulle få ro hem nu.

– Jo bevars! – svarade Gunnar, rusade bort från trädet, och ilade ned till sjöstranden der båten låg, alldeles förgätande hela Abraham.

Lena och Elin följde efter, och när de nedkommo till båten, sågo de med någon förundran att Abraham låg och sof i den. Men alla tego, ty hvar och en af de tre voro i en sinnesstämning svår nog att beskrifva. När de kommo i båten svepade Elin sin ullshawl om hufvudet och låtsade slumra. Gunnar deremot rodde med förfärliga långa tag, som ville han fly för något ondt, men – – det onda följde med, ty det satt midt i samvetet och bet omkring sig. Lena försökte att gräla litet, men då ingen svarade, såg hon sig tvungen att tiga. Slutligen sade hon likväl till Abraham:

– Aldrig såg jag dig förr göra något, som intet var erke-dumt, men det va' klokt nog att gå ned och lägga dig i båten; mycket klokare än många andra, som dansa och flänga båd' i tid och otid.

Ingen svarade, men efter en stunds tystnad sade Abraham, halfhögt.

– Ja, intet har dansen varit stor *för min del*, det må Gud veta, men se! då Elin intet ville dansa med mej, så ville jag slättes intet dansa med nå'n an'.

Elin hörde icke denna Abrahams anmärkning, och så godt var det, ty beklämdt var hennes hjerta förut, och hade troligen blifvit det ännu mera om hon märkt hur hon med sin köld kränkt ett annat menskligt hjerta. Qvinnorna hafva åtminstone en gnista medlidande i dylika fall, helst när de äro goda, rentänkande och oförderfvade. Man teg oafbrutet och Lenas vrede började något litet lägga sig, helst Gunnar sade ett par vänliga ord till henne, frågade henne om hon ej frös, och om hon ej ville hafva hans helgdagsrock, som han icke rodde uti, utan som låg i båten. Men Lena frös icke, ledsnade deremot slutligen vid att tiga, och började derföre att allena hålla målro på följande sätt:

– Det va' ju ett fasa kalas och tumult! Så'nt kan *den* bli fattig på, som intet ä' rikare i det hela än Lars Carlsa. De ä' fasligt hva' de' ä' högfäliga hela huset öfver en bank! Töser och pojka' med. Och hvad sulle

det nytta till att bju'a herrskapera? Bara ideliga högfärden. Mamsell på Grantorp satt der, kantro! i sin förnämste summerhatt, för jag känner nog till dem allihop, och fröken på Svanvik va' ju så grann i yllesets, som på herrskapskalas. Det ä' just en duminge den deringe majoren, som vill ho' ska' ta' den der skråen frå' Stockholm, kammerer'n eller kammartjenarn eller hva' ha' ä' förslag, den der gamle, långe, magre stuten frå' Stockholm, som bara snusar i kyrkan om söndarna. Den ska' ho' ha', antingen ho' vill eller ej, de' sa' Anna Lisa, som tjenar der för köksa.

Elin suckade, dels för egen skull, dels för den stackars frökens skull. Gunnar bara rodde utan rast eller ro, hvarken i armar eller sinne. Det började redan att gry innan våra fyra landade vid Viken, och tyst och förstämd gick hvar och en till hvila för en kort stund.

När Elin blef allena i sin lilla kammare, öfverföll henne denna gräsliga ängslan och oro, som hvarje rättskaffens varelse *måste* känna, då den har en stor förebråelse att göra sig, då den begått något, som icke allenast var syndigt och orätt, utan ohjelpligt, oåterkalleligt, och – – allt detta tyckte sig Elin hafva gjort. «Om jag hade stulit, om jag hade ljugit och baktalat», tänkte den unga flickan, hvars synda-register var så kort, och belöpte sig blott till några få allmänna begrepp – «om jag det hade gjort, så kunde jag ju lägga tillbaka det stulna, taga tillbaka mina ord, gråta och bedja om förlåtelse, både hos Gud och dem jag brutit emot, och ingen mer än jag sjelf hade haft ondt af min synd, men nu! – – nu har jag för illa gjort, och vet ej hur jag skall godtgöra det.» Hon grät bittert och bad Gud och modrens ande bistå, styrka och råda henne. Men – det högsta väsendet är, som vi väl veta, döft för sådana böner och stumt, så vida man ej med öppna öron lyssnar till samvetets röst, genom hvilken det allena talar högt och ljudeligt. Elin förmådde väl icke att tydligt urskilja dess ord och föreskrifter, men hon lyssnade dock dertill, och när den inbrytande morgondagen kom, skydde hon hvarje blick på Gunnar, hvarje möjligt sammanträffande, och ödmjukade sig för Lenas minsta vilja. Och nu först var Lena rätt odräglig. Hennes misstankar på Elin och Gunnar voro nu fullt vakna, och ehuru hon icke egentligen utsade sin mening, sökte hon oupphörliga tillfällen att åtminstone plåga den förra, gräla, gnata på henne, och banna henne för de orimligaste saker. Elin fördrog allt. Gunnar var nästan aldrig inne, och kom han så gick Elin ut. Lena såg väl således icke något, som kunde ägga hennes svartsjuka, men den kokade ändå, anande att den hade skäl för sin tillvaro.

Så förflöto hela dagar, ja nära ett par veckor. Slott och skörd skredo framåt och ledo mot sitt slut, och jorden började redan se gul och afmejad ut, lika som ett hjerta der icke mera finnas några förhoppningar. Men jorden skall snart blifva hvit, för att sedan åter blifva grön, men hjertat! – – – ack! det hvarken ljusnar eller grönskar, utan torkar, fryser, tvinar bort, sedan den gröna brodden en gång med rötterna är uppryckt. Ännu *fröso* dock ej, och icke heller *torkade* Gunnars och Elins hjertan, utan de brunno och flammade af en eld, som höll på att antända både förnuft och alla känslor af pligt och heder. När Gunnar såg Elin, kände han blott *en enda* önskan, den att få trycka henne till sitt bröst och tala om för henne hur kär han hade henne; när han icke såg henne, förföljde honom samma brinnande längtan och åtrå, men då kände han åtminstone ånger öfver sin böjelse och sina önskningar, och Gunnar var ännu stark nog att välja detta sednare, ty han undvek synbarligen Elin.

Elin, på sin sida, hade icke mera någon tanka för något annat än Gunnar. Ingen varelse på jorden älskade hon, mer än Gunnar, ty den ringa andel af ömhet, som hon tilldelade de andra tre, var blott i följd af de förhållanden i hvilka de stodo till Gunnar. Smekade hon lille Gustaf, så tänkte hon på Gunnar, upptog hon Lenas ondska med saktmod och undergifvenhet, så var det nu mera för Gunnars skull, och visade hon sig hjelpsam och fryntlig mot den gamla mor Ingrid, så var det nästan endast af kärlek till sonen. Denna kärlek hade slukat alla andra känslor, och gaf sig dock icke ett ögonblick luft, ty hon undvek på sin sida Gunnar, försökte till och med det omöjliga, som var att icke tänka på honom, och unnade sin gränslösa kärlek icke mer än tårar. Men dessa runno ofta och ymnigt, och mången föll på dessa svaga trådar i denna väf, hvars slag gingo i kapp med hjertats, hela dagen igenom. Denna väf var på en gång Elins tröst, tillflygt och enda

förtrogna. Der lefde hon, Gunnar skulle ju hafva kläder deraf, han skulle ju bära och nöta på hvarje tråd, som hon fogade till den andra, och denna tanka var nog för att gifva detta arbete ett behag, som intet annat kunde äga. Lena såg med hvilken ifver hon arbetade derpå, och hur mycket tålamod hon hade dermed, men som Lena icke var begåfvad med en enda fin känsla, eller ock hade alldeles förslitit alla dylika, förstod hon alldeles icke orsaken till Elins ifver och flit, utan tiliskref det blott god vana och vilja, berömde henne visst icke, men kände en faslig grämelse öfver att både vilja behålla och blifva utaf med Elin, ty svartsjuka och egennytta kommo här i en ohygglig strid, och än kunde man just icke säga hvilken af dessa båda känslor voro Goliath och David, men snart skulle det bestämmas, och det af flera inträffande händelser.

Man har sagt att Gunnar var sällan inne, och sällan var det äfven, ty oftast tog han mat med sig ut för hela dagen, och ofta kom han hem blott på ett ögonblick, «slängde uti sig» litet mat med thy åtföljande bränvin, och ilade sedan åter ut, oftast seende af Elin icke mera än en skymt genom hennes fönster, men alltid lyssnande till hennes snabba slag i väfven, och det med en vemodigt behaglig känsla, vid den tankan att det var åt honom hon arbetade. Men en dag var han hemma på den ordentliga matstunden om middagen, och alla husets hjon voro samlade i stugan. Gunnar satt ensam fram vid bordet och åt. Elin hade för länge sedan aflagt den vanan att äta ur samma fat, som han, ty hon hade trott sig märka att det förtröt Lena, utan nu satt hon på sin lilla pall, med sin lilla lerskål i knäet, och delade rundeligen till lille Gustaf af sin spis. Abraham satt som vanligt borta i sitt hörn vid dörren. Mor Ingrid i sin vrå, och Lena rustade i spisen, då och då ätande ur sjelfva slefven, som hon rörde i grytan med. Åskan hade småmullrat hela förmiddagen, men nu mulnade det förfärligt, stugan blef på en gång nästan alldeles mörk, och när man just skulle förvåna sig deröfver, slog en förfärlig och mångdubbel blixt in genom alla tre fönstren, och den allra skarpaste knall ledsagade den. Fönsterrutorne sprungo ut åt ena sidan, och rummet fylldes genast af qväfvande rök. Hvar och en trodde att åskan slagit ned i stugan, och den grufliga förskräckelsen lät Elin följa blotta naturhågen, och hon kastade sig handlöst, likväl med Gustaf i armarne, i Gunnars famn.

– Gunnar! Gunnar! Vi dö alla! – ropade hon.

Gunnar tryckte henne ett ögonblick till sitt hjerta, men släppte henne genast, och sade sanningsenligt:

– Förfäras icke så, Elin lilla; darra ej så illa, käraste mor! Nu är faran öfver. Åskan slog nog ned här straxt utanför, i något träd troligen, men detta fasliga regnet gör snart slut på ’na.

Och det regnade förfärligt: hagel och regn smattrade som eld rundt omkring och öfver stugan. Ingen dristade att se ut eller gå till fönstret ens, ännu mindre att gå ut, utom Gunnar, som ej motstod att gå ut på gården och se sig om, samt hemta in några hagel, väl icke alldeles så stora, som Statstidningens hönsäggs dimensioner, men fullt så stora, som valnötter. När han kom in med dem, förvånade sig i synnerhet Elin, som aldrig sett så stort hagel, och Gustaf bad att få dem och fick dem äfven, men blef rädd när han fick känna huru kalla de voro i den lilla varma handen. Abraham gapskrattade åt detta, och äfven Elin log deråt, med denna ungdomens oupphörliga håg att le, – – så länge den ej gråter likväl.

– Kors så’na dumma, oförnuftiga ting, som du och Abra’m! – sade Lena med ond uppsyn, och vänd till Elin, på hvilken hon var förbittrad allt sedan Elins ofrivilliga rörelse vid åskknallen, hvilket alldeles icke undfallit hennes svartsjuka och spejande blickar. – Den ena – fortfor hon – åbäkar sig åt några hagelkorn, som hade hon aldrig sett maken, och den andre skrattar åt ett litet barn, som blir rädd. Ja, kom du hit min lille gosse, så ska’ mamma ta’ dig, så de’ slipper att göra narr af dig. Kom du! – fortfor hon, och ville taga lille Gustaf från Elin, men han höll sig fast hos henne, och midt under denna strid öppnas stugudörren, och en tiggarflicka, mer än vanligt trasig och usel, samt genomblött af det strida regnet, som ännu allt jemt fortfor, inträdde.

– Hva’ i gussnamn! – sade Lena förtrytsamt. – Ä’ de du Lotta! Så i alla dar! ä’ *du* och mor-din, den

tjufrackan, åter här på trakten! De sa' ju att j satt båda två på tornet i Mariestad! Nu ä' det minsan bäst att akta sig, ty ni – erat pack – ä' alldeles som den förtrollade hönan, som drar åtta stufver ur huset, hvar gång ho' går ut och in genom dörren; för hvart j sticker näsan, så kommer det något bort, de ä' säkert. Gack intet frå' dörra, säger jag! Du borde intet en gång få stå der, så usel och våt, som du ä', och så som det dryper af dig.

Detta var Lenas välkomsthelsning till den arma flickan, som huttrade och skallrade tänder af hunger och köld, ty regnet och blåsten hade alldeles genomträngt henne.

– Gå fram till spisen och torka och värm dig – sade Gunnar myndigt – och bed matmora om en smula mat.

– Den ä' re'n slut – sade Lena ond, och slängde ut grytan i köket, men vågade dock icke motsäga Gunnar; gjorde likväl hvad hon kunde, ty hon släckte utaf elden, som hon värmt maten vid.

– Der har du ett stycke bröd – sade Gunnar, och tog Elins bröd, som denna vände fram och åter i handen, utan att sjelf våga gifva det till flickan.

– Tack! många tacker! – sade den usla flickan, och – dristig vorden af Gunnars och Elins medlidande, bad hon den sednare om «någon liten slarf att skyla sig med». Men nu återkom Lena från köket och sade förargad, när hon såg flickan sticka brödet i sin påse:

– Packa dig du din väg på eviga fläcken, annars ska' jag hjelpa dig.

– *Jag* har lofvat henne att värma och torka sig litet – sade Gunnar – och hon behöfver ej gå förr än regnet litet slottar6 på.

– Ja, så är det! – muttrade Lena. – Ingen ska' lyda mig, utan hvar och en ska' husera hur de vilja, och jag ska' ensam gå och släpa, och – – .

Men Lenas ondskefulla tal bry vi oss ej om att anföra, ty äfven *de*, till hvilka det var vändt, frågade just icke mycket derefter. Elin skar det väl in i själen, ty hon klöf alltid Lenas ord på samvetets hårfina egg, och tyckte sig alltid stå i skuld till Lena, men fann dock huru orättvis, hård och obillig hon var mot alla andra. Hon smög ut i sin lilla kammare, och Abraham paltade äfven utaf, ty hur det var: matmoderns åska skrämde honom ändå alltid mera än himmelens, men Gunnar stannade qvar för att afvända Lenas vrede mot den arma flickan. Så fort regnet likväl något gaf sig, gick denna sina färde. När flickan stängt stugudörren, lyssnade Lena efter henne något litet, och sprang sedan till det fönstret, som gick åt vägen, och stod der några ögonblick, men i en hast flyger hon opp derifrån, och med en svordom utropar hon: «Nej, det ska' så intet ske!» – och rusar ut genom dörren.

Gunnar hade suttit med hufvudet lutadt i handen, och icke gifvit akt på Lenas rörelse, förr än denna nu smällde igen dörren efter sig, i vredesmod. Han såg opp, såg bort åt mor Ingrid, lika som han fordrat förklaring af henne öfver detta sista Lenas utbrott af vrede, men då den gamla ej såg upp från sin spånad, utan spann – försänkt i helt andra tankar, som det syntes, tittade han ut genom fönstret, och såg nu Lena återkomma med ett litet bylte under armen. Som en pil var hon åter inne i stugan, emedan det allt jemnt småregnade, och kastade byltet med stor ondska på bänken, utropande vredt och argt:

– Jag kunde just tro att den dumma Elin hade något för sig! Det an'te mig just, men se det ska' då intet bli utaf att vräka klä'r på den der usla tiggartösa. Hon gensköt henne derute i farst'an, och gaf 'na – – lä' mej se: en bra kjortel och en bra halsduk! Nej, se de ska' då bli lögn, och förr ska' jag ta 'et *sjelfver.*

Förhållandet var det att Elin, ömmande för den arma halfnakna flickan, hade i hast letat upp en gammal kjortel och en d:o halsduk, som dock hvarken voro trasiga och ännu mindre smutsiga, utan snygga såsom

allt hvad Elin egde. Detta hade hon gifvit den stackars flickan, som hon ropat till sig, när denna skulle gå sina färde, och allt detta hade den sluga Lena hört och begripit, samt skyndat efter flickan, och ryckt ifrån henne, utan allt krus och alla omständigheter, det lilla, som denna så nyss tackat för, och som gjort henne så glad.

– Hvad vill allt detta säga? – sade Gunnar, som icke rätt begrep Lena, hennes ondska, och hvarifrån det der byltet egentligen kom, ty han trodde tiggarflickan för länge sedan gången, och hade nära nog glömt henne.

– Jo, det vill jag berätta – sade Lena – att den dåraktiga och dumma Elin går och ger Banka-Lotta af sina kläder, lika som de ej kunde behöfvas bättre här. Men se jag ryckte ifrå 'na alltihop, och nu ska' jag ta 'et, och Elin ska' aldrig få se sin kjortel och sin halsduk, efter ho' har så godt om tocket.

– Fy, tusan d.....r! – sade Gunnar och spottade. – Du ä' dig alltid liker, Lena, det kan en säga, och hjerta i bröstet det hade du än aldrig, och derför går dig aldrig heller väl i längda. Och hvem lofvar dig att taga från Elin? Och hvad ger du väl henne? Jo *intet*, intet så mycket som jag kan lägga på min nagel, fast tösa släpar hele da'n för oss. Och jag har nog märkt att du ämnar ge henne intet, hela året om, och nästa med. Men se det ska' bli lögn! Husbonde är jag, och kan både befalla och förbjuda, när det mig lyster; och om jag sällan nog brukar min magt och min myndighet, så torkar den intet ihop för det, må veta, utan nu säger jag (och härmed slog Gunnar icke ett hårdt, men ett bestämdt slag i bordet) att hon skall hafva *full* pigelön, allt ifrån den dagen hon kom, och att det ska' bli de första styfrar jag samkar ihop. Låt mig se – fortfor han och tog ned almanackan, som alltid låg på en liten hylla öfver det ena fönstret. – Låt se! Hon kom hit fjorton dagar före missummar, och åtminstone ska' hon till flyttningstiden ha' lön för tredings år, och se'n full piglön och städsel för nästa år. Och detta säger jag för sannt och rå'r ingen att mucka emot.

Lena vågade verkligen icke att «mucka mot», ty när Gunnar någon gång blef ond, eller tog sin husbonde-myndighet i akt, och icke teg och gick sina färde, såsom han oftast plägade, då blef Lena rädd, och vågade ej egentligen motsäga honom, men muttra gjorde hon likväl, och som svartsjukan nu äfven blandade sitt gift i hennes galla, sade hon:

– Ja, gör det! Gerna för mig, men då säger jag att jag vill ha' en annan piga till hjelp, en starker och styfveren till ett annat år, för nu får jag gå och träla med allt *groft*, och Elin bara hållas med det, som grant är, och sittegerningera. Nej, det bär sig inte dä, utan då får ho' se sig om annerstans, efter någon annan tjenst, och jag se mig om efter en a'an dugtiger piga.

Gunnar förblef stum. Han var slagen med sina egna vapen, och kände nu helt noga hvar gränsen var, der han hade att befalla, eller icke. Han kände sig väl tillåtas af sitt samvete att bestämdt förklara Elin skola hafva full lön, men icke befalla att hon skulle stanna qvar i huset. Här gjorde samvetet reträtt, och – plågad af den grufliga tanken att skiljas från Elin, att icke åtminstone lefva under samma tak med henne, och då och då förnöja sina ögon med hennes anblick, sade han allvarsamt, men utan all vrede, i känslan af det mäktigaste motifvet:

– Att du kan tala så, Lena! Gör intet Elin allt hvad hon förmår? Hon kan väl icke göra två saker på en gång, vet jag! Hon väfver ju nu från sola uppgång till sene qvällen, och när väfven är slut, hjelper hon dig ju gerna med allehanda utegångs-sysslor, det har hon ju sagt.

– Ja, men sådana kan hon icke, och står intet heller ut med, ty tocket är hon icke vand vid från barndomen – sade mor Ingrid, som af flere skäl ville att Elin, i all sämja likväl, skulle lemna torpet och taga annan tjenst, ehuru mor Ingrid bättre än någon såg huru god och älskelig den unga flickan verkligen var.

Gunnar svarade icke ett ord, kastade endast en blick, mörkare än någon sådan det någonsin varit, bort på den gamla modern, men mötte dock icke hennes, som oafbrutet hvilade på tråden hon spann. Han reste sig snart

upp och gick ut till sitt arbete, men detta föreföll honom tyngre än någonsin. Gunnar hade icke brytt sig om att taga *så* mycken makt öfver sig, att han ville skiljas från Elin. Han ville icke bokstafligen bryta sitt äktenskapslöfte, och framför allt – – ej draga Elin i förderf, men han ville se henne, höra henne, lefva dagligen i hennes närvaro, tröstas och lugnas af henne, och älska henne «som en broder», en känsla som alla de, hvilka älska för första gången, och således icke känna kärlekens obetydliga identitet med vänskapen, tro sig kunna tillkämpa sig, med tid och god vilja.

Räknadt från denna dag, blef Lena odräglig mot Elin, och sparade ej sin ilska att utbryta mot henne, så ofta som ringaste tillfälle gafs. Oupphörligt talade hon om hur «fin och vek och kraftlös Elin var», hurudana «mjölkfingrar» hon hade, hur liten nytta hon gjorde, och hur obelåten hon (Lena) var med henne. Elin bara teg och molade så mycket dess flitigare med väfven, för att snart få ned den, och sedan *visa* att hon förmådde hvad hon ville och hade dugtiga krafter, som hon sjelf tyckte, och hvilka hon äfven ämnade anlita efter yttersta förmåga, ty äfven Elin ville stanna qvar der hon var. Hon gjorde sig väl icke egentligen reda derför, men hon hade mod till *allt*, bara ej att skiljas från Gunnar. Han var hennes sol, hennes lif, hennes enda tanka i verlden. Hon visste ej hvad hon ville. Hon visste blott två ting: hon ville icke taga Gunnars kärlek från Lena, men hon ville ändå behålla den han gaf henne (Elin) och sjelf älska honom af allt sitt hjerta, och det gjorde hon äfven.

Ännu ett par veckor förflöto på detta sätt, och Lena blef allt värre och värre, började högt tala om hur *nödvändigt* det var, att Elin skaffade sig annan, mera passande tjenst, och att hon sjelf såg sig om efter en annan piga, grälade sent och bittida på Elin, och hade till och med, när ingen såg det, knuffat henne, och kallat henne åtskilliga öknamn, hvaraf Elin kunde sluta att systern var svartsjuk på henne. Detta grämde Elin grufligen, och hon började betänka om hon icke slutligen vore tvungen att lemna Viken, ehuru rysligt detta kostade på henne. Ingen hade hon att fråga, att rådgöra med, och äfven hos mor Ingrid tyckte hon sig märka en viss kallsinnighet, som mycket kostade på den unga värnlösa flickan. Endast Abraham var sig lik mot henne, med sin eviga kärvänlighet, hvilken Elin likväl hade ett sätt att hålla inom så tillbörliga gränser, att Abraham knappt vågade peka på henne, mycket mindre taga i en enda fåll af hennes kläder, och så fort han på någon ledig stund kom och ville språka med Elin, frågade denna honom genast hvar han hade sin katkes, körde honom efter densamma antingen han ville eller ej, och förhörde honom sedan deruti, samt förklarade det, som han babblade utantill, utan alla vidare uppehåll. Abraham hann således för hvar gång han råkade Elin aldrig mer än att säga: «Ja, ja du Elin! Du ä’ ena rarer tös, och så tyckte han, Ostekar, eller hufvert han heter, han Lars Carlsa älste pajk.» Detta skulle föreställa ett litet bryderi till Elin, men då log hon alltid, och då ville Abraham gerna klappa henne på armen åtminstone, men då knuffade Elin till honom och ropade: «Gå efter kakesa straxt!» och dermed förbyttes kurtisen alltid i det allra allvarligaste katkes-förhör, hvilket äfven hade den påföljden, att Abraham snart kunde sin katkes, som vatten, och hade fått lof af kyrkoherden att snart få «gå fram», såsom Elin alltid kallade denna heliga stund, hvilken hon, med den mest oskrymtade och obortblandade *tro*, med oskuldens *hopp* och ett rent hjertas *kärlek*, afmålat för Abraham i så sköna, lockande färger.

Man var redan hunnen slutet af September månad. Den svåra väfven var ännu icke slut, utan höll Elin hela dagen fängslad, och om nätterne låg hon ofta vaken, grät och funderade på *hvad* och *huru* hon borde göra, ty Lena gaf henne nu dagligen tillkänna, att hon ville blifva utaf med henne, att hon var «oduglig» m. m., som slutligen bet sig fast i Elins sjelfkänsla. En fredagsafton hade hon likväl icke *lagt* sig för att begrunda allt detta, utan satt uppe, och – lyst af några spinnstickor, som Abraham i smyg gifvit henne, sydde hon en såkallad nattkappa7 åt honom, emedan han fått lof af kyrkoherden, att den nu stundande söndagen få gå till nattvarden med den öfriga församlingen. Fram mot klockan tu på natten var arbetet färdigt, skulle nu blott stärkas och strykas. Detta förrättades medelst några små torra vedträd, som Abraham äfven i all tysthet

anskaffat, samt ett litet «perssejern»,8 Elins eget, och när klockan slog tre inne i stugan, låg Abrahams första nattkappa, veckad och nätt på väf-fjölen, och Elin kastade sig klädd på sängen, för att genast i allra första dagningen sätta sig i väfven. Här hölls hon sedan fast, hela den derpå följande lördagen, ehuru hon både var sömnig, trött och hade ondt i hufvudet. Vid middagstiden kom Abraham in, fick sin nattkappa, tackade, bockade och skrapade derför, och stod ett ögonblick vid väfbommen, under hvilken korta tid Elin dock förhörde honom ett par språk ur katkesen, som Abraham aldrig rätt kunde komma ihåg. Just när han uppläste dessa, kom Lena in, och röt genast, vänd till Abraham:

– Står du här, ditt uschla ting, i stället för att gå på lo'en och göra hvad jag sagt. De ä' intet nog du har hinkat dig med alla dessa rännande till prestegåln. Ut med dig i flygande! – Och dermed knuffade hon till honom, så att han med ens kom ut genom dörren. Derefter sade hon till Elin: Man ska' ha' så litet *vet* som du, och vara bra uschel för att så der kunna *tycka om* ett så'nt kritter, som Abra'm! Tvi tusan! Det skulle jag väl aldrig gjort när jag va' ena ung-tös. Det vore väl bättre du väfde ned väfven, än sladdrade med honom, och tog bort båd' hans och din tid. – Och härmed flög hon ut igen, ty Lena hade nu för tiden ovanligt brådtom samt mycket i köket att syssla med, som ingen rätt blef slug på, hvad det var.

På eftermiddagen var luften tung och mulen. Elin hade gråtit och väft flera timmar, men slutligen skulle hon laga några trådar, lade sig då ned mot skedlaget af väfven, och innan hon visste ordet utaf, sänkte sig sömnen öfver de svullna ögonlocken, och hon slumrade in, med hufvudet lutadt på armarne och armarne stödda på det omtalade skedlaget. Men just i detta ögonblick behöfde Lena hjelp att bära in en vattenså, och som Elin visat att hon förmådde bära en sådan, anlitades hon äfven som oftast dertill, helst Lena höll ett fasligt väsende med en besynnerlig kokning och jemt slask, ute i det omtalade köket.

– Nå min evige Gud! – sade Lena och slog häftigt ihopa händerne, då hon inträdde och märkte att Elin sof. – Sitter du verkligen i väfven och sofver! Jo, de' ä' vackert just! men jag begriper 'et nog: Abra'm det svinet – smyger sig väl in te' dig om nätterne, när vi andra sofva, och en onge ska' väl bli slutet på allt ihop, kan jag tro.

– Nej, sådant tål jag då icke att höra – sade Elin, utbristande i häftig gråt, och kastade sig i förtrytelsen ur väfstolen. – *Allt annat* kan jag tåla af dig, Lena, men icke tockna gemena ord, som jag aldrig förtjent.

– Jo du förtjenar hvad du får – svarade Lena, och tog tag uti Elin, just som denna svängde sig ur väfstolen, slängde henne tillbaka dit, med en af vrede mångdubblad styrka, knep den arma, unga flickan i de bara armarna, och kastade henne så handlöst och ovarsamt tillbaka i väfstolen, att väfspännarens vassa klor trängde in i den ena tinningen, så att blodet strömmade utför kinden. När Lena detta såg, gick hon bara sina färde, svärande och dundrande, men nämnde icke något om vattensåen, utan slog bara dörren i lås med en gruflig smäll.

Döfvad och förbryllad af allt detta, var Elin en lång stund utan sans, men slutligen såg hon upp, kände stark sveda i arm och tinning, såg att dagen var slut och full skymning inne, såg nymånen träda opp och gifva allt mer och mer ljus, lyssnade rädd efter hvarje ljud, hvarje rörelse, men då hon ingenting försporde, smög hon sig sakta ut och tog vägen ned åt sjöstranden, dels för att bada sitt värkande hufvud och den ömma armen, dels för att i ostörd ro få sitta och gråta och tänka på hvad hon skulle eller icke skulle göra; ty *nu* fann hon fullkomligt att på detta sätt kunde det icke förblifva. När hon kom ned till stranden, gick hon ännu längre ned, till de yttersta stenarne, satte sig betryckt och lidande på en af dem, tog en näsduk, som hon hade i handen, blötte den i en lätt kommande våg, ty aftonen, sjön och himmelen voro lugna och vackra, och började sedan aftvätta blodet på tinningen, bada hela hufvudet, som värkte och bultade, samt hålla vatten på den svullnade armen. Intet ljud nådde hennes öra, utom en lätt susning i träden, sjöns sakta brusande och en fogel, som allmogen i vår provins kallar «haruggla», hvilken låter höra sig om höstaftnarne, med ett underligt, melankoliskt klagande ljud, men på långt när icke så hemskt och vidrigt, som nattugglans. Alla

dessa, icke starka men förenade ljud, tillika med det plaskande i vattnet, som blef när hon vred ur och åter vätte näsduken, gjorde att hon alldeles icke hörde ett annat, nemligen af manliga steg, som närmade sig, men som blefvo nästan ljudlösa på den jemna gräsvallen. Det var Gunnar, som kom från skogen, och som gått den nedra vägen vid sjöstranden hemåt, med bössan på armen och flera ungfoglar i sin skjutväska, som han ämnade skicka fram till mamsell Sara, för att få litet pengar, att dermed något kunna godtgöra Elin för all hennes flit. Dessa foglar hade varit roliga att råka, lätta att träffa, och när haglet trängt in i deras små hjertan, hade Gunnars eget slagit med en besynnerlig oro, ty det var ju för Elin som skottet lossades. Men nu stod han stum och förvånad! Satt ej der på yttersta sjöbrädden denna Elin sjelf? Tycktes hon icke likasom sakta klaga och jemra sig, och såg han icke i månskenet, att den hvita näsduken hon höll på sitt hufvud, var blodig då hon tog den derifrån? Några ögonblick betraktade han stum och stilla detta besynnerliga uppträde, men slutligen tog han ett par steg för att närma sig den sten, der Elin satt, och sade på samma gång:

– Elin lilla! Är det du, och hvad gör du?

Först blef Elin rädd, derefter ängslig, men straxt derefter glad, och allt detta vexlade inom en sekund. Men hon svarade icke Gunnar förr än han ånyo upprepade sin fråga, tilläggande:

– Har du stött dig, efter det blöder så?

– Ja – nej – jo – ja – svarade Elin, som ej ville säga sanningen och som ljög illa nog. – Ja, jag har stött mig – sade hon ändteligen.

– På hvad då? – frågade Gunnar, som nu stod alldeles bredvid henne.

– På – på – på – – jag vet intet så rätt hvad det var på.

– Hvar var det?

– Jo, uppe i min lille kammare.

– Var någon mera inne – sporde ytterligare Gunnar, som började misstänka sanningen.

– Ja – nej – jo, visst var det någon inne – svarade Elin undvikande.

– Och det var Lena – sade Gunnar, men Elin svarade ej.

– Var det intet Lena? – frågade han ånyo, efter en liten tystnad.

– Jo, visst var det Lena – svarade Elin med darrande ton.

– Var hon ond? – sporde Gunnar häftigt.

Elin teg.

– Var hon ond? – frågade han än en gång, och då började Elin, sig sjelf icke mera mäktig, att bittert gråta.

– Ja så, ja jag förstår! – sade Gunnar med sammanbitna tänder, och satte sjg bredvid Elin på stenen, som var mossig och mjuk och stor nog för dem båda, men hans ondska öfvergick i ögonblicket till det mest ömma deltagande för den gråtande flickan. Han lindade sin arm omkring hennes lif och tryckte henne sakta mot sitt bröst, och hon lutade sig deremot några ljufva, saliga ögonblick, under hvilka hon dock icke upphörde att gråta. Men snart reste hon sig upp, lösgjorde sig sakta från Gunnars arm, tog blott hans hand i sina båda, och sade sorgligt:

– Ja, min gode, käre Gunnar! Vi få väl skiljas endera dagen. Detta bär väl intet ihop i längden. Jag gör eder

för dålig nytta – fortfor hon, och blygdes öfver att varit helt nära att taga saken från en helt annan sida.

– Gör du oss för litet gagn, du lilla outtrötteliga myra, som jag hör i väfstolen så länge Guds dager finns! – sade Gunnar ömt, och tryckte Elins händer i sina. – Nej, mitt kära, goda barn! Det är icke sjukan, utan du *vill bort* för att Lena är elak och oregerlig mot dig, och Lena – – – hon är sådan, för att hon ser att jag intet kan lida 'na, men – – dig så mycket dess mera.

– Nå ja! – svarade Elin, bittert gråtande och *ändå* kännande något ljuft i dessa tårar, som samvetet ej förmådde alldeles bortblanda – nå ja, om så illa är, så är ju Lena bra förlåtlig. Kanske skulle jag vara som hon – – i – – i hennes ställe. Om hon nu håller utaf dig så – – så – – *så* oändligt som 'en *kan* hålla utaf *dig*, Gunnar, och så ser att du – – – Ack! hon hatar mig intet för min egen skuld, utan för *din*, och *jag* – – lastar 'na intet! Men en olycksstund var det då jag kom hit – fortfor hon och grät ändå bittrare. – Jag har stiftat ondt mellan er, utan att villa't, och förut voro ni lyckliga och eniga, och hade ingenting att förebrå hvarandra.

– Åh, visst intet! – genmälte Gunnar med inre förtrytelse. – För att säga dig sanningen, så har jag aldrig en dag hållit utaf Lena, men *dig* deremot, allt se'n jag såg dig på bröllopet.

– Fy Gunnar! att du *kan* och *vill* tala så! – sade Elin och släppte hans hand. – Ack hvad mor skulle sörjt, om hon hört dig tala så om din äkta maka.

– Ja, ja, Elin! – yttrade Gunnar och reste sig upp – *allt* är icke som det *ser ut* och som det *skulle* vara här i verlden. Lena har mera på sitt samvete än jag, och intet behöfver du flytta din väg för Lenas skuld, utan – – *jag ber dig* – tillade han ömt och vemodigt, och satte sig åter vid Elins sida – jag ber dig, stanna qvar hos mig! Ack jag behöfver den lilla trösten! I tukt och all ära skola vi hålla utaf hvarandra, och när jag bara får *se på dig*, så är jag nöjd, och bär gerna mitt kors med tålamod. Och när Lena är stygg vid dig, så tänk bara på *mig*, och fördrag det för *min* skuld.

Och – – – midt under detta, när Gunnar talade om att blott *se på* Elin, att Elin blott skulle *tänka* på honom, så – – – tryckte han hennes händer till sin panna och sina ögon, kysste dem och slösade alla de smekningar på dem, som han så gerna gifvit Elin sjelf.

– Nej, nej – sade Elin och gjorde sig lös från Gunnar – ack nej, det går aldrig an, Lena förlåter mig *aldrig* att du har mig kär! hur litet det vore, och din egen mor förlåter mig 'et aldrig och ser re'n snedt på mig, fast jag försöker att passa 'na och göra 'na te' viljes i allt det lilla jag kan och förmår. Nej – fortfor hon gråtande och lät Gunnar åter taga sina händer – nej, vi få väl skiljas, men *kärt* blir det mig i all min tid, att veta dig, Gunnar –

Hon kom icke längre. Detta ord, som hon icke sade, men som hjertat i vemodig fröjd uttalade, det var den enda tröst för Elins sjuka själ, den enda stjerna på hennes mörka himmel, ty hon fann för väl, att hon, ensam och värnlös skulle kastas ut i verlden, utan en enda punkt att hvila sitt hjerta emot, mer än Gunnars kärlek.

O! de voro ljufva och herrliga dessa stunder, som de arma varelserne drömde bort vid hvarandras sida, och då kärleken slutligen lånade något lugnt och mildt af vänskapen, ty Elin förtrodde nu alla sina små sorger till vännen bredvid hvilken hon satt, och Gunnar talade för första gången ur djupet af sitt hjerta och sin själ (och djup funnos i båda), utan att likväl förråda den ohyggliga hemlighet, som han visste att endast han sjelf, Lena, modern och en till egde i sitt våld. Men för att lugna Elins samvete sade han dock flera gånger:

– Du kan tro mig, Elin! Du vet ju att jag aldrig än lög, du kan riktigt vara öfvertygad att Lena gjort mig mycket för när, tusen gånger mer än jag gör henne, med det att jag håller utaf dig, och att *vårt* syndaregister

väl aldrig kan bli så svårt som hennes.

– Ja, Gud det gifve! – suckade Elin, men sjelfva sucken var ej af de tyngsta. Kärleken hade jemnat allt, och hon motsåg till och med framtiden ej så mörk som i början af deras samtal. Hon skulle – så kommo de båda älskande öfverens – göra *än* ett försök att med flit och arbete, tålighet och villighet blidka Lena, men hjelpte icke detta, så skulle hon skaffa sig tjenst, icke för långt borta, så att hon då och då kunde få se och språka med Gunnar. Så beslöto de, likasom att framför Lena, Gunnars moder och Abraham aldrig låtsa om att de voro så goda vänner som de verkligen voro, utan behålla denna lilla kära hemlighet alldeles för sig sjelfva.

– Men nu få vi väl gå opp, min käre gode Gunnar – sade Elin, hvilken lika mycket som Gunnar njutit af dessa stunders behag, men som ändå först besinnade, att de *möjligen* kunde taga någon tid med sig.

Gunnar kastade nu, för första gången på denna afton, en blick till sin högt älskade Luna, som denna gången blott suttit och lyst på tvänne älskande, utan att de ens bemärkt henne, och som just derför, småstött och förnärmad, ilat sin bana öfver ljusblått fäste, långt fortare än vanligt – såsom Gunnar tyckte åtminstone – ty nu var hon just färdig att säga: «God natt – sof godt!»

– Hvad i Guds namn! – sade Gunnar, blickande förtretad opp till detta nattliga bloss som så mången annan älskare besjöng. – Hvad tar den dumme månen sig till! Jag tror sannerligen att han skenat i qväll, för nu flänger han utaf der bakom berget redan, och då ska' klockan vara slagen nio. Nej det är rakt omöjligt, det står aldrig till.

– Åh jo men! – sade Elin småleende – det är nog rätt, och månen vet nog bättre hvad han gör än *vi.* Men vet du, min gode Gunnar, du får visst gå ensam upp, och låtsa som du aldrig råkat på mig, och se'n kan jag smyga in i min lille kammare så ingen hör det.

– Jag har aldrig annat tänkt – svarade Gunnar, och kärleken stod bredvid dem och log och klappade i sina små listiga händer, ty han hade redan hunnit lära de tvänne sannfärdiga att gå krokiga smygvägar, i stället för de raka och rätta. Men detta anade de sjelfva knappast, hvilket bäst kan slutas af följande, ty just när de skulle stiga upp från stenen der de suttit, hvartill Elin manat flera gånger, sade hon dock:

– En ting till vill jag fråga dig, käre Gunnar, innan vi nu skiljas (Elin kände redan denna saliga fröjd som hvarje qvinna erfar, då hon vid ett manligt bröst får nedlägga alla sina små och stora bekymmer, af en manlig mun kan få svar på alla frågor, tröst, råd och föreskrifter), huru skall jag göra med den stackars Abraham? Jag har hela tiden lofvat honom att följa'n till kyrkan, den dag han en gång skulle bli så lycklig att få gå fram till Herrans bord. Men nu kan jag väl intet med 'et, sedan Lena – – –

Hon blygdes att säga ut, och hade endast förut som hastigast, och nästan under skratt, antydt Lenas orimliga misstankar, åt hvilka Gunnar nästan gapskrattat, tilläggande litet skälmskt, att Lena visserligen kunde hafva mer än rätt, om det *bara* kom an på Abraham, allena.

– Elin! – svarade Gunnar henne nu, men helt allvarligt, och tog hennes hand som hade han varit hennes fader – Elin lilla! *tänk* bara här i detta fall, som i alla andra, på hvad som är *rätt* eller *orätt*, skilj noga på *godt* och *ondt*, ty det är hvar menniskas första pligt, och du skall snart finna, både nu och alltid, hvad du bör göra eller låta bli. Har du lofvat den arme, eländige men godsinnade Abraham, som icke eger en enda varelse i verlden som ömmar för sig att vara honom När, då han träder fram för vår Frälsares anlete och ber honom om sin nåd, så bör du visst hålla ord, ty Gud ser till de ordhålliga och ömsinta, det är säkert, och nog bör du *förr* hålla ditt löfte till den du sjelf satt förnuft, tro, hopp och kärlek uti, än fråga efter några oförnufliga ord, som Lena vräkt ur sig i vredesmod, och som hon minsann intet en gång sjelf tror på.

– Då går jag till kyrkan i morgon – sade Elin, som blindt ville följa hvarje Gunnars ord, hvarje hans minsta

tanka.

– Och jag med – sade denne, kysste henne sakta på pannan och gick ifrån henne. Hon satt några ögonblick qvar och såg efter honom som gick, honom som utgjorde hela hennes jordiska verld. Hon sträckte armarne efter honom, men – – – till all lycka för dem båda, såg sig icke Gunnar om just i *det* ögonblicket, utan först i det nästa, och fortsatte sedan hastigt sin väg. Elin dröjde ännu några minuter, tankfull men vemodigt lycklig, och smög sedan upp till sin kammare, der hon genast lade sig, utan att bry sig om mat eller något.

När Gunnar kom in i stugan, låg mor Ingrid redan och sof, eller tyst och stilla åtminstone, Abraham satt sömnig vid sitt väl urätna och skrapade grötfat, men Lena stod ännu sur i spisen.

– Det va' väl du kom en gång – sade hon – det va' hiskeligt hvad du nu var't länge i skogen.

– Gå nu med det vilda i källaren – svarade Gunnar, och drog opp ur skjutväskan den ena ungfogeln efter den andra.

– Det var en käcker fångst! – sade Lena, som märkte att Gunnar såg mörk ut, och som ej vågade förtreta honom då, utan tvärtom ville blidka honom med sitt loford öfver hans lyckliga jagt. Men när hon gick förbi Elins fönster, slog hon häftigt derpå, sägande barskt:

– Vill du ha mat, så kom in i stugan, och det genast.

– Nej jag tackar! – ropade Elin.

– Ja så låt bli då! – svarade Lena, och – – dagen blef slut.

Söndagsmorgonen grydde lugn, klar och vacker, sådan nästan hvar enda dag var under den herrliga sommaren och hösten detta år, då September månad erbjöd icke en, utan många verkliga «Julidagar», i sin vackra, naturliga mening notabene. Elin klädde sig genast kyrkklädd, sedan hon likväl skyggt frågat Lena, när denna gick förbi hennes fönster, om hon ej kunde hjelpa till med något på morgonen, men fått ett kort och nekande svar. När Elin kom ut genom sin kammardörr, stod Abraham redan klädd i farstugudörren, med «bok» i hand, som han fått af Elin, emedan hon hade tvänne sådana. Han såg ytterst högtidlig ut, tvättad och pyntad, samt håret ännu lungvått, men ändå af gammal vana, stående på kapurr. Af vesten (skänk af Gunnar) hade han blott knäppt de nedersta knapparne, och dragit ut hela nattkappan, så att den *hel och hållen* skulle synas. Stöflarne voro smorda med den fläskbit han sist fått, och hvaraf han likväl ätit upp öfverlefvorna med god smak. En ny hatt hade Gunnar skaffat honom «på si' lön», kläderne voro rena från både ler och dy, och händerne skurade, först med sand och så med aska, men ändå af en ovanlig menniskofärg, ty de voro blå, alldeles sådana som den färg på frackar, som titulus Kæding för några år sedan kallade *purpurblå.*

Elins första känsla, när hon blef Abraham varse, var ett ovilkorligt leende, men den andra – att andäktigt och hjertligt sucka, ty i Abrahams öga lyste dock en stråle, som goda andar genast förklarade för den finkänsliga och klarsynta Elin, en stråle af ljus som religionen tändt i detta dimmiga, chaotiska sinne.

– Gu' möra, käraste Elin! – sade han. – Se nu va' du galanter, som följde med mig i dag, på denne store da'n, för jag ser du ä' kyrkeklädder, och baraste husbond' och matmora komma, så få vi fälle gå sta', vet jag.

– Följa de *båda* med? – frågade Elin glad. Hon tänkte, att när Lena ville gå i kyrkan, måste hon nödvändigt vara godt och mildt stämd, ty hon kunde ej förena tankan på hat och ondska med att gå i Guds hus, höra

hans ord och tala till honom. «Lena *måste* då vara god», tänkte Elin, «och jag skall heller intet visa minsta ovilja öfver gårdagens uppträde, ej ens att jag minns det.»

Men nu kommo Gunnar och Lena ut genom stugudörren, och Elin gick genast helt vänligt emot den sednare, sägande:

– Det var roligt, Lena, att du följde med i dag, och roligt för Abraham äfven, på hans hedersdag.

– Ja, jag skall väl taga mig litet ledigt, jag med ibland – svarade Lena temligen vänligt, ty den sluga Lena hade mycket vett, bara hon ville bruka det, och hade nu dessutom en gnista af ånger öfver sitt uppförande mot Elin den föregående aftonen, helst hon såg att Elin nödgats neddraga det vackra ljusbruna håret mycket längre än vanligt, för att skyla såret på venstra tinningen. Hon var likväl ingenting mindre än egentligen god på Elin, men sin ovilja till henne ville hon dock, så vidt som möjligt, dölja för Gunnar, i en dunkel outredd känsla af att motsatsen skulle satt henne i en allt för ful dager för honom, som hon dock älskade, fast på sitt eget grofva sätt. De obildade *känna* nästan allt detsamma, som vi bildade *veta* och kunna sätta i ord och meningar. «Voilà la difference!»

Alla gingo tysta på kyrkvägen, ingen hade håg att tala till någon, och äfven om denna håg funnits hos någon och några, så – – – befans det alltid tvänne par öron för mycket, derför tego alla. Då och då möttes väl Gunnars och Elins blickar, och en omärklig rörelse på munnen, en liten blinkning med ögat var deras enda ljufva morgonhelsning, enda samspråk på den sköna sommarmorgonen, ty sommaren dröjde hos detta älskeliga år, likasom behagen hos somliga qvinnor, hvilka tiden utsett till sina skötebarn, och derför ilar förbi, utan att ens röra med sina hårda, ovarsamma händer och skarpa, gnagande tänder.

– Ack hvad jag är glad och rädd! – hviskade Abraham till Elin, just när de skulle träda in i kyrkan.

– Ja, *glad* och *nöjd* bör du visst vara, käre Abraham! – svarade Elin sakta – men *rädd* behöfver du visst ej vara. Den intet ondt gjort, utan alltid gör det bästa en förstår, behöfver aldrig rädas för Gud. Var du derför vid godt mod, och tänk bara på det som godt är, så kommer modet af sig sjelft.

Man steg in i bänkarne; qvinnfolken på sin sida, männerne på sin. Elin nedsjönk, fördjupad i heliga tankar, Lena – – – såg sig omkring. Ännu var ej skriftermålet börjadt, men nu stängdes kyrkodörrarne, och nu väckte kyrkoherdens, på en gång kraftfulla och milda stämma Elin, och kanske Gunnar äfven, ur deras egna andaktsdrömmar, der likväl mången ljus och mörk bild ur denna verlden tittade fram.

Denna prestman, denna tolkare af Guds ord, hade en ovanlig förmåga att tala till folket *så*, att det hörde, uppfattade, älskade och trodde hans ord, samt försökte att lägga sin tro i sina gerningar, sin kärlek i sitt handlingssätt och fästa sitt hopp vid ett rent och godt medvetande. Vi vilja visst icke säga att hans ord hade denna verkan på *alla*, men det inverkade dock långt mera godt än mångfaldiga af hans medbröders, och följden blef äfven, att hans församling var *den* som *ingen* talade om, som sällan eller aldrig gaf exempel af grofva laster, stora illgerningar, oenighet, öfverdrifven fåfänga, laglöshet och liknöjdhet för Guds bud, eller – – – af fanatiskt läseri. Vid denna församlings gräns slutade allt sådant. Hela den unga och ogifta generationen, och många af de yngre hjonelagen, som nu började få uppvuxna barn, voro alla hans skriftebarn, eller hade – såsom allmogen alltid uttrycker sig: «gått och läst» för honom, och voro honom således tillgifna till en grad, som svårligen låter beskrifva sig, och som dessutom icke begripes af andra än dem, som med egna ögon sett huru otroligt mycket godt en värdig, och för sina sanna pligter nitisk, själasörjare kan verka, och – – – så tvärtom, beklagligtvis. Alla de unga således – och dessa utgöra dock alltid själen af hvarje menniskomassa, – de hade en så hög tanka om sin herde, satte så mycket förtroende och lit till honom, att han ledde dem hvarthän han ville, hvilket bäst syntes när den så kallade «predikosjukan» äfven nalkades denna församling, ty *der* kantrade den; icke på stränga förbud och myndiga

åtgärder, utan på – – sinnenas liknöjdhet och köld för all dylik, till intet gagn tjenande, öfverdrift. Ingen enda medlem af hela församlingen anfölls sjelf af denna, ännu oförklarade och i ett underbart dunkel sväfvande predikosjukan, men ett par omkringstrykande pigor, af tvetydigt rykte, infunno sig, och – förvånande nog – uppletade just en by på församlingens gräns, der superi och sedeslöshet varit allra svårast att utrota, och här slogo de sig ned hos ett illa kändt folk och började der sina krampanfall och predikningar, men åhördes endast med en viss nyfikenhet och funno inga efterföljare. Kyrkoherden lät saken i början hafva sin gång, nekade icke en gång sitt eget husfolk att: «springa ett litet springande» för att höra «prediketösera», men en afton infann han sig sjelf, plötsligt och oväntadt bland ett föga uppmärksamt auditorium, som afhörde en af de predikande pigorne. Denna kom alldeles utaf sig, när hon fick se den ankommande, men han bad och trugade henne att fortfara, hvilket hon äfven slutligen gjorde, men med stor förlägenhet, och hade ingenting annat att säga, än hvad hon sagt mångfaldiga gånger förut, nemligen afbrutna, korta och stympade utrop ur den Heliga Skrift, såsom: «Bättrer eder! Gör eder redo! Omvänder eder! Ropen bättring», etc., och om hennes åhörare detta icke gjorde, så lofvade hon dem de allra rysligaste straff man kan utfundera, talade alltid om tusentals små och stora djeflar, hvilka hon med en verkligt förvånande fyndighet visste att placera och introducera der de visserligen aldrig varit förut. Sålunda hade hon en gång förut, innan kyrkoherden afhörde henne, bland annat, talat om byns majstång, hvilken sedan urminnes tider haft sitt rum vid byns mest öppna plats, var försedd med en vindflöjel, och gjorde således ett visst gagn såsom vindvisare hela året om, tills midsommaraftonen åter var för handen, då den af byns och närgränsande ungdom bekläddes med löf och blomster och urblåsta ägg, samt då äfven utgjorde ett stort och rätt oskyldigt nöje, för både de gamla och ändå mera, de unga. Men denna stackars oskyldiga och verkligen nyttiga majstång fördömde predikopigan i ringande rot och in uti djupaste blåkulla, försäkrade att flöjeln blott pekade på djeflar, och att de förmenta tomma äggen vid nogare betraktande voro alldeles smäckfulla med smådjeflar, samt att dylika sutto öfver allt i det torra löfvet och de af blåsten afslitna blomsterkransarne, samt «regnade ned såsom ett åskregn» på alla dem som gingo under stången. Äfven hade hon – allt förr än kyrkoherden afhörde henne – med stor ovilja apostroferat en gammal afskedad husar, som nästan icke vetat göra sig annan förtjenst, än att på en äfvenledes gammal och sprucken fiol, då och då spela upp en glad och muntrande dans för ungdomen i trakten, och derigenom förtjenat litet till sitt och barnens uppehälle. Honom, alla tänkbara lekstugor och den arma oskyldiga fiolen, fördömde hon öfver en bank, såsom djefvulens påfund och fröjd, samt försäkrade att högstdensamme (djefvulen) skulle taga både spelande och dansande, samt att inuti fiolen fanns «en hel lekestufva af bara idel smådjeflar, som der förlustade sig, och kröpo ut och in genom ljudhåla», ganska synliga för predikanten sjelf, fast osynliga för alla hennes «syndiga åhörare», hvilka alla voro «syndaträlar, som både lefde och dogo, gingo, stodo, lågo och hoppade i idel synd öfver öronen.» Äfven hade hon i hög grad fördömt alla krokkammar, och försäkrat att djefvulen skulle dermed kamma alla dem som buro sådana, när dessa en gång kommo till helfvetet. Följden af dessa utfall mot majstång, spelman och krokkammar hade varit, att man i byn – – – sålt majstången till en annan by för – – tre qvarter bränvin, och att den gamla husaren slagit sönder sin fiol, men – – – höll redan på att i all tysthet limma ihop den igen, och att alla byns pigor gått en liten tid med håret hafsigt slängande om öronen, emedan de bränt upp sina krokkammar, men att en snickare nu höll på att förfärdiga dussintals af nya dylika, gjorda af betsadt träd, likasom de uppbrända förut varit. Första akten af detta drama hade redan spelats upp, en tid innan kyrkoherden blef en af pigans åhörare. Hon svettades nu jemmerligen, var synbarligen besvärad af sin andlige åhörare och idisslade samma sak mångfaldiga gånger, samt när idéerne alldeles voro lens, tog hon till en lång psalm, som hon lät sina åhörare sjunga från början till slut, och derefter började hon upprepa alldeles samma ord som före psalmen. När hon slutat drog hon sig undan, och nu framträdde kyrkoherden och frågade de församlade: om de af den predikande qvinnan hört något väsendtligt nytt, som han ej sagt dem förut, fast i andra ordalag; om de voro missnöjda med sin själasörjare; om han försummat sin pligt och illa uppfyllt sitt embete, m. m., och på allt detta svarades enhälligt: «Nej gubevars! Långt derifrån! Gud gifve vi kunde så *lefva*, som oss blir lärdt af högvördige kyrkherrn» m. m., och en äldre bonde steg fram och förklarade på sin och de andras vägnar: «att

församlingen hade så tillräckligt af sin rare prest, att den ej behöfde lyssna till några «strykares» predikningar, hvarken «tösers eller skrällepresters», utan trodde sig blifva alldeles saliga nog, bara de mäktade följa allt hvad högvördige kyrkherrn förestafvade dem, båd’ om söndagarne i kyrkan och vid mångfalldiga andra tillfällen, utom det att han med båd’ lefverne och allt annat tjente hvar och en rättrogen till mönster och föredöme.» Häruti instämde alla enhälligt, och i sin enthusiasm för sin herde begärde de församlade fåren, att *han* och ingen annan nu skulle predika för dem «e’ lita stund». Men kyrkoherden afslog detta helt vänligt, sägande: att här i den trånga stugan var ej *hans* rum att predika, utan bad dem vara välkomna till sin kyrka den nästföljande söndagen, samt förklarade sin öfvertygelse vara, att den husliga andakten bäst förrättas, om en hvar, före och efter dagens mödor, med samlade tankar tager den Heliga Skrift och deraf läser några blad, samt att de yngre tillfråga de äldre om hvad deruti kan synas dem tvetydigt, och att hvart hushåll inom sig bör uppmana hvarandra, så väl till gudsfruktan som kristelig vandel i allmänhet, men lemna åt sina grannar att göra detsamma inom sig; «ty», sade kyrkoherden, «uppfyller hvar och en *sitt* kall inom *sin egen* verkningskrets, så hinner han icke stort mera, och behöfver det icke heller, utan bör försöka öfvertyga sig, att grannen gör det lika så väl som han, om än kanske på ett annat sätt, och således hvarken fördömma honom eller vilja uppstå som hans lärare och förbättrare, åtminstone innan han är fullt säker att han sjelf inför Gud står högre än den han vill mästra och rätta.»

«Ja, deruti har herr kyrkherrn fasligt rätt! Gud välsigne herr kyrkherrn, nu och i allan tid! God natt, god natt!» ljöd det från alla sidor, och hvar och en gick hem till sig i god ro, och sedan gjorde man sig en sort ära af att icke ens af nyfikenhet springa och höra på «det slarfvet», utan hvar och en skötte *sitt*, alldeles likgiltig för «predike-tösera», och dessa sågo sig snart tvungna att söka sin lycka annorstädes, eller der de ej hade att strida mot den verkliga öfverlägsenheten, som icke ligger i ord och fraser, utan i sann tro, hopp och kärlek, och förmågan att gifva dessa de mest lockande och inbjudande former.

Sådan var den prestman, som nu i sockenkyrkan höjde sin röst till skriftetal för sina uppmärksamma åhörare, sådan den man, som vi blott med några få drag hinna teckna, och som man ej visste att tillvita något, om ej den lilla egenheten att under ingen förevändning vilja blifva «Prost» utan städse vara, förblifva och benämnas herde för sin kyrka och sina får. Hans ord voro, hvarken nu eller någonsin, särdeles många eller grant ihopasatta, utan enkla och rakt från hjerta och till hjerta gående; och i dag slutade han sitt tal till nattvardsgästerne med den hugneliga tidningen, att en yngling i hans församling, som i flera år blifvit utesluten från Herrans bord, icke just för felaktig vandel men för fullkomligt bristande kristendoms-kunskap, nu ändteligen genom egen vilja och goda menniskors biträde kommit derhän att ganska väl bestått i de förhör, som med honom flere gånger egt rum, så att han i dag kunde få den stora hugnaden att vara den öfrige församlingen följaktig till nattvardsbordet, och der få emottaga de nådemedel, som han nu först gjort sig förtjent utaf.

Ett litet svagt sorl uppstod i kyrkan, ty hvar och en, som ej visste hvem den ifrågavarande ynglingen var, frågade sin granne, och snart riktades alla blickar på Abraham, som darrade både af glädje och förlägenhet, och derefter vändes blickarne på Elin, ty något hvar hade genom Abraham blifvit underrättad, att hon varit hans egentliga lärare, och som nu, innerligen glad men blyg och med nedslagna, tårfyllda ögon, afhört frukten af sina sträfvanden med denne Abraham. Alla tyckte att hon såg så söt och älskvärd ut, och Gunnar – – – han tyckte att hon såg alldeles ut, som en af de Guds englar, hvilka sväfvade i den gammaldags kyrkans målade tak, och som, allt ifrån Gunnars barndom, för honom varit typen för allt skönt och heligt; och i detta ögonblick gjorde han ett heligt löfte till Gud att *aldrig* – – neddraga *denna* Guds engel «till jordisk synd och elände».

– Tack för *detta*, du Elin! – sade Abraham sakta till Elin när de gingo ur kyrkan, och i dessa enkla, ur ett

fröjdefullt hjerta strömmande ord låg hela Elins belöning för all den outtrötteliga möda och omsorg hon haft med den arma ynglingen.

På hemvägen från kyrkan sade våra fyra till en början ingenting, men slutligen slog Lena opp sin språklåda, ty som man kommit tidigt till kyrkan, och äfven dröjt litet qvar efter gudstjensten, hade hon icke försummat att inskeppa en hel laddning af *nytt* ur församlingen, och detta skulle nu urlastas, d. v. s. berättas, omordas och utläggas.

– Kors i alla dar! har j hört – började hon – hvad som händt fram på herregåln? Der har skett en så faslig stöld i förgår om natta, så de skicka efter länsman och höll så mycket visitationer och väsen om ’et. Men det är ju oförsvarligt af dig, Abra’m, som var der i går och tog herregålsbud, och intet tog reda på ’et, och talte om ’et för ’en. Jag stod så dum och enfaldig, vi som ä’ torpare under gålen, och ej visste ord utaf, och den som talte om ’et för mig ville inte tro mig en gång, när jag sa’ att vi aldrig hört knytt om den saken. Det var ho’ den dera Kajsa i Marbo, som berätta’t för mig, och ilaker som ho’ alltid ä’, så såg jag präsis att ho’ intet trodde mig, utan trodde att det bara var några illfundiga konster, och att jag inte ville lå’ssa om hur mycket jag visste om ’et. Och se’n såg jag ’na språkas vid med bränn-Olle och peka på mig och berätta något, hva’ det va’ för slag.

Elin suckade ängsligt, ty hon tyckte att allt detta lät så hemskt och ledsamt.

– Hvad ha’ de då stulit? – frågade Gunnar.

– Jo, de ha’ stulit oharpad säd ur drosen9 på logen, och så ha’ de brutit sig in så behändigt i brännvinsmagasinet, och stulit bränvin, men det ska’ vara så väl och fintligt gjordt, att det alldeles var en slump, som gjorde att patron sjelf fick se det, och nu håll’s det ett fasligt väsen om ’et.

– Det va’ obegripligt att ingen talade om detta för mig – sade Gunnar, – men tänkte snart på annat, medan Lena utförligt berättade allt hvad hon hört, och litet mera dertill, om denna stölden och mycket annat. Elin och Abraham gingo litet före, och den sednare fann tillfälle att säga:

– Fälle hörde jag i lördags nå’t om den dera stölda, men jag brudde mig inte om ’et, och glömde bort ’et. Men ve’st du Elin lilla att jag skälfde i hvar eveliga led, så jag trodde alldeles att jag skulle falla ned på gulfvet och få predikosjukan, när jag skulle *gå fram*, men så blef jag änna som e’ an’ ny menniska, när magistern först gaf mig brödet, och så kyrkherrn kom ätter med vinet, och jag kände *tudeligt* att det va’ Jesu Christi lekamen och blod jag anammade i denna stund, och att jag ätter denna da’n blir en helt a’en kar.

– Ja, det Gud gifve! – suckade Elin, som på denna söndagen var så ljuft, men vemodigt stämd. Likväl öfvergick detta vemod snart i ungdomlig munterhet, ty som Lena såg ovanligt litet barsk ut, och som Elin nu hade *nog*, bara af att se på Gunnar, och som Abraham var så glad, vädret så guda skönt, lille Gustaf så rolig och hvilan från arbetet så ljuflig, efter en hel veckas oafbrutet tråkande, så öfverlemnade hon sig åt en ovanlig munterhet, och glädjens sol spred än en gång sina röda strålar ymnigt öfver henne, men ack! det var en sol i nedgång. Den var blodröd.

Sent på aftonen af denna samma söndag kom Bengt, men han var vid ovanligt mulet lynne, och dröjde blott några få ögonblick, samt bad Gunnar följa sig en bit på hemvägen, och hade obetydligt svarat när Lena mycket, och Gunnar något, sport honom om stölden. När Gunnar återkom var han ovanligt mörk i hågen, talade nästan till ingen, och stötte något ovänligt lille Gustaf ifrån sig när denne sprang till honom och tog honom om knäna. Men detta ångrade honom genast, att han lyftade upp gossen och kysste honom, men släppte honom sedan, och satt försänkt i djupa tankar.

Lena hade nästan hela söndagseftermiddagen oafbrutet sysslat i köket, med sin eviga kokning, nu – som hon sade – «i och för Gunnars väga-mat», ty han skulle tidigt måndagsmorgonen resa bort i sina egna ärender «i och för det dera Andersa-bruk» och stanna borta ett par dagar. Det föreföll Elin litet underligt, men hon tänkte ej mycket derpå, att Lena motade henne så snart hon ville gå i köket, samt stängde dörren utåt, lika som den inåt stugan, helt sorgfälligt hvar gång hon gick ut och in genom dem. Det föreföll mor Ingrid lika underligt, ty hon motades på samma sätt, men *hon* deremot tänkte *mycket* på saken, ty hon tyckte icke det luktade «dricke-vört» ur köket, utan helt annat, oaktadt Lena påstod sig brygga dricka, fast det första gången misslyckats, för att «malttappen» var oduglig och jästen likaledes, men att det nu snart skulle «bli galant». Detta hade hon äfven sagt till Gunnar, som längtat efter dricka, men som gerna gaf sig till tåls, aldrig stack näsan i köket, litet eller intet var inne i stugan, aldrig lade sig i köksaffärerne, utan gerna trodde blindt allt hvad man om dem sade till honom.

Gunnar reste verkligen måndagsmorgonen, Elin molade ånyo i sin väf, Abraham gick fram på dagsverke, mor Ingrid spann och – suckade, och Lena – bara rustade i sitt kök, och det helt förfärligt, men mot aftonen klädde hon sig nästan kyrkklädd, läste köket och tog nyckeln med sig och sprang bort, man visste ej hvart, och vi lemna nu torpstugan vid Viken, för att på en stund träda inom murarne och under hvalfven på det gamla gråstenshuset vid Grantorp.

På detta gamla herregods, Grantorp nemligen, satt patronen inne på sin sida, var hvarken af de goda eller rätt onda varelserna, sådan vi redan lärt känna honom, men misstrogen, bakslug och illparig nog, understundom. Han funderade på den der stölden, och några ord af Olle hade låtit hans tankar falla på Gunnar, hvars hat till honom han anade, hvars nuvarande dystra sinnesstämning han fruktade, och hvars fintlighet samt händighet han kände. I dörren till brännvinsmagasinet var nemligen ett stycke så väl utsågadt, och åter insatt, att endast en särdeles skicklig hand kunnat göra detta, och sedan var det taget litet af hvart bränvinsfastage, och det så behändigt med pumpen, att någon som var bekant med saken, och ofta lagt hand dervid, helst pumpen var litet krånglig, säkert äfven nu dermed varit behjelplig. Af säden åter, som var tagen på logen, hade man sett spillda korn, troligen genom hål på någon säck, och sålunda spårat tjufven ett stycke på vägen, och det var just den vägen, som äfvenväl gick till Viken. Olle hade ej underlåtit att med ett par behändiga ord i sinom tid göra patronen uppmärksam äfven på detta, och patron började verkligen misstänka Gunnar, helst han äfven trodde, att Gunnar möjligtvis kunde göra sig *så säker* tro att man aldrig *kunde* misstro honom, aldrig *ville* anklaga honom eller göra undersökningar hos honom och Lena, och till patronens lilla heder måste vi bekänna, att dessa åtgärder verkligen buro honom mycket emot, när de skulle gälla Gunnar, och han föresatte sig att gå diplomatiska vägar, hvilka skulle bestå uti ett slags tillfälligt polisförhör med Abraham, när denne på måndagsförmiddagen träffades under arbetet. Detta försiggick äfvenledes, ungefärligen som följer:

– Nå, hvad gör din husbonde om dagarne? – frågade patronen.

– Hvaa? – svarade Abraham.

– Jag frågar hvad din husbonde, Gunnar i Viken, har för sig nu för tiden.

– Det vet jag intet.

– *Vet* du intet hvad han gör? Det är omöjligt.

– Han ä’ mest borta vid det der a’ra bruket, eller åt skogen, med bössa.

– Går han på herregårdsskogen med?

– Ja varsch!

– Ja, men det är förbudet, det ska’ jag låta honom veta, och det kan du helsa honom från mig.

– Ja, jag miss-sa’ mej, han går aldrig dit.

– Hm! Ja det inbillar du intet mig. Nå – är han borta om nätterna äfven?

– Ja varsch, ibland.

– Nå, ha’ j godt om nytröskad säd der borta i Viken?

– Ja varsch! Lena båd’ tröskar och kastar och fälas så ho’ hade hele säcken full när jag kom och skulle hjelpa ’na.

– Ensam! – frågade patronen förvånad.

– Ja, varsch! Ho’ kan ensam rusta för fyra, för se kärringe-skråen dåger till intet, och Eli’ kan inte med tocket der.

– Nå, ha j bra med bränvin att förlusta er med?

– Ja, varsch! Jag får ofta en sup af Lena, när ho’ vill jag ska’ arbeta öfver min förmåga, och nu mennes vi burit så mycke’ vatten, och huggt så mycken ved till hennases koking, så har det ofta buret på.

– Hvad kokar hon då? – frågade patronen.

– Ja, de’ vet jag intet så noga. Fälle säger Lena de’ ä’ drick’, men jag har mi’ tro för mig.

– Nå hvad tror du då?

– Asch! ingenting.

– Nå, har matmor-din mältat äfven – frågade patronen ytterligare.

– Ja, varsch! – svarade Abraham skrattande, och nu gick patronen sina färde, och trodde hvad han trodde, och Abraham sade förnöjdt till sig sjelf: «Jo pytt! fick du veta’t!» och trodde sig *mycket väl* hafva bevarat sin egen hemliga tro i saken. «Nej pytt ock! Intet patron mer än Olle, fick veta’t!» – tänkte han vidare, ty Olle hade gjort honom redan den föregående lördagen nästan alla de samma spörjsmålen, fast af helt annan orsak.

Patronen gick nu och funderade på hvad han skulle göra, men Olle visste redan hvad han gjort, ty när han på lördagsqväll skjutsat hem länsmannen från Grantorp, så hade han berättat för denne, att han «nästan var säker på att Gunnar i Viken *brände*»,10 och länsmannen, uppfödelsebarn med Gunnar, fast litet äldre och mycket dummare, hade haft agg till honom allt sedan de gingo i byskolan tillsammans, då länsmannen alltid stoltserat på att han var af *herrskapsfolk*, emedan hans fader var en gammal skälm till inspektor, som stulit så länge och så mycket från sin husbonde, tills han (inspektoren) blef egare af hela dess egendom. I sednare tider, då Gunnar och länsmannen ej haft för fyra styfver att göra med hvarandra, hade de likväl alltid ändå sett snedt på hvarandra, och en gång, för ett par *år* tillbaka, hade länsmannen ridande mött Gunnar, som gått raskt men helt fredligt på vägen, men som visst icke tagit åt hatten när han fick se länsmannen, hvarföre denne afslagit Gunnars hatt med sitt ridspö, i det han red förbi honom, men icke hunnit undan så fort att ej Gunnar, alltid vig, qvick och snabb i sina rörelser, hann taga fatt i betslet med ena handen och med den andra i ridspöet, hvaraf han gaf länsmannen några ganska dugtiga rapp, och lät honom sedan resa i allt mak.

Men denna lilla händelse hade hvar och en af de två agerande personerne alldeles behållit för sig sjelfva, emedan de ej hade haft annat vittne än den tystlåtne hästen. Deras vänskap hade dock icke befrämjats deraf, och om Gunnar i mjugg skrattat litet åt «herrskapslänsmannen», så hade denne äfven i mjugg svurit Gunnar hämnd, bara tillfälle kunde yppas. Och nu var detta för handen, och herr länsmannen slickade sig om munnen deråt, och föresatte sig att begagna sig af Olles underrättelser, så fort han möjligtvis det kunde, hvilket dock – olyckligtvis – ej var genast, i anseende till andra högst vigtiga förrättningar.

Medan patronen på måndagen förhörde Abraham om sin husbonde, och af dess enfaldiga svar slöt till långt annat än sanningen, satt mamsell Sara uppe på sin sida i det stora huset, litet småbekymrad öfver en kammarpiga, som hon stadt till hösten i stället för lilla Lotta, som skulle gifta sig, men från hvilken hon nu återfått städjan i anseende till mellankommande hinder. Sådana små bekymmer äro kännbara nog på landet, der inga adress- och kommissionskontor finnas, och inget särdeles öfverflöd af tjenstefolk, fast det, som finnes är vida bättre och pålitligare än städernes, och mamsell Sara var mera bekymrad än mången annan matmoder, ty hon brukade så sällan byta tjenarinnor, förstod sig icke på att ligga i granngårdarne och tubba andras folk, och hade aldrig några så kallade «rännkärringar», utan när nöden infann sig, så anlitade hon alltid en gammal beskedlig och hederlig klockarenka, som i fordna dagar tjenat på Grantorp, och just nu var denna utvandrad i nejden, dock utan hopp att finna någon särdeles duglig kandidat så sent på året, ty på tidigaste sommaren, ja – i somliga trakter, vid påsktiden redan, börja både husbondfolk och tjenare att höra sig om för det derpå följande året.

Nu satt mamsell Sara och klippte till skjortor åt gossarne, och undrade med en hvardagssuck *hvem*, eller *om* hon skulle få någon till hjelp att sy dem, när dörren helt sakta och litet öppnades på glänt, och Lena stack in hufvudet, frågande om hon fick «vara så näsvis och stiga in.»

– Gerna – sade mamsell Sara, men drog åter en sådan der hvardagssuck, ty hon hade aldrig tyckt om Lena, och var dessutom så allt för säker om, att när hon kom, skulle det vara för att bedja om något, och ehuru god och hjelpsam en matmoder kan vara, är hon likväl allra gladast när hennes hjelp, råd och förböner ej behöfvas. Äfven hade mamsell Sara hört glunkas något ord om patronens och några af folkets misstankar på Gunnar, men blifvit verkligen ond derför, och sagt sig med lif och gods vilja gå i borgen för Gunnars ärlighet. Men nu trodde hon likväl att Lena kom för att beklaga sig öfver detta rykte, eller något dermed förknippadt, och allt detta föreföll mamsell Sara *ledsamt* åtminstone. Men nu begaf det sig att Lena såg så lugn och glad ut, och – hvad tjufsaken angick – så fullkomligt oskyldig, som hon det verkligen kände sig, och som mamsell Sara, så fort hon såg henne och hörde henne tala derom, kunde svära på att hon det var, ty Lena – alldeles okunnig om alla misstankar på Gunnar och sig, talade om stölden så frimodigt och naturligt, beklagade i svassande ord «nådi-herrskapet» derför, men tilladе smickrande, att det är godt när tocket ändå råkar de *rika* och ej de *fattiga*, och spådde att man *snart* skulle få rätt på tjufven, hvilken den sluga Lena, lika så väl som alla andra, kunde begripa, skulle vara rätt hemmastadd, och icke långt borta således.

Detta allt hade hon minsann ej sagt, om saken varit det ringaste sjuk, tänkte mamsell Sara, och drog en lättande suck, långt mera ur hjertat än dem vi gifvit benämningen af hvardagssuckar. Men mamsell Sara kände deremot en verklig förnöjelse när Lena ändteligen, efter några få preludier, anförde sitt verkliga ärende, som var ingenting mer och ingen ting mindre än att bjuda sin syster Elin till kammarpiga, efter hon vid kyrkan hört att denna tjenst var ledig.

– Jag ska' riktigt uppriktigt säga mi' goa' mamsell Sara hur det är fatt – sade Lena, som när hon verkligen var god, och dertill tog sin slughet och förställning till hjelp, icke föreföll så motbjudande, och hade en särdeles förmåga att väl lägga sina ord. – Jo, saken är den att Elin, syster-min, är fint och litet klemmigt uppfödd, och passar på ett rikt och fint herrskapsställe, men intet hos fattigt torparefolk, så'na som vi, för skulle hon göra så'na hårda och grofva sysslor, utegångsarbete och allt som der förefaller, så skulle hon

snart dra' lungsot på sig, så vek och spenslig, och smal, som ena vedja, som hon är, för hon ä' minsan båd' villig och itagande, men när hon ska' bära en vatt-så med mig, så känner jag att ho' svigtar, fast ho' intet vill låss-om 'et, och till utegångsarbete har hon hvarken händer eller krafter, och efter jag nu ä' som mor för 'na – tillade Lena, och torkade litet i de krut-torra ögonen – så ville jag så gerna *rikomdera* henne dit hon passade och fore väl, och jag *vet* att jag kan med godt samvete ställa *hit* henne, för lika vek hon ä' med grofsysslor, lika snäll, flitig och dugtig är hon med fint arbete och sittegerning. Hon dra's nu minsan med en väf, så ilaker att jag ville intet ta's med 'en för aldrig det, för illa går han, och tungt som bara skam, och mörk ä' han, och den molar hon med så käckt, slår ihop den så tyget blir tjockt, som ett skinn, och slätt som en is, utan en enda knuta, hvarken öfver eller under, fast det jemt går utaf hela tjoget trå'er i stöten. Och syr alla slag, gör hon alldeles som ena symamsell. Denna klänningen har hon sytt åt mig, och dessa handskarne med, och på detta halsklädet har hon sytt ut ena blumma i hörnet, och här på mitt hufvekläde har hon stoppat en stopp, som knapt öga kan skönja, för jag råkte rifva ut ena ruta på en buske i somras.

Mamsell Sara smålog åt hela denna meritlista, men var i det hela ganska nöjd, ty hon hade alltid tyckt mycket mera om Elin än om systern och fann att Lena hade ganska rätt, äfven om litet egennytta var med i spelet. Mamsell Sara förklarade äfven att hon mycket gerna antog Elin, bad Lena skicka henne fram till herregården ju förr dess heldre, så att hon fick gifva återbud till madam Smedman, innan denna skaffat någon annan, ty allra helst ville mamsell Sara hafva Elin. Hon bad Lena sitta ned, trakterade henne med kaffe och skorpor, gaf henne ett helt knyte med äpplen och päron till de hemmavarande, och kringlor till lille Gustaf, frågade efter denne sin lille gudson, och bad Lena bära fram honom någon gång, innan det blef för sent på hösten.

Ingen var nöjdare än Lena. Hon återvände hem högst belåten, ty hon hade nu slagit minst ett tjog flugor på en gång, tyckte hon: hon blef på honett vis utaf med Elin, som ändå var henne en nagel i ögat; hon skaffade henne ett verkligen godt ställe, och – – – dit hon visste att Gunnar aldrig gick, ehuru nära det var. Och för patronen fruktade aldrig Lena, hvad Elin beträffade, ty *ingen* visste bättre än Lena, hvem som der gått mer än halfva vägen, och hon tänkte dessutom att hvar och en får sköta och skylla sig sjelf. Gunnar – tänkte hon vidare – kunde icke annat «för skams skull» än gilla denna åtgärd, och mor Ingrid äfvenledes. Mamsell Sara hade hon gjort en tjenst, det såg hon tydligt, och det kunde blifva henne nyttigt på många sätt, och en dugtig piga hade hon redan i förslag till sig sjelf; ty Lena hade uträttat många saker och ting, den föregående söndagen vid kyrkan, och allt detta hade hon nu vidare fått uträttadt under Gunnars frånvaro, ty vi hafva ju sagt, att han i egna ärender var bortrest på ett par dagar.

När hon hemkom var hon vid allra bästa lynne i verlden, och då Elin, äfven ganska glad, kom emot henne med den färdiga väfven, ordentligt ihoplagd och med flera väfthärfvor som blifvit öfver, så alldeles öfverhopade hon henne med beröm och till och med smekningar. Elin, i yttersta fröjd öfver denna ovanliga sinnesstämning hos Lena, och öfver hennes likhet i denna stund med den bortgångna älskade modern, kastade sig i hennes famn, grät och bad henne *alltid* vara *sådan*, så skulle hon (Elin) gerna gå i döden för henne.

Lena tänkte med rätta, att nu just vore tillfälle att föreställa Elin, hvilken klok åtgärd hon (Lena) tagit «för Elins ega' nytta och gagn», och när de slagit sig ned i stugan, Lena litet trött af det häftiga gåendet, och Elin af sin ifver med väfven, så började Lena berätta utgången af sitt besök hos mamsell Sara, hvartill hon likväl något skrufvade anledningen, ty nu androg hon saken likasom hade hon fått bud eller kallelse, och visst icke som hade hon sjelf erbjudit Elin.

Mor Ingrid slutade med sin spinning för att åhöra saken, ganska intresserad deruti, som vi väl kunna fatta.

– Ja, Elin lilla – sade Lena med sin allra sötaste ton – detta har jag sannerligen gjort för *din* skull och icke

för *min* (mor Ingrid tänkte hvad hon tänkte, men tänkte äfven att hvad Lena denna gången gjordt, var bra gjordt) och du skall tacka mig för att jag skaffat dig en så dråplig tjenst – fortfor Lena – ty bättre matmor än mamsell Sara kan aldrig i verlden uppletas, och – – – med patron har du slätt ingenting att göra som kammerpiga, för huspigan passar honom (detta sade Lena egentligen för mor Ingrids skull) och nog kommer jag att fasligt sakna dig, som ä' så snäll och villig, men du hade aldrig orkat med detta släpet, eller ock skulle jag försläpat mig, utan nu tar jag en grofver, starker piga, och gör sittegerningen sjelf. Du har minsann så pass hjelpt mig, att jag har ingenting att hvarken väfva eller sy, innan jag spunnit nytt. Och ganska bra lön får du; långt mer än vi nånsin mäktat ge dig, och dugtigt med drickespengar, för se kammerpigan har de bäste gästrummen på sin lott, och jag vet när Lotta fick hela två, tre riksdalerne på en gång, och juleklapp får du med, och kaffe hvar eveliga morgon och mången gång på eftermiddagen, och alls intet sliter du dina kläder, som du ä' så rädder om, för du ä' rätt aldrig med i annan storsyssla än fine tvätten, och då slipper du bära ett enda ämbar vatten, och skuringen ä' bara lappri, för alla *dina* rum ä' me' målade gulf, och du ska' få se att du blir nöjder, och att du tackar mig mångfaldiga gånger.

Elin bara teg. Den ena tåren tog den andra, men hon förmådde ej säga ett ord. Hennes dom var nu afkunnad. Hon skulle, hon *måste* skiljas från Gunnar och Viken, detta nya eldorado för henne. Lenas ondska kunde hon kanske hafva motstått, men ej hennes godhet. För den måste hon vika, och när mor Ingrid äfven lagt sitt ord till, och vänligt och kärleksfullt rådt henne antaga detta goda tillbud, svarade hon suckande och med tårfyllda ögon:

– Ja, min goda, kära Lena! Gud må veta att jag är tacksam för din godhet, att moderligt tänka på mig, stackars barn, och nog ser jag att jag intet kunde göra eder all den nytta som jag så gerna velat, och jag ska' visst lyda dina råd och flytta till Grantorp, efter du velat ställa mig dit, men du skall förlåta (och härvid runno tårarne ymnigt ned för kinderne) att det kostar på mig att skiljas vid – – – eder alla. Kom ihåg, jag har aldrig varit annat än hos mor och syskon, och har alltid ryst för att vara tjenare i stora hus, bland herrskap och många kamrater. Men jag ser nog att detta *måste* blifva mitt öde, och att jag räds för hvad andra skulle tacka Gud för. Men du ska' få se – tillade Elin och torkade ur ögonen – att du ej ska' få skam af din rekommendation, för jag ska' bjuda till på alla sätt att göra heder deråt, och göra mitt herrskap till lags och mina kamrater till viljes.

– Nej, för tusan hakar – sade Lena leende, och glad att hon vunnit sin seger så lätt – *dem* ska' du visst intet krusa för, utan hafva skinn på näsan ifrån allra första begynnelsen, och sätta dig på dina höga hästar, så di får *rispäk* för dig, för annars sker du aldrig rätt med dem.

– Åh jo men – sade mor Ingrid – med godhet, ärlighet och jemnhet hinner man ändå allra längst, både med kamrater och husbondfolk och alla andra menniskor i denna verlden. Det borde du sjelf hafva erfarit, kära Lena, ty när du är så här god och medgörlig, så skulle båd' jag och flera vilja gå i eld för dig, men –

– Åh ja, svärmora – afbröt henne Lena – nu ä' det intet fråga om mig, utan om Elin, och jag ä' säker, att hon båd' på ett och annat sätt tar sig väl ut på Grantorp, och se det är det förnämsta.

– Jag skall väl försöka – sade Elin med beklämdt hjerta, och drog en «icke-hvardagssuck», ty denna stunden hade ju afgjort hela hennes lilla öde, tyckte hon.

Med samma beklämda hjerta gick hon till hvila om aftonen. När hon inkom i sin lilla kammare, hvilken hon för en liten stund sedan, i full fröjd öfver att fått ned väfven och ut väfstolen, städat, pyntat, löfvat och granrisat på bästa sätt, såg hon sig vemodigt och bedröfvad omkring, tänkande: Ack! här skall jag ju icke vara många dagar till, utan ut i villande verld, ensam och öfvergifven! Hon begrät nu på en gång allt hvad hon skulle lemna: syskon, vänner, frihet, sin egen lilla tillflykt och fristad i denna lilla kammare, och – – – mera än allt detta, långt, långt mera grät hon vid blotta tankan på Gunnar. Hon skulle icke mera se honom,

han skulle snart glömma bort henne (Elin tyckte sig hört att männerne kunna glömma) och hvad skulle han säga, hvad skulle han tycka! Hon hade ju en gång till halfs lofvat honom att icke taga tjenst på Grantorp; men det var i de glada, lyckliga, alldeles oskyldiga dagarne, då hon icke ämnade taga tjenst nagonstädes, utan lefva och dö vid sidan af broder och syster. Men nu voro tiderne så förändrade! att tänka på ett sådant der förfluget löfte, hade ju varit den högsta grad af otacksamhet för Lenas godhet och moderliga omtanka. Nej, nej – tänkte Elin, medan tårarne strömmade utför kinderne – det är riktigt *väl* att jag är tvungen gå och taga den der städjan i morgon, innan Gunnar kommer hem. Kanske lade han sig annars deremot, och det – – skulle bara se illa ut och göra ledsamheter. Nej, jag ska väl gå, och han skall ej få veta't, förr än det är gjordt – och härmed fuktade hon hufvudgärden med nya tårar.

Andra morgonen var hon blek och nedslagen, men grät icke, utan vandrade fram på förmiddagen med tunga sorgsna steg till herregården, och Lena – som legat hela natten och fröjdat sig åt sin uppfinning och mycket annat, som hon hade i gladt perspektif – rustade nu mera än någonsin ute i sitt kök, och mor Ingrid spann och suckade och ruskade ledsen på hufvudet, när den ena ångan efter den andra af nyklaradt bränvin råkade hennes erfarna näsa.

Abraham, alldeles okunnig om ändamålet för Elins bortgång, gick och lagade på en gärdesgård vid vägen, och bad att få «följa Eli' en bete», men Elin tackade honom helt vänligt och bad honom att få gå allena, samt att Abraham i det stället skulle skynda sig med «haget»,11 för Lena väntade på honom. Och Elin fortsatte sorgbunden sin gång, och Abraham litet harmfull sitt arbete, men ungefär klockan elfva på förmiddagen väcktes mor Ingrid ur sina djupa tankar och Lena ur sina spirituösa företag, af ett besynnerligt väsende, skrik, hundskall af Gunnars jagthundar, som stodo bundna i stallet, hästtramp och ett skramlande åkdons hastiga rullande, och in i stugan störtade Abraham gallskrikande:

– Matmora! matmora! Skynda er! för Jese namns skull, skynda er! Göm 'et, stopp in 'et! Nu kommer länsman!

Och länsmannen var äfven hamn i häl efter honom i dörren, och hörde hvart ord han skrek. Lena hade likväl nog själsnärvaro att släcka elden, stänga dörren utåt till köket och frimodigt träda ut i stugan emot länsmannen.

– Hvar är Gunnar Håkansson? – frågade denne myndigt och utan att aftaga hatten, medan hans medhafda vittnen, två gubbar i blå kapprockar, som ridit med honom, klefvo in med ridspön i hand.

– Han är borta – sade Lena med rätt god fattning.

– Nå, hvad ha j för er här hemma, godt folk? – sporde länsmannen lika högmyndigt.

– Hå, de ä' hvarjehanda – genmälte Lena, och torkade med förklädet utaf en stol till länsmannen att sitta på.

– Nej, jag har väl annat att göra *här* än sitta – sade länsmannen och gick framåt stugan, såg sig om och upptäckte köksdörren. – Vi skola gå ut åt köket der, och se hvad der förehafves först.

– Åh jeses! dit kan aldrig nådi länsman gå – sade Lena beställsamt – der är så uschelt. Jag håller just på att laka kläder nu som bäst, och narrade Abraham, vå'n dumme dräng der, att jag kokte bränvin, för att han skulle hjelpa mig käckt med ved och vatten.

– Jo visst! – sade länsmannen och framgick mot dörren, oaktadt Lena på fint manér motade honom. Ack hvad hon i detta kritiska ögonblick skulle gifvit mycket för att varit «mannen som hete Bosco», och på en gång kunnat trolla *bort* allt hvad som fanns i köket och *dit* något helt annat. Men det stod nu icke till, utan trodde hon sig kunna *prata* bort saken, och började äfven försöket, men länsmannen «lät inte leka med sig»

och gjorde det *aldrig* när man notabene – – ej hade leksaker af guld till den leken, utan han gick med raska steg mot köksdörren, oaktadt alla Lenas invändningar, och mor Ingrids tysta, ängsliga suckar, och Abrahams dumma försäkringar, att «der brändes slättes intet nå't bränvin, utan nå't helt an't». Och nu stod länsman och vittnen i köket, dundrade och svor, samt ryckte den lilla lyftpannan af elden och sporde hvems den var etc.

– Det vet jag intet – sade Lena – jag har aldrig sett 'na förr. Den har väl Abraham satt dit, kan jag förstå.

Lena tänkte: prima regula juris est: negas.

– Åh prat! – sade länsmannen. – Hvem vill j inbilla slikt? Jo, detta här blir roligt för herr Gunnar, man din! Jag ska' minsann klå 'en, så han ska' komma ihåg mig. Gå efter honom nu straxt, eller – – –

– Ja, det kan jag svärja den heligaste ed på, att han är borta och att han intet varit i köket på den dag jag mins – sade Lena, som trodde att saken möjligtvis kunde förfalla, om man kunde bevisa att Gunnar ej varit med derom.

– Åh, sladder och prat! – fortfor länsmannen. – Han är hemma och vet af allt detta, likaså väl som j.

– Nej – sade mor Ingrid, som stod i köksdörren, med det arma modershjertat i halsgropen – nej, herr länsman, vid den gode Guden, talar icke min svärdotter sanning: Gunnar är borta och han vet ej det allra ringaste om –

– Tig, satans kär'ng! – sade länsmannen och började plocka till sig pannan, hatten12 och några små ankare med bränvin, samt låta bära det ut i åkdonet, och gjorde sedan inga särdeles ceremonier, utan efter några stränga hotelser till Gunnar och svordomar öfver honom, och litet hånskratt dessutom, afreste «herr länsman» i sitt skramlande åkdon, och vittnena guppade på sina stubbiga hästar sina färde, och hundarne skällde nu ändå värre än vid ankomsten, och Lena – – brast nu först ut i en högljudd, förfärlig gråt och tandagnisslan. Hon ryckte sig i håret och flög fram och åter, och ropade om hvartannat: «Miskundelige Gud!» (ty *Han* som *är* öfverallt, *får* äfven vara med i allt, både godt och ondt) Store, barmhertige Gud! Fan anamma slikt! Mitt bränvin! Mitt bränvin! Mitt bränvin! Och all mi' säd! Och potätera se'n! Och Erik Olsas panna, som kanske ska' betalas! Och den stora plikta se'n! Vi ä' rakt *rugenerade* på detta sätt, och – – *hvad* ska' Gunnar säga!

– Ja, se *det* är ändå det allra värsta – suckade mor Ingrid.

– Ah, det kostar då åtminstingen inga pengar – tjöt Lena.

– Jo, jo men! hvad detta skall kosta honom det som värre är än pengar – klagade mor Ingrid – och i din stora bedröfvelse, kära Lena, är det väl synd att förebrå dig något, men ack! hvarför gjorde du detta honom ovetande?

– För han hade *aldrig* tillåtit 'et – sade Lena högt gråtande.

– Ja, det bevisar just att det var orätt och illa gjordt – genmälte den gamla.

– Det va' det slätt intet! – skrek Lena. När körslera13 blir här i vinter, då alla tar vägen härom, som ska' te' och frå' skogen, så skulle jag haft bränvin åt dem, och det oköpandes, och derpå skulle vi vunnit obegripligt, om nu ej den hunden länsman snokat opp 'et.

– Jaså! du hade då ämnat hålla lönkrog! – sade mor Ingrid. – Ja, hade du fått Gunnar att gå in på det, så har jag orätt.

– Åsch! – – – En går nog in på allt det en har någon förljenst utaf – menade Lena och grät och jemrade sig dessemellan. Abraham var alldeles försvunnen, kom ej ens hem till middagen, men deremot kom Elin omkring klockan ett, sakta och tyst, med den tunga städjan invirad i sin näsduk, der hon äfven hade litet namnam till lille Gustaf, och ingalunda anande den nya orsak till sorg och bekymmer, som hon snart skulle få. Men hon var ej väl inkommen genom stugudörren, innan Lena gallskrikande berättade henne allt, men detta så brådstörtande och oredigt, att hon i början ej fattade mycket deraf, utan frågade flera enfaldiga frågor, sådana som: «Kors, intet kan du, käraste Lena, *bränna bränvin?* De' ä' ju manfolka-göra? Intet har du bränt bränvin der ute i köket? Får intet hvar och en göra hvad han vill med sin egen säd och sina egna potäter? Får du intet igen bränvinet och pannan af länsman? Pannan åtminstone, om du säger att den tillhörde en annan?» etc.

– Ack du dumma fårskalle! – sade Lena i sin ifver. – Du begrep nu aldrig än något som duger! – Och nu grät hon och gick på som förut, men städade under tiden utaf både stuga och kök, hvilket bevisade hennes medfödda naturliga ordentlighetssinne, som midt i hennes allra värsta bedröfvelse ej vek åt sidan eller förnekade sig.

Af mor Ingrid fick Elin litet redigare reda på saken, och blandade nu sina förra tårar med dessa nya, distillerade af Lenas otäcka bränvin.

– Ack kära Lena! hvarför skulle du göra detta, och det Gunnar ovetande? – sade en gång Elin, mera beklagande än egentligen förebrående.

– Ah, tig du bara, din näbbgädda der, som bara kan sitta der och spela efter med läppa',14 men intet kunde hjelpt till när det behöfdes, då brännet kanske redan varit slut, och allt detta *spetakel* oskedt – skrek Lena ursinnigt, ty ju mera hon tänkte på saken, dess ondare blef hon. Hon hade börjat med att vara rädd och ängslig, derefter ledsen och bedröfvad, men nu var hon ond som en furie, och då lille Gustaf en gång kom i vägen för henne, och skrek när hon sparkade omkull honom, tog hon honom i lufven och lagade sig till att gifva honom en dugtig risbastu, från hvilken likväl Elins och mor Ingrids förenade böner och föreställningar befriade honom. Elin tog gossen in med sig i sin kammare, samt satte sig betryckt att «qvista väfven»,15 och mor Ingrid gick ut för att se om ej den stackars oförberedde Gunnar skulle komma, men han syntes ej till.

Dagen led imellertid mot sitt slut. Ingen hade ätit någon matbit till middagen, och mot aftonen samlade sig husets hjon, hvar från sitt håll, i stugan, men Abraham tittade litet genom fönstret först, innan han steg in, om mor Ingrid och Elin äfven skulle vara närvarande, hvilket han i luften kände sig behöfva.

Lena hade midt i förtreten ändå kokat god gröt, och hvar och en fick sitt. Ingen sade ett ord efter Lena teg, men slutligen behagade det Abraham, alldeles tvärs emot hans vana, men lugnad och modig vorden genom Lenas tystnad, att under ätningen klyfva näbb och yttra:

– Ja, detta va' för uschelt, att de' skulle hända, och en fali skade för matmora! Och jag *vet* bäst, att det intet va' *jag* som talte om 'et, för se! hvem som frågte mej hva' matmora skulle med så åbäkeligt mycket med ved och vatten, svarte jag *alltid:* «Jo pytt! fick du veta't!» för se jag an'te nog till 'et, jag.

Lena hade suttit stum under detta Abrahams tal, men när han slutat, ropade hon:

– Hvem frågte det?

– Det gjorde båd' bränn-Olle och fler.

Lena hade ej hört ordet ut förr än hon rök upp som hvirfvelvind, kastade ifrån sig grötslefven och fatet,

sprang bort till Abraham, der han satt i sin vrå på sin vanliga bänk, och tog – utan att säga ett enda ord – ett kraftigt tag med hvar sin hand i dennes yfviga blånperuk och ruskade honom en lång stund fram och åter, först under tystnad och sedan ideligen upprepande orden: «Der ha' vi 'et! De ä' *han* som bjellrat! Men jag ska' lära dig att bjellra, jag! Jag ska' lära dig att prata i otid, jag! Der har du för prat, du! Jag ska' ge dig för "jo pytt", jag!» m. m. dylikt.

Besynnerligt nog var att Abraham ej gaf ett enda ljud ifrån sig, utan lät hufvudet följa med åt alla håll, alldeles som hade det suttit löst såsom på en sådan der gipskanin; men om denna tystnad kom deraf, att Abraham hade gröt i halsen, eller att han icke hade någon känsla i sitt yfviga, tofviga hår, eller om han med ett visst stoiskt kallblod utstod Lenas förtviflade hårdrag, det kan man ej med visshet bestämma, men säkert är: att så snart Elin hunnit slänga ifrån sig sin lilla matskål och få undan lille Gustaf, som gallskrikande sprang henne i vägen, skyndade hon bort till bataljfältet, och bad Lena för allt hvad heligt var, icke *gå på* på detta sätt, men förmådde knappt afhålla sig från skratt, när Abraham bara sade:

– Asch! Låt 'na gerna hållas, det betuder ingenting.

Lena blef verkligen flat af detta svar, slutade plötsligt och gick åter bort till spisen. Abraham passade på tillfället och smög sig ut och sedan upp på höskullen, der han lade sig och sof godt efter dagens många vedermödor och hufvudets cirkelformiga svängar eller roterande.

Elin gick sakta in till sig, men lade sig icke, utan satt i sitt fönster, än seende ut åt den upprörda, oroliga sjön, än ut åt vägen derifrån Gunnar skulle komma, ty fullmånen belyste båda.

I stugan blef det tyst, oaktadt hvarken Lena eller mor Ingrid lade sig, ty båda väntade med beklämdt sinne på Gunnar, som sagt sig *säkert* skola komma hem hur sent det blef. Fram mot klockan elfva körde det äfven friskt, och kort derefter hördes Gunnars raska steg, hvaraf det nästan allvetande, eller åtminstone allt begripande modershjertat redan dömde, att han ej visste utaf något ondt, utan, tvärtom, hemkom glad och nöjd med utgången af sin resa. Denna gången misstog sig dock modershjertat något, ty Gunnars resa hade väl varit lycklig, men en känsla af harm och förtrytelse öfver en alldeles ny företeelse påskyndade nu likväl hans steg.

– Herre Gud! så ledsamt detta blir att berätta! – sade Lena, när Gunnar tog i stugudörren, ty hon hade nu åter fallit ihopa, och var icke mera ond, utan bara rädd och ängslig.

Så fort Gunnar kom in, började han genast med att begära litet mat, samt sade derefter:

– Har j hört ett sådant förbannadt rykte, som Olle spridt ut om mig, att jag skulle vara mästare för den der stölden, efter den är «så väl gjord», säger han. Men jag skall ge honom det som är «väl gjordt», det *lofvar* jag, men det skall blifva på pelsen hans, den rackarn!

Gunnar var ond. Det var ej roligt att nu komma med annat ledsamt nytt, men – – – det måste fram, och nu började mor Ingrid bereda Gunnar på något obehagligt och Lena hjelpa till, och inom några ögonblick stod den fula, nakna sanningen framför den unge mannen. Han bara teg till en början, men slutligen utropade han, i en hög grad af lugn harm:

– Strunt i skadan och förlusten och plikten och allt det dera, men skammen! skammen! Ack Lena! Lena! Hvarför gjorde du mig detta? Aldrig gjorde du mig annat än skam och vanheder!

Nu bara grät Lena, ty om Gunnar varit ond och grälat, så hade hon kanske gjort så med, men detta förfärliga lugn och denna förfärliga beskyllning, sagd med djup manlig röst, och sällan sagd förut, således ej utsliten, var dräpande, äfven för den som var så liten finkänsla beskärd, som Lena.

– Ack! – snyftade hon – jag tänkte så för innerliga väl. Jag tyckte vi skulle få en sådan vinst, och att du skulle få så mycket bränvin du ville ha, utan att köpa det dyra tyget, och nu var det så godt och rensmakande, och nu var jag så glad, helst se’n jag skaffat Elin den gode tjensten och fått förslag på en annan i hennes ställe, och – – –

– Hvad vill det säga? – frågade Gunnar utan att andas. – Hvad är det för en «tjenst» du talar om?

– Elin har varit så klok och tagit städja af mamsell Sara framme på herregåln – sade mor Ingrid, som nu ville hjelpa Lena litet, och kände att det behöfdes.

– Har hon det! – sade Gunnar och lemnade maten, som stod framför honom, alldeles orörd, och stirrade ut på månan, och knöt handen tyst och sakta, så att blodet nära nog trängde ut, men – – – det var för patrons räkning.

– Såå! att det verkligen lyckats honom att locka dit ’na – utropade han slutligen efter en lång stunds tystnad, som Lena nästan öfversatte med liknöjdhet, men hvars hemskhet mor Ingrid erfor. – Såå! och det genom dig, Lena! Jo, jo! *Han* vet nog hvem han gifver sina uppdrag! Gif mig hit bränvinsflaskan, det ä’ väl sista tåren det, kan jag tro! Mat, det vill jag ej hafva.

Och han satte flaskan för mun och drack. Men sedan sade han ej ett ord, gick dock icke bort till sängen och lade sig, utan kastade sig klädd på Abrahams bänk, men efter en stund sade han:

– Hu! här stekes jag alldeles i denna hettan! och gick ut ur stugan, upp på höskullen – som både mor Ingrid och Lena trodde, fast de äfven nu bedrogo sig.

Men Elin, som satt tyst i sitt fönster och som något litet lyssnat på hvad som tilldragit sig i stugan, hon hörde äfven Gunnars hastiga utgång och såg huru han med långa, tunga men säkra steg gick ned till sjöstranden, och huru han icke kom derifrån, och slutligen grep henne fruktan och kärlek och håg att trösta *honom*, som hon så gränslöst älskade, till den grad, att hon icke mera motstod dess uppmaningar. Tyst som en ande smög hon derföre ur sin kammare och vände sina steg åt samma håll som Gunnar. Månan sken alldeles hånande klart, och Elin såg redan på långt håll, att Gunnar satt der nere vid stranden, på samma mossiga sten, der de några dagar förut suttit tillsammans. Hon stannade tvärt och tvekade om hon skulle gå vidare, men en månstråle föll nu helt bjert på henne och Gunnar blef henne varse och stod med ett enda språng bredvid henne.

– Elin! Elin! – sade han vemodigt och smärtfullt, ändå mera än egentligen förebrående. – O! hvi gjorde du mig detta? Hade jag icke sorg och skam och elände nog förut?

– Ack Gunnar! Gunnar! – snyftade Elin och lät honom föra sig till den mjuka stenen. – Du skall förlåta mig. Jag *kunde* ej göra annorlunda. Jag *hade* ju ingen annan råd. Både Lena och din mor bådo mig för all del antaga den tillbjudna goda tjensten. Jag hann ej, jag kunde ej, och – – jag *ville* ej fråga dig till råds i detta. Gjordt är gjordt, men förlåta mig måste du, om jag någonsin mer skall få en enda glad eller ens dräglig stund.

– Åh ja! jag förlåter dig gerna, du englavarelse! – sade Gunnar och tryckte Elin konvulsiviskt och med en förfärlig lidelse till sitt bröst. – Men ser du! Det finns *den* som jag *aldrig* förlåter, *den* som gjort mig mera ondt än om han vore hin onde sjelf, *den* som i all evighet vill ställa sig mellan dig och mig, och *han* må akta sig om jag en gång möter honom i skogen med min goda bössa, det svär och utlofvar jag.

– Ack tala icke så – bad Elin, som så gerna ville lugna och stilla Gunnars mer än någonsin uppjagade sinnen.

– Jo, så må jag väl tala! – svarade denne med ifver. – Du *vet* icke *allt* om den djefvulen. Nu vill han äfven locka *dig* i snaran, sedan han gjort *mig* allt det onda, som en karl kan göra en annan.

– Tror du då att det är patron, som angifvit den här ledsamma bränvinsbränningen till länsman? – frågade Elin, som trodde han menade detta och dylikt.

– Åh ja! – svarade Gunnar – både som angifvit den och kanske narrat Lena till det, och som skyllar mig för tjuf och sätter skamfläck på mitt ärliga namn, och som nu *till* vill rycka dig ifrån mig, men det skall icke ske utan vill du som jag Elin – fortfor han i högsta grad lidelsefullt och häftigt – så bry vi oss ej om hela denna verlden mer, utan göra som två andra stackare, hvilka älskade hvarandra öfver all måtta och som aldrig kunde få komma tillhopa här i verlden, de knöto ett tåg om sig och en sten vid sig, och kastade sig handlöst i djupa hafvet, och fingo åtminstone *dö* tillsammans.

– Hu! min gode, älskade Gunnar – bad Elin – tala ej så okristligt och hemskt. Jag blir så rädd att sitta när dig. Ack nej! lugna dig och blif förnuftig igen. Jag känner intet igen dig, du är så besynnerlig i qväll.

– Ja, så gif mig en kyss, en enda – enda kyss, för första och sista gången – bad Gunnar med flammande blick.

– Nej, min gode vän – svarade Elin – intet *nu*, intet *här* i denna nattliga stund, men en annan gång – – framdeles kanske – –

– Framdeles – upprepade Gunnar med ett vildt hånskratt. – Hvem *vet* om man har något sådant der «framdeles»! Det kan vara slut i morgon dag. Gif mig en kyss nu, flicka – eller – – –

– Nej Gunnar – sade Elin bestämdt – det gör jag icke *nu.* Dessutom så – – gör du hvad du aldrig gjort förr, och jag skäms nästan att säga det, men du – – – luktar förfärligt bränvin.

– Jaså, gör jag det! – sade Gunnar. – Nå ja, gif du mig bara *en enda* kyss, och jag lofvar dig att aldrig mera smaka bränvin.

– Nej, min gode Gunnar, intet *nu*, det är säkert, men om du lofvar att aldrig smaka det otyget och håller ord, ett år eller så, så – –

– Ack Elin! – inföll Gunnar. – Tala ej så der om *år* och *framdeles* och tocket. Jag tycker alldeles jag står vid mitt slut, vid jordens yttersta brädd, och att hela verlden snurrar rundtomkring mig och jag rundtomkring verlden, och när jag tänker rätt redigt på saken, så gör du *rätt* när du nekar mig kyssen, för jag lofvade Gud i kyrkan att aldrig fresta dig, aldrig draga ned dig i synd; och menedare vill jag icke blifva *ändå*, ehvad jag än må blifva, och nu – – – god natt med dig Elin! Håll din hand ett ögonblick på min panna, den bränner som eld och svafvel och pulsarne slå som spikehamrar. Har du varit vid något jernbruk, Elin lilla?

Elin svarade ej. Tyst och gråtande helt sakta, blötte hon en näsduk som hon hade med sig i sjövattnet, och svepade den om Gunnars hufvud, och tog honom sedan i handen och förde honom upp från stranden, bort till höladan, och bad honom gå upp dit och lägga sig. Gunnar gjorde allt, hvad hon bad honom om, och gick med säkra, fasta steg, fast hufvudet var så förbrylladt.

Ingen sof denna natt mer än Abraham och lille Gustaf, af våra sex i Viken, och, när morgonen kom, gick Gunnar sakta in i stugan, tog sin bössa, löste sina hundar och gick åt skogen. Detta var för honom hvad läsning, musik, skådespel m. m. dylikt, som vi «bildade» hafva tillgång på, är för oss när smärta och förtviflan borra sina klor i hjerta och själ, och när vi då vilja försöka att åtminstone med ett palliatif förekomma att svedan icke må kännas så förfärligt. Men likasom dessa medel ofta förvärra det onda, ofta

gjuta nytt gift i såret, så återvände Gunnar både denna afton och några flera dertill allt mörkare och mörkare i hågen, från den mörka, dystra, djupa skogen, der höstvindarne luggade furutopparne lika obarmhertigt som Lena luggat Abraham. Alla känslor snarare växte och brusade hårdare, mera lidelsefullt inom Gunnars bröst, än de af tid och ensamhet i skogen lugnades. Kärlek, hat, hämndlust, oskuldens harm öfver falska beskyllningar, blygsel öfver en vanheder, som man icke ådragit sig sjelf, och således nästan en bittrare blygsel, emedan denna känsla aggar mera ett rent än ett fläckigt sinne, vantrefnad i hemmet, det närvarandes obehag och hopplöshet på framtiden, angrepo på en gång och ansatte Gunnars själ från alla håll och alstrade hos honom icke allenast en liknöjdhet för hela lifvet, utan en verklig leda dertill. Han tyckte det var utblommadt, frukten utsugen redan, och nu ville han gerna bortkasta skalet äfven, men detta gick och lefde och tyngde honom i hvar stund.

Med kunskaper och bildning hade han säkert varit bland dessa många utvalda, som när de finna *lifvet* i *lifvet* slut, bilda sig ett nytt i inbillningens rymliga sferer, som låta den oroliga anden gunga på fantastiska, blott af honom sjelf *rätt* förstådda toner, eller veta att framlocka ur duken de bilder, som man fordom drömde sig såsom verkliga, eller som fatta pennan till dessa skapelser, hvilka helt och hållet förmå rycka upphofvet *dertill* från allt *nu*, all verklighet, all omgifning, allt ondt, allt plågsamt och ängsligt, som förmå ersätta förlusten af ungdom, helsa, förmögenhet, ro och glädje, locka fram endast ljufva minnen och bortjaga de bittra, breda ett tjockt oegenomträngligt täckelse öfver alla de felslagna förhoppningarne, att de icke mera må blänka fram i hopplöshetens natt, och som – – med ett ord: lefva i luften, i elden, i vattnet, efter lifvet på jorden blef så alldeles för tungt.

Men Gunnar hade ju icke dessa förmågor, som lugna och svalka, under det att de uppspäda de egna känslorna med nya främmande; utan de allra häftigaste lidelser, i sin oförfalskade genuina form, icke bortpoetiserade, bortklagade i sång eller bortrifna i färger, ansatte honom natt och dag, och han *sjöng* icke ve och förbannelse öfver den varelse, den dämon i mensklig gestalt, som han ansåg vara enda upphofvet till allt hans lidande, utan han *svor* honom ve och förbannelse; och om någonsin en gnista af fröjd ännu sprakade upp i hans förmörkade sinne, så var det när hans säkra öga riktade mynningen af hans gevär på en sorglöst sjungande fogel i furans högsta topp, och då skottet small och fogeln i nästa ögonblick föll tung och död till jorden, träffad i det lilla hjertat eller det lilla hufvudet, men aldrig sjungande mera, aldrig mer rörande en enda lätt fjäder. Då kände Gunnar något tillfredsställande, som likasom smakade honom. «Så har du skjutit på *mig*, du niding!» tänkte han då – «och jag var dock lika obrottslig, lika glad och ung, som denna fogel, och din like dessutom! Men sköt du sorg och förderf i min själ, så vill jag skjuta några goda varghagel in i din rödskalle, att du må falla till jorden, som denna fogel, och jag må få stå och se på det, såsom nu.»

Sådana tankar föllo Gunnar ofta in, och om han än vid lugnare ögonblick jagade dem litet åt sidan, infunno de sig likväl allt oftare och oftare, i höstnattens mörker och smärtans långa sömnlösa timmar, eller i mörka skogen, djup, storartad men vild, såsom Gunnars eget sinne. När nu härtill kom att han åt obetydligt, men då och då upplifvade kroppen med en dryck, som väl aldrig förmådde göra honom rusig, utan som han – tvärtom – tyckte vara det enda, som ännu satte något lif, någon spänstighet i alla både själens och kroppens förmögenheter, så kan man lätt tänka sig hurudant hans lynne skulle blifva.

En hel vecka efter den händelserika dagen förgick alldeles enahanda: Gunnar var i skogen tills sent om natten ibland. Motgången hade något qväst Lena, hon var hvarken så ond eller så pockande, som förut, men rustade som fyra, för att med flit och arbete och omtanka taga igen den grufliga förlusten hon ansåg sig gjort. Mor Ingrid satt väl och spann, men det gamla modershjertat följde sonen öfver allt, och led och qved med honom, fast det ej syntes utanpå. Elin arbetade, som en liten myra, om dagarne för Lenas nytta, om

nätterne på en klocksnodd och en urdyna åt Gunnar, som hon ville gifva honom när de skiljdes åt, till ett evigt och oskyldigt minne af sig. Ingen kan tänka sig mera än den, som vet det, huru mycken möda, huru många tårar och hur mycken sömnlöshet ett sådant arbete kan kosta en qvinna, men äfven hvilken vemodig glädje, och icke utan sina stora behag, det förmår skänka henne. «Detta skall han se, detta skall han bära, när jag icke mera fins, och derigenom skall han bevara minnet af mig och min kärlek» tänkte hon – och arbete, och vaka och till och med tårar kännas lätta och ljufva, ty hon vet ej att – – skall jag säga ut det – att bland hundrade sådana arbeten blifva åtminstone de nittionio kastade i en skräpvrå, eller bortgifna, eller likgiltigt förstörda, eller – *Gud* vet bäst hvad, ty *Han* räknade en gång de goda meningar, och i dem låg dock kärlek, ofta så verklig, så ren, så oändlig kärlek, att Gud väl *någon gång, här* eller *der*, återgäldar den arma.

Men *denna* klocksnodd och *denna* urdyna skulle hvarken glömmas, föraktas, bortskänkas eller förtrampas af liknöjdhet. Ack! ett helt annat öde väntade dem.

Abraham gick hvar dag fram på dagsverke, och sade hvar qväll:

– Olle och de a're säger att de' va' husbond', som va' mästare för den stora stölda, och och att patron sagt 'et, men jag säger att de' va' lögn.

Hvarje sådant ord, ja hvarje sådan tanka ökade Gunnars förfärliga agg till patronen, hvilken han ansåg som enda upphofvet till alla hans olyckor, all hans nesa, och Olle blott som ett redskap i patrons hand; och Gunnar kände sig sannerligen skämmas, när han såg någon i ansigtet, öfver blotta tankan att man kunde misstro honom att vara en inbrottstjuf, och det egna rena medvetandet var ej nog, för att låta honom blicka frimodigt in i ögat på hvem som helst. Detta hade Gunnar kanske gjort, om ej hans sinne varit mörkt och nedtryckt af andra sorger och bekymmer, och kanske bidrogo just dessa Gunnars skygga blickar att gifva det ohyggliga ryktet ändå mera fart.

Lördagen, söndagen och måndagen af den första veckan i Oktober var Abraham ej framme på herregården, och man hörde i Viken ej någonting derifrån. Gunnar var, som man det antydt, sällan eller aldrig hemma, och var han det, så satt eller gick han i en jemn oro, blickade mot dörren vid minsta buller, och väntade, snart sagdt med en viss längtan, att man formligt och bestämdt skulle anklaga honom för den der stölden, på det hans oskuld äfven fullkomligt måtte kunna ådagaläggas. Men ingen ting hördes utaf, och hans lynne svartnade för hvarje stund. Tisdagsmorgonen, jemt en vecka efter bränvinsdagen, begaf han sig ånyo ut åt skogen, och ströfvade bort till den vildaste, tätaste del deraf, den blott en enda liten smal gångstig genomskar. På denna hade Gunnar nästan af en händelse kommit. Oktobermorgonen var klar och vacker, Gunnar vandrade tankfull framåt, med en något större last af «eldsvattnet», såsom amerikanska infödingarne så uttrycksfullt kallade sin allra värsta fiende: bränvinet, och med ett ändå dystrare lynne än vanligt. Han gick nu, så der obestämdt tankfull, och såg ned framför sig, då han i en hast, och helt oförmodadt vid stigens krökning mötte en snabbt framåt vandrande person, och man må sjelf dömma om hans känsla, nej, om hans tusental af känslor, då han blickar upp, och – – patron stod, icke som allt jemt förut, i svart inbillning framför honom, utan i klar tydlig verklighet. Hans första rörelser voro att sammanbita tänderna och lägga fingret på hanen af geväret. Patronen stannade äfven tvärt på några stegs afstånd, något litet förbluffad öfver mötet, och icke heller i bästa lynne, som vi väl en gång framdeles få se. Ingen af dem vek åt sidan, gångstigen var för smal för dem båda.

– Hvad gör du här i skogen, min käre Gunnar, och det med bössan i hand? – frågade patronen efter en ögonblicklig men hemsk tystnad. – Du vet ju så väl, som någon, att det är förbjudet, och att jag dessutom icke tycker om det – tillade han med mera varnande än just förebrående ton.

– Tala icke *här* och *nu* om *förbud* och *befallningar*, din rackare och fähund! – sade Gunnar, och gjorde en rörelse framåt, lika som för att taga patronen i kragen. *Här* är det *jag*, som *befaller* och *förbjuder.* I *denna*

stund är det *jag* som är *herre* och *du*, som är *slaf*, och jag skall *en gång* i lifvet visa dig, hvad en stark arm förmår, när *hat* och *hämnd* stärker senorna.

Och härmed närmade han sig ännu mera till patronen, som äfven var en stark och orädd man, fast han genom sina år på långt när icke, hvarken i styrka eller vighet, kunde mäta sig med Gunnar. Men han hade dock den instinktlika och inbillade tro, att hans egenskap af herre och husbonde skulle äfven nu gälla för något, och således vek han ej undan en hårsmån, utan tvärtom gick sin motståndare i förväg, och fattade med ett djerft tag just Gunnar sjelf i kragen, och var stark just emedan han var ganska kallblodig, och gerna skulle sett, till och med i denna stund, att i all godo kunna uppgöra saken med Gunnar.

– Hvad tänker du på, Gunnar! – utropade patronen. – Är du galen eller full, eller ser du icke hvem jag är. Håll mun på dig, och gå stilla dina färde, om du ej vill att jag skall straffa dig efter din förtjenst.

– Hvad vågar du säga! – skrek Gunnar vildt, och tog ett förfärligt tag i patronens strupe. – Hvad pratar *du* om att hålla mun på *mig!* Har jag ej hållit den länge nog? Och hvad pratar du om «straff» och «min förtjenst» och slikt dumt tyg! *Här* är det fråga om att straffa *dig*, och icke mig, och att du *en gång* skall få hvad du så länge förtjent.

– Släpp mig! – bad patronen vrålande, men Gunnar släppte icke, utan tog ett nytt och kraftigare tag, hvarigenom patronen helt och hållit kom i hans våld, och när Gunnar det kände, sade han:

– Att på långt håll få jaga en kula genom din röda skalle, och se dig dimpa i backen, som en dödskjuten sparf, det hade varit min lust, men på det hela är du ej värd ett ärligt skott af min goda, hederliga bössa, utan på sin höjd några rapp af henne. – Och härmed satte han sina ord i verket.

Om Gunnar i detta ögonblick ville gifva sin dödligaste fiende en hård minnesbeta eller sjelfva döden, är ej godt att bestämma, och Gunnar visste det icke sjelf, utan lät vreden och hämnden och hatet taga öfver hvarje annan bättre känsla, hvilken likväl säkerligen genast återkommit, hade ej Gunnar hört ett buller likasom af någon, som tungt springande nalkades stället, och således med ett enda kraftigt slag nödgats släppa sitt rof, och – lätt som en hind och bekant med skogen, som en faun, ila åt sidan der han, skymd af skogssnåret, ej syntes för den ankommande. Redan nu vaknade hans samvete och han kände en viss tillfredsställelse af denna, en tredjes mellankomst, som kanske hindrat honom att begå ett mord, och som kunde bistå hans fiende, i fall denne behöfde sådant. Gunnar lyssnade ett ögonblick, och hörde tydligt att den ankommande stannade vid stället der han lemnade patronen, och när Gunnar det hörde (ty se det kunde han icke) skyndade han vidare, och gick med snabba steg vägen hemåt, så att han redan klockan tie på förmiddagen åter var vid Viken. Då han inkom i stugan, var han kallsvettig och underlig till mods, kastade bössan mot sin vana på Abrahams bänk i stället för att hänga upp den, och kände ett smärtsamt styng genom hjertat när den enda lefvande varelse, som fanns inne i stugan – och detta var lille Gustaf – glad och vänlig kom honom emot, sträckte de små armarne och den lilla rosiga munnen åt honom, och med glädjens gropar i de små rödblommiga kinderna, utropade:

– Se falle! goe, goe falle! Välkom! Välkom!

– Jag har icke tid med dig – sade Gunnar, och bortvisade men bortstötte ej barnet. Gossen gick nedslagen sin väg, och styrde kosan till geväret, på hvars lås han började peta med de små fingrarne, upprepande flera gånger: «Hva ä’ de, falle? Hva ä’ de, falle?»

Gunnar hvarken hörde eller såg detta, ty han hade kastat sig på en stol fram vid bordet, stödde armen deremot och hvilade det tunga hufvudet, med de slutna ögonen och de underligt sig korsande tankarne, uti handen. Men då lille Gustaf allt högre och enträgnare upprepade sin fråga: «Hva’ ä’ de? Hva’ ä’ de, falle?»

såg han slutligen opp, och – – bemärkte *nu först* en stor bloddroppa på geväret. En grufligt hemsk känsla genomilade honom, när han hastigt ryckte det laddade geväret från gossen, aftorkade blodet med det närmaste, som fanns till hands, och svarade barnet: «Det är ingenting», då – det ändå var så *mycket*, ty det var ju barnets egna blod! – – Gunnar var icke i stånd att ej söka försona sin blodsskuld så godt han i ögonblicket kunde. Han tog gossen i sina armar, tryckte honom till sitt beklämda bröst, och sade: «Du lille stackare! Till *dig* skall jag visa att jag icke är hårdsint och orättvis, och att jag ej vill straffa fädernas missgerning på barnen, ty det tillkommer blott den höge, allsmäktige, efter skriften så säger, men icke oss, syndiga menniskor.» Han smekade länge den lille, och litet lugnad af hans joller, gick han slutligen ur stugan, stannade ett ögonblick vid Elins fönster, och såg henne arbeta utan att hon märkte honom, men gick vidare då han äfven upptäckte Lena inne i rummet. Gunnar kände ett behof af sömn och hvila, som han icke på länge haft, ty hans nätter hade denna föregående tiden varit nästan alldeles sömnlösa, och som han litet skämdes att gå och lägga sig midt på dagen inne i stugan, smög han sakta upp på höskullen, och vi lemna honom der, och låta en temlig god och lugn sömn nedtrycka hans ögonlock och sprida några timmars ro i ett så oroligt och stormande sinne, som hans; ty ho kan veta huru snart, eller om någonsin denna – den lugna sömnens genius, än en gång skulle besöka Gunnar. Hvad vete vi, stackars dödlige? *Intet* – förr än stunden nalkas.

Medan nu Gunnar sofver denna «lugna sömn», hvilken vi kunde gifva ännu ett epithet om vi ville gå händelserne i förväg, skola vi vända våra steg till Grantorp och med förvåning betrakta huru allting derstädes förvandlat och upplöst sig, eller – såsom man plägar säga – «vridit sig på rosten», hvarmed menas att den tilltänkta söta ölvörten blifvit – – litet sur.

För drängen Olle hade detta alldeles ordagrant inträffat: han hade nemligen, allt sedan Gunnars flyttande från Grantorp, medelst fjesk och ögontjeneri gjort sig till en sort af favorit hos patronen, ehuru denna method ingalunda lyckats hos mamsell Sara; och byggande på detta favoritskap hade han verkligen lyckats att sätta patronen i hufvudet, att Gunnar i Viken begått den stora stölden, emedan en hop små sammanstötande omständigheter tycktes vittna mot Gunnar. Man visste att denne var, som man brukar säga om tilltagsna och djerfva hushållare, mycket *om sig*, hade vidlyftiga planer och stora företag, syntes än här, än der, och var qvickare, förslagnare och fintligare än de flesta andra. Men Olle märkte äfven att, ehuru hans husbonde verkligen började misstänka Gunnar, ville han dock icke uppenbart anklaga honom, innan han hade någorlunda säkra bevis, men dessa voro ej goda att få, och medan man funderade på dessa, vann Olle tid, och det var honom af största vigt. Imellertid hade Olle hoppat i galen tunna, när han visat länsmannen till Viken, patronen ovetande, ty när länsmannen återkom från sitt beslag, förtäljde han saken för patronen, men måste äfven medgifva, efter vittnen derpå fanns, att man ej kunde se ett enda spår till något af det stulna, ehuru länsmannen snokat öfver allt, utan att dock förråda sina misstankar, emedan han visste att patronen ej ville det, innan man hade lagliga bevis. Han måste intyga att bränvinet var nybrändt och färskt, och icke af patronens gamla årsförlag, och att ingen tröskad säd syntes till.

Patronen ref sig bakom örat, och visste ej huru han ville. Så förgingo alla dagarne i den veckan då beslaget varit i Viken; men lördagsafton, då patronen började språka med sin syster, mamsell Sara, och yttra misstankar på Gunnar (i hvilka Olle alltjemt stärkte honom, försäkrande att Gunnar och Lena nog vore så slugt folk, att de skaffat undan det stulna och ej hade det i Viken) då blef den gamla heders-mamsellen verkligen ond, tog bladet från munnen och försäkrade sin broder, att hon *långt förr* misstrodde denne Olle sjelf, och bad honom (patronen) kalla upp rättaren, en äldre, ärlig och klok karl, samt fråga och rådgöra med honom heldre än med «den otäcka Olle, hvars uppsyn jag aldrig kan lära mig att fördraga» – slutade mamsell Sara. Patronen, som ofta nog brukade rådfråga sin syster, och sedan följa hennes råd, emedan han alltid funnit sig väl deraf, kallade således på söndagsmorgonen upp rättare-Anders och frågade honom på

samvete om hans tanka hvad stölden beträffade.

– Med förlof – svarade rättare-Anders – så efter patron just spör mig, så kan jag uppriktigt och på mitt samvete säga, att jag tror Gunnar i Vika vara så oskyldig i stölda, som det barnet, som föddes i natt, och Bengt likaså, fast jag hört Olle till och med glunka på *honom.*

– Ja, men Bengt var ju borta den natten, som stölden skedde – invände patronen.

– Med förlof, det va' ena stor lögn – svarade rättare-Anders bestämdt. – Jag *vet* nog att Olle sagt det, men fälle låg Bengt in åt väggen i samma säng, som jag, den natta, båd' när vi la' oss om qvällen och när vi steg opp om måron, och midt i natta med. Men han va' borta en söndagsnatt här omsistes, och dansade och rogade sig i ena lekestufva, och så en gång va' han sta' och hörde på predike-tösera, men det ena va' före och det andra va' efter stölda.

– Nå, men hvad tror du om sjelfva stölden? – frågade patronen vidare; men efter en liten stunds tystnad, under hvilken han sjelf börjat begrunda Olles envisa insinuationer. – Ty nog hör jag, att du fritager Gunnar och Bengt, men du måste väl då ha' din tro på någon annan.

– Med förlof, den behåller jag för mig sjelfver.

– Ja, men det är orätt och illa gjordt, när husbond-din frågar dig i enrum.

– Ja, men med förlof, så anser jag *illa gjordt* att yttra lösa misstankar på folk, och bevis har jag väl just intet på den *jag* misstror.

– Och det är? – frågade patronen.

– Ja, de' ä' just det jag intet vill säga, för jag kan misstaga mig, så väl som en an'.

Men nu började patronen att helt allvarligen föreställa sin tjenare, huruledes han vore *skyldig* och *pligtig* att säga sin tanka till sin husbonde för att låta denne komma tjufven på spåren, om saken befanns hafva sin riktighet; och misstog sig åter rättare-Anders, så var ju intet ondt skedt, om den, på hvilken hans misstankar fallit, kunde uppdaga sin oskuld.

– Ja, men det ä' ändå intet roligt, antingen han ä' skyldiger eller intet skyldiger, att vara den, som anklagar en kamrat – yttrade rättare- Anders betänkligt.

– Roligt är visst ingen ting i denna saken – sade patronen – men om *du* vill säga mig hvad du tror, så vill jag deremot lofva dig, att ingen dödlig skall få veta hvarifrån jag har min kunskap, utan skall jag då göra mina forskningar sjelf, och du skall icke stanna i sticket, hvarken om du anat rätt eller orätt.

– Ja, se lofvar patron mig *det*, och det alldeles för säkert – sade rättare-Anders – så ska' jag säga patron, att de' ä' flere som sett Olle sällskapa med den deringe Rönn, som slarfvar litet med mureri, och som varit pionär på Carlsborg, och som har försvar te' Ringbergs, och går der och drifver. Och han va' på mark'en på Kampavall och sålde säd der, och hade Ringbergs ökar, men alla vet nog, att Ringberg ingen säd har att sälja, och skröpligt godt om bränvin lär han, Rönn, hafva der borta te' Ringbergs, och det har Olle med, för hans veckebutelj ä' full hvar evelig dag, och ändå super han och trakterar jemt. Och penga' har han ock te' å svänga med, som han sagt sig fått på sin lön.

– Jo visst! – utropade patronen. – Och detta har ingen kunnat sagt mig förut; icke förr än jag skulle fråga derom sjelf – tillade han i något förebrående ton.

– Ja, den som går obedd till, går otackad derifrån – svarade rättare-Anders – och den, som springer sta' innan han tillfrågas, den kan lätt misstänkas att vilja förvrida syna på folk.

– Jo, jo – sade patronen – det lär väl vara händelsen med Olle, fruktar jag. Och tack ska' du ha' nu för din upplysning; nu skall jag väl *sjelf* söka att leta ut sanningen, om den sitter aldrig så långt inne.

Hvarken på söndagen eller måndagen låtsade patronen om någon ting, utan bara observerade Olle helt noga, och såg flerehanda saker, som gaf honom anledning tro, att rättare-Anders ingalunda misstog sig. Tisdagsmorgonen helt tidigt kallade han upp Olle i ett aflägset rum, stängde dörren, och, utan alla vidare preludier, tog han fram en dugtig rysk kantschouk, och lofvade Olle deraf, om denne icke bekände allt hvad han visste om stölden; «ty» – sade patronen – «jag är ledsen vid ditt glunkande på Gunnar i Viken, och börjar hafva mina stora anledningar tro, att du dermed bara velat slå mig dunst i ögonen.» – Olle, feg och strykrädd, nekade väl i början, men vid första rappet började han bekänna något, och vid det andra – mera, och *alltsammans* hellre än att taga det tredje. Han och Rönn hade nemligen, dagen före marknaden, begått stölden, och Rönn hade der på färsk gerning försålt säden, men allt bränvinet hade de ännu qvar, der borta te Ringbergs, utom litet som Olle hade i en kruka, hvilken var gömd på ett ställe, som Olle uppgaf, på sjelfva herregården.

Patronen sade nästan ingen ting till Olle, sedan denne bara bekänt, utan skyndade sig blott att stänga in honom väl i det samma rum, der de voro, till hvilket patronen tog nyckeln, och skyndade ut på färsk gerning, för att hos Ringbergs genast få reda på Rönn, innan denne kunde hinna att blifva underrättad af Olle om saken och taga sina mått och steg; ty patronen var nog så slug att han förstod, att Olle skulle neka till alltsammans, om ej vittnen och lagliga bevis kunde anskaffas. I största hast sade han således till rättar-Anders, att taga ett par andra karlar till med sig, och gå bort i trakten af Ringbergs, för att vid patronens första vink kunna inställa sig der. Sjelf ville patronen gå allra ginaste vägen genom skogen, och det var just på denna färd han råkade Gunnar, både till sin och Gunnars ofärd.

Olle, allena och innesluten i det der aflägse rummet, började redan genast att ångra sin dumma feghet och strykräddhet, som tvingat honom att bekänna sanningen, hvilken annars af intet annat än hot eller mutor kunde lockats ur honom. Men han började äfven visligen besinna, att han varit allena med patronen, att ingen tredje hört hans bekännelse, och att, kunde han bara komma ur dennes klor, så kunde han äfven neka till alltsammans; och nu var hans största fruktan, att patronen skulle få rätt på Rönn, och äfven få sanningen ur honom, och som Olle förmodade, att patronen skickade efter Rönn, lika som visste han af ingenting (ty Rönn hade några gånger varit behjelplig med mindre maktpåliggande murning, hvaruti han fuskade något), så var nu Olles ifrigaste önskan att slippa ut och kunna få förekomma, att Rönn någonsin kom fram till Grantorp, ty all annorstädes trodde Olle, att Rönn vore fri för annan åtgärd af patronen, än genom lagen, och för den kunde man nog värja sig, menade Olle, medelst ihärdigt nekande. Han såg sig om, och upptäckte snart och med stor fröjd, att han genom fönstret ganska lätt kunde skaffa sig ut, medelst ett tåg, som händelsevis befanns i rummet, helst detta ej låg särdeles högt från marken, fast Olle var en stackare i hoppning, lika som i allt annat. Inom några ögonblick, dock icke utan en viss hjertebank under den korta hängningsprocessen, var Olle på terra firma, och på två fötter, hvilka aldrig voro så snabba, som när de voro stadda på flykt för någon fara. Med dessas tillhjelp skyndade han således så fort, som möjligt, men som han ändå skulle springa tätt förbi det gömställe, der han hade sin älskade afbild: bränvinskrukan, motstod han ej att titta efter om den stod der ännu, och då han till sin fröjd fann henne orörd, satte han den till läpparne och drack väldiga tag, samt sprang sedan, så fort sig göra lät, och var just den tungt springande person, som jagade Gunnar från sitt förehafvande med den stackars patronen, hvilken i sjelfva verkligheten var långt mindre förtjent af Gunnars gränslösa hat och ovilja, än denne någonsin kunde föreställt sig, ty hvarken i bränvinsbeslaget, eller i Elins städjande hade han det ringaste haft sitt finger, och lika oskyldig var han i utspridandet om misstankar på Gunnar hvad stölden beträffade; men man måste ursäkta Gunnar på sin sida,

om han trodde allt detta, och om han trodde, att *den*, som kunnat göra honom så mycket ondt i *ett*, äfven kunde det i *allt annat.*

Men nu låg Gunnar och sof denna nästan lugna sömn, der uppe på höskullen. En art af reaktion hade föregått hos honom. Hämndbegäret, det hittills oupphörligt växande, det var nu mättadt, och besynnerliga anderöster sade Gunnar under sjelfva sömnen, att den hämnd han kräft, till någon del varit orättvis och förhastad. «Huru väl» – tänkte han, allt under detta sofvande tillstånd, som i stora ingripande stunder af lifvet, blott är en oafbruten fortsättning af det vakande – «huru *väl* att jag icke sköt honom en kula för pannan eller tvärs igenom bröstet, utan blott gaf honom en dugtig minnesbeta af mig, ty *något*, och mycket *ändå*, bör han hafva för allt hvad jag lidit och lider för och genom honom».

Efter en tre timmars oafbruten, fast drömfull sömn, vaknade Gunnar, gnuggade sig i ögonen, trodde i första ögonblicket, att alltsammans, mötet i skogen, den tredjes mellankomst, allt – med ett ord, blott var en liflig, genomlefvad dröm. Han *ville* så gerna tro det, men – – småningom delade och spred sig den nimbus, som sömnen dragit omkring själen, sanning och dröm skiljde sig noga åt, och stodo nakna vid hvarandras sida, lika nog, men äfven med sina betydliga olikheter; ty sanningen var och förblef – – sådan den var, och drömmen hade fogat sig in i Gunnars nuvarande tänkesätt, hvilket – förvånande nog – var vida lugnare och fredligare än förut. Gunnar tyckte sig åtminstone slutat ett stillestånd med lifvet, ville ej bekriga det från alla håll, utan afvakta hvad det kunde hafva att bjuda i försoning. Han började – allt qvarliggande der uppe på höskullen – att noga genomgå morgonens händelser, och svor till, vid tankan på det myckna bränvin han före utgåendet förtärt, och som gjorde att hans minne i åtskilligt var dunkelt nog, ty han var icke i stånd att sjelf kunna redogöra för sig, om han slagit patronen mycket, eller litet, eller alldeles obetydligt. Hans sinne hade i detta ögonblick varit i sådan gäsning, att hvarje måttstock gått förlorad, och öfver hans minne hade lagt sig ett töcken, som Gunnar suckande tänkte att tiden får bäst skingra.

I denna sinnesstämning reste sig Gunnar slutligen upp, kände sig tung och ruskig, men föresatte sig att slå bort alla dessa känslor, och ingick sent omsider i stugan. Lena, som trodde honom nu först vara hemkommen, bjöd honom mat och bränvin. Gunnar antog det förra, men afslog med stor vedervilja det andra, och den tanken framstod för honom, klar och redig, att *alla* de ögonblick af sitt lif, som Gunnar ångrat, hade alltid varit, mer eller mindre, fuktade af – – «det leda bränvinet». Gunnar försvor det nu för evigt, fast tyst inom sig, åt med nästan bättre smak än förut på länge, och – – af en besynnerlig motsägelse i mennisko-naturen, var ovanligt vänlig och blid mot alla, samt tog – för allra första gången i Lenas närvaro – lille Gustaf upp på sitt knä och gaf honom af sin sena middagsmältid. Men rörde sig något, hördes minsta buller, så såg han väntande och med en viss oro åt dörren, lika som anande att *någon* – han visste ej rätt *hvem*, skulle komma och säga *något* – han visste ej rätt *hvad.* Han gick imellertid ut, arbetade friskt några timmar, och när dagen var slut, samlades alla husets hjon i stugan, utom Abraham, som ännu icke var kommen från herregården, der han om dagen gjort dagsverke. Lena förundrade sig mycket åt att han dröjde så länge, men Elin, glad att se Gunnar vid så pass drägligt lynne, tänkte ej derpå, utan satt bara i ett mörkt hörn af stugan, fördjupad i åskådandet af denne man, som hon så gränslöst älskade, som hon snart icke mera skulle se, och som, då och då, äfven kastade på henne en lång, rakt ur hjertat kommande blick, som sade Elin vida mera än alla ord det kunnat, och som kom hennes eget hjerta att häftigt slå, och hennes ögon att fyllas af ovillkorliga tårar. Då såg hon ned, då såg äfven Gunnar ned, men vexlade sedan sina blickar mellan Elin och dörren, samt sade äfven ett par gånger: «Det är obegripligt att Abraham aldrig kommer! det är redan alldeles nedmörkt!»

Och nedmörkt var det. Månens tid var nu om mornarne, och den enda upplysning, som bestods i stugan, var från riset i spisen, hvilket Lena konstmessigt lade så, att det skulle räcka till för aftonen. Men det var mest utbrunnet, då snabba steg hördes, ja – så snabba att alla lyssnade, alldeles icke anande, att Abraham

någonsin kunnat satt sina tölpiga ben i en sådan presto-takt, och Elin var ej i stånd att hålla sig för skratt, när – till allas förvåning – Abraham dock var *den*, som störtade in i stugan, likasom jagad af något osynligt. Han slog *väl* igen dörren om sig och såg sig förfärad bakom.

– Nu har Abraham varit ute för gasten – sade Elin skämtande, ty Abraham hade sprungit, så han flåsade och kunde ej få ett ord för sig.

– Hva' katten har du gjort så länge? Nu får du iskall gröt, och hvarför kommer du nu rännande, som en kesande oxe? – frågade Lena, och lyste med en risqvist på Abraham, som var likblek.

– Nå, så svara då en gång! – sade Gunnar med djup och litet ihålig stämma.

– Håsch! ja' kan intet! Håsch! jag ä' så andtruten! Håsch! jag blef så danner! Se! jag mötte'n när de kom med 'en! De ha' lett16 hele da'n. Men nu fick de rätte på 'en, för Olle ä' alldeles ifrå' sig af fylla, och de kan intet få'en nökter, fast de doppat'en i brunn. Håsch! jag ä' så trötter och hongrig så – –

– Åh så tala då ett ord med sammanhang, din fårskalle der – sade Gunnar, och Elin såg att denne var likblek och att läpparne darrade och ögonen gnistrade, och mor Ingrid bemärkte det ännu tydligare.

– Korsch! de' ä' intet så godt te å predika, når en ha sprunget så! – genmälte Abraham och hemtade ånyo efter andan.

– Jag hade minsann lust att predika dig på örat – sade Gunnar – och gör det äfven om du ej talar ordentligt, så folk kan begripa dig. Hvem var det du mötte, som de kom med? Svara då!... för annars knäpper det.

– Korsch! de' va' ju patron, vet jag! – svarade Abraham brådstörtande och rädd vorden om sina fyra tums långa öron.

– Hvar hade han varit?

– Korsch i skogen, vet jag!

– Kom han nu först gående derifrån?

– Korsch i alla da'r, intet kan ett lik gå! Han ä' ju döer, vet jag.

– Död! – ropade alla – utom Gunnar.

– Är han död! – sade slutligen Gunnar med ändå djupare och håligare röst.

– Ja varsch! som en sten – svarade Abraham.

– Hur har han dödt? – frågade mor Ingrid, den enda som rätt hade sin fattning, ty Elin var ännu så ung, att hon lätt förlorade den, då hon hörde någon vara död, som hon så nyss sett lifs lefvande, och Lena och Gunnar hade hvar sina orsaker att förstummas.

– Olle har slaget ihjel'en i skogen – svarade Abraham.

– Olle! – genmälte Gunnar häftigt. – Hvaraf vet man det?

– Jo, se Olle kom ren i förmiddags rännande som en ursinnig te' Ringbergs, och frågte efter Rönn, och sa' att nu va' de' ingen fara för dem, för nu hade *han* fått hva' *han* behöfde, och låg ihjelslagen i skogen.

– Hvilken *han?* – frågade mor Ingrid.

– Korsch patron, vet jag!

– Hvad hade Olle att göra med Rönn – frågade vidare mor Ingrid, tilläggande med någon ovilja: – Du talar, så ingen kan begripa dig.

– Korsch i allan da'r! De' ä *di* som har stulet fram på herregåln i andra vecka; nu vet alla det, och Olle drack ut ett helt halfstop med brännevin i glädjeruset, när han kom te' Ringbergs, och sjöng och svängde med patrons röda sedelbok, som va' många riksdaler i, och sa': «Nu ligger han döer i skogen Gudskelof! och kan intet mera hota en med stryk!» – För se Olle hade fått huda full med stryk af patron på måron, för att han skulle bekänna sanninga, och va' derför arg på patron, och derför slog han ihjel'en, fast han sa' att patron låg re'n döer när han kom. Men se de' ä då ingen så dum och tror på, för han va' blodig båd' på händer och kläder när han kom till Ringbergs, och svängde med hans sedelbok, och va' så glad för den. Men Ringbergsa, ho' förstod nog hufvert de' va', och att Olle talte om'et i fylla, och ho' va' rädd att de skulle komma *med* i'et, och derför smög ho' ut, och rände i rappet sta' till länsman och angaf Olle, och när länsman kom, så låg Olle och sof som e' so, och då blötte di'en och doppa'n i brunn för han skulle vakna, och de skulle få veta något om *hvar* patron låg, men Olle vakna intet, utan nu har de letat hele Guds da'n i skogen, för ingen kunde tro att han låg durk på sjelfve gångstigen, bort vid gråbergen, men der låg han, och der fann di'en nu i sene qvällen, för de va sta' med lykter, och jag blef så dann när jag mött'en, och hade så när aldrig tords gå hem.

Gunnar hade icke afhört allt detta. Han var utgången i mörka natten.

– Ja, du gick icke heller – svarade Elin, när Abraham slutat – utan du sprang så fort du kunde. Du trodde väl att den döde patron va' efter dig, stackars Abraham!

– Ja, jag va' skröpligt rädder – genmälte han, men sväljde redan sin andra grötsked.

Lena gick och teg, samt såg bort åt lilla Gustafs vagga, de gossen sof barnens englasömn med liljedrömmar.

Elin gick litet hemskt stämd in till sig, och man skulle gå till hvila; men Gunnar kom ej, och stugudörren måste således stå öppen, ehuru Abraham proponerade att stänga den och lofvade att vakna när Gunnar kom.

– Du vakna! – sade Lena – ja förr vaknade skåpet der borta i vrån. Du vet väl hur du ska' ruskas. Nej, släng dörrn, så ska jag passa på sjelf.

Lena visste nog att hon ej kunde sofva. – Gunnar kom dock icke.

«Visshet! visshet måste jag hafva» – tänkte Gunnar, med en förfärlig dämonstanka till påkörare, och han ilade genom skog och natt, som hade han varit jagad, och stod inom några korta ögonblick vid drängstugudörren på Grantorp. Der hade ingen lagt sig, och ingen blef förvånad öfver detta Gunnars uppträdande vid ett dylikt tillfälle, då allas nyfikenhet och berättelselust, hemskhet och förfäran, voro spända till det högsta. Han träffade snart Bengt, och denne märkte icke ens huru blek den frågande var, utan gaf Gunnar helt redigt alla de upplysningar, som Abraham så förfärlig rört omkring.

– Men hvaraf *vet* man *med säkerhet*, att det var Olle som ... som ... som var hans *rätte* baneman? – frågade Gunnar.

– Åh! Herre Gud! det ä' intet svårt att veta – svarade Bengt. – Stryk hade han fått på morgonen, för att fås till bekännelse om stölden, och instängd hade han varit, fast han brutit sig ut, och blixtfull var han, och Gud vet bäst hur det burit till när de råkades i skogen, ty Olle ä' så elaker, och en så'n inpiskad skälm, som du väl vet, att hans elakhet ersätter hans feghet, och aldrig tror jag han slagit ihjel patron i brådskilnad, utan jag tror han kommit sakta efter'en och öfverfallit honom bakifrån, så att patron aldrig märkte'n, ty nog hade

patron skett rätt med en sådan skråe som Olle, och patron lär ha’ ett sår i hufvudet som af något jern, och Olle lär ock haft en stor fönsterkrok, eller hvad det var, i fickan, utom patrons vanliga röda taskbok, som Olle äfven hade, när han kom till Ringbergs.

– Hvem har angifvit honom? – frågade Gunnar.

– Det har Ringbergskan gjort. Så snart Olle lade sig, och det gjorde han straxt, ty med ett fullt halfslop bränvin till ökade han sitt rus och döfvade all den vånda man väl ändå måste hafva, då man dräpt en menniska; eller hur, du Gunnar?

Gunnar svarade *intet*, men hvad han *tänkte* ... och det vet Loke och den, på en gång lyckliga och olyckliga skalden, i hvars själ hvarje tjusning, hvarje lidelse, afspeglar sig lika troget.

Gunnar hade fått veta nog. Han vandrade med centnerstunga steg hemåt, och gaf alldeles ingen uppmärksamhet åt den rysliga hemskhet, som i höstnatten omgaf och rådde på det gamla ödsliga Grantorp, inom hvars gråa, erfarenhetsrika murar den siste egaren i en aflägsen tornkammare slumrade den eviga sömnen, (om ... lugn eller orolig, man vet det icke; Gud och mannens samvete veta det allena) och der gamla mamsell Sara fällde heta sorgetårar öfver att hon sett så hemskt och så plötsligt ryckas bort det enda stöd hon i lifvet egde, denne broder, som – vi hafva sagt det mångfaldiga gånger – hvarken var rätt *god* eller rätt *ond*, utan just en af våra vanligaste patroner, sådan en god syster kunde hafva rätt kär, emedan hvarken syskonkärlek eller någon kärlek här på jorden mätes med något fullkomlighetsmått, utan med det älskande hjertats mer eller mindre egna elasticitet.

Gunnar gick, och hans skugga smög lång och svart honom i hälarne, och båda försvunno ibland i kolmörker, ty månan var ännu vid midnattstid endast i uppgående, och stora tjocka moln bäddade stundom ned den, redan i förhand.

I stugan vid Viken rådde imellertid en stum oro, och ingen mer än lille Gustaf sof godt, ty, rätt som det var, for Abraham upp i sömnen, hofverade med händerna och ropade: «Nej, nej! För Jesenam skull kasta’n intet på mig! Jag vill slätt intet ha’en! Bär’en åt kyr’gåln!« Och en annan gång skrek han plötsligt till i sömn: «Tvi! han tittar och blänger, fast han står lik!»

– Ska’ intet svärmora gå och lägga sig? – sade Lena, som af oro gick fram och åter i stugan, tittande genom alla fönster, till den gamla mor Ingrid, som – äfven af oro satt tyst och sammankrupen, med hufvudet i händerne borta, i stugans allramörkaste vrå, hvilken likväl i denna stund ej var mycket mörkare än de andra, ty endast några små svartnade kol glimmade då och då oroligt upp i spisen och gåfvo sig i fejd med ett eländigt månsken. Stormen tjöt utanför och stugans fönster skallrade äfven af oro. Gumman Ingrid gick tyst och lade sig, enligt Lenas uppmaning; men långt ifrån att hon sof! Nej, hon låg och tänkte på *så mycket*, och bland annat på den der lilla blodiga trasan, som legat i stugan den föregående förmiddagen, och som lilla Gustaf stått och lekt med när hon kommit in. «Har du gjort dig illa, barn lilla?» hade den gamla häpet frågat. «Nej, famora» – hade gossen svarat. «Falle torka’ bössa med lappen.» – «Är falle *redan* hemkommen från skogen?» hade hon vidare frågat, och lilla Gustaf hade svarat «ja», men deremot «nej» på den frågan, om falle haft några foglar i skjutväskan.

När Elin om aftonen kommit in i sin kammare, hade hon heller icke lagt sig, utan satte sig i fönstret, såg ut i mörka natten, der Gunnar var ute och sträfvade, och funderade på hvad förändring i hennes eget lilla öde, denna «döda patron» kunde åstadkomma. «Kanske blir det ingenting utaf nu med hela tjensten der framme på herregåln», tänkte hon, «kanske *slipper* jag alltihop, och får stanna qvar här!» Och hon drog en så lätt och glad suck, men ryste efteråt vid tankan, att ett rysligt mord var orsaken till hennes fröjd. För att blidka den onda dämonen, bad hon ett halfhögt «Fader vår» för den döde, men lyssnade under tiden, om ej Gunnar

skulle återkomma, och kunde ej begripa hvart han tagit vägen, så i kolsvarta natten, och för att Elin ej rätt tänkt på sitt första «Fader vår», ej rätt på den aflidne som hon ville bedja för, bad hon ännu ett för patron, och sedan ett för sig sjelf, och sist ett för Gunnar, men det var varmast.

Lägga sig kunde hon dock icke, utan sittande i fönstret förblef hon; men när natten led framåt, sjönko hennes armar ned mot fönsterkanten, hufvudet lade sig öfver dessa, och snart slumrade Elin, men lätt och oroligt, färdig att vakna i hvarje ögonblick och af minsta knäpp.

Men för Lena blef slutligen «stugan för trång», hon måste ut i kalla nattluften, ut och lyssna om ej Gunnar hördes återkomma, ty hon anade nog hvartåt han styrt kosan. Klockan hade nyss surrat sitt ett- slag, månan var alldeles gömd bakom moln, men stormen dansade med skog och sjö, så att grenarne brakade och böljorne hoppade högt upp på stranden, likt unga, oroliga flickor, och vågorne knotade och mullrade, likt gamla ängsliga mödrar, långt ut i sjön. Löf och qvistar yrade rastlöst omkring, Lena stack händerne under förklädet, ryste och skallrade tänder, och lyssnade ändå, men for förskräckt åt sidan då en uggla helt nära henne berättade sitt ohyggliga «klähvitt.» – «Tvi, din skråe!» utropade Lena halfhögt, blef litet varm om öronen, men blef straxt kall igen, och brydde sig sedan icke det ringaste om ugglan, utan bara lyssnade. Slutligen hör hon steg. «De äro manliga ... de äro Gunnars, men de äro ojemna ... de äro icke Gunnars.» Lena kände Gunnars steg. Kärleken, hur dålig den är, har dock fin hörsel. «Det är Gunnar! Är det Gunnar? Nej, det är intet Gunnar! Jo, det är Gunnar!» Så hade Lena hunnit tänka flera gånger, då den kommande ändteligen var henne helt nära, och hon utropade: «Är det du, Gunnar?» – Systrarne hade understundom snarlik röst, helst när de halfhviskade.

– Är det du, Elin? svarade Gunnar med en röst, så blandad af ny glädje och gammal smärta, att den nästan lät häpen.

– Nej, *jag* är det – svarade Lena, nu för mycket sysselsatt med andra tankar att hafva rum i sinnet för någon svartsjuka. – Det är jag, käre Gunnar – tillade hon vekare än vanligt. – Jag kunde ej bli’ stilla längre i stugan. Hur är det nu, allt?

– Jo – svarade Gunnar ihåligt – han är ... död.

– Död således! – upprepade Lena långsamt, och tårarne kommo sedan.

– Gråt icke, Lena – sade Gunnar – jag skall nog arbeta för Gustaf.

– O du engla-menniska! – sade Lena, alldeles mjuksinnad vorden, och föll Gunnar snyftande om halsen, och Gunnar sköt henne för första gången icke ifrån sig. Gunnar hade ett behof af att sona något, försona sig med någon. Men Lena – – hon kröp snart åter in i sin hvardagssjäl, som ett ögonblick gifvit vika för hjertat, ty detta är ondt hos ingen. Ettdera *fins* det icke, eller är det *godt*, och ett *ondt hjerta* betyder detsamma som ett vacuum, der hjertat skulle sitta.

– Herre Gud! – utbrast hon högt gråtande – hur ska’ det nu gå med oss! Må tro jag fick vackra styfrar då och då af honom, och han lofte alltid att Gustaf skulle få gå i skolen, och läsa sig te’ prest, men se, nu står det ej till.

– Fick du pengar af honom? – sade Gunnar med en blandning af harm och smärta, men ändå utan all vrede.

– Ja visst! Mången herrans gång! – snyftade Lena, som nu tyckte gärdet vara uppgifvet och hon intet mera behöfva spara Gunnars finkänsla. Detta sednare hade hon väl aldrig redigt tänkt, men ändå gjort, ty den obildade *handlar* ofta långt finare än den förmår *tänka*, då den bildade deremot ofta gör fullkomligt motsatsen.

– Huru skulle vi kunnat hjelpt oss så bra dessutan? – fortfor Lena – jo varsch! mången tvåa och trea banko fick jag då och då, och det gick båd' till dig och andra än lille Gustaf, fast jag aldrig tordes tala om'et för dig eller svärmora.

Gunnars hjerta sammanpressades, och – besynnerligt nog – han, som skulle rasat öfver dessa ord för ett par dagar sedan, han, som skulle afskytt Lena för denna låghet, *han* – – ömkade henne nu i sin själ, och sade tröstande:

– Gråt intet så, kära du Lena! Vi ska' nog arbeta. Jag ska' hädanefter arbeta som sju, och du *vet* hvad jag *kan* när jag *vill*, och Gustaf ska' nog bli prest ända.

– Ack min Gud! hva' du ä' gullgod! – utropade Lena än en gång och slog armarne omkring Gunnars hals, och drog honom med sig in i stugan.

Men ingen af de två hade tänkt på, att de under detta halfhviskande, hemska samtal stått tätt invid Elins fönster, som låg åt stugans gafvel, nära nog vid hörnet, der Lena stått och väntat Gunnar.

Huru många besynnerliga ord hade ej Elin nu hört, ty hon vaknade ur sin lätta slummer på fönsterkanten, redan när ugglan skrek till, och hade då ryst flera gånger när hon dessutom mot den mörka himmelen såg något ljust, som ofta skymtade förbi fönstret, och som var ingenting annat än Lena. Men så snart denna ropade: «Är det du, Gunnar?» kände Elin igen hennes röst och förstod sedan allt, utom allt det som hon *icke* förstod, af detta gåtlika samtal, och i denna hemska natt borrade svartsjukan för allra första gången en af sina hvassa klor i den unga Elins förut af idel kärlek uppfyllda, hjerta. Hon hade hittills alltid med djup smärta tyckt sig finna, att Gunnar icke, alls icke älskade Lena, han hade ju till och med sagt det sjelf. Och nu! – nu gjorde han det dock! Han hade då ljugit för Elin! Han älskade ömt sin maka! – Så tyckte Elin åtminstone nu, och medlidandets honung förvandlade sig i svartsjukans bittra malört, och Elin grät och fann sig allena, allena i verlden, och nu allena med *ord*, som hon ej kunde förklara eller fråga om, *tankar*, som hon ej kunde reda, ty icke *visste* eller *fattade* hon, att hon afundade Lena Gunnars kärlek, hon kände det blott och led deraf, – – led, harmades, grät, ångrade och förtviflade – – ömsom. Slutligen kastade hon sig ned på sin bädd, förgråten och genomkyld, ty – för att lyssna bättre på Gunnars återkomst hade hon haft sitt fönster stående på glänt hela den kalla Oktobernatten, samt legat, varm och upprörd, lutad mot dess kant. Mot morgonen somnade hon slutligen och vaknade sent, men i full feber.

Denna morgon hade annars icke många vaknat af dem, som legat och sökt hvila under natten i den lilla torpstugan. Mor Ingrid hade aldrig somnat, icke heller Gunnar eller Lena. Men tysta lågo de alla, och stora hvälfningar föregingo tyst inom dessa trenne menniskobröst. En outsägelig ångest och fruktan hade bemäktigat sig den gamla modren; en isköld, en art af förstockning och känslolöshet – – den unge sonen! Han älskade icke mera Elin med denna brinnande, allt förtärande låga, han hatade icke mera Lena med denna förfärliga afsky, han föraktade icke mera den fånige Abraham. Det var så mycket inom honom som hade jemnat sig, sämjat sig. Bränvin och hvarje rusgifvande dryck hade han för evigt afsvurit. Alla hans häftigare lidelser lågo domnade, som hade de varit döda. Han hade blott *ett* mål i lifvet (om lif blef honom beskärdt), *en* håg, *en* böjelse: han ville uppfostra lille Gustaf, och uppfostra honom *väl*, och *derför* arbeta natt och dag, lefva och andas.

Hvad Lena angick, så hade motgångarne och de felslagna förhoppningarne redan förut betydligt späkat henne, och det dagliga umgänget under samma tak med goda, renhjertade menniskor något litet smittat och inverkat äfven på hennes styfva sinne. Det *onda* hade visst borrat en djup afgrund i hennes själ, men denna afgrund var dock icke alldeles bottenlös, utan *kunde* möjligtvis ännu fyllas med något godt. Detta hade dock långt ifrån icke inträffat ännu, men på nedersta botten rörde sig likväl redan några nästan goda känslor: hon

såg icke mera med ilska och förtrytelse, att den gamla svärmodern ännu gick och lefde, fast döden tycktes vandra jemna steg med henne. Några ljusa, klara, rena gnistor af tillgifvenhet och aktning för sin make började att höja sig ur den mörka eld, hvaraf hon brunnit för honom. En slumrande syskonkärlek började äfven sakta vakna, midt ibland afund och misstroende, till Elin. Någon gång kastade hon till och med en medlidsam, halft mensklig blick bort på den stackars Abraham, hvilken hon förut ansett och handterat alldeles som ett kreatur, hvilket ej har annan förtjenst än sin dragningsförmåga, och i sin moderskärlek till lille Gustaf, hvilken förut endast varit varginnans ursinniga djuriska tillgifvenhet för sitt yngel, började hon blanda smulor af förnuft och eftertanka.

Med dessa ord springa vi väl tiden något litet i förväg, och sqvallra i förtid om hvad den bringar, men som hvar sak ändå alltid har en början, fast många deraf aldrig tyckas hafva något slut, så kunna vi säga, att ofvananförda sinnesstämningar hos Gunnar och den gamla modren togo sin början från denna oroliga natt och den föregående dagen, men icke så egentligen hos Lena, ty hon hade redan känt sig qväst och börjat ödmjuka sig i sitt sinne allt sedan den der fasliga bränvinsbeslagsdagen, som förstörde så många af hennes ljufva drank- och bränvinsförhoppningar, och för resten under denna sednare tid, då patronens misstankar på Gunnar gjort honom mindre frikostig än förut.

————

Så snart morgonen grydde på den gråa och fuktiga Oktoberdagen sprang Gunnar från sitt hviloläger, kastade på sig kläder, väckte Abraham och skyndade till logen, der han sedan oafbrutet hela dagen tröskade med flerdubbel mannakraft.

Mor Ingrid satt dyster vid sin rock, och hjulet gick tungt och långsammare omkring än vanligt.

Lena sprang nu, som vanligt, in och ut i dörrarne, men kom slutligen in i stugan och sade:

– Kära svärmora, tag j vackert och vispa på vällinga, så den blir färdig till dagols, jag ska’ i fläng springa och mjölka en tår, för att koka en smula ölost åt Elin, som ligger så sjuk derinne, för jag tog hela måresmålet i osten.

Och dermed sprang hon ut. Mor Ingrid såg efter henne och tyckte det var som en vårflägt midt i en höstnatt, att höra Lena så god och vänlig, och det midt i sin bedröfvelse till; ty mor Ingrid förstod mer än väl, hade länge i tysthet märkt och förstått, att välståndet i Viken ej *helt och hållet* kunde komma af Gunnars och Lenas flit och arbete, ehuru stora dessa kunde vara, utan att Lena *måste* hafva någon annan inkomstkälla, som Gunnar icke kände; och hvar den kunde finnas var ej svårt för mor Ingrid att utfundera.

Mor Ingrid «vispade på vällinga» således, mor Ingrid satte fram frukosten med hela dess lilla tillbehör, och gick sedan in till den stackars Elin, som låg och yrade i häftig feber, talande om sin döda moder, ropade på henne och grät bittert då hon icke kom, talade om Lena, Gunnar, lille Gustaf, den döda patron, mamsell Sara och sin nya tjenst, men allt så oredigt och fragmentariskt, att man deraf ej kunde sluta till hennes inre tankar; ty hvad som egentligen plågade hennes själ, det utsade hon dock icke; och det var en qväfvande ångerkänsla öfver att *nu* känna plåga och afund, öfver att hon tyckt sig finna kärlek och tillgifvenhet hos Gunnar för sin maka, då hon förut alltid bedt Gud just allra ifrigast om detta.

– Ack jag är en usling! – sade hon i feberyrseln. – Jag är icke *värd* att lefva och andas under deras tak, de goda, dygdiga menniskorna! Jag är ett odjur, som Gud förskjuter, och det blef jag när mor dog ifrån mig, och ingen mera tydde Skriften och Guds ord för mig, så som hon och vår pastor det gjorde. Och jag – egenkära troll – jag trodde jag kunde tyda den sjelf, både för mig och Abraham, och derföre straffas jag ock!

Så der ungefär, och snarare mera otydligt och afklippt, våndades Elin, men kände sig likasom lugnad, när

hon af Lenas hand fått den lilla muggen med ölost, och fått under heta tårar kyssa och krama denna hand.

– Nu ska' du ge dig tillfre's, Elin lilla, och intet ligga och prata stolleri – sade Lena, som just icke särdeles hört på Elins tal, eller deraf dragit ringaste slutsats. Och derefter gick Lena, tung i hågen, men god, alldeles förvånande god, till sina många värf och göromål; ty sådana har en bondhustru, som vill och kan sköta sitt kall, otroligt många, hvaraf det äfven nästan alltid inträffar, att välståndet eller obeståndet i bondstugan beror på matmodern der, och långt ifrån så mycket, som man tror, på karlarnes superi, hvarpå allt *ondt* skylles, både det otroligt myckna som deraf kommer, och allt det som deraf icke beror.

När aftonen kom, efter denna långa, tysta, mulna dag, och alla längesedan ätit sin qvällsvard, utom Elin, som låg allena på sin sjukbädd, då förfogade sig Abraham bort till sitt bås, men mor Ingrid, Lena och Gunnar sutto stumma i hvar sitt hörn af stugan. Djup tystnad rådde, och deraf följde att man redan på långt håll hörde en kommandes snabba steg.

– Det är Bengt! – sade Gunnar, uppfarande från stolen. – Jag trodde't just. Han lofvade mig det.

Bengt trädde in i stugan.

– Nå? – sade Gunnar frågande och utan att helsa på Bengt.

– Gu afta! Tvi! det ä' riktigt hemskefullt, att gå så der allen' i mörka natta genom svarta skogen – yttrade Bengt, så snart han inkommit i stugan och stängt dörren om sig och satt sig.

– Nå du? – sade Gunnar än en gång.

– Jo, nu må j tro det ä' trefveligt fram på herregåln! – började Bengt. – Ingen vet hva' han *ska'* göra och hva' han *vill* göra se'n, och ingen gör nå't heller. Alla springa de om hvarandra. Rättar-Anders frågar intet efter hvad spektorn säger, och dagsverkara fråga intet efter hvad rättar-Anders säger. Hvar och en tycker *sig* vara husbond', och jag med – sa' hund.

– Nå ja, men det andra? – sade Gunnar, allt med frågande ton, men utan att vilja nämna vid namn hvad han önskade få veta.

– Jaså, om liket – sade Bengt. – Jo varsch! det ha' de gått på med hele da'n. Prosten och majorn på Svanvik, och länsman, det förstås, och kronfogden har varit der allt se'n i morse, och doktarn kom först i qvällninga, för se, han va' borte i sjukbud när skjutsen kom efter'n, och nu har de *oppstuterat* 'en, eller hur det heter, men jag för min del tycker att de har skuret opp patron, som 'en skär opp en galt eller ett nötkritter.

Mor Ingrid ryste hörbart och Lena äfvenledes.

– Nå du? – sade Gunnar än en gång.

– Ja, de säger att han va' frisk och färdig som en nötkärne, och kunde lefvat i många Herrans år, och att han nu dödt af yttre våld; ljutit döden af hårda slag, eller bara af ett hårdt slag, men det med någonting hårdt, af jern eller så.

Mor Ingrid kastade från sin mörka vrå en hemsk och dyster blick bort på Gunnars bössa, Gunnar gjorde detsamma, kolelden i spisen flammade just ånyo upp, och moders och sons blickar möttes i ett enda ögonkast, men skiljdes genast, och slogos ned hvar för sig.

– Nå men hvad säger Olle? – frågade Lena.

– Åh, han ä' häktader, som j väl vet, och skriker och larmar och svär och bedyrar, och tar båd' fan och Gud

och alla englar och alla djeflar till vittne, att patron låg re'n stendöer när han kom, och att han blo'a ned sig för han va' förveten och skulle titta på 'en, och att han tog sedelboka «bara för att gömma'n åt patron», och att han aldrig en gång visste att han hade den «satans fönsterkroken» i fickan, som hade lossnat och gått utaf då han hasade sig ned genom fönstret, och att han väl aldrig hade var't så dummer och gått sjelfver och berättat om att patron låg döer, om han hade sla'et ihjel 'en sjelfver – och mycket mera dumt prat, som alls ingen tror på, för Olle har dräpt patron, det ä' så säkert, som att två gånger två ä' fyra, det ville jag våga min nacke på, så gerna som jag vill behålla den – lell.

– Ack! man ska' aldrig svära på annat, än hvad man sjelf gjort – sade Gunnar, med en ihålig, djup ton, och mera för sig sjelf än just till de andra. – Och *der* – tillade han, allt i samma ton – der kunde man hafva bevis kanske, att en lögnare alltid blir trodd om lögn, äfven om han *någon gång* talade sanning.

– Amen! – sade mor Ingrid tyst.

– Sanning! – inföll Bengt. – Tror du att den inmarige rackarn kan tala ett endaste ord sanning? Nej, intet om det än gällde hans eg'a själs salighet, det dör jag på. Och så tror alla andra, och han må säga hvad han kan, och regera bäst han vill, men mista nacken det gör han så säkert, som att *min* än sitter på; det säger sjelfve länsman.

– Ja, men han kan intet lifdömas, lell, om inga vittnen finns – sade Gunnar trotsigt

– Jag tror du är stolleter i qväll, Gunnar! – sade Bengt. – Ä' det intet vittne nog på 'en allt det som vittnar mot 'en? Och bara de få 'en att bekänna, så knäpper de hufve't åfv'en som en dans, och kunde det bara fås ett enda vittne, så strök det kanske ändå, säger de.

– Det är *omöjligt!* – mumlade Gunnar för sig sjelf – och det *sker* icke heller. – Men ingen hörde derpå, åtminstone svarade ingen.

– Nå men hva' säger mamsell Sara? Han har fälle intet förordnat nå't om henne, i nå't testamente eller så? – frågade Lena med darrande röst, och i en svag förhoppning att äfven hon skulle vara ihågkommen.

– Åh kors! – svarade Bengt. – Tocket får en intet veta *nu;* det blir när begrafninga och allt ä' förbi. Fälle hörde jag de prata, tösera och han Magnus, som går inne med, att de trodde att majorn på Svanvik skulle bli förmyndare för gossa', och att mamsell Sara skulle sagt att hon stode aldrig ut med att vara vintern öfver, allena i det stora och gamla ödsliga rucklet, utan att hon ville till sta'n, helst när nu gossa' ä' i Upsala med magistern.

Lena frågade ännu mycket annat och Bengt svarade, men Gunnar satt med hufvudet lutadt i händerne och låtsade nästan sofva. Slutligen återvände Bengt och alla gingo till ro.

Mörk och dyster var den tid som nu följde. Dagarne blefvo allt kortare, nätterne allt längre. Alla tego hvar på sitt håll. Elin kunde, ehuru uppkommen ur den svåra febern, ej för mattighet och svaghet lemna rummet, och Lena arbetade som fyra, samt hade nu ingen annan afledare för sin stundom återkommande vrede, än den stackars Abraham, som likväl, till all lycka, allt mindre och mindre frågade efter denna vrede och dess eruptioner, ej mycket kände Lenas örfilar på sina sköna köttfulla kinder, eller hennes luggning i sitt tjocka tofviga hår. Lena hade längesedan insett, att hon ej hade råd numera att taga den der omtalade «raska pigan», utan var nu ganska nöjd att få behålla Elin, helst denna fått behålla sina städjepengar och fått flerahanda andra små gratifikationer af mamsell Sara, som gjorde att Elin alldeles afsade sig all lön af sina syskon, om hon bara fick vara hos dem och göra dem all den lilla nytta hon kunde, helst hon nu med sin

sjukdom kostat dem så mycket båd' besvär och annat.

Kärleken i Gunnars bröst hade, såsom vi det sagt, till en början slumrat, vikit för andra mäktiga känslor, derefter vaknat, blifvit nedtystad, men slutligen gjort sig upprorisk och åter intagit sitt gamla rum i den unga mannens hjerta. Han hade en natt, när Elin var som sjukast, rest in till staden, och med lock och pock förmått den skicklige, men något maklige «doktar'n» att följa sig till den honom så kära flickans sjukbädd. Han hade under vägen sport doktorn *mycket* om patrons död och den besigtning samt obduktion, som denne förehaft med liket, och – under en förfärlig känsla afhört huru doktorn flerfaldige gånger sade: «Ja, ihjelslagen är han nog af den der Olle, men jag vill gå en ed på, att han ej gjort det med den der fönsterkroken han hade i fickan, och som alla tro, utan med något annat som han sedan kastat bort.» Hvilka ord för Gunnar!

In till Elin gick icke Gunnar. Det hade han gjort sig till en sträng lag, men deremot tog han lille Gustaf med sig hvart han gick, så vida vädret det tillät, hvaraf kom att gossen fästade sig uteslutande vid Gunnar, och att ju godare och ömmare Gunnar var mot barnet, dess vänligare, medgörligare och undergifnare var modern mot honom, och nu först tycktes de båda omaka makarne besinna *rätta* meningen af Skriftens ord om enighet och samdrägt i äktenskapet, hvilket just består deruti: att hvar och en gör – icke sin utan sin makes vilja, går – icke sin utan sin makes väg. Af allt detta spreds ett visst mildt lugn, en viss förut okänd frid öfver hela detta hus, men – – i detta lugn låg dock en förborgad åska gömd. Hvar och en hade något inom sig, frätande som en kräfta, till och med Abraham, men det var hunger, ty ofta nog kunde Lena ej numera, med bästa vilja i verlden, hålla lika riklig spis, lika god kost till de sina som fordom, och ingen lät sig det märka mer än Abraham, dock blott derigenom att han försökte skrapa glasyren af lerfaten, hvarför Lena tog sitt parti att gifva honom sin mat i en trädskål, och att när han vid skrapningen bröt utaf trädskeden, hon lät honom vid lediga stunder göra sig en ny, eller blifva utan.

Med Elin hade en besynnerlig förvandling föregått: hon hade varit mycket sjuk, långt mera än hon qvidit till; ty om hon i början af sjukdomen talade i yrseln, så förblef hon sedan stum under plågorna. Hon hade sett döden tätt under ögonen, men – – hon hade äfven bakom den bistra mannen sett himmelen öppen, Gud och englaskaran vinka till sig. Hon hade icke mera någon fruktan för döden, tvärtom: hon såg i den sin enda befrielse från allt det som tryckte henne i lifvet, och hon längtade från jorden dit upp, der inga lidanden finnas, när samvetet tiger. Hon hade under sjukdomen afslutat sin räkning med verlden, och skänkt efter all dess fröjd, alla dess njutningar, och i behållning endast fått ett visst lugn, en viss tillkämpad själafrid, båda delarne svåra att vinna, lätta att åter förlora. Men så trodde icke Elin: hon tyckte sig nu vara pånyttfödd, och om hennes kropp var blek och mager och genomskinlig, så kände sig hennes själ och hjerta äfven detsamma. Hon hade ransakat sina njurar i dessa långa, mörka höstnätter, då hvilans läger för henne var förvandladt till sjukbädd. Hon hade genomskådat sig sjelf och tydligt känt Guds närvaro, som hjelpt och förklarat för henne allt hvad som låg dunkelt och outredt i hennes själ och sinne. Han hade renat och med sin anda styrkt båda. Han hade talat högt och redigt, och synden hade talat slafspråket. Elin tyckte sig tydligt hafva sett och hört allt detta. Elin visste nu helt klart, att hon begått det i hennes rena tankar så förfärliga brottet att hafva älskat, med varm jordisk syndakärlek älskat en gift man, en annans äkta make, och dertill sin systers. Och, icke nog med detta: hon kände med sig, att hon på allt upptänkligt sätt sökt vinna återkärlek, att hon med förtjusning mottagit denna, (fast hon förut ej velat bekänna det ens för sig sjelf) och bevarat den som sin största, sin enda jordiska skatt, som något – hvarförutan hon i sin förvillelse hade tyckt sig icke ens kunna lefva. I sin sjelfanklagelse förglömde hon alldeles, att om dessa tankar gömt sig på botten af hennes själ, så hade dock hvarje hennes handling stått i rak strid dermed. Ödmjukheten glömmer sådant, och den verkliga ångern betjenar sig aldrig af advokat. Elin sökte icke en enda sådan inom hela förrådet af sina tankar, utan lät dem *alla* uppträda i form af anklagare, och anklagare mot sig sjelf allena. All skuld tyckte hon stå på sin sida. «Jag är den onda ande som locka dem» – sade hon understundom till sig sjelf – «*honom* har jag lockat till otrohet och brottslig kärlek för mig; min syster har jag förargat härmed, och väckt hat och vrede hos henne;

den gamla, som kanske genomskådat mig, har jag tvingat att känna qvalen af sorg för sina barn och förakt för den brottsliga främlingen. Till och med lilla Gustaf har jag med smekande ord lockat från modershjertat, och den arma, eländiga Abraham har jag väl, med högfärdigt stoltserande öfver mitt bättre vetande, sökt att upplysa i *hopp* och *tro*, men hårdnackadt nekat honom det enda jag sjelf kunde gifva honom, som var *kärleken*, och med afsky, hån och förakt bortkastat den han ville skänka mig.17 Min moders minne har jag stundom fruktat, och bäfvat för hennes omkring mig sväfvande ande (fast jag dessemellan ofta anropat den) på samma gång som jag lockat satan och hans anhang intill mig. Mina gamla vänner och barndomslekkamrater har jag alldeles glömt bort. Min lärare, den gode pastorn, har jag väl icke förgätit, men mångfaldiga af hans vackraste läror, och ryst för tankan att ånyo träda fram för honom, och att han *nu* skulle se ned i mitt hjerta *så*, som han det gjorde, när jag, rentvagen af Gud och honom, nedföll vid altarfoten och bekom nådemedlen, som Jesus sjelf utdelar till sina barn.»

Så ungefär hade en af Elins många sjelfanklagelser lydt, och allt som kroppen tillfrisknade, reste sig äfven själen upp i kraft och styrka, samt i växande enthusiasm för bättring, botfärdighet och försakelse af allt jordiskt godt, blott hon kunde vinna det himmelska goda: nåd och försoning, en salig död och ljuflig uppståndelse. Detta bad hon Gud om för sig, detta bad hon Honom ändå varmare om, för – – Gunnar. Det var ju ingen synd?

Mot medlet af November månad började helsa, matlust och nattsömn att åter infinna sig hos Elin, och efter några dagar kände hon sig så styrkt af detta, att hon önskade åter komma ut bland de andra. Hon gjorde äfven försök dermed en aftonstund, och när hon med matta och något stapplande steg närmade sig stugan, och der hörde ej allenast husets folk, utan äfven någon annan, troligen Bengt, ifrigt samtala med Gunnar, då började hjertat högt att slå och blodet att rusa upp i kinderne. «Det är af sjukdomen», tänkte hon; ty nu, lika litet som förut, *sjelfkände* sig Elin i den *närvarande* stunden, den alltid nya, aldrig förutsedda, om hon än förstod aldrig så väl att tyda de flydda och förgångna.

Äfven Gunnar bleknade, rodnade och kände hjertat slå af både fröjd och smärta när Elin inträdde. I Lenas bröst stack det något, men icke hårdt eller plågsamt, och mor Ingrid genomilades ånyo af en fruktan, som en tid bortåt legat och slumrat. De gamla dämonerne lyftade åter upp hufvudet och ville blifva herrar, ville ställa sig i bredd med de nya och mäta styrka med dem; ty alltid beherrskas man dock af *någon* eller *några* sådana. Så mycket hade dock den nya tiden inverkat, att nu var det Lena som först gick emot den inträdande, sägande temligen vänligt:

– Nå Guskelof! ändtligen ä’ du på bena igen, så du kan komma ur kammarn. De’ va’ för väl du kom dig; jag trodde alldeles ibland att du skulle starfva utaf och dö, så uschel va’ du.

– Kors hvad du blifvit mager, Elin lilla! – sade Gunnar, som gerna ville säga något.

– Ja men, tamej den onde, ä’ke ho’ lika dejlig och fager som nånsin – utropade Bengt, som af Elins ankomst alldeles kom ur koncepterne med sin berättelse.

– Nå Bengt, hur gick det med Olle på tinget? – frågade mor Ingrid, hvilken, likasom Lena, ofta varit inne hos Elin och således icke fann något just att säga om hennes inträdande.

– Jo, kors! Jag va’ på tinget sjelf, för jag ville ändå se’en – sade Bengt – och vet j de’ va’ ända hiskeligt, så hårena ville resa sig på hufvet på hvar och en som hörde’n så hårdnackadt och förstockadt neka. Men se han snärjde sig sjelf, ty för att nu bli’ trodder, tog han igen allt hvad han de förrige gångerne bekänt, och beslogs flera gånger med tvätalan och olika berättelser. Än sade han att han bara «roat sig», när han allra första gången sade sig sett patron ligga död, och att han, Olle, va’ blodig om hand för att han blödt näseblod, och än så’ han att Ringbergskan och alla de andre vittnena lög’, och att det just va’ de sjelfva som talat om för

honom att patronen var död. Och den deringe fönsterkroken, som han hade i fickan, och som passar ihop med de andra oppi läderkammarn på herrgåln, den sa' han sig *än* funnit på vägen, *än* tagit te Ringbergs på bänken, så snart han kom in dit, och hade se'n lekt me'en och kommit så oförhappandes att stoppa'n hos sig. Deraf kan'en se hur mycken tro en kan sätta till hans ord. Men vet j, mina vänner, att ibland såg han ändå så sannfärdig ut när han sa' att han intet hade dräpt'en, att jag alldeles baxnade, och tyckte att jag stod framför sjelfvaste f ... Ja, jag blundade alldeles, för att jag intet skulle bli' frestad att tro'en.

– Kom det inga fler vittnen till? – frågade Lena.

– Aldrig ett endaste ett – svarade Bengt – och derför fick han äfven sin dom med ens.

– Nå? – sade Gunnar, och blickade häftigt upp.

– Jo, det var att mista hufve't utan allt krus – genmälte Bengt – och när domen lästes opp, så båd' skrek han och hoppade han och illfänades som en stolle, och det gjorde att ingen, nej slättes ingen hade medömkan med'en.

Alla sutto tysta.

– Han *vill* då icke dö! – sade Elin, med ett besynnerligt, i hög grad exalteradt uttryck i sitt talande anlete, väl något litet afmagradt af sjukdomen, men med ögonen strålande af en underbar eld, med kinderna i högsta purpur, och med en panna så elfenbenshvit, att det ljusbruna håret, som något vårdslösare än vanligt, men äfven vackrare än vanligt, nedföll deromkring, nästan tycktes vara svart.

– Han vill då icke *dö!* – upprepade hon än en gång, lade handen på hjertat, steg upp och trädde fram i stugan samt talade, mera för sig sjelf än just till de andra. – Stackars olyckliga verldsbarn! Han ligger då ännu under satans fjettrar, och ingen Gud, ingen moderlig ande, ingen sjukdom, ingen försmak af alla syndens straff i ett kommande lif, har öppnat hans hårdt tillslutna ögon och visat honom himmelens dörrar, stående på vidgafvel för den ångerfulle, den botfärdige, den verkligt bättring sökande, vore det än på bekostnad af sjelfva det usla lifvet; utan *detta* har ännu för honom så mycket värde, och – –

– Ho' har fått predikare-sjukan! Tamej katten har ho' icke det! – skrek Abraham till, borta ifrån sin vrå, och alla de andra, som förut varit betagna af denna underbara förvåning, eller hvad fransmännen kalla *enchantement*, som en skön, oväntad och oförklarlig andesyn alltid åstadkommer, öfver detta Elins uppträdande, så oförberedt, så olikt henne och så ingripande, de väckte alla häftigt till vid Abrahams afbrytande utrop, sprungo upp, och Gunnars första ofrivilliga rörelse var att – – o vi skämmas att säga ut det – – var att «hugga Abraham på truten», såsom Bengt sedan utlät sig derom. Bengt åter, äfven (fast icke i så hög grad som Gunnar) betagen af Elins höga skönhet, i hvilken nu låg något himmelskt, och i hennes enkla men hjertgripande ord, utropade genast:

– Ja, se det va' annat slag än hennes, ho' Annika frå' Götheborgs, sladder! Jo se *tockna* skulle de vara, predikare-tösera, om de skulle något uträtta, och intet stå som den der otäckan Annika och babbla om bättring och bättring och bättring och tusen tunnetals med djeflar och slikt, då hon sjelf var en så'n oförbättrad djefvel, att ho' stal en shawl och ett lakan hos Nils Pärsas i Marby, innan ho' gick sina färde.

– Äh! jag har alls intet predikat, och vill alls intet vara i ringaste likhet med den dera Annika – sade Elin, med en viss högtidlig och andelig stolthet, som kom ur den enda rena källa som en sådan någonsin kan flyta, nemligen det inre rena medvetandet, enthusiasmens underbara ingifvelser, hvilka, äfven för en sjelf, uppqvälla som vore de Guds *egna* ord, hviskade i vårt öra, för att vi skulle förnimma och förkunna dem. – Jag sade ju bara hvad jag tänkte om denne Olle – fortfor hon. – *Jag* kunde väl aldrig blifva så förmäten att

vilja «ropa bättring» åt eder alla, j gode, dygdige och gudfruktige menniskor, som allesammans äro långt öfver mig, långt bättre än jag, arma synderska. Men till honom, Olle, skulle jag vilja tala, honom skulle jag vilja föreställa, hur han, med hvart hårdnackadt förnekande af sitt brott, gör det allt större och gräsligare, huru han – –

Men här föll henne gamla mor Ingrid i talet, som annars icke på många dagar öppnat sin mun till annat än nödvändighetsfrågor och svar, men som nu med en Sibyllas röst och åtbörd afbröt Elin, sägande:

– «Och dömer icke, så varder du icke dömd!» säger Skriften, och hur kan *du* veta om *han* är så skyldig, som alla tror? Hur kan du veta om ej sanning någon gång kan flyta ur en lögnares mun, och brottet gömma sig hos *den*, som ingen i verlden misstänker, men som Guds finger natt och dag pekar på.

Alla sågo förvånade på henne. Dock icke *alla*, ty Gunnar störtade ut genom stugudörren, ut i höstnatten, förföljd af de mest olikartade känslor och intryck. Elins uppträdande, denna uppenbarelse som han i förhand icke hade vågat att tänka på, utan hvaraf han med våld bortjagat alla föreställningar och förespeglingar, allt intill den stund då den nu i verkligheten ägde rum, den verkade så mycket starkare och mera ingripande på honom.

Allt hvad man lifligt tänker sig, föreställer sig, i förhand genomlefver och genomkänner i inbillningen, – – det inverkar sedan, när det en gång verkligen inträffar, långt mindre och svagare. Och hos oss bildade och halft allvetande är detta så ofta händelsen. Hvarje dag, hvarje stund, hvarje föremål i natur eller konst, visa exempel derpå. Hvar finns väl mera någon *bland oss* som blir *förvånad, öfverraskad, hänförd, bortförd?* Vi *beundra*, men vi *förundra* oss icke mera öfver någonting af sublunariska ting, och andra se vi inga. Vi ämna visst icke *(vi* för *vår* del åtminstone) falla från skyarne af förvåning, när menniskorne snart börja flyga; vi hafva så länge väntat derpå, och tänkt derpå. «Hvilken *stor*, hvilken *herrlig* – – talent!» utropa vi när den fulländade skådespelaren, eller – – den intill trolleri gränsande frambringaren af himmelska toner, eller – – mästarehandens lek på duken med pensel och färger, eller – – lek med mejseln framför marmorblocket, eller – – stenmassornas förvandling i lätta, djerfva former, pelare och hvalf, – – skönt uppenbara sig för våra sinnen. Vi *beundra* den stora herrliga konsten, men vi *dåras* ej deraf. Vi *tro* icke att skådespelaren är den person han föreställer, vi lida och njuta icke med honom, vi äro icke i hvart ögonblick färdiga att uppstå som hans *försvarare*, om vi finna honom i sin roll hafva rättvisan på sin sida; som hans *mördare*, om vi finna honom hafva orätt. Vi känna ingen benägenhet att springa fram öfver ramp och orkester och omfamna honom, om än hans konst förtjuste oss aldrig så mycket. Vi känna icke en oemotståndlig håg att vandra bland dessa skogar, berg och dalar, uppstiga på dessa höga klippspetsar, segla öfver detta klara böljande vatten, beglänsas af detta månsken, som vi se från scenen; vi säga blott: «En makalös dekorationsmålare! En stor, förträfflig illusion!» Vi länka genast på ordet *illusion*, just emedan det *icke* för oss är en illusion, utan måladt träd och målad väf; just för att – – der *ordet* illusion finns, der finns ej *saken.* Men se! allt det som «vi bildade» *icke* göra, det gör barnet eller den obildade. Han *tror* och *njuter* mångdubbelt, han skakas djupt och oförgätligt af konsten, och beundrar den dock icke; och – – om ett skönt anlete, en skön utsigt af ett herrligt land, hastigt framstår för oss, så utropa vi förtjusta men ändå lugna, eller – – i en lugn förtjusning: «Hvilket Skaparens, hvilket naturens mästerverk!» Men ack! vi falla ej ned i stoftet och tillbedja, ty i våra alldeles förbildade och för-rika för-aningar och förespeglingar hafva vi dock alltid föreskådat något dylikt, och säkert är: att om de vältänkta, välmenade, mycket öfver- och omtänkta «folkskolorne, folkundervisningen, läsning för folket», folkets bildning med ett ord, en gång kommer i fart och bär någon frukt, så kommer den att bestå uti: en stor och väsendtlig minskning i ohyggliga, afskyväckande brott, större – på vetande grundad – sedlighet, mycket moral, mycket tänkande, mycket talande, mycket godt måhända, men – – stor minskning på känsla, instinkt, illusion och poesi, och – – såmedelst försvinner äfven denna sednare från jorden; ty i vår tanka finns den ännu blott der qvar, der den aldrig talas om, ty med poesien

likasom illusionen: der *ordet* finns, är *saken* redan till en del försvunnen.

Men – – – så godt kan detta kanske vara: i poesien ligger ingen verklig lycka, i prosan ligger ingen olycka, så länge likväl den sednare låter Gud vara Gud och himmel vara himmel, och låter Gud bo i himmelen, och icke kallar denna för en blå, lufttom rymd, och Gud för en naturkraft. Men skulle prosan hinna *dit*, då blir det ledsamt att gå och lefva på jorden.

Åtminstone var för Gunnar ännu Gud en Gud och himmelen en himmel, ty han ilade ut i natten, så som vi det sagt, blickade upp till detta höghvälfda, stjernprydda fäste, som för honom var en så herrlig himmel, och tyckte sig der *«se Gud»* (ty han var renhjertad), och tyckte sig genom moderns och Elins mun så nyss hört Hans egen röst, och kastade sig ned i stoftet och anropade *Honom* och sade: «Gud Fader i himmelen, upplys mig hvad jag skall göra och *icke* göra.»

Med mörka, dystra fjät skred hösten fram. Små grå dagar och stora kolsvarta nätter vexlade, och om natten tjöt blinda stormen och om dagen såg man, att den röfvat äfven det *sista* gulnade löfvet från träden, och äfven qvistar och grenar när den varit i sin fulla berserker-höst-vrede. Blef det åter litet lugn i den tunga luften, så gräto molnen öfver stormens elakhet, och jorden rosade lika litet den enas smärta, som den andras vrede, ty hon var våt, sumpig och afskyvärd öfver hela denna yta, som nyss stått så vacker och grön. Bäcken svällde och knotade öfver för trånga bräddar, sjön dränkte sina egna stränder för att de behagsjukt brukat henne till spegel. Hela naturen var i uppror, var en bild af nedslagenhet och förtviflan, och ingen ting hviskade om hopp, mer än de grönskande rågarne, ingen ting om lugn eller frid. Äfven menniskorna äro ohyggliga och hafva vedervärdiga sysselsättningar om hösten. Allt detta blod, som flyter från alla slagtarbänkar, all denna brådska för att insamla och berga för vintern, all denna härjning, som deraf blir en följd, allt detta bidrager äfven att gifva obehag åt hösten, särdeles på landsbygden, der höst och trälande, höst och ledsamma göromål, höst och frånvaro af allt lugn, alla nöjen, all liten fröjd, höst och bekymmer nästan alltid äro synonymer. Nu tala vi dock icke om de högre och förnämare klassernes höst, ty dessa hafva rätt ingen särdeles känning af årstiderne, emedan man i penningen finner bot för allt *yttre* ondt. Men vi tala om allmogens och de fattigas höst, hvaruti alltid ligger något mulet och ängsligt, som tungt lägger sig öfver sinnet och trycker ned det, helst om någon sorg, några bekymmer finnas till underlag.

Mor Ingrid var nästan stum vorden. Hon spann och teg, och den stora blåntotten på hennes gamla rock var enda vittnet till den tår, som då och då, bitter och malörtsfull, smög sig ur det snart sjuttioåra ögat. Lena arbetade som en häst, och Abraham som en oxe. Den ena suckade dessimellan vid minnet af alla sina i rök uppgångna förhoppningar, den andra öfver att kosten började blifva så mager, samt öfver att Elin nu mera aldrig såg glad ut, väl nickade vänligt, men sällan eller aldrig talade med honom. Elin, allt som hon kände de jordiska dämonerna: förbjuden kärlek, svartsjuka, håglöshet, liknöje och sysslolöshet, vilja öfvermanna henne, grep fastare uti Guds hand, och gjorde sig af hans ord ett bålverk. Ju ledare den *onda* makten talade i hennes ena öra, dess högre tyckte hon att den *goda* ropade i det andra, och Elin sjöng dag och natt Herrans lof, eller uttalade det till sin omgifning, i vackra, välklingande, ljufva och tröstefulla ord, alldeles *så*, som hon dem sjelf förnam, och hela hennes omgifning tyckte sig äfven behöfva dessa hennes ord, sjelfva den kallsinniga, hårda Lena upptinade dervid, och kände sig mången gång tröstad och hugsvalad, med friskare arbetslust och mera förtröstan på framtiden, och Gunnar – arbetade som en träl långt in på nätterna, Gunnar som för alltid försvurit sina fordna tröstegrunder: flaskan och jagten, han – som oupphörligt förföljdes af ett svartgrått spöke med obestämda, men hemska former, han kände nu mera aldrig ett enda ögonblick af ro och lugn, mer än när Elin föreläste honom något kapitel ur bibeln, eller de tillsammans sjöngo en psalm, eller hon talade ur sitt fulla hjerta himmelska ord. *Då*, men endast *då* förvandlade sig denna, i botten af hjertat rasande kärlek till Elin, som – utom allt annat – frätte hans själ, i en ljuf himmelsk låga, och han ville

icke mera *lefva* – – han ville *dö* med Elin. Men Abraham – han uppbygdes väl ibland, när han icke var för hungrig, för mätt eller för sömnig, of Elins andaktsfullhet, och då grät han stundom såtals med tårar, utan att dock sjelf veta hvarföre; förblef dock dessimellan den enda, som var sig alldeles lik, och berättade för hvem som ville höra det, att: «Eli, vå'n Eli hade fått predikosjuka, men af en faslig galant och bra sort, för ho' predikade så förfasliga väl, och åbäkade sig intet, vräkte sig intet omkull, och skrek hvarken mot krokkammar eller lekestufvor, eller arbete eller broketa klä'er eller slikt, utan bara mot onda tankar i hjertat, synder, laster och brott.» – *Så* mycket hade dock Abraham uppfattat, och stor nyfikenhet rådde i nejden att få höra Elin, men detta var icke så lätt; ty infunno sig några, som med lättsinniga ord anhöllo derom, afspisade Elin dem med tvära och nekande svar, men kom någon, som sade sig behöfva tröst och väckelse af hennes ord, och hon med sina klarsynta, men milda blickar trodde sig kunna se, att de talade ur hjertat, så betraktade hon som en sin skyldighet att meddela dem, hvad hon sjelf ansåg som ingifvelser, omedelbarligen komna från Gud. I hennes föredrag var då på en gång så mycken förtröstan till Gud och så mycken ödmjukhet för egen del, att äfven de, som blott kommit af nyfikenhet, gingo sina färde glada öfver att denna samma nyfikenhet just varit den osynliga stig, som fört dem till afhörandet af Guds egna ord, förkunnade af den unga, – både yngre och äldre öfvertygande flickan.

Imellertid spred sig, som en löpeld det ryktet, att «Elin i Viken hade fått predikosjukan,» men att alls ingen blifvit smittad, att hon aldrig raglade omkull, m. fl. omständigheter, som skiljde henne från de öfrige patienterne af denna besynnerliga sjukdom, verklig hos några, men tillkonstlad hos så många andra, och förföljd och förlöjligad, i försvar tagen och beundrad, med ett ord: *bråkad med* långt mera än den någonsin förtjenade, hvaraf ock en stor, oformlig, bråmogen, snart vissnad och alldeles onyttig frukt uppkommit från en liten obetydlig kärna, i hvilken dock *kunnat* ligga något godt, om den blifvit väl skött och väl ansad.

Många valfärdade således till Viken, hvaraf många dock aldrig bevärdigades med ett ord af Elins mun, eller en blick af hennes källblå öga, då andra åter skröto af att hafva hört ett mirakel, «som gick utanpå alla prester i verlden.» – Den första, som bjöd henne en liten gåfva, afslog hon tvärt och bestämdt, och sedan bjöd ingen till att förnya ett sådant anbud, men Lena – som man vet icke var så nogräknad, hon började (Elin alldeles ovetande) att i sin unga systers «läseri», såsom hon ändå kallade den exalterade enthusiasm med hvilken Elin omfattade allt himmelskt för att deraf göra sig en sköld mot allt jordiskt, att deruti upptäcka en ganska god mjölkeko, bara man visste att *rätt* sköta den och begagna sig deraf. Således, i stället för att, såsom de första dagarne, afspisa ankommande åhörare med snäsor och spefulla ord, inbjöd hon dem nu tvärtom helt vänligt, men försäkrade dem på samma gång, att lika högeligen som de skulle förtörna hennes syster om de tillbjödo henne någon sort gåfva, i hvad form som helst, eller ens talade derom med henne, Gunnar eller några af de andra husets hjon, lika gerna åter skulle Elin se om man med någon liten skänk tänkte på henne (Lena), som både «klädde och födde» sin syster, för att denna i all ro skulle få sköta sin och andras andakt.

Man finner häraf, att Lena förnekade just icke sin karakter, fastän hennes lynne var blifvit särdeles blidt och vänligt, genom alla de händelser och motgångar, som timat.

Imellertid blef, om icke stora och bullrande samlingar, dock ändå ett dugtigt tillopp af menniskor i Viken, hvilket snart väckte kyrkoherdens uppmärksamhet, men – nu som alltid – *tänkte* han förr än att *tala*, skaffade sig upplysningar och fattade beslut, innan han handlade eller tog några åtgärder till förbättringar eller förekommande af något ondt. Således insamlade han från flera olika håll underrättelser *huru* dessa sammankomster i Viken aflöpte, och som han deruti icke fann det ringaste oroande, lät han saken alldeles bero så länge.

Men «herr länsman» deremot, alltid nitisk i otid, och som allt för gerna *ville* finna något att anmärka mot dessa «sammankomster i Viken», han infann sig plötsligt en söndagsafton derstädes, och fann då några

tysta, stilla åhörare, som med andakt afhört huru Elin, lyst af Abraham med en flammande töresticka, uppläst och på sitt enkla rörande sätt förklarat ett par kapitel ur bibeln. Mor Ingrid satt hopkrupen i sin vrå med händerne för ansigtet, Lena tyst och temligen andäktig borta på sängkanten, Gunnar satt vid fönstret, stödde hufvudet mot handen, betraktade Elin och bibeln, som hon hade framför sig, (hvilka i hela stugan voro de enda upplysta föremål,) såsom något öfvermenskligt och heligt, hvilket han kunde få älska och dyrka; gjorde det äfven, och det med både andelig och – – rent mensklig kärlek. Elin hade just slutat sin anspråkslösa förklaring af 14:de kapitlet i Johannis evangelium, och tagit upp psalmen 294 samt börjat sjunga den, ledsagad af Gunnar, hvars naturligt rena, klara röst utan all svårighet, alldeles af sig sjelf, hittade på sekund-tonerne. Just då trädde länsmannen in. Elin böjde sakta på hufvudet till en välkomsthelsning, men slutade icke att sjunga. Gunnar såg honom deremot stint i ansigtet, och fortsatte sången med ändå högre röst.

Till en början såg länsmannen flat och förvirrad ut, ty först och främst var samlingen ganska fåtalig, förhöll sig alldeles tyst och stilla, samt tycktes på intet sätt låta störa sig i sin andakt af dennes oförmodade ankomst, och för det andra inverkade Elins skönhet och saktmod besynnerligt nog på den unga mannen, som oaktadt sina många fula sidor, oaktadt sitt länsmansskap hvilket han i allmänhet bedref något för mycket *con amore*, dock hade rätt menskliga känslor i bröstet, hvilka af skönhet och den gloria, som omgifver skönheten när Gud understundom väljer den till sin tolkare, både kunde bländas och tjusas. Denna tjusning varade dock icke rätt länge, eller bättre sagdt, den jagades snart bort med våld, och herr länsman harskade sig embetsmessigt, och ropade derefter i barsk ton:

– Hvad skall detta föreställa? Hvad vill detta säga? Vet ni intet att tocket är förbjudet, godt folk?

– Hvar står det beskrifvet? – frågade Gunnar, med något trotsig ton, dock icke förr än han sjungit ut psalmversen.

– Hvar det står! Hvar det står! Det ska’ du din lymmel snart få veta – svarade länsmannen, redan förgrymmad af Gunnars fråga.

– Akta sig, herr länsman – sade Gunnar, af länsmannens hetta kall vorden – *akta* sig att anfalla stilla, allvarsamt folk, som en söndagsqväll samlat sig för att tillsammans höja sina hjertan till Gud, och be honom om nåd och förbarmande. Akta sig att lägga sig uti hvad kyrkoherden lemnar oanfäktadt, och som han likväl har långt mera att göra med, än herr länsman.

Ibland träffa somliga menniskor på just *de ord*, som skola verka hvad de i *den stund* åsyfta, och när detta icke är en slump, en tillfällighet, utan nästan alltid inträffar, så kunde man måhända med stort skäl kalla sådana personer för *talare*, antingen de sedan uppträda på talarestolen inför tusental af åhörare, eller i den halfskumma torparstugan. Gunnar var ock verkligen en talare, och hade måhända kunnat blifva en af de allra största sådana, ty få äro de, som visste så väl som han att välja ord och modulera rösten efter orden, och sålunda aldrig yttra en enda mening, som föll likt ett kärnlöst korn i jorden, utan att spira upp och gifva den frukt, som dermed åsyftades.

Länsmannen blef stum och förlägen; hans medföljare drog honom sakta i rockknapparne på ryggen, och – – halfhögt mumlande om att han (länsman) «nog skulle sätta p för dylika oordningar och otillåtna sammankomster, m. m.» aflägsnade han sig ändteligen, då psalmen åter fortsattes, som hade ingen ting afbrutit den.

Der ingen fanatism, inga villomeningar, intet hyckleri, intet andeligt högmod är med i spelet utan der endast själen och hjertat trängtar att närma sig Gud och höra hans trösterika ord, der tronar äfven toleransen, vid sidan af den högsta, fullkomligaste andakt, och förlåter äfven allt. – Alla förläto länsmannen, bådo i en kort

slutbön Gud för honom, så väl som för alla andra menniskor, talade ej ett ord om hans hastiga uppträdande och försvinnande, utan skiljdes saktmodigt och tyst, så som de kommit tillsammans, och vandrade, styrkte i mod, förtröstan och allt godt, hvar och en hem till sig.

Men länsmannen, han fann deremot för godt att dagen derefter ruska utaf i sin skramlande enbetskärra till kyrkoherden, der han, icke mera under förtrollningen af Elins tjusningsförmåga, berättade: huruledes han – «dels af en händelse, dels af tjenstenit, infunnit sig vid torplägenheten Viken, under säteriet Grantorp, der funnit *mycket* folk församladt, som under allahanda vidskepelser och signerier skrålade och sjöngo, samt öfverhopade honom (länsmannen) med ovett när han ville föreställa dem *helt beskedligt* det orätta af deras förfarande. «Och» tillade länsmannen – «Gunnar Håkansson i Viken hade till och med den stora oförskämdheten att åberopa sig herr kyrkoherdens tillåtelse till dylika upptåg, hvarför jag just skyndat hit för att anmäla saken, samt äfven omförmäla, att jag *bestämdt* vet att de bära dit båd' ostar och smörklimpar och lindockor och ulltappar och slikt.«

– Godt! – svarade den värdige prestmannen, som äfven var stor menniskokännare. – Edert nit är berömvärdt, när det icke öfverdrifves, men edra berättelser sammanstämma icke så alldeles med de underrättelser jag har derom; ty ingalunda lär ni kunna tro, att dessa andaktsöfningar i Viken äro mig obekanta, fast det goda folket måhända så tror, eller ock tager min tystnad för ett gillande, en tillåtelse, och jag skall nog veta att i sinom tid taga de åtgärder, som jag finner nödiga för att förhindra dessa sammankomster, om jag nota bene finner dem i något afseende menliga.

Med dessa besked och en något lång näsa aflägsnade sig «herr länsman», och kyrkoherden smålog med stor ömkan öfver det onödiga, det otillbörliga och, man kunde nästan säga, det riksförderfliga *nitet*, som ofta går i bredd med den allra största möjliga otillbörliga och – riksförderfliga liknöjdhet. Men – så är det: *för mycket* och *för litet* äro de afgrundsandar, som hårdast anfäkta oss menniskobarn.

Imedlertid led det till husförhören, en ganska märklig tid i denna församling, der dessa husförhör ej ansågos som en tom demonstration, och endast i statistiskt afseende nödvändiga, utan som den stund, då folkets lärare ville se, *om* och *huru* hans läror af folket under loppet af året blifvit förstådda. Kyrkoherden ansåg alltid som en af sina allra största embetspligter att sjelf förrätta dessa förhör, och förfor under dem med en mindre vanlig allvarlighet. Detta visste något hvar, och i intet hus, bland inga, hvarken högre eller lägre i församlingen, tittade man icke dagarne före husförhöret i sin katkes något litet, om man ej var desto säkrare på sin kunskap deruti, och försökte att gissa till de särskilda förnuftsfrågor, som kyrkoherden måhända på dem skulle sätta. På alla herregårdarne var det en vanlig sak under dessa dagar, att pigorna bådo om ett extraljus för att dervid, efter slutade dagens värf, studera i den smala boken, och i hvarje stuga hörde man babblas: «Hvad är det? – svar!» – Ofta här som annorstädes lästes väl dessa utanlexor alldeles så, som det på bondspråket så uttrycksfullt heter, nemligen «utanför,» det vill säga utan att hvarken betänkas eller behjertas, men – Guds ord är något, som måste utsås, utan att dervid beräkna att *alla* kornen skola råka i *god* jordmån, gro och bära frukt, det måste jemväl sås på helleberget, ty äfven *der* fins små fördjupningar fyllda af bördig jord och belysta af varm sol, och äfven dessa måste besås. Mången från hjertat kommande suck, mången känsla af ånger, mången föresats till bättring, mången helig tanka väcktes ändå af denna förnyade bekantskap med Guds föreskrifter, som hvar och en visste att man icke vågade försumma, om man ej med skam, med den både älskade och fruktade kyrkoherdens ovilja och de omkringståendes begabberi, ville gå ifrån det både stränga och noggranna förhör som stundade.

I Viken var det likväl ingen som «tittade i kakesa» mer än Abraham; men han somnade flera qvällar dervid, hållande en flammande spinnsticka i ena handen och «boka» i den andra, samt slutligen, efter en väldig

gäspning, då hela hans hufvud öppnade sig, alldeles som när man bryter upp ett ostron, lade «sticka» till märke i «boka» och släckte henne sålunda, samt slocknade sedan sjelf för allt medvetande. Lena kunde väl måhända icke sin katkes från perm till perm, men någon skulle ändå stanna vid huset, och detta förbehöll hon sig i år. Således var det blott mor Ingrid, Gunnar, Elin och Abraham som vandrade en gråaktig Decembermorgon, under en glest fallande snö, till nästa by, der husförhöret skulle hållas.

– Du fryser, Elin! – sade Gunnar, som såg att Elin under vägen ryste tillsammans rätt som hon gick.

Elin tänkte på sin synd, Gunnar tänkte på Elin, ty han såg henne gå bredvid sig, och då var han icke i stånd att tänka på hvarken synd eller brott, bara på Elin.

– Du fryser, Elin lilla! – upprepade han än en gång. – Vill du ha min rock? Jag kan mycket väl springa mig varm.

– Gunnar! Gunnar! – sade mor Ingrid varnande – du ville väl ta’ lifvet af dig med att gå i skjortärmarne i denna bistra kölden.

– Nå ja, än se’n då? – svarade Gunnar. De ä’ bara lappri att gå och lefva här i verlden.

– Uschiana! – mumlade mor Ingrid halfhögt. – Jag känner intet igen dig, Gunnar! Du aktar hvarken ditt eller andras lif, och lifvet är likväl den skönaste af alla Guds gåfvor; för hur skulle vi annars kunna komma till paradiset igen?

Gunnar studsade och såg skyggt på modern.

– Tro en verkligt kommer te paradiset en gång i värla? – sade Abraham, som tyckte sig hafva mindre paradisiska känslor, sammansatta af hunger efter en mer än vanligt skäll välling, af fruktan att ej förr än ganska sent få någon middag, samt af räddhåga för kyrkoherdens förnuftsfrågor, och harm öfver att Elin gick så tyst, så sluten inom sig sjelf, och hvarken ville se på honom, tala eller skämta med honom! Huru litet känsla han hade, kände han dock att han var försmådd. Elin blef brännhet af blotta tankan att värmas af Gunnars tillbjudna rock, och i en hastig blick på honom bestod hela hennes nekande svar, hela hennes gränslösa tacksamhet. Men snart ryste hon åter till af den yttre kölden.

– Du ska’ änna få min rock, för se jag har mi’ hvandanströja unner, hellre än du ska’ gå å frusa å huttra, och se’n ligga sjuk och pipa som sist – sade Abraham, som gått och sett på Elin och märkt hennes fross-skakning, och han började genast att kränga utaf sig den ena rockärmen.

– Nej – fy, tack! – svarade Elin, som ryste vid blotta tankan af «Abrahams rock» – jag fryser alldeles intet.

Hvad kärleken är tacksam! Men hvad liknöjdheten är förfärligt otacksam, just för kärleksbevis!

Åter vandrade de tysta alla fyra, med bra skiljaktiga tankar inom sig. Snart hunno de målet för sin färd, och redan på långt håll syntes det i hvilken af stugorna som husförhöret hölls. Den lilla farstuguqvisten var, oaktadt kölden och snövädret, alldeles som flustret utanför en bikupa; man såg oupphörligt menniskor, som gingo der in och ut, stannade och talade vid hvarandra, helsade och togo farväl af hvarandra. Ett långt stycke utanför dörren var det sopadt och granrisadt, och en stark granrislukt blandade sig med andra ångor, när man steg in i sjelfva stugan. Den var temligen stor och nästan alldeles full af menniskor, hvaraf en del sutto och andra stodo, alla tysta och stilla. Fram i rummet satt kyrkoherden, och den obetydliga dager, som inträngde genom stugans enda fönster, föll nästan odelad på hans talande anlete, hvaraf detta syntes ljust, af ljus kommande både utifrån och inifrån. Framför honom stod ett bord, på hvilket en hvit duk var bredd, och framför bordet stod, vid våra fyra vandrares inträde, en lång smal flicka, i slyneåren, högst uselt klädd, hvilket särdeles stack utaf mot alla andra, som voro utmärkt väl och snyggt klädda, somliga till och med i

full kyrkeskrud. Flickan stod och nappade i bordduken med ena handen och höll fingrarna af den andra i mun, samt ruskade på sig och hade åtskilliga fula åtbörder.

Med sakta röst, men tydligt och klart, gjorde kyrkoherden henne en fråga ur andra hufvudstycket af «lillekakesen», men på hans röst hörde man ändå att han upprepade denna fråga och att han gjort den förut.

– Hvarom handlar tredje artikeln? – frågade kyrkoherden ännu en gång, men då ruskade flickan blott ännu mera på sig, ryckte häftigare i duken och stack fingrarne ändå längre in i mun. Kyrkoherden nickade än en gång åt henne, upprepande ett «nå!» och då gaf flickan ett oartikuleradt ljud, som skulle föreställa en art af svar.

– Tag handen från mun och svara så jag kan förstå dig – sade kyrkoherden allvarligt, men ändå vänligt.

– Flickan tog väl fingrarne ur mun, men svarade intet.

– Herre Gud! hvad detta är bedröfligt! sade kyrkoherden slutligen helt högt. Finnes då ingen i byn, som kan litet se till denna stackars Lotta, efter hennes mor det icke gör?

Alla tego.

– Så här är det nu, år från år – fortfor kyrkoherden. – Lotta är redan sjutton år, och kan ej så mycket af sin kristendom, som dessa små åtta års barn, hvilka nyss voro framme. Min tid tillåter mig icke att sjelf åtaga mig hela hennes undervisning, och förgäfves har jag uppmanat henne att som oftast komma till prestgården, att jag må få höra hvad framsteg hon gör. Men hon kommer aldrig, utan tvärtom: jag hör med ledsnad att hon brukar ströfva omkring med modern i närmare och fjermare socknar, till föga heder för båda två. Men Lotta är nu en stor och vuxen flicka, med krafter och förmåga att göra gagn för sitt dagliga bröd och för tarfliga, men snygga kläder på kroppen. Är det ingen i byn, som skulle vilja antaga henne till hjelp och på samma gång hjelpa henne, som snart sagdt är olyckligare och hjelplösare än om hon vore moder- och faderlös, då fadern sitter som lifstidsarrestant på fästning och modern förer ett dylikt kringirrande och klandervärdt lif?

En djup tystnad rådde. Elin hade imellertid igenkänt samma fattiga flicka, som hon gaf kjolen och halsduken, hvilka Lena återtog. Underbara känslor arbetade inom Elin. Den qvinliga blygheten och fruktan för oförmåga stridde med begäret att rycka denna flicka ur sitt elände, och om alla tegat hade hon måhända icke motstått sitt hjertas kraf, men nu steg en gammal bonde i byn fram, bockade sig och höll hatten öfver käppen mot bröstet.

– Med förlof, nådi' kyrkherre – började han – så vet jag slättes icke någon i vå'n by som skulle vilja taga Banka-Lotta till sig, för se! litet hvan vill gerna behålla *sitt*, och hvar och en vet nog hvad vanor Banka-Lotta fått lära af mor-si', och något litet så när ha' vi väl kunnat hylla tösa här i byn, efter ho' ä' barnfödder här, när vi bara sluppet den satans Bankesan sjelf, men se, allt se'n den deringa stora stölda på våran blekebacke nu i höst, så – med förlof – så har rätt ingen tålt 'na, utan ho' har gått ut och in i stufvera, och fått en brödbit här och en brödbit der, med förbehåll att ho' skulle gå sin väg och intet komma igen snart.

– Gode Gud! ett sådant elände! – sade kyrkoherden och såg upp på flickan, utför hvars kinder ett par tårar föllo. Dessa tårar föllo äfven på Elins hjerta, och vägde ned den vågskålen, som innehöll hennes gränslösa, nästan oemotståndliga håg, att från en synbar afgrund draga ett hjelplöst offer. Alla hade stint sett på henne vid hennes inträde, och mången hviskning hade hväst under kyrkoherdens upprepade frågor till Banka-Lotta, men nu fästades hvarje öga på henne (Elin), då hon dristigt och utan tvekan, men ändå högt rodnande, banade sig rum genom folkhopen, som gerna vek åt sidan för henne, och då hon framgick till bordet, och sakta men tydligt tilltalade kyrkoherden sålunda:

– Jag är visst icke annat än en fattig tjenstepiga i systers och svågers hus, men ändå tror jag mig om att töras fråga, om intet Lotta kunde bli när oss i Viken en liten tid. Min halfva mat skall hon få; arbeta skall jag och Lena hålla henne till; läsa med henne skall jag göra, och af mina gamla kläder skall jag leta upp tillräckligt åt henne.

Den usla Banka-Lotta torkade hastigt tårarne ur ögonen med afviga handen, och kastade en strålande tacksamhetsblick på Elin. Denna vände sig åter, genast efter det hon slutat att tala, till Gunnar, för att i hans anlete läsa hans mening, som hon nu först tyckte sig böra hafva rådfrågat, innan hon följde sin hastiga, men mäktiga ingifvelse. Gunnar nickade genast åt henne ett af dessa bifall, der hög grad af hyllning och förgudning äfven ligger förborgad, eller – bättre sagdt – synlig. Nu var Elin nöjd.

Kyrkoherden åter mätte med sina blickar den unga Elin från hufvud till fötter, och tog hela sitt kalla förstånd till hjelp, för att icke bländas af Elins yttre skönhet; hela sin rika menniskokännedom till biträde, för att förmå urskilja om det var en hycklerska eller en, af verklig helig känsla för allt godt, ädelt och skönt uppfylld varelse, som stod framför honom.

– Unga flicka – sade han allvarligt och högtidligt, ja, nästan litet strängt – äfven med *dig* har jag mycket att orda, och efter du nu sjelfmanad trädt fram till mig, oaktadt det ännu icke var din ordning, så vill jag spörja dig, hvarföre du tror dig framför andra om förmåga att ropa bättring, och rycka syndaren från sitt mörker och föra honom in i ljusare rymder, ledda af ditt ord.

– Icke af *mitt*, nådige herre, utan af Herrans ord – svarade Elin lugnt och tydligt.

– Ja visst – återtog kyrkoherden – men med hvad rätt och på hvad grund tror du dig kallad att förkunna detta Herrans ord, och huru vet du att du icke uppblandar det med dina egna jordiska, ofullkomliga tankar, och sålunda bortblandar detta Herrans ord, och leder dig sjelf och dem, som du vill förbättra, in i det förderf, som är en frukt af all sjelfviskhet, allt förtroende och förlitande på egen kraft och egen förmåga, i frågan om salighetens vinnande.

– Jag förklarar Herrans heliga ord *så* som jag förstår det – sade Elin ödmjukt, men utan att vara försagd – jag *lär* som jag *tror*, och är hvarken det ena heller andra rätt, så ber jag Gud i sin stora nåd förlåta mig, och se till min goda vilja och icke min ringa förmåga.

– Så gör äfvenväl jag – svarade kyrkoherden mildt, och af Elins ödmjukhet och sansade svar alldeles böjd till hennes förmån – och jag yttrar aldrig ett ord utan att bedja Gud gifva det *sin* kraft, *sin* anda, och förlåta det bristfälliga och felaktiga i *mitt* föredrag, men – tillade han – jag är af mina bröder *kallad* till denna post, *kallad* att för dem förklara *ordet*, och jag har i min presterliga ed lofvat och svurit att dertill offra hela mitt lif, alla mina krafter, dagens alla mödor och nattens vakor; med ett ord: att lefva för mitt kall och fylla det så väl jag förstår, och – – – om det så skulle behöfvas – strida derför in i sjelfva döden. Men du, unga qvinna! Med dig är det annorlunda: dina pligter ligga åt ett helt annat håll. Din verkningskrets är egentligen så trång, så alldeles inskränkt inom sig sjelf eller din allra närmaste omgifning, att stor fråga blir om det ändå icke kunde kallas förmätenhet af dig, när du så der, sjelfmanad och oombedd, framträder för att räcka handen åt dina medmenniskor, och lofvar att draga dem ur förderfvet, om de lyda dig och dina föreskrifter.

– Det har jag aldrig gjort – svarade Elin fast och ståndaktigt – och jag uppmanar eder alla, som här ären församlade, att vittna mot mig, om j så finnen för godt – (och hon blickade klart och lugnt omkring sig) – om j så orätt ha uppfattat min mening, ty den har blott varit att uppmana eder till bättring och kristeliga dygder, kärlek till Gud och eder nästa, en ren och helig vandel, för att på sistone få en lugn död och en salig uppståndelse.

– Men hvaraf vet du, unga flicka – sporde kyrkoherden ännu en gång – att du framför andra kan och förmår att *rätt* göra dessa uppmaningar? Hvarigenom tror du dig fått detta uppdrag? Tänk nu noga efter innan du svarar mig, och ransaka dig sjelf, om icke egenkärleken och tron på egen fullkomlighet, eget medvetande att icke hafva begått *sådana* synder, som du dagligen ser omkring dig, ingifvit dig detta förtroende till dig sjelf och sålunda tillhviskat dig, att du har rättighet att uppstå som andras lärare, andras hjelp och bistånd i andeliga ting. Akta dig och tänk noga efter innan du förnekar allt detta, på det du icke må falla in i en synd, större än alla andra, emedan den kan föra till alla andra, fast man knappast märker den onda frestarens former, utan endast verkningarne af hans sirensång – (kyrkoherden glömde ett ögonblick att detta sista ord troligen var en gåta för Elin, men rättade sig genast) – det vill säga hans fagra lockelser, ty sjelfviskhetens afgrund har inga gränser och ingen botten, och man faller icke plötsligt deruti, utan man drages sakta och omärkligt allt djupare och djupare dit ned, tills mörkret blir fullkomligt och man icke mera förmår skilja rätt från orätt, godt från ondt, Guds vilja från egna lustar.

– O herre Gud och fader! Må jag aldrig komma *dit!* – sade Elin hörbart; men på ännu ett ytterligare spörjsmål af kyrkoherden *hvarföre* hon stigit upp och – tvärtemot Pauli föreskrift – «talat för församlingen» – svarade hon ödmjukt och sakta, nästan endast för kyrkoherden hörbart:

– Jag har på detta år mycket lidit, lidit både till kropp och själ, mycket syndat och brutit. Men jag har i min stora nöd anropat Gud och han har hört mig, och han har sändt sin ande ned till mig, hugsvalat mig, lindrat mina plågor, tröstat mig och – såsom jag det förstått – uppmanat mig ej allenast till helig vandel, utan äfvenledes att tjena mina likar, hvilka det begärde, med de uppenbarelser jag sjelf fått.

– Sådana uppenbarelser få *alla* de, hvilka med verklig tro och tillförsigt tala till den Högste – svarade kyrkoherden – sådana har jag mången gång i nattens tysta timmar, eller under verldslifvets mest bullrande gång, tyckt mig se, höra och förnimma; och det är endast i följd af dylika, som jag öppnar mina läppar och talar till folket. Och hvilken af oss alla, som har en *rätt* tro, den kan äfven höra Guds ord omedelbarligen sagda af honom sjelf, och *den*, men endast den må icke vara förmenadt att – alldeles glömmande sig sjelf – förkunna detta Herrans ord; men strängt måste man ransaka sig sjelf, om man verkligen talar Guds ord eller sin egen inbillnings, och svårt blir det straff som drabbar den inbillske, för att icke tala om hycklaren; och således, unga flicka, *råder* jag dig, *uppmanar* jag dig, men befaller dig ingalunda, att afstå från dina bemödanden att omvända andra syndare, i mängd likväl, hvilket möjligtvis kunde ske, dig sjelf ovetande, på din egen salighets bekostnad, utan *ber* jag dig faderligt och innerligt att blott till din närmaste omgifning inskränka din håg att förkunna och förklara Herrans ord, och blott i enskilda fall uppstå som lärare. Att du vill antaga dig den arma öfvergifna och snart nog förtappade varelse som här står, det är en så god gerning, att ingen kan hvarken ogilla eller afråda dig derifrån, utan tvärtom: jag vill föregå mina sockenboar med godt exempel, att med ett litet bidrag underlätta din goda gerning, helst du sjelf är tjenande och beroende.

– Nej – sade Gunnar, som steg fram helt frimodigt – nej, hon är hvarken tjenande eller beroende, utan en syster i vårt hus, fattigt och torftigt, det vet Gud, men der hon har frihet att göra och låta som henne lyster, och der henne står fritt att taga till sig Banka-Lotta, om hon behagar.

Kyrkoherden betraktade honom skarpt, och de hastiga blickar af eld undföllo honom icke, som Gunnar då och då kastade på Elin, medan han talade.

Saken var således afgjord med Banka-Lotta, och hon aflägsnade sig från bordet med ett gladt ekorre-språng, i hvilket framlyste hennes vildhet och brist på sådant vett, som man lär sig bland andra menniskor, och hvaraf denna *hållning* kommer, som är lika nödvändig i den låga, skumma bondstugan, som i den rikt upplysta salongen, om man skall hafva något anseende bland sina likar.

Elin trädde tyst åt sidan, Lotta skuffade sig fram till henne, och började klappa henne och tacka henne så högljudt, att kyrkoherden, Elin och några andra på en gång ropade: «Tyst, var stilla!» och husförhöret fick åter sin gång.

Under tiden hade matmodern i huset varit ute och letat upp en gammal stol, torkat utaf den, dermed gått till gamla mor Ingrid och sagt: «var så go» och mor Ingrid hade svarat: «många tackar» och suckande satt sig ned, men nu icke mera språksam och tillgänglig som fordom, så att de omkringstående sakta hviskade sins emellan: «gamla Ingrid-mora frå' Asmundtorp dör snart, för ho' ser så skräckeligt skröplig ut.» Många yngre och äldre, som hade att språka med hvarandra, gåfvo hvarandra små tecken, och förfogade sig ut i förstugan eller på förstuguqvisten, och somliga ut i köket, der «matmora» hade stor anstid med att steka fläsk och potatis, koka kål och fläsk, samt steka gris till «kyrkherrn te' middags-spising.»

I sin glädjeyra sprang ock Lotta dit, och äfven i denna samma glädjeyra erbjöd hon sig, när hon hörde att det fattades ved, att gå efter «ett fång», hvilket var rart nog, ty Lotta var, oaktadt sin styrka, ganska lat.

– Ja tack – svarade «matmora» – bara ingenting hänger vid fingra på dig när du kommer eller går.

– Alltid ska' j tro att jag ä' ute på stjäla – svarade Lotta, skrattande.

– Ja, allt sedan stora stölden på blekebacken, tror vi dig aldrig mer än hvad vi ser – genmälte matmodern.

– Ja, de' va' intet jag med om – svarade Lotta och bifogade sina ord en grof ed.

– Fy, tös! att du kan stå så der och försvära dig, och det på en lögn till, och det på sjelfvaste husförhöret, och när folk förbarmat sig öfver dig i ditt elände till – utlät sig matmodern i huset, som var en klok och beskedlig, temligen förmögen nämndemanshustru, som hade stort anseende i sin by, lika som hennes gubbe.

– Ja, de' va' hvarken jag eller mor som stal era väfvar härom sistes, det vill jag dö på – svarade flickan ånyo, skrattande, samt sprang sin väg efter det omtalade vedfånget, troligen i spekulation att få eller kunna snatta sig till en smula af välfägnaden, som så rikligen tillreddes i «matmora kök», om just icke efter m:lle Nylanders eller fru Schartaus reglor och ordination.

Imellertid var turen vid förhöret kommen till Gunnar i Viken. Han uppropades och framträdde, gjorde reda för sig och sitt hushåll, d. v. s. alla de personer som voro i hans bröd. De voro nu icke få, ty vid det der «Andersa-bruk» hade han äfven statfolk, och kyrkoherden sade, skarpt betraktande Gunnar:

– Du slår dig vidt omkring, käre Gunnar! Gud låt allt lyckas dig och gå dig i händer.

– Åh ja, hvilket som! – svarade Gunnar, med denna liknöjets och mjeltsjukans blick, hvarmed han betraktade hela universum, Elin undantagen.

Kyrkoherden bemärkte äfvenväl detta, och efter några få frågor ur katkesen, hvilka Gunnar genast och ljudeligen besvarade, gjorde presten honom några spörjsmål, allt med sin skarpa blick fästad på den unga mannen, som stod der så hög, så dyster, så mörk i håg, så frånvarande för nästan allt som omgaf honom.

Hvad anser du för den största synd? – sporde kyrkoherden, och kastade dervid en flygtig blick bort åt Elin. Denna rodnade starkt. Äfven Gunnars blick följde kyrkoherdens, äfven han såg Elins rodnad, och ett hastigt öfvergående skimmer tycktes äfven för en half sekund upplysa Gunnars bleka anlete; men han vände sig snart åter till kyrkoherden, återtog hela sin pregel af mörk dysterhet och svarade ihåligt, utan att tilllägga ett enda ord:

– Mord!

– Och om mord blott vore en synd, hvad kallade du då det största brott? – sporde åter kyrkoherden, förvånad och bedragen i sin väntan på Gunnars svar.

– Att hafva begått ett mord, och tigande låta en annan lida derför.

Kyrkoherden betänkte sig ett ögonblick, men frågade sedan vidare:

– Och den största menskliga dygd, huru kan du föreställa dig den?

– Att fly undan och förskjuta hvad man högst älskar, när det är en oloflig kärlek; att älska den man i hjertat hatar, och att angifva sig sjelf för ett stort brott, som ingen menniska tror'en om – svarade Gunnar utan allt betänkande, lika som hade svaret länge och välbetänkt legat färdigt i hans själ.

Kyrkoherden såg på honom, ändå mera förvånad, förföll ett ögonblick i djupt begrundande, brydde sig icke om att, enligt sin vana, tala öfver sina «förnuftsfrågor» och de svar han brukade få, utan nickade blott åt Gunnar, till tecken att träda från bordet, för att lemna rum åt mor Ingrid, från hvilken man tydligt hört en djup suck vid Gunnars sista svar, hvilket hon uppmärksamt lyssnade till, ehuru det blott utsades med half röst.

– Guds frid med eder, gamla heders-mor Ingrid! – sade kyrkoherden, när denna närmade sig. – J ser affallen och lidande ut. Hur är det med helsan nu för tiden?

– Gu bevara goe kyrkherrn – svarade den gamla – och tack vare honom som frågar efter en sådan gammal stackare som jag, och hvad helsan-mi angår, så – – – känner jag just aldrig till min kropp; således är väl helsan bra, fast jag tynar bort, tyngd af år och – – –

– Och hvad? – frågade kyrkoherden sakta och deltagande.

En enda tår smög öfver fårorna på den gamlas anlete, och kyrkoherden sporde henne icke vidare, utan nickade vänligt till afträde åt henne, sägande:

– En så from själ och god kristen, som mor Ingrid alltid varit, behöfver jag visserligen icke spörja i katkes, ty skulle hon än hafva glömt orden, så ligger andemeningen af Guds ord alltid klart och ljust för henne, till hennes sista stund, derom är jag, som känt henne så länge, alldeles förvissad.

Mor Ingrid var ännu menniska, och en stråle af mensklig glädje, en liten gnista af menskligt högmod, lyste än en gång för ett kort ögonblick upp den gamlas djupt nedtryckta själ, öfver hvilken ångern att någonsin lagt sitt ord på den ödets vågskål, som bestämde Gunnars framtid, dock kändes tyngst.

Nu trädde Elin ånyo fram.

– Att fråga dig i katkesen, lär föga behöfvas – sade kyrkoherden, småleende – ty troligen kan du den åtminstone lika så väl som jag sjelf; men deremot vill jag spörja dig om du, sedan du nu tänkt på saken, vill lofva mig hvad jag för en stund sedan bad dig om, ty jag har tydligen sett, att du varit sänkt i begrundande, och icke sladdrat och pratat, som så många andra.

Vid dessa ord blef det tyst som i en graf, i stugan.

– Ja – svarade Elin – jag har noga betänkt edra ord, vördige fader, och tackar eder som väckt mig på att en så stor synderska, som jag är, icke kan vara värdig att förklara ordet för mina likar, annat än för en sådan som Lotta, hvilken ingen annan bryr sig om, och jag afstår hädanefter derifrån.

– Rätt, min goda flicka! – sade den värdige prestmannen, hvilken både som Guds-man och menniska gerna

ville bibehålla sin rättighet att allena föra sina får till himmelrik, men detta med saktmod och mildhet, icke med våld och hårda ord.

– Du handlar häruti, skulle jag tro – tillade kyrkoherden – enligt Guds egen vilja, ty han ser väl helst till att hvar och en spänner sin egen tankeförmåga, så vidt som möjligt är, på egen hand, för att förstå hans ord, och när detta ändå förblifver dunkelt, derom frågar sin valda själasörjare, när denne ej på något sätt gjort sig oförtjent af deras förtroende och lit, hvilket jag väl hoppas här icke är händelsen.

«Nej Gubevars! Nej visst icke! Nej långt derifrån!» o. s. v. sorlade det sakta och högt genom folkhopen.

– Godt – fortfor kyrkoherden – och alla de som af ren andakt och uppbyggelselust gingo till Viken, de skola säkert, hvar i sin stad, hemma i sina hus, taga fram den Heliga Skrift och läsa deruti, på sätt jag sagt; ty ingen af eder är så fattig, att den icke med någon uppoffring förmår skaffa sig ett exemplar af denna nödvändiga bok, som jag gerna vill utlåna till dem den saknar, tills de hunnit skaffa sig medel att sjelf lägga sig till en dylik, och den detta icke vill eller bryr sig om, den – – – blifver icke heller uppbygd af sammankomsterne i Viken, eller huru, mina barn?

«Jo, de’ ä’ visst sannt! De’ har visst sin riktighet! Det kan ingen neka för» etc., hörde man sorlas i stugan.

Elin neg djupt och trädde åt sidan, lemnande rum åt Abraham, hvilken nu skulle afhandlas, och som steg fram tölpigt, som han gjorde allt annat, bockade sig, men det så oberäknadt, att han kom midt öfver bordet, samt stötte omkull, med sin under bockningen rakt bakut utstående söndagskäpp, en pojke, så att en annan pojke fann sig befogad att knuffa till honom och säga: «pöts intet!» Af allt detta blef Abraham mycket perplex, och sade: «Tackar som frågar!» då kyrkoherden sporde honom om han glömt sin katkes sedan i somras, och då presten upprepade sin fråga, svarade han:

– Ja varsch! hvart eveligt ord; men Elin har lärt mig och pluggat i mig omigen, så nu kan jag’en igen, hur länge det varar.

Kyrkoherden bläddrade litet i «den smala boken» och frågade derefter:

– *Hvaraf* hafver Gud i begynnelsen skapat all ting?18

Abraham knäppte ihop händerne andäktigt, men lät ändå tummarne valsa omkring hvarandra och svarade efter ett kort betänkande:

Himmel och jord, och allt det som deruti är, både sunligt och osunligt.

– Du lärer icke hört hvad jag frågade – sade kyrkoherden – efter du svarar *så* – och dermed upprepade han frågan till Abraham.

– Tyst! lä’ me’ se! – sade denne. – De va’ just intet så alldeles rasande, det jag sa’, lell, för det ä’ bara *nästa* svar. Länger bort ä’ de’ intet.

– Ja – svarade kyrkoherden, icke utan ett litet leende – *ditt* svar är svar på den *nästa* frågan, nemligen: «*Hvad* är det som Gud skapat?» men jag frågade dig ju *hvaraf* Gud i begynnelsen skapat all ting?

– Ja, kors i alla da’r! Hva’ skråen va’ de’ nu utaf! – sade Abraham och såg i taket. – Det va’ nå’t konstigt, så pass möcke mins jag, men hva’ katten kunne de’ vara för slag! Vest-du Elin! – utropade han, och vände sig bort mot henne – vet du, neppe tror jag att du nånsin sa’ mig hva’ vår Herre skapte hela värla utaf för tug.

– Herre Gud! så du talar! – sade Elin, nästan ohörbart, mycket förlägen och sakta skakande på sitt lilla

hufvud, och omärkligt ryckande på axlarne af förlåtlig harm öfver Abrahams dumhet och dumdristighet att vilja skylla sin okunnighet på henne.

Gunnar stod så att han knappt nog kunde se Elin, men han kände i luften hennes ångest, och som han deremot stod helt nära Abraham, hviskade han denne i örat: «Af *intet* skapte ju Gud verlden.»

– Hvaa? – svarade Abraham *första* gången. Hva' sa? – svarade han *andra* gången då Gunnar upprepade sina ord, och slutligen *tredje* gången: «Hva' sa' j?» – Då förlorade Gunnar tålamodet och sade tyst, men hörbart nog:

– Din åsna! Det var ju af *intet* som Gud i begyn – – –

Men Abraham gaf sig alldeles icke tid att höra ut meningen, utan skrek till helt belåten:

– Ja, kors i alla da'r! De' va' sant! Nu håga' jag'et sjelfver: Af *ena åsna* skapte han hela värla, nu mins jag'et präsis.

Kyrkoherden strök sig med tillkämpadt allvar om hakan. Elin uppgaf ett litet ångestrop. Gunnar drog mungiporne till ett svagt leende, det första som ljusnat upp hans anlete på långliga tider; men i stugan blef ett förqväfdt sorl, och några pojkar rusade ut genom dörren och slogo den hårdt igen, och sedan hörde man ett gällt och hjertligt skratt utanför. Abraham åter, han stod så belåten med sitt svar, och anade ingalunda, att han var föremål för något löje eller ens uppmärksamhet, utan gick på och valsade med sina tummar som förut, medan han afvaktade en ny fråga.

– St! der borta – sade kyrkoherden, och det blef åter stilla och lugnt som i grafven. – – Det är ledsamt – fortfor han, vänd till Abraham – att du sedan i somras skall hafva glömt din katkes. Hade jag trott att din kristendomskunskap satt så lös, så hade jag visst icke låtit dig gå fram till Herrans bord, min kära Abraham.

– Hurdå, då? – frågade Abraham enfaldigt, men utan särdeles förlägenhet, en känsla som sällan besvärade honom.

– Jo – fortfor kyrkoherden, med stort allvar – ty *den* skall *tänka* och *veta* bra litet, som kan svara att Gud skapade verlden af en åsna, och – – –

Men här föll Abraham honom i talet, utropande:

– Kors för attan! Va' de' intet af ena åsna, då? – Men nu steg Gunnar fram och qvad halfhögt:

– Nådi-kyrkherre! jag *vet* att det är både näsvist och dristigt och otillbörligt att träda fram och lägga sig uti förhöret, men som han Abraham-stackare, är i mitt bröd, så ber jag ödmjukast att få säga, att vi, Elin och jag (när Gunnar sade dessa ord: «vi, Elin och jag», så darrade hans läppar synbart och en rodnad göt sig öfver hans ännu så rena panna, hvilket ej undföll kyrkoherden), att vi mest försökt att för honom förklara *Guds lag* och *Herrans bön*, så att han *väl* skulle få i skallen sina pligter mot Gud och menniskor; men efter han har så ondt om förstånd (detta sade Gunnar halfhviskande till kyrkoherden), så brydde vi oss rätt intet om att så mycket hålla på med «skapelsen» och tocket, som han ändå aldrig rätt hade kunnat lära sig att begripa, utan voro vi glada att han bara kunde det *utanför.* Likvisst har Elin säkert sagt honom tjuge gånger att Gud skapade verlden af *intet*, men se hon har ej upprepat det hundrade gånger, som det hade velat till.

Och härmed bockade sig Gunnar och trädde åt sidan.

– Ja, kors i allan da'r! – utropade Abraham glad. – *Nu* rann det opp alldeles som ett ljus för mig, att vår

Herre skapte hela värla af kaf-intet, och jag mins nu äfven att jag har grunnat obegripligt på hurhvulet han då kunde bära sig åt.

Kyrkoherden förklarade honom nu detta helt ordentligt och så godt han kunde, och Abraham svarade flera gånger: «Ja bevarsch! Nu begriper jag'et! Nu förstår jag'et så galant, att jag nära på skulle kunna göra't efter, sjelfver.»

Kyrkoherden fann nu sjelf, att det verkligen knappt lönade förklara några underverk för Abraham, utan gjorde honom i stället några frågor om dessa hans «pligter mot Gud och menniskor», på hvilka han (Abraham) till allas förvåning svarade rätt och redigt, samt med denna ton som bevisade, att han temligen begrep, hvarom saken handlade, och icke blott babblade svaret utantill. Kyrkoherden slutade sitt förhörande af Abraham med en liten förmaning till honom om att söka vinna mera kunskap i sådant, som icke var honom klart.

– Ja vasserra! – svarade Abraham, bockande och skrapande med båda fötter – om jag och kyrkherrn lefver te' ett åre så dags, så ska' han få se att jag vet båd' *hvem* som skapte hela värla, och hur han bar sig åt, och allt annat med, för se nu när Banka-Lotta ska läsa för Elin, så ska jag – – –

– Godt, godt! – afbröt honom kyrkoherden – jag förstår din goda mening och gillar den, samt önskar du håller ord. Och nu, farväl med dig – tillade kyrkoherden, som gerna ville hafva slut på sitt förhör med Abraham, hvilket – hur man bar sig till – dock något litet ingick på det komiska området.

När nu Abraham undergått sitt förhör, voro våra fyra färdiga till afmarch, och med kyrkoherdens tillåtelse, i anseende till den långa vägen, lagade de sig äfven till att gå. Kyrkoherden blickade sorgligt efter dem, och oaktadt han tycktes fullt sysselsatt med ett nytt förhör, hade hans rika själ ändå rum för många tankar på dessa fyra, och hans ändå rikare hjerta en djup och innerlig suck för dem; ty han, den genomskådande och menniskokännande, han såg att här var mycken smärta, många lidelser och lidanden samlade. Han såg för väl, för väl, att hela Gunnars varelse tillhörde Elin, och att han förgäfves försökte bekämpa denna våldsamma känsla. Han såg att Elin mot sin vilja och sina föresatser delade denna häftiga böjelse. Han såg att kärleken till en qvinna var det *enda* som förmått något litet lyfta den täta slöja, som var dragen omkring den arma ynglingen Abrahams klena förstånd och dit leda en svag stråle af ljus. Han såg i den gamla moderns djupt fårade anlete ändå flera sorger än år, och spår efter nya sorger, utom alla de gamla, redan mullkastade. Han såg ännu mycket mera, ty han såg och kände, att här osade något efter branden af ett brott, men – – – han kunde icke urskilja hvilket, eller hurudant detta kunde se ut.

Huru väl är det icke när ett dylikt skarpsinne någon gång faller på en fullkomligt god varelse, som icke genom ett svart glas ser menniskorne, deras tankar och gerningar! framför kyrkoherdens själ sväfvade visst en ofulländad fragmentarisk tanka på förbuden kärlek, mord, barnamord, ånger och samvetsagg, samt deraf uppstående religionssvärmeri; men han förkastade genast denna tanke, såsom på intet sätt qvadrerande med det englarena och oskuldsfulla i Elins uppsyn och på hennes panna, och det sansade i hennes svar på hans uppmaning. Han kastade således alldeles bort dessa misstankar, såsom sig ovärdiga och de oskyldiga kränkande; han kastade bort dem, såsom man bör kasta bort hvad man sjelf anser som dessa mörka dämoniska ingifvelser, hvarmed de ljusast tänkande ofta frestas: men han föresatte sig likväl att hafva ögonen stadigt fästade på torparfamiljen i Viken.

När våra fyra, tysta och hvar och en sluten inom sig, kommit ut på gården och börjat styra kosan hemåt, kom Banka-Lotta springande och skuttande, som samma ekorre vid hvilken vi tillförene liknat henne, och ropade ifrigt: «Jag vill följa med! jag skall följa med!» Elin stannade och såg tvekande ut. De andra stannade äfven.

– Böra vi icke förut – sade Elin och såg vexelvis på Gunnar, mor Ingrid, ja till och med på Abraham – böra vi ej förbereda och fråga Lena först, innan vi taga Lotta med oss hem. Kanske är hon *alldeles* emot det, och då ...

Men här föll henne Gunnar i talet, sägande:

– Har icke *jag* en gång lofvat, att Lotta skall tills vidare få vara der i Viken hos oss, och är det icke nog?

Gunnar var rädd om sitt husbondevälde, likasom hvarje bra karl det är, och Gunnar, lika litet som många af dessa, besinnade ej alltid hvarest gränsen för husbondeväldet egentligen var, när ingen kärlek, ingen likstämdhet fanns, som bestämde den.

– Gunnar kan väl hafva rätt på sitt vis – sade mor Ingrid – men Elin har äfven rätt, och om jag rådde, så stannade Lotta ett stycke bakom oss, och Elin fick bereda sin syster att få *ännu* en ätare; ty det är ändå *hon*, som skall tänka på oss alla med daglig spis, om det än är Gunnar, som skall skaffa henne medel dertill.

– Åh ja, det är sant – svarade Gunnar, som gerna gjorde concessioner för dem han älskade, och som gerna ville hafva all möjlig frid omkring sig, efter han inom sig kände så mycken strid.

Med en vild, osansad och otyglad glädje sprang Lotta än före, än efter dem, men när de kommo inemot Viken, sade Elin till henne att dröja der tills hon (Elin) återkom.

– Nå, men om j intet kommer? – sade Lotta ängsligt.

– Jag har ju sagt att jag kommer – genmälte Elin.

– Ja, men om j ljuger? – Hur skall det gå med mig, lell?

– Elin ljuga! – utropade Abraham. – Elin ljuger *aldrig.* Förr kunde Gud Fader sjelf säga ena lögn.

– Fy Abraham! – sade Elin med en axelryckning. – Hvad sådana tanklösa, ogudaktiga uttryck ä’ otäcka och mig vidriga! Gud vet hur så fula tankar kunna falla goda menniskor in, och *god* är du ändå, käre Abraham, fast det gick skralt för dig med katkesen.

– Ja, se jag blef alldeles betuttad af det myckna folket – svarade Abraham.

– Åh, jag kan intet så säga – anmärkte Gunnar med ett svagt leende; – jag tyckte du lät dig folket icke bekomma, eller hindra dig att prata och gå på.

– Nej, men att läsa *utanför*, lell! – sade Abraham, och nu var man vid stugudörren.

Elin tvekade litet innan hon steg in. Det var som hade hon känt en storm i annalkande. Gunnar anade detta, och kärleken förnekar sig aldrig, ty när den kan, rödjer den dock alltid ur vägen, om ej mer än ett törnrosblad, som skulle ligga till hinder för den älskades fot.

– Låt mig gå in till Lena och säga henne hur det är fatt – sade Gunnar bestämdt, och gick sedan in, utan att afvakta svar. Mor Ingrid, Elin och Abraham dröjde utanför.

Efter en fem minuter kom Gunnar åter och sade:

– Hvarför skall mor stå här ute och frysa? Gack du efter di’ Lotta, Elin lilla, och du Abraham, lägg nu utaf dig helgdagskläderne, och häng upp dem ordentligt, och se att du får litet uti dig, och gå se’n i ditt arbete, jag kommer straxt efter.

– Nå ja – sade Lena när de andra inträdde – bara intet den dera Banka-Lotta stjäl ögonen utaf oss, och äter upp båd' mat och fat, och allt hvad vi andra skulle hafva, så får det väl stå sitt kast, och bara hon får hållas till flitigt arbete, förty ho' ä' starker, som en häst, det syns på 'na.

Nu kom Elin med Lotta, som var både rädd och framfusen, och efter en lång, skarp inträdes- moral-pannkaka af Lena, der salt och peppar mest ingredierade, och der det mångfaldiga gånger var fråga om lathet och ohörsamhet och långa fingrar och snatteri och glupskhet och osnygghet och ohyra och usla föräldrar, tjufvar, tiggarpack och rännande på bygden m. m., m. m. dylikt, ty Lena var minsann ej skonsam i sina uttryck mot den nykomna, tog hon Lotta med sig i «fähuset» för att der genast presentera henne för allahanda roliga och mindre roliga föremål, samt initiera henne i dess rätta handhafvande.

Mor Ingrid och Elin lade under tiden sina hufvuden i blöt om en bädd till Lotta inne i Elins kammare, och en sådan åstadskoms äfven medelst en gammal säck, som mor Ingrid hade uppe i sina gamla gömmor, och några persedlar, som Elin kunde undvara.

Detta öfverensstämde väl ej så alldeles med Lenas plan, som var att natt och dag hafva Lotta under ögonen, samt till hjelp och nytta; men då hon fick veta, att ett litet sammanskott till underlättnad åt dem, som antogo sig Lotta och lärde henne läsa, skulle göras af sockenboarne, lät hon sig beqväma äfven till denna concession. Lena var mycket förvandlad, på samma gång, som hon var sig mycket lik.

Redan samma afton började Elin sitt guvernantsskap med Lotta, hvilket i första rummet bestod af en väldig rentvagning ute i köket, den noggrannaste finkamning, samt bortläggande af dessa usla smutsiga lumpor, som utgjort Lottas hela klädsel. Elin hade letat fram gamla kläder och mor Ingrid hade äfven dertill bidragit, ja – sjelfvaste Lena, smittad af medlidande och välvilja, gaf henne en – som Lena sjelf utlät sig – «rätt hyggelig och *superm* särk», och nu tog Lottas uppfostran sin början: Abraham lyste och Lotta läste, och uselt och eländigt gick detta, men Elin hade englars tålamod.

– De' ä' fali väl att Elin ä' en sådan dugtig läsareprest och att Abraham rätt intet duger till eller kan förrätta annan sittegerning än spinta[19] stickor och lysa med dem – sade Lena gapskrattande en gång under aftonens lektion, men de läsande läto sig icke bekomma, utan babblade på med friska tag.

– Ska' ni gå på, på detta viset hvar evelig qväll? – frågade Lena slutligen.

– Nej vars! – svarade Elin. – Jag skulle bara se huru pass Lotta kunde, och hädanefter ska' vi gå på för oss sjelfva, inne i min kammare.

– Hurpass hon kunde! Ha! ha! ha! – skrattade Lena. – Du menar väl hurupass hon *intet* kan, ty jag tycker hon är ungefär så pass för sig kommen, som lille Gustaf der.

Lotta såg ned, och kände sig träffad och sårad. Förut hade hon aldrig brytt sig om hvarje föraktligt tillmäle. Nu var hon bland goda menniskor, som med en viss välvilja omfattat henne, och nu vaknade redan *skammen* att vara så mycket sämre än de, *hågen* att lyfta sig upp till dem. Och man vill påstå att icke exempel, goda och onda, skulle inverka! Fråga våra fängelsemurar och bed dem svara. De veta det bäst af alla.

Om aftonen när de skulle lägga sig, förvånade sig Lotta öfver att någon tänkt på henne med en egen bädd. Hon var så vand att sofva i en vrå, på en hård bänk eller på sjelfva golfvet, och när hon genast ville intaga denna sin nya sofplats, frågade henne Elin, om hon redan tackat Gud för hans godhet att genom sitt ombud, menniskan, tänka på henne. Lotta stod förlägen. Hon *kunde* icke tacka Gud, hon kunde blott häda och smäda honom. Elin brast i gråt öfver denna gräsliga okunnighet, och dessa Elins tårar var den första lifgifvande, uppfriskande, uppmjukande dagg, som föll på ett i synder och laster förhärdadt sinne. Lotta började äfven

gråta, men för första gången, oberäknadt en och annan enstaka tår, utan att gråta af köld, hunger, ilska eller förargelse. Hennes hjerta veknade, och Elin passade på att af henne begära en liten beskrifning om sitt framfarna lif.

– Ack nej, slipper jag intet det? Det ä' så mycket *fult* att tala om – svarade Lotta – och Elin bad henne icke vidare.

Så förgingo nu de få veckor, som ännu voro qvar före julen, och då den stundade stod allt – som det såg ut – nästan på samma ställe, men tiden – – den låter än aldrig någon ting förblifva oförvandladt, och äfven der dess åverkan minst kan skönjas, har dess kraft dock varit stor, fast icke på ytan alltid. Dessutom förer den ju beständigt allt närmare och närmare till de revolutioner, som ändå *skola* ske, i det stora som i det lilla, med alla sublunariska ting, och ju närmare man kommer de stora hjul, som drifva händelsernas gång, dess mera susar och brusar det i luften, dess oroligare känner man sig, helst om man blifvit begåfvad med sådana sinnen, som äfven förmå förnimma det osynliga, och för så många andra omärkliga.

Gunnar var dystrare än någonsin. Han arbetade väl som en träl, men allt det sköna, ljusa af lifvets poesi hade för honom blifvit utblåst, och det är ändå det herrligaste ljus, som bestrålar vår ungdom, lyser vår medelålder och gifver litet dager äfven åt ålderdomens mulna, mörka schakter, det enda som gifver något behag åt jordlifvet, från dess början till dess slut. Men för Gunnar var denna poesiens soldager slut, och dess hemska månsken var det enda, som nu, då och då lyste på chaotiska, ängsliga, hotande föremål. Den förr så älskade bössan var upphängd på vind. Den gamla kära, muntert klingande fiolen hade lille Gustaf länge sedan slagit i tusen bitar, och inga bannor fått af Gunnar för det. Aldrig hörde man mera en glad eller sorglig visstump från Gunnars läppar.

– Hur ska' det nu gå med juledansen, som husbond' lofvade att spela opp till, i somras när vi slog på höet? – frågade Abraham en gång, när han såg Lena sopa ut bitarne af denna fiol, som fordom var så helig och som utgjort ett så stort trätofrö mellan Gunnar och Olle i de förra glada tider.

Gunnar svarade intet, men på den, till ett svagt och vemodigt leende, krökta öfverläppen stod att läsa, för dem som begripa anletets återspeglande af själen: «Jag spelar aldrig mera, och aldrig mera dansar någon efter min musik.»

Lotta hade under dessa veckor gjort betydliga framsteg, och några baksteg dess emellan. Elin hade omfattat hennes förbättring med samma ifver, som hon förut tolkat den heliga skrift för sina vänner. Elin *måste* hafva något stort, något vigtigt föremål att sätta i stället för sin gränslösa kärlek till Gunnar, som lefde med tusen lif i botten af hjertat, och som oupphörligt satte upp hufvudet för att åter blifva allrådande.

Sålunda hade Lotta under denna tid fått begrepp om hvad flit och ihärdighet vid arbete vill säga, ty det hade Lena haft en särskild förmåga att bibringa henne. Hon hade väl äfven, till följd deraf, sprungit sin väg en gång, men af Elin i största godo blifvit återhemtad, dock med den försäkran, att detta skedde *aldrig* mera, utan sprang hon bort en gång till, så – fick hon stanna der hon var. Dessutom hade hon snattat, och sedan hårdnackadt förnekat sitt snatteri; snattat om igen, skyllt det på lille Gustaf, men slutligen bekänt sitt dåd; snattat än en gång, men genast under tårar bekänt det, samt slutligen försummat att snatta, då hon kunde haft tillfälle dertill, hvilket – hvad Lotta beträffade – betydde mycket. Hon hade dessutom i sin råa själ, sitt förvillade hjerta och sin ännu icke väckta tro, inrymt begreppet om en Gud, hans allmagt och godhet. Visst stod, i hennes inbillning, Elin vid sidan af denna gudom, och oftast blir det händelsen, när idéen om det högsta väsendet icke bibringas i de första, mjuka barnaåren, att sjelfva *läraren*, mot sin vilja, blir stående mellan den seut troende och Gud. Det är blott i barnasinnet som denna *rena* urbild af Gud kan framstå. Ju mera tiden och erfarenheten förhärda sinnet, ju *åskådligare* vill detta hafva sina nya begrepp, och måhända hafva följderna af denna sanning (om det är någon) varit större och oberäkneligare än man i hast besinnar,

än man *här* vill antyda. Lotta hade imellertid genom Elin talat till Gud, lärt sig anropa och bedja honom, bedt honom för sig sjelf, för sin usla moder, som förhärdade i synd och last, för sin fader, som försmäktade i bojor, till straff för sina brott. Hon hade lärt att tacka Gud för den hjelp han sändt henne, hon hade gråtit tårar af ånger, tårar af tacksamhet, tårar af glädje, och dessa tårar hade ännu mera bidragit att uppmjuka och upptina hennes islupna hjerta. Men – – i mycket var hon sig likväl lik. Leoparden förlorar dock aldrig rätt sina fläckar.

För första gången i sin lefnad hade Lotta, inom ett ordentligt hus, sett förberedelserna till julhögtiden, eller ens vetat *hvarföre* den så hjertligt firas i palatset som i hyddan. Hon gladde sig äfven åt denna förestående tid alldeles som ett barn, ty hennes *goda* stunder voro fullkomligt barnets. Hon gjorde höga skutt af fröjd, när hon såg Lena, i smått det förstås, men ändå företaga allt det samma som i stora och rika hus föregår julen, nemligen baka, brygga, slagta, stöpa och feja rent, äfven i den aflägsnaste vrå. När Lena stöpte ett litet grenljus åt lille Gustaf, sådant hon sett dem på de många herrskapsställen der hon tjenat, dansade Lotta af förtjusning, och när de pösande bullarne, öfverstrukna med skinande vört, majestätiskt marcherade ur ugnen, då både sjöng och dansade Lotta. Nu sedan hon dagligen och ordentligt fick sin mat, var hon likväl icke på långt när så glupsk som förut, utan åt rätt litet och anständigt, Lena till verklig fröjd, som fruktat att få maken till Abraham i matfaten. För de medel, som goda menniskor i församlingen skjutit ihopa åt henne, hade Elin skaffat snygga och passande kläder, hvilka likväl icke skulle få pådragas förr än sjelfva julafton, en omständighet som gaf ännu mera glans åt julen sedd i perspektif af Lotta. Julaftonen inföll detta år på en söndag, och dagen förut, eller lördagen, hjelpte hon Lena att skura i köket, i stugan och förstugan, samt skurade ensam Elins kammare, oaktadt denna bad att få hjelpa henne. Hoppet på julfröjden, julkosten och julero'en gaf henne flera hästars kraft att arbeta med. I ladugården hade hon gjort underverk, äfven beundrade af sjelfva Lena, och hade fått beröm af alla, hvarför hon äfven, när aftonen kom, lade sig till hvila med den bästa smak, och i den gladaste sinnesförfattning, som en mensklig varelse nästan kan råka uti. Hennes sömn var äfven förträfflig, och då hon om morgonen vaknade fick Elins tillåtelse att pådraga de nya kläderne och sålunda utstofferad kom in i stugan, var hon af glädje och stolthet ett par tum högre. Alla de andra hade sin förnöjelse åt henne, och icke en gång Lena missunnade henne sin fröjd – «efter hon arbetat så käckt».

Gunnar allena gick i kyrkan. Abraham och Lotta hjelptes åt att sätta upp dessa otröskade sädeskärfvar, som äfven de fattigaste på landsbygden offra åt småfoglarne vid julhögtiden. Lena stod vid sin sågelgryta, mor Ingrid satt vid spisen och rörde i gröten, med en psalmbok i knäet och glasögonen på näsan. Elin hade stängt in sig i sin kammare och lagt «haspen» på dörren, till stor undran och förvåning för lille Gustaf, som förgäfves bultade derpå. Öfver allt var det granrisadt, pent och pynteligt, men ingen julhalm, ty det är numera nästan allmänt aflagdt, utom i gamla, förmögna bondhus, der den urgamla seden fortgått från far till son, och till och med der inbäres allt mindre och mindre denna julhalm, som anses «gammalmodig», ett ord, en benämning, en idé, som *olyckligtvis* börjar blifva allt mer och mer «nymodig» bland allmogen.

Man hade detta år ett verkligt julväder, ty marken var *väl* underfrusen, alla träd stodo grannt betäckta med rimfrost, likasom prydda till högtiden, och julaftonen på förmiddagen började det snöa jemt, tätt och lugnt, samt till en otrolig fröjd för Lotta, som fått lof att «åka betatals» till julottan, om slädföre skulle blifva dessförinnan.

– Snöga mer, mer, käre, välsignade himmel! – ropade hon och vinkade åt de tunga, snödigra molnen, och Abraham gapskrattade åt allt hvad hon sade och gjorde.

Ännu denna samma förmiddag vandrade fattiga med sina tiggarpåsar på ryggen, och Lena afspisade dem väl genast och utan särdeles krus, men gaf dem ändå ett stycke bröd och somliga en liten korfbit, och mor Ingrid gjorde Lotta uppmärksam på hur tacksam och glad hon borde vara, att slippa gå som dessa «för hvar mans

dörr på sjelfva julaftonen», och Lotta suckade, men om det var af tacksamhet eller af bara glädje, det blef man just icke så slug på.

När Gunnar kom hem till middagen, berättade han att det var redan godt slädföre på kyrkvägen, och Lotta gjorde då en sväng med Abraham, hvartill hon förbrukade hela sin sjuttonåriga armstyrka, så att den stackars Abraham blef alldeles yr i hufvudet och ramlade långt bort i en vrå, när Lotta hastigt och oväntadt släppte honom, allt till stor och innerlig förnöjelse för lille Gustaf. Detta Lottas uppträdande hade åter satt ett visst lif bland innevånarne i Viken. Hon väckte ofta detta goda, hjertliga skratt, som är en följd af all sann, naturlig, icke tillkonstlad naiveté, något som man vet att uppskatta öfverallt, i lägsta hydda så väl som under krystallkronornas skimmer, men som, olyckligtvis och icke förty, ofta kan vara ett ganska falskt mynt, utan allt egentligt värde, men med en glad och munter guldklang.

Sjelfva Gunnars panna såg i dag en hårsmån ljusare ut, och när man efter hans hemkomst från kyrkan åt sin middagsmåltid, hvilken på denna dag, enligt en allmänt gängse sed bland bondfolket, blott bestod i rågbröd, doppadt i sågelgrytan, berättade han åtskilligt från kyrkan, hvaribland äfven att han bedt Bengt komma att äta julgröt i Viken; «ty» – tillade han – «båd' gossar och töser der framme på herregåln hafva nu stat, sedan mamsell Sara, till allas sorg, flyttat till staden.»

Eftermiddagen var icke lång, helst snön föll allt tätare och tätare och sålunda förmörkade luften. I skymningen satt Elin och berättade, i skönt österländskt bibelspråk, för Abraham, Lotta och lille Gustaf, om Jesus-barnets födelse på julaftonen, om herdarnes fröjd och englarnes lofsånger i höjden, och sina åhörares olika anmärkningar och frågor deröfver besvarade hon villigt och gerna, men affattade svaren allt efter hvar och ens förmåga att uppfatta och begripa. Hela Elins själ låg i hennes lifliga, ljusa, klara ord, och en djup suck hördes från det hörn der den gamla satt inkrupen, tyst efterräknande huru många glada, sorgliga och ensliga julaftnar hon framlefvat. Det stod i detta högtidliga och heliga ögonblick så tydligt för hennes ljusa modersblick, hur lycklig hennes Gunnar varit, om han haft *en sådan* hustru som Elin, och hur många sorger och vedermödor som *då* icke mött dem, något hvar; ty nog insåg mor Ingrid huru mycket Elin äfven led.

När aftonen kom, och en herrlig spisbrasa redan smattrade i den nyhvitlimmade spisen, och sedan Lena antändt ett temligen tjockt julljus, som ställdes fram på bordet i en blankskurad messingsstake, då öppnades stugudörren och Gunnar, som gått ut ett stycke för att möta Bengt, återkom nu med denne, och båda anmodades temligen vänligt af Lena, att skaka utaf sig all snön, innan de kommo in i den julpyntade stugan. Denna rimliga begäran efterkommo de båda helt villigt, och snart började Lena, biträdd af både mor Ingrid, Elin och Lotta, att duka bordet och framsätta all julfägnaden, hvilken var tillräcklig nog, och bestod af lutfisk med sin sås, gryngröt, smör och ost, ett helt fat uppрågadt med kött, fläsk och korf, samt slutligen en «pannekaka» med honing på. Elin smög sig ut, och kom snart in med en liten julgran, som Abraham hjelpt henne att göra fotställning till, och hvilken hon behängt med allahanda små grannlåter, dels ätliga, dels bara som prydnad, och i hvars öfra topp en liten krans af ljus voro antända. Allt detta var naturligtvis till Gustaf, men Lotta hade lika roligt derutaf, och äfven de andra förnöjdes af denna deras glädje, och Elin satt så glad öfver all den fröjd hennes lilla företag hade väckt.

Ack om alla visste med hur *litet* man kan göra lyckliga omkring sig, och hvilken innerlig tillfredsställelse detta innebär; de jagade ofta långt bort denna enögda egoism, som aldrig förmår att se mer än sig sjelf och så sällan att förnöja detta enda oförnöjda föremål.

Bengt och Gunnar samspråkade under tiden.

– Ja, som jag sa' dig i förmiddags – utlät sig Bengt – lär han väl ändå slutligen få nåd, eftersom alls inga bevis eller ögonvittnen kunna anskaffas, och han så envist svär på att han låg död när han kom, och efter han nu alldeles återkommit till sin allra första berättelse, och icke med ett ord vill frångå den, nu sedan

kyrkherrn hållts med ’en och tyckes fått makt med hans samvete, fast han intet kan få ’en att riktigt bekänna ändå.

Mor Ingrid var bara öra och öga, ty under denna berättelse betraktade hon skarpt och oafvändt de ljusnande dragen på sin Gunnars panna, och drog sjelf en lättande suck ur det gamla tunga bröstet. Alla de andra hörde ej på hvad Bengt ordade om Olle. Det var redan gammalt och utslitet. De voro alla sysselsatta med Gustaf och hans gran.

Ensam anlitade Bengt bränvinsflaskan, och då han förvånad sporde Gunnar hvarför ej denne på sjelfva «juleafta» tog sig en styrkedryck, svarade Gunnar, att han hvarken nu eller någonsin mera smakade af det d ...... tyget. Men Bengt, som ej hade något så stort agg till den smakliga hafreextrakten, han berömde den otroligt och muntrade sig dermed, samt muntrade sedan de andra, och – – – som nu verkligt godt slädföre var för handen, kom man öfverens att följande morgonen begifva sig mangrannt till kyrkan, med undantag af mor Ingrid och lille Gustaf, samt åka «betatals» efter «Bläsa och den nua skrinda», samt «allmänt gå» när det var «menföre».

Om aftonen, sedan hela samlingen uppstämt en julpsalm, gick man till hvila. Lena lade sig borta hos mor Ingrid och Bengt fick rum bredvid sin gamla sängkamrat, Gunnar. Den förre var ganska upprymd och talade om mången glad tilldragelse från fordna dagar, hvilka nu tycktes Gunnar ligga likasom utom tiden, så längesedan var det.

Lotta kunde aldrig med mera förtjusning gått till hvila, och med mera fröjd vaknat än på denna juldagsmorgon. Färden till kyrkan var äfven det angenämaste, som hvar och en på länge upplefvat. En god slump ville att man hade morgonmånsken och ett förträffligt väder. All snö hade fallit så jemn, och hela jorden såg ut som en väl bäddad säng på svällande dunkläder, som pöste i runda yppiga former. Allt såg så mjukt och vänligt ut, och sjelfva färden i glindrande månsken och med klingande bjellror hade något ganska muntert med sig. Lena skrattade och sade rätt roliga saker, och ingen förmenade henne någotdera, utan man skrattade med, och sjelfva Gunnar visade tecken till munterhet. Lotta, Abraham och Bengt tumlade om i snön, dessimellan de fingo åka, och Elin gick vid Gunnars sida eller åkte vid hans sida, «lycklig än en gång», som det står i någon gammal visa. En viss återgång hade egt rum. Det var något i luften som man ej kan beskrifva på annat sätt än att den tycktes susa «som förr», ofta den enda ljufva susning som luften har i nu’et.

För Lotta var det likväl ett *Nu*, skönare och herrligare än hon någonsin upplefvat, och dessa lyckliga stunder öppnade ändå mera hennes hjerta för allt godt och skönt; skada bara att hjertat har lika många utgångar som ingångar. I kyrkan grät hon mycket vid prestens ingripande ord, och då Elin frågade henne hvad det egentligen var som lockade alla dessa tårar ur hennes ögon, sade hon, till Elins icke ringa tillfredsställelse:

– Ack jag tänker på mor, hur olycklig hon är i sitt elände.

Hela denna juldagen var fridfull, stilla och tyst, och när aftonen kom, gick man tidigare än vanligt till hvila. Sedan Elin och Lotta lagt sig, hörde den förra huru den sednare snyftade, och på tillfrågan hvad det var som nu gjorde henne så bedröfvad, svarade Lotta åter: «Ack jag tänker på mor! Kanske sitter hon nu i någon kall vrå och gnager på sitt dåliga – – stulna bröd, ty ingen ger henne minsann något.»

Elin kom nu åter fram med en fråga, som hon redan flera gånger gjort Lotta, men som denna aldrig hade velat besvara, *huru* nemligen Lottas fader och moder råkat in på så förfärliga villovägar.

– Åh jo, det går snart – sade Lotta – och nog kan jag fälle säga’t till er, käraste Elin, fast det ä’ ledsamt att tala om, men nog kan jag berätta’t om jag vill.

Och nu följde en mörk, ohygglig, oredig historia, om en fader och en moder, som börjat sin bana med tjufnad och elände, blifvit afstraffade och derefter ännu mera försjunkit i laster och brott, samt deruti inöfvat sitt enda barn, och aldrig sällskapat med andra än dåliga, vanryktade personer.

– Men kände du då icke en hemsk, förfärlig känsla – frågade Elin – när du så der med berådt mod tog från fattiga menniskor hvad de med svett och möda förskaffat sig och så väl behöfde?

– Åh nej, jag kan just intet säga – svarade Lotta. – Mor och det der packet vi höll till hos, sade alltid att alla hafva mer än vi och att vi va' så go'a som de som hade nå't, och att derför var det stort inga synd att *ta'* hvad vi ändå med rätta *borde* ha, om allt vore jemndeladt, som det skulle vara här i värla.

(En vacker lära – tänkte Elin.)

– Rädd var jag nog ibland – fortfor Lotta – när de körde in mig allena, för att jag va' liten, genom gluggar och fönster, och det midt i natta oftast. Rädder va' jag att nå'n skulle komma och få se mig och slå ihjel mig, och rädd va' jag att intet kunna uträtta hvad de befallt mig, för se då fick jag stryk af «våra» med. Men aldrig va' jag så rädder ändå, som nu häromsistes, när vi tog alla väfva' och bykeklädera ute på blekebacken.

– Så-å! – sade Elin. – Då var du ju med om det äfven! Du har ju så ofta svurit och bedyrat, att du *intet* visste det allra ringaste om den stölden.

– Ja, det sa' jag alltid för sina go'a orsaker skull – svarade Lotta med förlägen röst.

– Ack man har aldrig *goda* orsaker att ljuga – svarade Elin – utan de ä' alltid mer eller mindre *onda.* Nå hvad va' det för orsaker då? – frågade hon vidare, med en viss ängslig nyfikenhet.

– Åh jo, nog kan jag fälle säga det med, baraste Elin intet talar om det för någon menniska, för det vore stor skada ändå. Jo se, jag ska' säga att jag va' nog med om 'et, för de' va' bara mor och jag den gången, men se det ligger der än, det mesta åtminstone, om intet mor har trott sig om att gå efter 'et. Se, de ä' *derför* jag sa' till 'na, Elin, häromsistes, att särkar kan jag nog få framdeles, och att Elin kan få *med*, om hon vill ha'.

– Hvad i Guds namn betyder allt detta? – sade Elin, ännu mera ängslig, förvånad och nyfiken; ty nu först kom hon verkligt ihåg, att Lotta flere gånger med mystiska och gåtlika ord lofvat henne «rara lintyg» framdeles; ett prat, som Elin ej gifvit ringaste akt på, utan trott vara af Lottas vanliga munväder och upptåg.

– Åh jo – svarade denna i ändå tystare och lägre ton – se saken va' den, att den dera natta, då vi tog allt deras linna, så va' det en af byadränga', som skulle vaka och vakta, men se han lad' sig ned, tvärs öfver några långa väfvar, och sof som en sten, och se nu va' det konst att få med sig allt, och till och med den väfven, som han hade under fötterna, men mor lyfte på fötterna och jag drog i väfven, och då ruska' han på sig, och då drog vi ut en väf till, och då ville vi ända dra till och skratta.

– Usch! – sade Elin, men tillade genast: – Ja, men hvad är det du *pratar* om att de ligga der qvar på blekebacken ännu? Det hänger ju intet ihop.

– Åh nej kors! – intet på backen, utan der i skogen – svarade Lotta nästan skrattande.

– Hur' kommo de i skogen?

– Kors vi bar' dem nog dit.

– Nå men då ha' ni väl tagit dem derifrån äfven?

– Nej varsch! Det blef då genast ett så fasa väsen efter alla väfva, att jag och mor fick hals öfver hufve' bege oss utaf till en an' trakt, så ingen skulle få se henne här bort åt, i de dagarna straxt efter, för det va' minsan allt dom som påstod att de sett henne da'n före stölda, men se de kunde aldrig bevisa't, och mor neka abslut, och jag med inför rätten, och sa' att den natta va' vi i Lexeryd, två mil sörut, och väfva' och allt fick vi låta ligga i skogen, och der ha' vi gömt 'et så väl, och jag tror för visst att de ligga der än, för intet tror jag att mor vågat sig dit och tagit dem ännu, utan det gör hon väl framåt våren, när de litet glömt bort den der väfstölda, för nu vågar hon sig alls intet hit bortåt, utan jag skulle gå ensam hit åt trakten för att höra hur det låt, och jag skulle snart gå te' mor, som ä' uppe i Wassbo, när j tog hit mig, som bättre var.

– Herre Gud! – suckade Elin – så förhärdad du ändå varit! Och der *vet* du att de arma menniskorne förlorat *sitt*, som de med svett och vedermöda arbetat ihopa, och som de ämnat sälja på höstmarknaden, och att det nu ligger i skogen och kanske ruttnar bort.

– Ja, intet kunde jag tala om 'et – svarade Lotta – för då hade de ju tagit båd' mor och mig, och väfva' och allt ihop.

Argumentet hade *såvida* någon vigt för Elin, som det rörde modern, ty hon kände sjelf en motvilja för att Lotta skulle angifva denna; men deremot föreställde hon flickan, att det var en stor synd att alldeles förtiga allt detta, och vann slutligen så mycken makt öfver Lotta, att denna lofvade henne gå till den samma hustrun, der husförhöret varit, hvilket var en allmänt välkänd bondqvinna i byen der stölden egt rum, samt för henne allena yppa hvar väfvarne lågo, och tillsammans med henne se om de ännu funnos qvar, och i så fall laga att hvar fick sitt, med förbehåll likväl att Lotta ej skulle antastas, ej heller hennes mor, om Lotta med fullt och rent allvar lofvade bot och bättring för framtiden.

Denna plan uppgjordes af Elin, som lofvade följa med Lotta på detta ledsamma bekännelsetåg, hvilket man ej skulle tala om för någon menniska i huset, utan försöka att hålla så tyst, som möjligt. Elin höll i följd häraf många vackra och uppbyggliga tal för Lotta, och denna grät bittert i nattens mörker, och ingen af dem vaknade på långt när så lugna och nöjda, som den föregående dagen.

Annandag-jul var äfven en ledsam dag på allt sätt. All den vackra snön, som gjort så mångfaldiga glada anleten – ty ingen på stadsgatan kan föreställa sig hvad litet jul-snö är uppmuntrande för hvarje landtbo – all denna rena, välkomna snö, den töade nu bort med stora steg; och som den fallit mera jemn än i så stor myckenhet, var detta snart gjordt. Ur alla takyfsar dröp det, och snart syntes jorden titta fram i stora svarta och grå fläckar, hvilka så obehagligt stucko utaf med den ännu qvarliggande våta och hopsmälta snön. Alla träd stodo åter nakna, med en klar vattendroppa i hvarje minsta qvist, och det trefliga knarrande ljudet af snabba steg på fast snö och frusen jord hade nu lemnat rum för ett otäckt klafsande i djup smuts, så ofta man, med långa, betänkliga steg begaf sig ut under den grå och fuktiga himmel, hvilken stundtals grät öfver alltsammans i fina, nästan omärkliga droppar, men som en ängslig sydvest då och då förde mot den redan förut drypande fönsterrutan.

Gunnar och Bengt voro bortgångna. Äfven Abraham hade bedt sig lof att få gå till den der samma «fastera», *nu* för att få ett par «vantar», som hon lofvat honom till jul, och Elin passade på tillfälle och sade till Lotta, att hvad som skulle ske, borde ske ju förr dess heldre; «ty annars»,– tillade hon – «kan du ju icke ha' en minuts samvetsfrid», och antingen Lotta nu ville eller ej, måste hon likväl följa med Elin, som till mor Ingrid och Lena sade sig vilja gå till Solberga by en liten stund, och bad att Lotta skulle få följa med.

Det var ett verkligt vänskapsprof af Elin att följa Lotta den långa vägen, i ett så ledsamt värf, i ett sådant väder och så djupt och uselt väglag. De unga flickorna bärgade sig dock dervid helt olika, så att vid framkomsten till Solberga by voro Elins känger obetydligt smutsiga, då Lotta åter var våt och full af dy långt öfver kängerna, ehuru hon haft kortare kjolar än Elin; men Elin hade hoppat och skuttat, lätt som en

fogel på tufvar och stenar, hållande upp sin fina hemväfda ylleklädning, då Lotta åter stigit på hur det föll sig, i dy och smuts, utan att bry sig om hvarken fötter eller kläder.

– Du förderfvar dig, dina skodon, dina kläder, och du stänker ned mig när du så der, utan all försyn, går rakt i alla vattenpussar – hade Elin flera gånger sagt, dock utan att röna minsta verkan deraf, ty vanans makt i småsaker är långt större än i de stora. Elin tycktes äfven snart finna detta, och slutade sitt mästrande af Lottas *yttre*, och lät Lotta flerfaldiga gånger lofva sig att vid detta tillfälle tala *fullkomlig sanning*, icke dölja något, icke krångla och konstla. Gråtande lofvade Lotta detta, under det hon klef på i djupaste smutsen.

«Ack» – tänkte Elin – «om jag bara kunde skrapa smutsen af hennes unga själ ändå, så fick det väl stå sitt kast med känger och kjol, ty när hon en gång känner sig med rent hjerta, så vill hon nog hafva rena kläder äfvenledes.» Så trodde Elin i sitt eget hjertas och sinnes fulla renhet.

När de unga flickorna kommo till Solberga, funno de nämndemansmor hemma, och – som bättre var – allena hemma. Hon förundrade sig till en början mycket öfver det oväntade besöket, kokade kaffe åt den «fina, rara Elin i Vika», som nu mera var typen för allt fint och rart i församlingen, berömde otroligt hennes klädningstyg, både finhet, randning och väfning, mönstrade snitten på sjelfva lifvet «i spekulation på en dylik stoffering» till sina egna döttrar, utfor i lofqväden öfver shawl och shawlett, och gjorde Elin en sort af kompliment för att hon, «som ändå hörde till läsare, brukte båd' rödt och grönt och alla kolörer.»

– Ja, hvad ha' de att göra med läsningen? – sade Elin småskrattande. – Guds mark är ju grön, och hans himmel är ju blå, Guds sol är ju högröd och hans måne gul, som guld; skulle jag då icke kunna bära alla dessa Guds färger?

Nu började nämndemansmor äfven att mönstra Lotta, som satt tyst, ängslig och skuggrädd borta i en vrå. Om henne sade hon, att det syns hur hon nu är «bland folk», tyckte hon såg så stilla och anständig ut nu mot förr, samt berömde mycket hela hennes utstyrsel, alltid jemförd med de trasiga slarfvor, i hvilka man varit vand att se henne.

– Ja, – sade Elin – och om nu kära mor visste hur flitig och ordentlig Lotta är, samt hur' bra hon lärt sig läsa på denna korta tid, så skulle hon alldeles förvåna sig.

Så här försökte Elin förbereda en god sinnesstämning hos nämndemansmor, men drog sig ändå för att komma fram med egentliga orsaken till deras besök, något som nämndemansmor tycktes vänta att få höra; ty hon gjorde flerahanda frågor om Lena och mor Ingrid, i tanka att de unga flickorna kunde hafva något ärende från någon af dem.

Lotta hade ändteligen lärt sig att skämmas. Hon satt allt jemnt helt nedslagen borta i sin vrå, och fick icke ens mod af Elins beröm, utan denna måste slutligen alldeles allena skrida fram med den svåra bekännelsen på Lottas vägnar. Men så fort hon bara kom att nämna stölden på blekebacken, hvilken varit betydlig nog för de flesta innevånarne i byen, emedan de hade bykt sina kläder till den annalkande flyttningstiden, på samma gång som väfvar, hvilka de ämnade sälja på höstmarknaderne, så förmörkades nämndemansmors anlete betydligt, och hon utropade, slående sina stora dugtiga händer tillsammans:

– Nå, va' de' intet det jag alltid sa' ändå! I allan tid sa' jag att de' va' Bankesan och hennes satans flickunge, som va' mästare för stölda! och så ville de slå mig i mun med att man sett det förhärdade byket uti Lexeryd, flera mil härifrån, samma da'n, men jag visste nog hvad jag visste, jag, för jag hade präsis sett Bankesan slänga sig öfver en gärdesgård, och ta' till föttera, när hon fick se mig, samma da'n vi tvätta-på, det sa' jag alltid, fast ingen ville tro mig. Och der sitter du nu, din tjufracka, och lipar, och lipa må du väl, så som jag förhört dig, båd' i ondo och godo för att få dig att bekänna sanningen. Men se, hon borde haft stryk tills hon bekänt, för nu ä' det nog för sent! Bankesan ä' minsann intet *den*, som låter tocket ligga i skogen

och ruttna bort. Ho' har nog, ho' och hennes anhang, ha' nog sålt ut 'et på alla höstemarknaderna och kanske supit opp 'et med, fast du, din uschling der, intet fått nå't med utaf 'et, så vidt du intet ljuger i det med. Men fälle ska' vi gå dit i måra och se efter, fast de' ä' litet lönt, ty kanske har hon bara med allt ihop ljugit er öronen fulla, kära Elin, för de' ä' ho' i stånd till.

Elin stod der så modfälld. Hela hennes enthusiasm för den goda saken och Lottas förbättring hade nu kantrat på nämndemansmors enthusiasm för sina väfvar, och Elin insåg nu först, att om man – som troligt var – ingen ting funne i skogen, skulle det blifva omöjligt för henne att mot Lotta blidka hvarken nämndemansmor eller de andra i byen, som den sednare sagt *nödvändigt måste* underrättas om saken. Hon ångrade således grufligen detta sitt företag, som hon beslutat och utfört utan att rådfråga hvarken Lena, Gunnar eller mor Ingrid, som säkert bättre förstått hur man dermed skulle förfara. Men nu var det gjordt, nu var det för sent att återtaga; och nu åsterstod blott att försöka godtgöra hvad man kunde. Hon bad således nämndemansmor i de allra ömmaste ordalag att förlåta Lotta, och försäkrade på hennes vägnar, att hon (Lotta) djupt ångrade alla sina förra oarter, och att hon hädanefter skulle blifva en helt annan menniska.

– Ja, de' ä' allt bra och godt och väl för *henne* det – svarade nämndemansmor – men *jag* får lika litet igen mitt fina lär't, *för det*, som jag och tösera hade spunnit på helaste långa vintern, och så dessutom en blagarnsbete, och tre skjortor åt far och flera våra särkar, båd' bättre och sämre, och så tre lakan och alla våra linnestrumpor och hvardans-halsklä'n och möet annat dessutom.

Lotta tjöt och grät helt högt. Elin stod försagd och nedslagen. Lotta hade ändå aldrig rätt bekänt för henne, huru stor och betydlig denna stöld varit, och när Lotta nu, på nämndemansmors enträgna uppmaningar och sluga, listiga frågor, slutligen äfven måste bekänna, att de ej varit så ensamma, hon och modern, som Lotta föregifvit, utan att de haft en i socknen illa känd dräng med sig, som stått med en stor knölpåk i handen, för att hugga till den sofvande nattvakten, om han skulle vaknat, då utbrast äfven Elin i tårar, sägande:

– Ack Lotta! att du då aldrig kan *lära* dig att tala riktig, fullkomlig sanning! Du har ju så många gånger sagt och bedyrat, att du och din mor voro allena om stölden, och visst aldrig talat om att ni hade riktigt dråp i förslag.

– Åh nej – svarade Lotta snyftande – intet ämnade Smea-Lasse te' å' dräpa'n, men bara hugga te 'en i syna, så han intet skulle se, hvart vi toge vägen och hvilka vi vore.

– Himmelske Gud! sådana nidingar! – utropade nämndemansmor. – Ja, han den satans Smed'-Lasse, han lär litet eller intet frågat efter lifvet på den han slog till, för han lär intet velat bli röjder sjelf, tänker jag, den otäcke Lasse, som aldrig va' ute på annat än ondt.

– Ja se han va' svärtader i syna, så ingen kunde känt igen 'en – snyftade Lotta.

Elin ryste. Hon hade aldrig trott på så mycken utstuderad elakhet. Hon hade nog hört talas om dylikt, men aldrig sett det på nära håll, eller varit i ringaste beröring dermed, och det fanns ögonblick då hon nästan skämdes för att hafva något att göra med så elaka varelser; men medlidande med Lotta lät henne snart återkomma till sin första ifver att söka ställa allt till det möjligaste bästa, och när nämndemansmors nyuppjagade harm och vrede öfver «blekebacksstölden» något litet lagt sig, lofvade hon Elin att icke allt för mycket banna Lotta, hvilken ändå endast varit ett verktyg i moderns och Smed- Lasses händer, och åtminstone icke fått njuta något till godo af det stulna, hvilket Lotta än en gång heligt bedyrade.

Det blef nu beslutadt, att Lotta skulle stanna qvar hos nämndemans öfver natten, Elin allena hemvända till Viken, och nämndemansmor tillika med sin man och några flera ur byen, vägvisade af Lotta, den följande dagen gå till det ställe i skogen, som Lotta sade sig mycket väl känna, och der hela tjufgodset, en gång åtminstone, legat fördoldt.

– Ja, bara ho’ intet stjäl något nytt nu i natt – sade nämndemansmor litet hårdt om Lotta till Elin.

– Ack nej, det vill jag ansvara för – försäkrade Elin, och Lotta föll henne högt gråtande om halsen, och lofvade henne ännu en gång att tala *rena* sanningen i allt hvad de frågade henne om, samt att icke skämma ut sig med något nytt upptåg; «ty skulle sådant hända» – sade Elin – «så tror jag visst aldrig du fick återkomma till Viken», och denna hotelse visste Elin vara den allra värsta af alla för Lotta, och den var så ock, till och med mer än Elin anade, ty Lotta hade ändå mera kärlek till Viken än vi och Elin kunde föreställa oss.

Elin gick slutligen sina färde, i högsta grad kringklappad af nämndemansmor, som ändå rättvisligen insåg Elins goda mening och uppsåt med allt detta och gjorde henne räkning derför. Hon skickade till och med äpplen och kringlor till lille Gustaf och lofvade än en gång, när hon följde Elin ut, att både hafva ögat på Lotta samt icke vara för mycket ond på henne.

Nu veta vi ej så alldeles, om vi skola följa Elin på hemvägen, eller stanna hos Lotta i nämndemans stuga, ty det kunde vara saker att förtälja om båda delarne, och just sådana saker som man tror att ingen läsare kan ana i förhand, och ändå så litet förvånande eller besynnerliga. Vi välja dock att följa Elin, säkra att alla andra gjort så med.

Hon trippade således på hemvägen, i samma fula väder och slask som vid bortgåendet, med den skillnaden likväl, att nu var hon allena och att det började mörkna, hvilket kom Elin att rysa, ty hon skulle nu så här ensam genomgå en del af densamma stora skog, der patron blifvit mördad, fast åt en helt annan sida. Hon kunde dock icke låta bli att tänka på detta, likasom på den der ohyggliga tjufnaden, som äfven varit dold, allt af samma skog. En djup skog med bergsklyftor och små mörka, djupa skogssjöar har dock alltid något hemskt, om än behagligt med sig, som man skulle kunna öfversätta med det allt mer och mer begagnade talesättet: «rysligt skönt»; ty här vore det dock något mera på sitt ställe, än såsom det ofta nog begagnas, af dem som tagit till vana att lägga «rysligt» framför alla andra epitheter. «Ack», tänkte Elin, «den som nu hade en god vän, som mötte en här, och vid hvars sida man kunde gå trygg och säker!» Inbillningen förde genast Gunnar till henne, och, för första gången på länge, lät hon inbillningen ett litet ögonblick frossa i tankar på Gunnar. «O! han lider som jag» – tänkte Elin – «och jag får icke ens trösta honom. Han vågar ej närma sig till mig. Han anser det för synd, och han har stor rätt deruti. Men, himmelske Gud! hvilken sällhet att våga sätta mig vid hans sida, få stryka det långa, granna håret ur hans panna, smeka hans afmagrade kinder och tala till honom ur hjertat, tala med honom om Gud och ett annat, bättre lif, der vi väl få råkas på andra vilkor än här, och der det ej förmenas oss att hafva hvarandra kära af hjertans grund. O Eja! vore vi redan der!» – – – Men här stannade Elin plötsligt, både i sitt fantiserande och i sitt framskridande, ty hon hade redan hunnit den så fruktade skogen, och tyckte sig på afstånd höra ett läte likasom af tjutande djur. Vargar föllo henne genast i tankarne, helst dessa landtmannens fiender nu på en tid gjort mycken skada rundtomkring i trakten och injagade, nu som alltid, förskräckelse hos alla; ty man hinner aldrig besinna huru sällsynta exemplen äro då vargar anfallit menniskan. Vi veta detta till och med af alldeles egen erfarenhet, ty förskräckta af trenne vargars oväntade möte, hafva vi en gång sjelfva med en kär men tung börda öfver armarne, nemligen det enda femåriga barnet, samt en liten qvidande hund framför fötterna, sprungit nära en half fjerdingsväg, utan att ens våga blicka tillbaka, huruvida vargarne förföljde eller icke, och alldeles icke betänkande, att dessa troligen voro lika rädda för oss, som vi för dem.

Elin gjorde likväl alldeles motsatsen mot oss, om af mera mod och besinning, eller af slump, vi veta det icke. Men säkert är att hon icke sprang, utan stannade och lyssnade, utan att likväl våga draga andan. Tydligt hörde hon detta hemska tjutande, och hörde det, till sin förskräckelse, just åt den sidan dit hon skulle gå. «Ack min Gud! hvad skall jag göra!» suckade hon, och vågade ej att gå ett enda steg. Så här hade hon nu dröjt en lång stund, tvekande om hon skulle vandra framåt eller vända om till byn, och under tiden hade Decembermörkret fallit tungt och ogenomträngligt öfver jorden. Elin såg nu hvarken att gå hit eller dit, helst

hon för mycket litat på sin säkerhet att finna rätta vägen, nu när hon var allena och icke hade någon af dem, som voro bekanta dermed, vid sin sida. Hon började snart att bittert gråta och ångrade hela företaget, hvaraf säkerligen ingen särdeles båtnad skulle skördas. «Herre Gud! skall jag gå här och vanka hela natten!» sade hon halfhögt för sig sjelf och började gå några steg, än framåt än åt sidan, ty hon såg icke mera någon gångstig. Skogen susade öfver henne, och blåsten kom trädens grenar att knaka och braka; vargarnes tjutande hade väl upphört, men hvem kunde veta om de ej sakta smögo omkring, just der Elin befann sig. Så föreföll det Elin ibland, och förskräckelsen lät henne stundom tydligt höra något som rörde sig och som tassade tätt bredvid henne, fast hon ej kunde se det. Slutligen samlade hon all sin besinning och föresatte sig att skrika, dels emedan hon visste att man dermed brukade skrämma bort vargar, dels för att om möjligt blifva hörd och hjelpt af menniskor, som händelsevis kunde höra henne. Men detta var ej så lätt utfördt som uttänkt. Räddhågan gjorde att Elin ej förmådde få ett enda ljud ur halsen, och hon kände alldeles samma qval i verkligheten, som när man i en ängslig dröm tycker sig icke *kunna* ropa om hjelp, fast man det så gerna *vill.* Hon försökte flera gånger, men det lyckades icke. Efter någon stunds förlopp tyckte hon sig likväl höra likasom ljud af menniskoröster, och detta ingaf henne något litet mod, och hon började skrika allt högre och gällare. Slutligen hörde hon tydligt röster som svarade henne, och ansträngde derför alla sina krafter att skrika, på det man skulle kunna leta upp henne, ty hon kände sig alldeles oförmögen att göra ett enda steg på egen hand. Ändteligen hör hon menniskosteg och en manlig röst, som på långt håll ropar: «Hvar är du, din stackare, som så skriker? Skrik nu dugtigt så man hör dig och får veta hvar du är, så ska' jag komma och hjelpa dig.»

Men nu! – – – Nu var Elin ånyo vorden stum. Den ropande rösten kände hon för väl igen. Det var Gunnars – – – och känslor af glädje och fruktan, och af så mycket annat äfven, bemäktigade sig hela hennes upprörda varelse och gjorde, att hon med bästa vilja dock knappt förmådde svagt ropa: «Här – *här* är jag!» Men Gud vet bäst huru – – – hennes röst nådde dock Gunnars fina öra, och snart hörde hon huru han närmade sig mellan träd och buskar, stubbar och stenar. Nu var han alldeles invid henne.

– Hvad är du för en stackare, som råkat så vilse, midt på helgdagsqvällen? – sade han, när han var helt nära Elin, men sade det med en besynnerlig, ovanlig röst, dels af det häftiga springandet, dels af den omständigheten att han tyckt sig känna igen Elins rop, men äfven tyckt detta vara så rent utaf omöjligt, att han i sin outredda folkvidskepelse trodde, att det kunde vara gasten, som lånade just Elins stämma för att locka honom i någon ond snara. Och Elin förmådde knappt svara; äfven hon trodde att hennes hörsel dårade henne, ty af mörker och räddhåga var hennes öga alldeles skymdt. Gunnar deremot, mera vand vid skog och mörker, kunde dock något litet skönja, och, vägledd af Elins ljusa hufvudkläde, kom han henne helt nära, och fattade slutligen hennes arm, för att öfvertyga sig, att det icke var en gast utan en mensklig varelse, om icke just Elin, hvilket han höll för omöjligt. Då först återfick Elin både mål och mod och varmt blod.

– Ack Gunnar! Är det verkligen du? Gud i himmelen! hvad jag tackar dig för detta! – – Och hon sjönk utmattad af alla dessa hopade känslor till hans bröst.

Nu kände Gunnar att det verkligen var Elin, och han motstod icke att än en gång trycka henne till detta hjerta, som, likt en sörjande enkling, så länge suckat efter en dylik stund. Men hans hjertas slag var just det, som åter uppväckte Elin. Hastigt ryckte hon sig ifrån honom, utropande med qvinlig fintlighet:

– Ack, jag vet ju icke hvad jag gör, så glad är jag att någon barmhertig menniska kom mig till hjelp i denna rysliga nödens stund, när jag sannerligen trodde att jag skulle få gå här och vanka hela natten, och kanske blifva ihjelrifven af vargar.

Gunnar, kännande sin egen kraft och styrka samt den verkligt obetydliga faran, kunde icke rysa, utan endast småle åt denna Elins dödsångest, som han omöjligen förmådde dela.

– Ack! du lilla stackars tös! – sade han, i denna mannens ljufva känsla att vara stöd och bistånd, att vara *allt* för den qvinna han allena älskar – hvad rädd du har varit! Du darrar ju ännu! Dina kläder äro kalla och våta, och dina händer äro dock så varma. Ä’ dina kinder så med? Nu skall jag bära dig härifrån, om du vill. Ack så gerna, så gerna! Du är minsann intet tung – – – för mig åtminstone.

– Nej tack! – sade Elin och vred sig undan – jag går hellre, bara jag får hålla i dig käraste Gunnar, att jag icke ännu en gång kommer vilse och allena i denna lede skogen.

– Nej, det skall väl icke hända, så länge en gnista af lif hänger qvar i mig – svarade Gunnar, och tog henne om lifvet, för att hjelpa henne ur det busksnår, i hvilket hon råkat. Först när de åter kommit på gångstigen och gingo bredvid hvarandra, fast hållande hvarandras händer, började Gunnar spörja om orsaken hvarför han så alldeles oväntadt funnit Elin, i denna hans hemväg från Bengt. Andra känslor hade förut alldeles döfvat all nyfikenhet, all förvåning. Nu gjorde de sig ändteligen rum, eller grepos i luften för att dermed uppblanda dessa andra känslor.

Elin började nu berätta i korta, afbrutna meningar, hvilket hon skyllde på sin skrämsel, hela förloppet af hennes besök i Solberga, samt orsaken dertill.

– Ja, stackars min Elin – sade Gunnar – *den* tösa får du aldrig nånsin nå’n glädje utaf, tro du mig. Hon är elak i grund, och lögn och allt ondt har så rotfästat sig hos henne att hon blir aldrig «folk». Det ä’ minsann inte med henne som med Abraham, den stackarn. Han har visst ingen gnista af vett och begrepp, men ett gulle-godt hjerta. Lotta åter ä’ qvicker som en eld, men har bara ondt och elände i sig. Jag vet fälle hvad jag vet, jag!

Elin motsade honom i milda, ljufva ord. Hon ville så gerna att han skulle hafva orätt, och framlade så många bevis på Lottas förbättring, och Gunnar låtsade slutligen som han trodde henne, för att göra henne en liten oskyldig glädje, men mumlade dock för sig sjelf: «Jag vet väl hvad tösa går för, jag. Af orma-ägg blir ormaungar,» o. s. v.

När de raskt gått framåt ett stycke, stannade Gunnar tvärt och litet tvekande, om han skulle taga till höger eller gå rakt framåt.

– Ack, Herre Gud! – sade Elin – nu ä’ vi väl vilse igen!

Men ack hvad hon var litet rädd och ängslig nu, ja – långt mindre än hon ville låta påskina, ty Elin var dock alltid – en qvinna ändå.

– Åh nej, min söta, kära Elin, det är alls ingen fara! – sade Gunnar, men kramade hårdt den hand som han höll. – Var intet rädd, du lilla tös – tillade han – för vi ha bara gått galet en liten bit och komma snart tillrätta igen.

– Ack ja, det va’ för väl – sade Elin – jag är ändå alltid så rädd och dann[20] för denne otäcke skogen. Bara vi intet slutligen kommer dit bort, der de slog ihjäl patron!

Gunnar släppte plötsligt hennes hand.

– Nej, nej, nej! – ropade Elin – gå för all del ej ifrån mig! – Och hon hakade sig fastare än någonsin vid Gunnar.

– Jag! gå ifrån dig! – svarade Gunnar långsamt. – Nej, se dertill skulle döden, men bara döden kunna locka mig.

– Ja, då följde jag med – sade Elin sakta, och nästan mot sin vilja.

– Gjorde du! – sade Gunnar, som dock hörde henne och som kände en glädjestråle lysa upp sitt dystra sinne.

De tego länge och gingo saktare än förut. Gunnar bröt dock slutligen tystnaden.

– Så att du är så rädd för den platsen! – sade han, likasom talade de ännu om samma ämne som för en stund sedan. – Hvad skulle du då säga om sjelfva banemannen? Honom kunde du väl aldrig lida i all din tid?

Gunnars röst var bruten, när han gjorde Elin dessa frågor.

– Nej usch! – svarade hon, och tog ånyo ett fastare tag i Gunnars hand. – Aldrig har jag tålt honom frå' första stund, och efter denna dag kunde jag aldrig se honom, utan att få helt ondt. Nej fy! vi skola ej tala om mördare, när vi gå så här i mörka skogen.

– Men om det icke vore Olle? – sade Gunnar.

– Ja, så vore det ju alltid en missdådare ändå, och så'na kan jag aldrig ens se på – genmälte Elin.

– Ja, men om det nu varit någon som begått detta mord, väl i vredesmod, men ändå alldeles mot sin vilja – fortfor Gunnar med stigande ifver.

– Ja, jag kunde ändå aldrig lida'n – svarade Elin rysande.

– Tänk då om jag vore't! – utropade Gunnar häftigt.

– Du! – sade Elin förskräckt och stannade plötsligt.

– Ja, jag säger bara: *tänk dig* om det vore *jag*, jag som ä' häftig och ofta oregerlig utaf mig när sinnet sätter till, jag som *aldrig* tålde patron – – – *tänk* nu om det varit *jag*, som råkat i en sådan olycka i en osalig stund.

– O! det hade du aldrig gjort, du gode, käre Gunnar! – menade Elin.

– Ja, men *tänk* ändå, *om* jag hade gjort 'et, om jag bekänt 'et både för dig och inför rätten, och om jag fick gå till döden som en missdådare, hvad gjorde du då?

– Då! – svarade Elin utan att ett ögonblick betänka sig – ja *då!* då följde jag med dig och föll för samma slag som du.

– O Elin! Elin! – sade Gunnar, och slöt henne våldsamt och med krampaktig rörelse till sitt hjerta. – O! tack vare dig för detta ord! Du *vet* ej hvad godt det smakade mig!

Förfärad gjorde sig Elin lös ur Gunnars famn och sade, med qvinlig makt öfver hvarje uppbrusande känsla:

– Nej Gunnar! Käraste Gunnar, låt oss ej tala om tocket *nu.* Vi blifva så besynnerliga deraf. Vi glömma Gud för våra dumma föreställningar, och den lede frestaren är det bara, som sätter sådana ord i din mun, för att *än en gång* locka ur mig hur mycket jag – – – Här höll hon upp.

– Hvad? – frågade Gunnar sakta.

– Ack du vet det nog! – hviskade Elin, och sedan talade de ej ett enda ord på hela hemvägen, utan gingo fort och skyndande, och voro snart vid stugans dörr.

«Straffet följer synden tätt i spåren», tänkte Elin denna afton, ty Lena var ovanligt tvär och butter, alldeles

som fordom, och mor Ingrid var heller icke så vänlig – tyckte Elin – som hon en lång tid det varit. Och båda spådde de intet godt om «Banka-Lotta», när Elin uppriktigt talade om för dem orsaken och ändamålet med sin vandring, samt sedan huruledes hon råkat vilse i skogen och ändteligen blifvit hjelpt på rätta vägen af Gunnar, som just i skogen skiljdes vid Bengt.

– Ja, nu har du hoppat i en fasligt galen tunna – sade Lena till Elin, med skarp ton – när du lupit utaf med Lotta bort te' nämndemansmora i Solberga! Hvad tusan skulle du der å göra? Hvarför sa' du inte te' mej om saken? Jag förstår väl bättre tocket, än du ditt stackars sjåp! Hvad va' det lönt att ränna bort och trumpeta ut 'et innan en vet om det stulna ligger qvar i skogen eller ej? Asch! der ä' aldrig en enda trå qvar! De vill jag slå mig i backen på. Bankesan ä' minsan intet så dummer ho'! Ho' ä' tamej den onde slugare än *så!* Ho' har länge se'n båd' hämtat 'et, och sålt 'et och supit opp penga till, med sina strykare-dränga. Jag känner'a jag! Och till hva' nytta ä' då hela Lottas bekännelse? Te' slätter ingen! bara en skamsak, som gör att en knappt nog kan ha' na mer, och i arbete va' hon likväl dugtig nog, när en höll bra ätter 'na lell. Men jag tackar! jag vill intet bli inblandad med tjufvar och tjufhistorier. Så'nt trassel och elände har en alltid ondt utaf. Jag glömmer aldrig när Olle ville skylla stölda på Gunnar.

– Ja, det har han ju ock fått plikta för – sade Gunnar, som väl tyckte att Lena ej hade så alldeles orätt, men som gerna ville hjelpa den gråtande Elin, och – kosta hvad det kunde – föra talet på något annat.

– Nej – fortfor Lena, som ej så lätt var afbruten – du skulle sagt alltihop te' *mig*, och så skulle vi gått och sett efter, *om* det låg något qvar, och om så lyckligt varit, så kunde Lotta ta't utaf till en särk eller två, eller – tillade hon, när hon hörde hur Gunnar sade: «Fy f ... » – hon kunde förbehållit sig ett par särkar, efter hon se'n bekände't för nämndemansmor eller någon a'n i Solberga. Men om der nu ingen ting finns, som jag vill dö på blir *resyltatan* af alltihop, så har båd' du och Lotta bra litet för erat rännande, utan då kunde Lotta ångrat si' synd här hemma i all tysthet, i stället för att det nu blir ena fasliga *paschasa*, som aldrig tar slut att berättas; för aldrig ska' du vara så *dum* och tro, att nämndemansmor eller någon i Solberga sitter på saken, utan det blir ett evinnerligt språk om «tösera i Vika», och slutligen kunna de kanske hitta på att du, Elin, varit med om alltihop, efter som du ä' främmate och ursockna. Och hur ä' de' nu Gunnar alltid plär säga: «tre veta hvad fyra veta» eller hurvulet det är.

– «Verlden vet, hvad trenne veta,» – svarade Gunnar, som kom ihåg mera af sin Frithiof, än många af dem, som tro sig kunna den utantill. – Och det är nog en sanning – tillade han – men när både tre' och flera veta, hurudan Elin är, och huruledes Lotta kom hit, så kan *aldrig* sådana misstankar falla på Elin. Nej aldrig i verlden! Och hvad Lotta angår, så gifve Gud hon kunde få något annat bra ställe, men tills hon det kan få, så ä' vi väl så illa tvungna att behålla henne så länge, så vidt hon icke gör allt förmycket ondt, eller – – bär sig allt för uselt åt.

Sinnena och meningarne jemkades nu: Elin upphörde att gråta, och Gunnar tillbjöd sig att hjelpa Lena, som nu mera fått vana på att blifva uppassad både i «fähus och kök» af Lotta.

Abraham hade suttit tyst i sin vrå och afhört alltsammans; men nu, sedan han tyckte att värsta stormen var förbi, tog han en lång spinnsticka, tände den i spisen samt gick sedan fram till de andra, med stor triumf lysande på sina händer, hvilka betäcktes af ofantliga ljusblå vantar, de första plagg af den sorten, som Abraham någonsin varit så lycklig att ega.

– Jag menar att de ä' galanta med styrk! – sade han. – Och hvad Banka-Lotta anbelangar, så vet jag och husbond' att de ä' just ena –

– Åh ja, vi veta nog allihop hvad hon ä' och intet ä' – föll honom Gunnar i talet och blinkade litet åt Abraham att tiga; men när denne stod dum och gapande, färdig att fråga hvad Gunnar menade med

«blinkinga», fortfor denne:

– Och nu kan du, Abraham, ta' vass-sån, och gå ned till vaka med, och fylla i 'en, så ska' jag komma efter och hjelpa dig att bära opp 'en, så göra vi ett godt handtag åt matmora, eller hur?

Man gick till hvila i temlig frid och lugn, men – – Elin hade så mycket att tänka på: hade hon icke i ett enda ögonblick återsjunkit i samma synd, som hon trodde sig vara fri ifrån? Hon älskade Gunnar häftigare, ursinnigare än någonsin, och – – hade ju till och med bekänt det omigen för honom sjelf! Hon grät bittert öfver sin «uselhet», såsom hon sjelf kallade det. Hon grät sedan öfver den stackars eländiga Lotta, och började äfven tro, att hon tagit sig vatten öfver hufvudet med hennes förbättring, ty svartsjukan, denne skarpsynte dämon, förklarade dock för henne vissa halfsagda uttryck af Gunnar, och Elin började ana, att äfven Lotta närde en brottslig eld för den unga gifta mannen. Och till allt detta var ju Elin orsak! väl i allra bästa mening, men ändå orsaken. Och allt annat *ondt* tyckte sig Elin kunna utrota i Lottas hjerta, blott icke en *dylik* känsla. Elin visste *för väl* huru bergfast den satt qvar hos henne sjelf, oaktadt allt hvad hon stridit, kämpat och bedt.

Gunnar kunde alldeles icke sofva hela denna långa December-natt. Kärlekens glöd flammade åter högt upp, och beglänste *allt* annat, till och med en neslig död. «Död vid Elins sida!» O! det vore ljufvare än allt lif, – – utom ett *lif* vid hennes sida!» *Så* tänkte Gunnar, svettades och tänkte så. Slumrade mot morgonen in och drömde så. Vaknade och förbannade sitt lif och sin vakenhet. Ville somna för att åter få drömma, ville *dö* till och med, för att få det.

Tredjedag-jul var en lång och ledsam dag. Gunnar arbetade hela dagen ute med Abraham. Lena gick purken med sina hus-sysslor, som hon ämnat alldeles slippa under julen, då hon ändå ej velat begagna Lotta till någon «sittsgerning» utan så mycket mera till ärender och spring-sysslor. Nu fick hon sjelf sopa, nu fick hon hacka granris, göra rent åt hönsen i deras «stek»21 der ute i köket, gifva suggan mat och titta till kalfven, och släppa ut fåren litet grand, och allt detta är minsann ej så roligt på en kall, våt vinterdag, när man beredt sig att slippa det. Mor Ingrid hade hyssat upp sin spånrock på vind, öfver julhelgdagarne, och satt nu med sin gamla blå ullstrumpa, som hon stickade vid med grått garn, och med gamla psalmboken liggande öppen framför henne. Lille Gustaf gick och tultade på golfvet, och ryckte nu sjelfva grenarne af julgranen, som stod der så afplockad all sin lilla grannlåt, och som en verklig afbild af all lånad glans och storhet, aldrig räckande till slutet. Elin hade alls ingen ro: hon tittade jemt ut åt vägen, om ej Lotta skulle återkomma, både önskade och fruktade detta, och undrade väl tusende gånger huru hennes (Lottas) skogsvandring hade aflupit. Hon ville gifvit till alla sina små egodelar, den lilla bokhyllan och det lilla syskrinet hon fått af Gunnar, och sina örringar, som hon sist fick af modern, undantaget, om väfvarne eller något af dem legat qvar i skogen. Hon önskade och hon hoppades det, och så stark var hennes *tro*, att hon bad Gud derom, fast öfvertygad att Han förmår göra det gjorda ogjordt, och så tvärtom, hvilket är höjden af all förmåga.

Nu skall man väl skrida till förtäljandet af Lottas äfventyr. De voro föga lika Elins. Lika litet lika, som de båda unga flickorna sinsimellan voro det. Hat, förakt, afsky, lögn och list, samt obetydlig verklig ånger och ruelse hade i Lottas drama spelat hufvudrollerne. Kärleken åter *allena*, i allt hvad som händt Elin, ty endast hennes kärlek till menniskorna, jemväl de syndiga och förtappade, hade fört henne i alla dessa svårigheter.

När Elin var gången från Solberga om aftonen, började nämndemansmor, som var en beskedlig bondqvinna, men ändå visserligen ingen fullkomlighet, utan en vanlig gumma, som gerna hörde litet sqvaller ur granngården, att spörja Lotta om allahanda i Viken och huru der gick till. Lotta, förtjust öfver att få prata

och sladdra, berättade vidt och bredt både om det hon visste och icke visste, både om det som skedde och icke skedde; ty om Lotta bredvid Elin temligen höll sig vid sanningen, så vek denna goda genius ännu ifrån henne, nästan alltid på samma gång, som Elin. Lotta berättade så mycket, och Gunnars namn sväfvade oupphörligt på hennes läppar. Honom höjde hon upp i skyarne, dernäst Elin, men de andra förtalade hon mer och mindre, kallade mor Ingrid för «den otäcka kärringa», Lena för en «riktig satan» och Abraham för ett nöt, ett fä, en dumbock, etc.

– Det tycks på det der sättet, som du hade *mest* och *helst* med husbond-din att göra – sade nämndemansmor spefullt.

– Åh, jag kan intet just så säga – svarade Lotta, starkt rodnande och nappande sönder sin nya bastanta halsdukssnibb.

– Jo, jo – fortfor nämndemansmor – får du lefva och hållas, så blir du väl lik mordin, och får den ene ungen efter den andre, fast de sedan taga slut, den gode Guden vet bäst – huru!

– Åh nej, men! det tror jag fälle aldrig – svarade Lotta, oblygt skrattande likväl.

– Jo tvi! De' ä' minsann inte' mycke' godt åt dig, det ser jag på dig – sade nämndemansmor – och ingen kan stort sätta tro till hvad du säger, ty aldrig kan Lena vara en sådan d ...... som du säger, och intet lär Elin vara ett sådant helgon heller, ej heller Gunnar tycka så väl om dig, som du låter påskina, utan när allt kommer omkring, så ä' de väl bara lögna' alltihop. – Och nämndemansmor talade ej vidare med Lotta, utan hade bara ögonen skarpt på henne, och då hennes man och hennes döttrar hemkommo, så sade hon åt en af de sednare:

– Hör du, Anna Lisa, titta väl på Lotta att hon intet gör nå't ondt, me'n som jag talar vid far-din och söster-di' inne i kammaren.

Och härmed ingick hon i kammaren med man och dotter, för att berätta dem om «blekebacksstölda» och rådgöra med dem om hvad man borde göra, och der satt Lotta åter försänkt i detta djupa förakt, i hvilket *den*, som dit råkat, ofta deruti nedsjunker alldeles som i gäs-lera ju mera den söker att komma derutur, och således slutligen ej orkar streta emot, utan i förtviflan låter det gå så långt det vill. Man misstrodde henne nu åter, och *derföre* tog hon i en knapp vändning, när ingen gaf akt på henne, en liten sax, tillhörig en af de förmögna nämndemansdöttrarne, och stoppade den i barmen och hjelpte dem sedan förtvifladt att leta derefter.

Borta i en tom vrå fick Lotta, likt en hund, ligga om natten, och mat fick hon, men långt skiljd från de andra. I förargelsen häröfver satt hon och slet sönder sitt nya förkläde, och funderade på hämnd, funderade till och med på att ej föra dem till det rätta stället i skogen, ehuru hon flera gånger så tydligt utpekat och beskrifvit det. Fel och laster föda förakt, förakt föder fel och laster och slutligen brott, och så går det i evig, ohygglig kretsgång.

Den kommande morgonen begaf man sig på vägen till skogen, nemligen nämndemannen sjelf, tvänne andra «byamän», en af nämndemannens döttrar, en annan hustru, och en annan piga, och ingen i hela byen var okunnig om hvart tåget skulle bära utaf, men alla grufligt nyfikna på dess återkomst. Nämndemansmor brydde sig icke om att följa med, säker att de gingo alla «efter näsan».

När de kommo i skogen, började Lotta synas osäker på sin sak, och gå än hit, än dit; men då sade nämndemansfar, som var en allvarlig, hederlig men barsk bonde:

– Går du intet rätt och ordentligt, utan hvelar hit och dit, och intet på fläcken visar oss hvar j gömde

tjufgodset, så ska' jag slå dig båd' brun och blå. – Och det tog verkligen skruf, ty nu gick Lotta rakt bort till en bergsklyfta, visade en temligen stor öppning mellan tvänne stora stenar, och sade:

– Ja, här stoppa vi in'et alltihop, det bedyrar och försäkrar jag.

Både karlarne och qvinfolken lade sig ned och försökte att kika dit in, men de sågo alldeles ingenting. Då nedstucko de långa käppar med hvassa krokar på, som man medfört, men dessa återkommo alldeles tomma eller med litet mossa och torra löf eller qvistar.

– Ja, du borde *ha'*, som narrar oss att gå så här narr midt i julhelgen – sade en af byamännen, och gaf Lotta på samma gång en dugtig örfil. – Du ljuger väl i hvart enda ord du säger; för knappt skulle jag nånsin tro, att Bankesan var så dum och bar hit 'et, utan hon har nog haft sina åketyg ute på landsvägen, och genast begifvit sig bort med 'et alltihop, fast du nu, din satans slinka, fallit på det upptåget att narra oss allihop i byen, att gå som stollar efter dina konster. Kanske ä' de bara för att slippa undan att göra gagn i Vika, för Lena ä' ena dugtig, katig qvinna, som nog lär veta att hålla dig i skinnet, minsann.

Högt gråtande och skrikande bedyrade Lotta sanningen af sina ord, ty denna gång voro de verkligen sanna, och för att göra dem så sannolika som möjligt, glömde hon icke en enda liten omständighet, som dermed varit förknippad, utan hälften talande, hälften skrikande, gjorde hon följande orediga berättelse:

– Nej, om jag än skulle sjunka ända i denna stund, tvärs igenom hela jola, så kan jag intet annat säga än att de' va' *här* vi la'et alltihop, och *här* låg vi se'n hela natta, jag och mor och Smea-Lasse, och *här* såg vi 'et tydligt hur han blef slagen te' döds, och hörde't med, fast vi tege som murar och intet kunde komma härifrån för 'et.

– Hvad säger du? – frågade nämndemannen, som redan förut gjort den anmärkningen, att här i skogen var ett «ledt och otäckt ställe», ty man var helt nära den plats der patronen på Grantorp blifvit ihjelslagen, en händelse, som just timade dagen efter «blekebacks-stölden». – Hvad pratar du, usla tös? – tillade han. – Hvad var det du såg för slag?

– Ja kors! det skulle jag ju intet sagt!

– Svara, påstunna! Hva' va' de' du såg för slag? – annars smäller det.

– Kors! jag såg ju hufvert de slog ihjel 'en – snyftade Lotta.

– Hvem då?

– Kors! patron – vet jag.

– Såg du 'et, säger du?

– Kors ja, visst såg jag 'et.

– Hvarför har du aldrig talat om det förut? frågade nämndemannen vidare, under det att de andra, sorlande af förvåning, afhörde detta samtal.

– Jo, för det förbjöd mor och Smea-Lasse mig så strängt, för se, ingen skulle veta att vi vart här bort-åt.

– Låg ni här då, midt på ljuse dagen?

– Ja, de' va' så der på mårron.

– Men det ä' ju intet möjligt, det der – sade den af byamännen, som gifvit Lotta örfilen. – De såg' er ju alla

tre i Lexeryd, den samme förmiddagen.

– Ja, se vi åkte.

– Nå men hvarför åkte ni intet ut om natten, utan vänta tills ljuse da’n, och hvad hade ni för åketyg? – frågade nämndemannen vidare.

– Jo, se, när vi bure hit det sista, så gick Lasse för att hämta hitåt kärra’ och hästen, och då, om vi *då* rest på natta, så skulle vi ta’tt litet med oss af – – det stulna (Lotta skämdes att utsäga ordet); men så hade hästen slitit sig, så han fick leta efter’n, och så vänta vi här, stund på stund, och så blef det ljuse dager, och så när Smea-Lasse ändteligen kom, så fick vi höra folk nära, och då – – då va’ det.

– Var det då som j såg att patron blef ihjelslagen?

– Ja, jag såg ’et först, och han, Smea- Lasse med, fast träna skymde, men vi la’ oss ned och såg ’et.

– Kors i alla dar! – utropade nämndemannen. – Då blir det ändå vittnen på Olle, den galgfogeln! Nå, då såg du tydligt att de’ va’ Olle, och ingen a’n.

– Jag kände intet Olle, och intet Lasse heller, för han såg ’en bara på ryggen, men mor sa’ de va’ Olle.

– Hon såg det ju intet?

– Jo, se’n såg ho’ hur han stod öfver’n och såg på ’en och tog något rödt, alldeles som ena sedelbok ur hans ficka och stoppa i flika, men då va’ det re’n så tyst, för då va’ han fälle re’n döer, och så kom ho’ efter oss, för vi – Smed-Lasse och jag, vi hade krupit utåt den deringe andra vägen, för att komma te’ kärra, för han va’ så rädd hästen skulle springa sin väg igen.

– Nå, men hva’ gjorde mor då ni förstpå såg på ’et?

– Då stoppa ho’ ner allt det, som vi lemnat oppe, och som vi intet nu ville ta’ med oss, så der på store ljusa da’n.

– Men hvar i Jese namn fick ni häst och kärra ifrå’, erat uschla byke? – frågade den andra byamannen.

– Åh jo, det vet väl jag – svarade Lotta.

– Nå så svara straxt, annars knäpper det.

– Kors, det va’ ju Nilses i Storgålns, vet jag! – utropade Lotta, som var alldeles belåten med den örfil hon redan fått.

– Nils i Lexeryd! – utropade nämndemannen förvånad. – De’ ä’ den bäste karlen i hela Lexeryds by! Och *han* skulle lånat er åktyg! Nej, de’ ä’ lögn!

– Åh nej kors! han hade brutit sig i benet, och sonen hans va’ bortfaren te’ Lidköping och skulle intet komma igen på två da’r, och då tog vi hästen, som gick i skogshagen bland de andra, och kärra stod i ett skjul, och vi satte dit’na igen natta derpå. Vi fick bära dit’na, för de’ intet skulle höras.

– Kors! så’na illfundiga konster! – sade nämndemannen; – men nu ä’ de intet värdt att längre stå här, utan nu ska’ vi gå hemåt och berätta hvad vi fann, som just va’ hvad jag sa’ förut, eller hvad katta’ lad’ i maltet.

Och nu vandrade man raskt hemåt, ifrigt samtalande om hvad Lotta bekänt, och då och då frågande henne om saken, hvaraf de slutligen trodde sig kunna reda, att Lotta varit den första, som sett patron och en

blåklädd karl (och Olle hade varit blåklädd), hvars ansigte hon dock icke rätt kunde se, i handgemäng med hvarandra; att Smed- Lars äfven såg detta, men icke så länge som Lotta, och att de ej tordes stanna qvar längre, utan Lars hade först krupit bort och Lotta med honom, och straxt efter dem kom «Bankesan» sjelf och berättade för de andra, att hon känt igen bränneri-Olle på Grantorp, och så hade de alla tre satt sig opp i åkdonet och kört allt hvad en ung, rask häst orkade springa, för att snart komma ifrån alltsammans; och vidare att de icke mött mer än en herrskapsvagn på hela vägen, och ett par långväga-resande med packlass.

– Men tror j nu att allt detta ä' sant, att det intet ä' lögn, hvart eveligt ord? – frågade den ena byamannen, vändande sig till nämndemannen, som hade stort rykte för klokhet och förstånd.

– Jo, det skulle jag nästan tro, att det hänger ihop så som ho' säger – svarade nämndemannen i vigtig ton – för se! ho' har slättes inga' nytta af att ljuga ihop allt det der, och det kom så alldeles oförhappandes fram frå' början, och ho' tveka intet, och tvätalade sig intet, som när det gällde sjelfva stölden. Jo, jo, det lär nog vara som ho' säger och ha' sin fulla riktighet; men se, nu bör länsman ha' reda på det i rappet, och jag går änn'a stad till 'en, och du Kattrina, du kan säga mor och de andra, att det gick alldeles som båd' hon och jag trodde, och att der fanns aldrig lapp qvar nu. Adjös med er, nu viker jag utaf här och går gent öfver gälet.

Alltjemt sporde man Lotta, och hon svarade än sanning och än osanning; ty hon var så drifven att förtiga eller konstla bort allt hvad som kunde röra henne sjelf och den usla modern, och när det gällde något sådant, var sanningen nästan omöjlig att få ur henne.

När tåget kom inemot byn, der vägen tog utaf åt Viken, frågade Lotta ödmjukt om hon fick gå hem nu, efter hon ingen mera nytta kunde göra. (Lotta ville gerna slippa ett förnyadt möte med nämndemansmor.) Alla skrattade och hånade Lotta, när hon talade om att «göra nytta».

– Du! göra någon nytta! – sade byamannen, som gifvit örfilen. – Nej, det kunde väl aldrig någon tro på, och fasligt enfaldiga va' vi, som nånsin gaf oss åstad på dina ord. Men si, kunde man få vittnen på Olle, så vore andå allti' nå't vunnet, och rättvisa' fick ha' sin gång, som ho' bör.

Lotta ansåg detta som en tillåtelse och gick utan allt afsked sina färde, och var snart i Viken, flat och nedslagen.

Elin kom genast emot henne och sade ett uttrycksfullt och spörjande: «Nå! Lotta?»

– Ja, de va' intet värdt me'et – svarade Lotta och såg förlägen ned.

– Fanns der alls ingenting? – ropade Elin ängslig, ty hon hade ändå haft hopp qvar i sista stund, att Bankesan ej skulle vågat hemta det stulna, när man så haft ögonen på henne. Och Elins oskyldiga tårar runno stridt utför kinderne, men Lotta stod nu med torra ögon. Hon kände sig så lycklig att åter vara i Viken, bland de första menniskor, som någonsin varit goda och vänliga mot henne och ansett henne som en menniska, och hon var så vand att blott lefva för stunden, vara glad, ledsen, rädd, allt efter den, och hon anade nu ej hvilken pers hon skulle stå inför Lena, när denna fick veta utgången af hennes «dumma rännande i otid», såsom Lena kallade det. Då grät Lotta åter en vers, helst när Lena sade: «Gör Lotta den allra ringaste odygd eller väcker minsta misstroende, minsta missnöje, så köres hon genast bort från Viken, utan all möjlig barmhertighet»; – – ty Lotta visste nogsamt, att Lena var den, som kunde hålla ord med en hotelse, om ej med annat. Men när Lotta, mätt och undsluppen Lenas skarpa moraler, kom ut i «fähuset», så gjorde hon det hastigt rent, under glad och lustig sång, och när Gunnar kom och tittade dit in för att höra efter hvad det var för ovanliga ljud der, kom hon oblygt fram till dörren och började skämta med honom.

– Åh skäms! din uschlinge! – sade Gunnar och ryckte förtrytsamt på axlarne. – Hvad vill du mig? Skäms du intet att sjunga och tralla och komma med dumma schåser till manfolk, när du varit stad och bekänt stöld.

Tvi! jag skulle gråta och sörja mig till döds i ditt ställe, och jag säger *ändå*, hvad jag sagt – att Elin vet intet hurudan du ä'; för visste hon det, så hyllade hon dig intet alls, så som hon nu gör. Akta dig derför, att jag intet talar om'et.

Skamflat började Lotta åter sopa. Gunnar var en menniska som en annan, och dertill en ung karl: han hade kanske förut någon gång i för fri ton besvarat Lottas opassande skämt och derigenom gjort henne ännu mera påflugen, men nu – – – nu hade han åter blott en enda, enda tanka, en enda känsla, mäktigare än sjelfva samvetet till och med, och – – det var Elin. Kärleken, som en tid bortåt varit likasom döfvad af annat, hade nu åter flammat upp, häftigare, omotligare än någonsin, och hvilken som verkligt känner dess allmakt, får en viss afsky för alla andra, som göra ringaste anspråk på denna kärlek. Så kändes det åtminstone inom Gunnar.

———

Hvem följde väl någonsin en menniska, dess företag, öden och händelser, dag från dag, stund för stund? Och ändå vet man dem så fullkomligt, förstår dem så intill det allra minsta, och kan så väl fatta och begripa det framåt skridande af somligt, det bakåtgående af annat, det vanskliga och ombytliga, det föränderliga och vexlande, som tiden förer med sig, och i all evighet skall föra med sig; emedan, så länge tiden alltid rörer sig «framåt», vore ett stillestånd i något annat en nästan omöjlig sak att ens tänka sig. Tiden går från större till mindre, från mindre till större omvexlingar, menniskan går – ifrån vaggan till grafven, solen går, månen går, jorden går, *allt* går, och *intet* står, mer än *ett* – och det är *Han* som drifver allt.

Sålunda kunna säkert alla de, som gjort sig den mödan att ögna igenom dessa anspråkslösa anteckningar öfver en torpar-familjs öden, och som i inbillningen dröjt någon stund af den långa julhelgen och kalla vintern i deras enkla, låga stuga, nu ganska lätt föreställa sig denna samma välkända stuga, med sitt gräsgröna torftak och hvitmenade skorsten, stå bland blommande kersbärsträd, under en herrligt strålande Maj-sol, speglande sig och de omgifvande gröna kullarne med deras mörkgröna höga barrskog och ljusgröna löfskog i den alldeles spegelklart lugna sjön, som låg der så ljusblå och klar, utan att något rörde sig deruti, mer än ett och annat lätt, hvitt sommarmoln, som sakta sväfvade öfver den blå himmeln och i förbifarten speglade sig litet i den lika blå sjön. Omkring stugan var så putsadt, så sopadt, städadt, sandadt och granrisadt. Utanför Elins kammarfönster nickade inom sin lilla omhägnad två eller tre stora ljusgula vårfriska påskliljor, samt flera halföppna, ännu icke rätt utslagna dylika, och i det höggröna narciss-gräset gömde sig redan svällande knoppar. Men en underbar tystnad rådde öfver allt: det var söndag, och äfven söndag i hela naturen. Kersbärsblommen vågade icke snöga ned, äppleblommen knappast att slå ut, och ingen vind, intet djur, intet menskligt ljud störde tystnaden och den fullkomligaste söndags-frid, med undantag likväl af de evigt flitiga bien, som sakta och ostörda surrade omkring de blommande, doftande krusbärsbuskarne, och en och annan hymn uppe i höjden af luftens förbitågande och bevingade sångare.

Kom man likväl helt nära den lilla stugan, så kunde man dock förnimma ett gladt, fast ingalunda högljudt barnjoller och en ung flickas trallande på en munter polska; och steg man in i stugan, så såg man den lika sopad, städad, granrisad och löfvad, som man af det yttre kunde vänta, och lilla Gustaf lekande på golfvets midt med några qvistar blomstrande och doftande hägg, samt en hel qvast *Calta palustris*, allmänneligen af allmogen kallad «kabbe-lök.» Vid spisen gick Lotta, gnolade och småsysslade, funderande som bäst på om det vore för bittida ännu att blåsa upp litet eld under kål-grytan, för att, enligt den föreskrift hon fått af Lena, hafva grönkålen varm tills de andra kommo från kyrkan, der de i dag gått till nattvarden. Lotta hade betydligt skridit framåt på detta halfva år. Hennes hjerta hade verkligen något öppnat sig för ånger och sann bättring. Visst kunde hon väl ännu mången gång återfalla i sina fordna olater och fula vanor, men det skedde allt mer och mer sällan, och nästan alltid åtföljdt af från hjertat kommande föresatser att «aldrig göra så mer». Elin, häruti mycket underhjelpt af Gunnars allvarliga beteende mot Lotta, hade sannerligen gjort

storverk med henne, och Elin hade med denna Lottas förbättring sökt blidka den Gud, hvars vrede hon oupphörligt tycktes ådragit sig genom oförmågan att rycka sin vansinniga, brottsliga kärlek till Gunnar ur hjertat. Äfven denna kärlek hade vuxit, så väl i Elins som Gunnars hjertan, och ögonblick hade funnits, då endast denna goda engel, som menniskorna i sin blindhet kalla slump, stått vid Elins sida och hindrat henne att gifva vika för den låga, som rasade inom den lidelsefulle, ofta häftigt uppbrusande unga mannen, hvars lynne under denna sednast framfarna tid ofta varit att förlikna vid denna underbara klara blå sjö, som den ena stunden ligger så lugn och orörlig, den andra åter – – brusar högt, med hvitskummiga vågor, och detta utan att *en enda* vindflägt rör sig i luften; således endast upprörd från sitt djupaste inre, under hvilket man anar brinnande volkaner. Sådan hade Gunnar varit, och nu hade han, med en ifver utan like, anmodat alla de sina: den gamla älskade modern, den förmildrade och nu icke af Gunnar afskydda Lena, Elin – hans hjertas idol, och den godsinte, tillgifne Abraham, att tillsammans med honom begå Herrans nattvard, många gånger upprepande: «Hvem vet om vi någonsin mera göra det tillsammans!» hvilket alla – utom Gunnar sjelf – trodde hafva afseende på den gamla, hvars krafter aftogo för hvar dag, och hvars lefnadstråd tycktes blifva allt mer och mer hårfin. Lena hade väl gjort en och annan liten invändning för *sin del*, talat om att stanna hemma, om ej «svärmora» eller Elin gjorde det, haft litet svårigheter, med ett ord; men på Gunnars enträgna uppmaning följde alla med, och Lena gaf Lotta för första gången förtroende att allena se till huset och lille Gustaf, likväl icke förglömmande att sjelf före afresan läsa kistor och skåp samt väl förborga nycklarne; ty – hur det var – Lena trodde ej Lotta mer än jemt och satte ej särdeles lit till hennes förbättring. Lena visste bäst huru bebändigt det gick ibland att i en hastig vändning låta en liten sak flyttas ur en annans ego i sin egen.

Nu led det likväl emot middagen. En ljusblå vänlig rök uppsteg rak och spenslig från stugan, ty Lotta hade blåst upp elden, och lille Gustaf, hvilken länge stått i fönstret som utkik, utropade ändteligen:

– Där komme famo' och Abra'm och Bläsa, och dä' komme mamma och Elin. Men hvar ä' falle? Hvar ä' falle?

Och Gustaf hade rätt. I kärran satt mor Ingrid med röda, förgråtna ögon, och den gamla silkesduken långt neddragen öfver dem, och till kusk hade hon Abraham, icke litet stolt åt detta stora förtroende. Ett långt stycke bakom dem kommo verkligen Lena och Elin samt några andra af allmogen, som äfven varit i kyrkan och hade sin kyrkväg förbi Viken. Men Gunnar saknades alldeles, och lille Gustaf, hvilken i ett språng lemnade stugan, sättande dess dörr på vid gafvel, för att möta de ankommande, han gjorde som så många, långt klokare än lille Gustaf: han glömde hvad han *hade* och hvad han *fick*, för det som han hvarken hade eller fick.

– Famo! Hvar ä' falle? Abra'm! Hvar ä' falle? Mamma! Eli'! Hvar ä' falle? – ropade han ideligen, men ingen svarade, ty ingen visste rätt hvarföre Gunnar stannat efter dem vid kyrkan, blott sägande att han skulle tala vid någon.

Mor Ingrid gick genast in i stugan, och Abraham sysslade med frånspänningen, men Lena och Elin stannade ett ögonblick qvar med det andra kyrkfolket, eller snarare – framskredo sakta med dem.

– Nå kors för den skråen Olle! Ja, han va' då sin död värd! – sade Lena till en af de hemåtvandrande kyrkogångarena, som på hemvägen berättat henne, att nu hade Olle ändteligen «fått sitt sista besked», för nu var Kongens dom fallen, och han var dömd till döden emedan man nu haft ögonvittnen; ty både Bankesan, Smed- Lars och till och med Lotta hade varit inkallade och slutligen bekänt både sitt eget dåd och afgifvit sitt vittnesmål, hvilket denna gång just derföre togs i beräkning, att det var så ofrivilligt, hade så alldeles icke att göra med deras egen sak, fastän detta vittnesmål var gifvet af illa kända personer, hvaraf Bankesan till och med lidit straff för stöld. Och dessutom hade Olles eget förfarande, under denna sednare tid, skärpt hans dom, ty han hade nu åter börjat oupphörligt ändra uppgifter, stundom till och med bekänt sig

brottslig, men, som han sedan sade, detta blott för att få nåd, samt derefter tagit igen sina ord, svurit de rysligaste eder på att han vore oskyldig, skyllt brottet ifrån sig på åtskilliga andra, samt äfven derpå aflagt hjertskakande eder, helst hvar och en tydligt visste, att de voro alldeles i grund falska. Han hade, med ett ord, krånglat, och så mångfaldiga gånger blifvit beslagen med tvätalan och klart i dagen liggande lögner och osannfärdiga berättelser, som sjelfva Breitfeldt, och hade äfven lika få som ömade för hans hårda öde, som denna stackars usla varelse.

– Ja minsann, bör icke han dö, och det på det skamligaste vis – fortfor Lena – för det va' i alla tider den uschlaste skråe jag vet, ilaker och illistiger på alla sätt. Jag glömmer aldrig när han ville skylla stora herregålsstölda på Gunnar och mig, den galgfogeln! Nej, han bör ha 'et, allt hva' han får.

– Hu! att du kan tala så! – sade Elin i mild, men ändå förebrående ton. – Att du kan *tänka* och *tala* så, och det *i dag* till! Ack! lärde vi icke af Honom försoning och öfverseende? Och böra vi ej vakta oss att så hårdt fördöma? «Dömer icke, så varen j icke dömda», säger ju skriften, och om jag tordes förklara de orden efter *mitt* begrepp, så ligger deruti ett förbud för oss menniskor att döma öfver våra likar, åtminstone allt för hårdt och strängt. Ja, för *min* del säger jag uppriktigt, att jag icke tycker vi hafva rätt att lifdöma en menniska, ett Guds beläte. Huru veta väl vi – svaga, kortsynta dödlige – om hon ej behöfver ett längre lif här i tiden, för att försona sina brott eller – – – bevisa sin oskuld; ty der menniskor skola döma, der är säkert orättvisa och väld mången gång med i domen. Tänk bara dig sjelf, käraste Lena: du fördömer den stackars olycklige Olle, till stor del af hämnd för att han velat påbörda dig en stor synd; men det är ändå intet rätt, ty hvar sak bör väl vara för sig, om rättvisa på jorden skall kunna finnas, eller huru, Lena lilla?

– Asch! – svarade Lena. – De' vet väl jag, det! Och *jag* för min del, jag förlåter *aldrig* Olle, så gammal jag blir.

Elin suckade och gick in i stugan, utanför hvilken detta samtal slutat; grannqvinnorna nickade farväl åt Lena, begåfvo sig vidare på hemvägen och hviskade sinsimellan: «Nu har ho' börjat predika igen, fast kyrkherrn va' så åt 'na för 'et vid husförhöret i fjol höstas.» – «Ja varsch!» svarade en annan, «nu predikar ho' änna käckt och med go'a gåfver, mö'et bättre än ho predikare-Annika frå' Götheborg, som stal ullshawlen frå' Kajsa.»

– Gud vet hvad Gunnar fick för förhinder – sade Lena, sedan hon slagit upp kål och delat «eftermaten» till alla sina middagsätare – vet j det, svärmora? eller du, Abraham?

– Dela intet något fläsk till mig, kära Lena – svarade mor Ingrid – jag orkar ej eftermat i dag, utan lägg det till Gunnars del, för han kommer väl fram på sta'n.22 Han sade att han hade angeläget, som icke tålde uppskof, att tala om med någon, men han hann ej säga med hvem, när han hjelpte mig opp i kärran, för Bläsa' ville intet stå stilla. Men han kommer nog snart – tillade hon vidare, men satt sedan försänkt i djupa tankar, endast läppjande på ett par skedar kål, och derefter bortsättande fatet.

– Va' grönkål'n intet bra, svärmora, efter j intet äter'n? – frågade Lena med ovanlig mildhet.

– Jo bevars! mycket rar och galant – svarade mor Ingrid – men jag orkar hvarken grönkål eller hvad det vore i dag.

– Jag ska' koka er en tår kaffe i eftermiddag – hviskade Lena, men mor Ingrid bara nickade till tack och svar, och förfogade sig bort till sin säng.

Eftermiddagen var mer än vanligt tyst. Den gamla kände sig så matt och illamående, att hon lade sig, drog

igen sänggardinerne, och alla trodde att hon sof, utom hon sjelf, ty hon visste det. Lena satte sig med en psalmbok i handen, nickade och läste deruti, men sedan den åtskilliga gånger fallit ur handen ned på golfvet och åter blifvit upptagen, satt den nu upp och ned i läsarinnans hand, och i den ställningen betraktade psalmboken den bakåt-lutade, half-gapande och helt-sofvande Lena. Abraham begaf sig ut åt ladan och mediterade icke heller så länge öfver denna verldens fåfänglighet, utan tog sig en liten ljuflig söndags-tupplur, på sjelfva botten i ladan, ty allt foder var mest slut. Lotta hade bedt sig lof att gå bort till en af sina läskamrater, ty om vi hafva förgätit att säga det förut, si göra vi det nu, och förkunna således, att Lotta fick i år gå med de andra läsbarnen och läsa för kyrkoherden, alla måndagar och torsdagar, och att hon gjorde detta med temligt beröm, hvaraf dock största delen borde tillfallit Elin, och gjorde det äfven inom den klarsynte läraren.

Elin hade lofvat lille Gustaf att roa honom och tog honom derföre med sig ned till sjöstranden, gick på en gång tankfull och oupphörligt jollrande med gossen ner till den der stenen, som vi känna af gammalt, der hon och Gunnar suttit ett par gånger under den förflutna sommaren, som för Elin tycktes så alldeles olik denna, fast allt yttre såg ut på samma sätt.

– Söta, go'a Eli! kasta pannkaka! – bad Gustaf, och Elin samlade i sitt förkläde en hel mängd små platta stenar och kastade dem utåt sjön, just icke med särdeles konstfärdighet eller styrka, ty de flesta «föll' i hafvet som en sten» utan att, som Gustaf ville, hoppa ett enda skutt, men någon gång gjorde stenen ett litet hopp innan den plumsade ned, och då jublade lille Gustaf och klappade händer.

– Eli' kan dålit. Falle kan bätter – sade Gustaf, sedan Elin en lång stund förgäfves försökt att få stenen till att hoppa på vattenytan.

– Ja, hvad kan intet falle göra bättre än alla andra! – svarade Elin, och förnekade härvid icke det inslinktlika behof man har att berömma och upphöja den man älskar, så ofta äfven det ringaste tillfälle dertill bjudes.

Gustaf försökte sjelf att kasta «pannkaka», men de små stenarne kommo ej en aln ifrån honom, och alltid åt ett annat håll än han ämnat. Elin smålog deråt och plockade under tiden några stora förgät-mig-ej, som stodo alldeles i vattenbrynet. Hon betraktade dem länge tankfull och tyst, medan Gustaf lekte med stenarne. Slutligen kommo stora tårar i hennes ögon, utan att hon rätt visste hvarföre. Himlen, sjön, luften, tystnaden, den lilla blå blomman, hela naturen var så skön, så rik på behag, att det likasom blef *för mycket.* Anden ville svinga sig upp i högre rymder, sväfva från det ena älskeliga föremålet till det andra, och då den kände sin oförmåga, tårades ögat, och något smärtfullt pressade bröstet och bevisade, att menniskan behöfver *mera* än bara njutning för alla yttre sinnen. Men detta *mera*, huru olika ser det icke ut för hvar och en! För Elin tog det dock ingen annan form än – – – Gunnar. Det var *han* som felades henne, det var *han* som allena varit mer än allt det sköna och herrliga som låg utbredt för Elins blickar, det var *han* för hvilken hon velat gifva hela den öfriga verlden, om val hade stått henne fritt.

– Se der är han! – utropade lille Gustaf, just när Elin som allra lifligast i sina tankar qvarhöll bilden af Gunnar, hvilken hon funnit alldeles omöjlig att derifrån bannlysa. Hon rodnade och reste sig hastigt upp.

– Falle! falle! – ropade gossen, ty Gunnar kom verkligen strandvägen från kyrkan, och hörsammande lille Gustafs kallelse, kom han äfven ned till sjöstranden.

– Falle lille! kasta pannkaka! Käre falle, slå en pannkaka åt mig! – ropade Gustaf i ett, i ett.

Men Gunnar tycktes icke höra detta. Han stod upprät, med hufvudet högt och blicken stadig fästad på Elin, som stod gent emot honom. Hans kind var blek som dödsengelns, och allt lif tycktes koncentrerat sig i ögat.

– Huru mår du, Gunnar? – frågade slutligen Elin, som ej stod ut med hans skarpa, oafvända blick, och som

bemärkte hans rysliga blekhet.

– Jag mår bra – svarade Gunnar långsamt – och jag har något att bedja dig om, kära Elin.

– Falle lille, slå en pannkaka, slå en pannkaka! – ropade alltjemt lille Gustaf.

Machinmessigt tog Gunnar en af de platta stenarne, som Elin samlat ihopa, och kastade den med vand och konstfärdig arm ut åt sjön, så att den studsade tillbaka hela sex till åtta gångerne. Gustaf klappade händer och skrek af glädje, men Gunnar sade:

– *En* pannkaka till skall jag kasta, om Gustaf se'n vill vara snäll och gå och plocka alla de der gula blomstren, som stå der borta vid alebusken, och så alla de der hvitsippera, som stå litet längre bort, åt falle.

Gunnar slog ännu en «pannkaka», och när Gustaf jublat deröfver, sprang han villigt bort och började sin blomsterplockning. Imellertid sade Gunnar till Elin i dyster, allvarlig ton:

– Det var bra att jag träffade dig här, Elin! Jag ville just bedja dig om något, som du ej får neka mig, ty kanske ber jag dig intet *så ofta* om något mera: jag vill nemligen tala vid dig, men tala alldeles ostörd vid dig, och det i denna samma qväll, och här nere vid sjöbrädden. Jag skall fara bort i natt i – – – ett angeläget ärende, och nu har jag hela da'n åtskilligt att bestyra om, och i qväll när de andra gå och lägga sig, då – – – tar jag farväl af alla, och – – går mina färde, för – – jag får åka med någon. Men se då! – – innan dess vill jag tala med dig, en gång för alla, – – – säga dig – – – Ja, ja, jag *vet* nog hvad jag vill tala med dig om, och derför Elin, derför skall du i afton intet gå in i din lille kammare och lägga dig, utan du ska' gå ned hit till sjöstranden, och vänta på mig här, här på denne samme stenen! för jag kommer säkert, bara jag tagit farväl af – – – mor och de andra. Hör du detta, Elin! Detta får du intet neka mig, det säger jag dig.

– Jo, käre Gunnar – stammade Elin, som för väl kom ihåg några andra tillfällen, då Gunnar ej varit så blek, eller sett så lugn ut som nu – jo, se det *måste* jag neka dig, för –

– Elin! Elin! – sade Gunnar högtidligt. – Tror *du* att *jag* i *dag* kunde be dig om något slikt, hade jag onda tankar mot dig i sinnet? Nej, ser du! det är just för att jag *vet* att jag aldrig *kan* begå något orätt i qväll, som jag *ber* dig att få tala med dig, få tala med dig *en enda gång* till, innan jag – – – reser bort, ty till *dig*, men dig *allena* kan jag säga det, att – – – kanske kommer jag intet igen – – – så snart åtminstone.

Elin såg på honom helt noga, och såg – – hvad qvinnan så väl kan se och urskilja, såg – – att Gunnars *själ* och icke den unga mannens sinnen voro i stark svallning, och att *nu* vore för henne ingen fara vid Gunnars sida. Hon hade dessutom denna skyhöga tanka om sin Gunnar, som hvarje qvinna har om den man hon *verkligen* älskar, antingen han förtjenar det eller icke, och hon satte ett oinskränkt förtroende till hans ord och fullt lit till hans löften, helst han aldrig slösat med dylika, utan tvärtom, ofta sagt till Elin: «Gå du Elin! Du som har makt dertill! Jag ansvarar intet för oss – – – för mig – – längre!» – Elin visste derföre att hon kunde förlita sig på hans blotta ord, och tryggad för all fara för sig, men intagen af en dödlig oro för denna Gunnars besynnerliga bortresa, sade hon med stadig ton, fast att hjertat slog våldsamt:

– Nå ja, Gunnar! Jag kommer, jag väntar dig här, men – – – ve öfver den osaliga stund du sveke, hvad du nu lofvat mig!

Nu kom lille Gustaf med alla blommorne, och Gunnar tog gossen, lyftade honom högt upp, tryckte honom hårdt intill sig och kysste honom med liflig värma, sedan sägande till Elin:

– O Elin! *honom* skall du hylla och mana till allt godt!

Men när Gustaf började jollra och småprata, släppte han ned honom och sade vänligt till honom:

– Spring nu före upp till mamma, och bed henne värma kål åt falle.

Gossen lydde genast och Gunnar vände sig nu åter till Elin:

– Farväl nu, käraste Elin – sade han och räckte henne handen. – Låt se att du ej sviker ditt löfte i qväll. Gör du det – – – så *tro* mig att du ångrar dig. Ja Elin! du får aldrig mer någon ro, om du ej vill höra hvad jag har att säga dig i qväll.

Under tiden hade de tillsammans vandrat backen uppföre, men nu tog Gunnar längre steg och Elin saktade sina, samt vände dem snart ut åt udden, emedan hon ej ville komma in till de andra och se gråtögd ut.

Med mycken beredvillighet och omsorg framsatte Lena middagsmåltid till Gunnar och frågade honom under tiden hvad som så länge uppehållit honom vid kyrkan.

– Jo – svarade Gunnar – jag kommer att – – – resa bort i ett angeläget ärende i natt. Jag får åka med någon, och – – – allt det der gjorde vi opp vid kyrkan.

Lena visste att det ej var värdt fråga vidare, ty bland de husbonderättigheter, som Gunnar från början tagit sig och sedan oförminskade bibehållit, var att aldrig för Lena redogöra mer än han fann nödigt, och Lena, nyfiken samt pockande på alla andras förtroende, vågade det dock icke med Gunnar. En qvinna, som älskar en man och af honom *icke* är älskad tillbaka, blir ändå alltid i det hela *hans* slaf och viker för *hans* minsta vilja, äfven om hon mot hela den öfriga verlden skulle vara aldrig så trotsig och oböjlig.

Gunnar gaf Lena allahanda nödvändiga föreskrifter, om huru med det eller det skulle förfaras under hans bortovaro, «ifall» – sade han – «denna kunde blifva längre än – – – ämnadt.» Lena hörde uppmärksamt på och frågade noga om somligt, men märkte icke att Gunnar hvarken åt kål eller fläsk, utan behändigt lade det sednare på ett fat i skåpet, der Lena förvarade mera dylikt, och slog kålen tillbaka i grytan, när Lena gick ut och in i köket.

Men den gamla modern, der borta i sängen, och som alla trodde sofva, hon – – – märkte *allt* och såg äfven hur likblek och sig alldeles olik Gunnar var; ty annars hade han ett af dessa lifliga, rörliga anleten, som så fullkomligt återspegla alla själens och hjertats intryck, att den, som kände honom, kunde i hans drag läsa, alldeles som uti en bok. Men nu! nu var denna bok alldeles tillsluten och förstenad. Man kunde se *intet* af allt det som föregick inom Gunnar, ty hans uttrycksfulla, starkt utmärkta drag voro alla som marmor, och nu först låg det fullkomligt i dagen, huru sköna och ädla dessa drag verkligen voro, huru litet behof de hade af anletets vanliga färgspel, för att ändå kunna tjena till modell för en Hektor eller Ney, om inbillningen allena skulle forma en bild af dessa tvänne – forntids- och nutids-heroer.

Gunnar gick sedan ut, och gaf allahanda föreskrifter och förhållningsordres till den tröge och söndags-sömnige Abraham, som inom sig tyckte, att «husbond’ kunde gerna skjutit upp sin resa litet grand längre, så att han (Abraham) kunde fått sofvit litet grand mera».

– *Hör* du hvad jag säger, och *kommer du ihåg* det? – frågade Gunnar slutligen, när Abraham hvarken svarade ja eller nej, eller ens såg opp.

– Ja varsch! – svarade Abraham – och dessutom så kommer husbond’ fälle hem, långt innan de sakera ska’ göras.

– Åh, det kan vara osäkert – genmälte Gunnar och föreskref vidare.

Fram mot aftonen plockade han ut litet kläder åt sig, men ville hvarken hafva «vägamat» eller några kontanta penningar med sig, utan gaf Lena allt det lilla han deraf egde. När han slutat alla förberedelserna till sin resa, gick han med en viss oro och häftighet rundtomkring i stugan, fästade ögonen än på ett, än på ett annat föremål, men oftast på de hopdragna gardinerna framför moderns säng. En gång höllo hans ögon på att blifva honom öfvermäktiga, och för att ingen skulle märka det, emedan alla voro samlade i stugan, till den sparsamma aftonmåltiden, frågade han: «Hvar är Lotta?» ty han hade icke saknat henne förut, – – hon, som, sig ovetande, dock så våldsamt ingripit i hans lefnads väf; – men då Lena svarade: «Jag lofvade henne att gå bort och stanna borta tills underst bitida i måra, efter hon sett snällt efter lille Gustaf och allt annat, medan vi va' i kyrka'» – så tänkte Gunnar: «det var förträffligt!» ty han kunde ändå aldrig lära sig att tåla Lotta, visst icke för hennes vittnesmål, eller de vittnen som detta framkallat, utan just för att *hon* tålde honom så allt för mycket. (Sådana äro männerne!) Dessutom hade han flera gånger på dagen tänkt sig Lotta såsom en stötesten, ett hinder för att få sin önskan uppfylld att om aftonen få tala med Elin. Nu var just detta hinder borta, och i ett så mörkt sinne, som Gunnars närvarande, är hvarje, aldrig så svag, ljusstråle välkommen. Gunnar åt icke ens i afton, ej heller Elin, och minst mor Ingrid, men hon satte sig upp, drog bort gardinerne och mättade *än en gång* sin blick med denna åsyn af Gunnar, som på hela vida jorden var det *enda* och *sista* föremål, som hade värde för henne. Allt som hon betraktade honom, föllo sakta tårar nedför de fårade kinderne, men ingen såg dem, icke ens *han*, för hvilken de runno. De delade de mesta qvinnotårars öde, de voro osynliga, på samma gång som – oräkneliga.

– Skall du intet lägga dig att sofva en stund först, innan du går? – frågade Lena, när det började draga ut på aftonen, utan att Gunnar hvarken tycktes vilja lägga sig eller begifva sig bort.

– Nej – sade han hastigt, och bortjagade den här af djupa tankar, i hvilka han satt försjunken. – Nej, tvärtom! Jag skall väl taga farväl af eder alla, och sedan – – gå mina färde.

Men han rörde sig dock icke från stället.

– God natt! – sade Elin och skyndade ut i sin kammare. Hon tyckte att Gunnar såg så hemsk ut. Hon stod ej ut med denna anblick. Hon *kände* på sig att *mycket ondt* var i luften som skulle ned, ned och krossa dem alla; men hon kunde omöjligen reda, huru detta *onda* egentligen såg ut.

När Elin var gången, uppstod ändteligen Gunnar och gick bort till moderns säng, slog alldeles undan gardinen, satte sig på sängkanten, och tog den gamlas utmärglade hand uti sina.

– Farväl, mor! – sade han, och ögonen blefvo dock våta, fast han alldeles icke förändrade röst. – Farväl! – – Jag reser nu bort. Gud vet när jag kommer åter. J som ä' gammal kan båd' dö och lefva på den tiden, och Gud vare alltid med er, både i lif och död! Farväl, käraste mor! Vi råkas – – – säkert snart, det känner jag alldeles på mig. Farväl, Gud vare hos eder!

Och härmed tryckte han de knotiga händerne till sitt ansigte och sina bleka läppar. Modren gjorde intet, svarade intet, tryckte blott sonens färglösa kinder med sina magra händer, och sedan hans händer till sina gråtande ögon, men intet hörbart ord gick öfver hennes läppar. När sonen gick, vände sig modern åt väggen, och Gunnar drog åter för gardinerne.

– Farväl, Lena! – sade Gunnar. – Tack ska' du ha' – tillade han, men orden ville ej ut, det stod för bjert för honom i denna stund, att han egentligen icke *kunde* tacka Lena, att *all* hans olycka ändå ursprungligen kom från henne. Men han kände nu dock intet agg till henne, *ville* icke hafva något sådant, räckte henne äfven vänligt handen, och sade än en gång:

– Farväl, kära Lena! Lofva mig, ack! lofva mig att – vara god mot mor – – nu och i allan tid.

– Ja ja men! jag har väl intet annat var't – menade Lena.

Gunnar gick nu bort till lille Gustafs vagga. Han slumrade redan godt, och den leende munnen utvisade, att han drömde om något gladt och förnöjsamt.

– God natt med dig, du lille stackare! – sade Gunnar och lutade sig ned mot barnet. – Sof godt, och måtte Guds englar ledsaga dig – – efter jag – – Dig tror jag intet jag kunde hata, tog du än lifvet utaf mig – fortfor han, alldeles för sig sjelf, medan han betraktade det så sött och lugnt slumrande barnet.

– Farväl, käre Abraham! – slutade han. – Gör allt som jag sagt 'et, och var flitig och snäll, så går dig allt väl. Åh nej, blif du stilla och lägg dig att sofva, du behöfver *alls intet* följa med mig; – jag går fort – tillade Gunnar och kastade ännu en lång blick rundtomkring stugan, ännu en våt blick åt den slutna sängen, och försvann sedan genom stugans låga dörr, och – – skyndade ned till sjöstranden. Under hela vägen dit ned sade han hvarannan gång till sig sjelf: «Hon är der! Hon är der icke!» Och vi! vi göra alldeles så med, ty vi veta det icke sjelfva, förr än vi tittat in i Elins kammare och utspanat det.

När Elin sjelf kommit in i den om aftonen, efter sitt korta «godnatt», var hon i en gruflig tvekan och strid med sig sjelf, om hon skulle hörsamma Gunnars enträgna begäran eller icke; gå eller stanna qvar. Hon visste ej, om hon skulle anse Lottas tillfälliga bortovaro såsom ett tecken att Gud befallde henne gå, efter han röjde undan hindren, eller såsom en frestelse af satan att göra det illa var. Hon stridde med sig sjelf om dessa båda meningar, och hade icke hunnit besluta sig till hvarken det ena eller andra, då hon hör, huru Gunnar störtar ur stugan, och ser, huru han med snabba, ilande steg tager vägen ned åt sjöstranden. Då först reste sig kärleken upp, och blef mäktigare än allt annat, mäktigare än alla betänkanden, all försigtighet: «Han har *bedt* mig, jag har *lofvat*, och jag går!» Detta blef hennes första rediga tanka, och den dernäst: «O! måtte jag bara icke komma för sent, att han, i harmen öfver att ej finna mig, redan gått – – jag vet ej hvarthän!»

Men genom dörrarne ville hon icke gå: det kunde höras in i stugan, och nu ville hon ej för något pris i verlden hindras. Hon öppnade således sakta fönstret, hoppade ut derigenom, lätt som en vind, och sade – när hon tyst tillslöt fönstret och såg tillbaka i denna sin lilla jungfrubur: «Förlåt mig, o Gud! förlåt mig, moders ande, om jag går den orätta vägen *nu*, men – – jag förmår ej låta bli, och – – tar villigt mitt straff för *hans* skuld.»

Elin alldeles flög ned för backen, men när hon i nattens skymning såg Gunnar sittande på stenen, blickande ut åt den sakta brusande sjön, då gick hon långsammare, och när Gunnar hastigt vände sig till henne, då hon redan stod honom helt nära, och då han med en skymt af glädje öfver de sorgfulla dragen öppnade sina armar för henne, då sjönk Elin i dessa, och en lång, helig tystnad rådde, under hvilken både Gunnar och Elin bådo Gud, att få dö i denna samma stund. Men – – *sådana* böner höras *aldrig*, och Elin gjorde sig snart lös ur Gunnars famn, sägande:

– O! det var icke *så* du lofvade!

– Jag vet det – svarade Gunnar – men att *en gång* i lifvet få trycka dig till mitt hjerta, det måste väl icke vara så stor synd ändå, att icke Gud kan förlåta *dig*. Hvad mig angår kan det – – vara lika godt!

– Ack nej! Må han blott förlåta *dig*, och straffa *mig!* – svarade Elin, och kanske kunde dessa så fast *troende* aldrig gifva hvarandra större prof af ömsesidig kärlek, än just i denna strid.

– Och nu, min dyra, älskade Elin – sade Gunnar – sätt dig här bredvid mig i allt lugn. Jag vill icke mera fresta dig, du oskyldiga barn, utan jag vill tala till dig, som till den huldaste syster, och till dig – – dig allena i verlden förtro allt hvad som ligger tungt på mitt stackars krossade hjerta, och sedan af dig, som är så *ren*

och *god* som en lefvande Guds engel, veta hvad jag bör göra eller icke göra, ty derom är jag *än icke* ense med mig sjelf.

Och nu satte de sig vid hvarandras sida, Gunnar hållande Elins händer i sina, och nu förtrodde Gunnar till Elin för allra första gången, huru med hans förening med Lena egentligen hade tillgått, huru grufligen Lena bedragit honom, men äfven hvilket rysligt hat och hämnd Gunnar från den stunden svurit – – icke just Lena, som han ändå inför Guds altare lofvat att älska i nöd och lust, men *honom* som varit upphof till den fasan för Gunnar att vara bunden vid en maka, som han ändå aldrig, med bästa vilja, med hvad föresatser som helst, kunde lära sig att hafva kär. Gunnar gjorde begripligt för Elin, huru detta rysliga hat till patronen med hvarje dag växte, sedan han återsett Elin, och insett att *hon* var den han kunde älskat i lif och död, om han bara varit fri, om ej en annans brott och bofstreck bundit en qvarnsten vid hans hals. Han beskref, huru detta hat, detta häftiga hämndbegär ändå betydligt tilltog i styrka, sedan han fick i sitt hufvud, att patronen äfven ville locka till sig Elin och förstöra *henne.* Han beskref troget alla de marter han utstått i denna tro och af denna anledning, och förklarade derigenom mycket, som förut legat otydligt för Elin, ehuru hon sett det. Och slutligen, utan alla omsvep, utan all förblommering, talade han om för Elin, huru han – till det yttersta bragt af hat, hämndbegär och fruktan för Elins ofärd, samt raseri öfver att blifvit ansedd som tjuf – slutligen, när tillfälle yppades, sjelf utkräft denna hämnd och svalkat sitt fradgande sinne i – – patronens blod.

– *Jag*, och ingen annan, var hans baneman – sade Gunnar med stadig röst – och för dig, Elin, kan jag icke ens fritaga mig, att jag icke *i det ögonblicket* hvarken frågade efter lif eller död, för honom eller mig, ehuru jag i det näst föregående och näst derpå följande visst ej velat gifva honom mer än en skarp minnesbeta af den varelse, som han så nidingsfullt kränkt. Jag kan således säga att jag både *med* och *mot* min vilja gaf honom döden, men att han af *mig* fick den, det är fullt säkert; ty Olle var nog i stånd att beljuga och bestjäla folk, samt kunde kanske slutligen, när lasterna dragit honom så djupt i afgrunden som möjligt, blifvit en röfvare, rånare eller lönmördare, men – att anfalla en stor, stark karl, midt på ljusa dagen! Nej, det dugde han aldrig till, utan han har verkligen denna gången, första och kanske sista gången, talat ren sanning, när han sagt att han blott *såg* på patron, och – – efter han ändå var död, tog hans plånbok, med hans pengar uti.

Här tystnade Gunnar, och några stumma ögonblick följde. Elin hade sett ned, utan att ens röra sig under hela Gunnars berättelse. Men nu kände hon, att han såg på henne, och nu blickade äfven hon upp på honom, och deras ögon kysstes i luften, och Elin utropade vekt och lidelsefullt:

– O Gunnar! Gunnar! huru har du ej förhexat mig! Här sitter jag vid sidan af en mördare, och ryser icke, och afskyr dig icke, och drager icke mina händer ur dina, utan ser på dig, som i de fordna, oskuldsfulla dagar, då icke du och icke jag hade *skuld*, utan bara led' för vår kärlek. Men jag *kan* ju icke afsky dig! Du har ju begått detta ditt brott, snart sagdt, af kärlek till mig. Andra, men icke *jag*, kunna således fördöma dig. Icke *jag*, ty jag *förstår* dig, jag läser i din själ, jag känner hvad ditt klappande hjerta menar, jag vet – – – o jag vet *för väl* hvad du vill *säga* mig, hvad du vill *fråga* mig!

Här slöto sig Elins ögon, hennes kind bleknade och läpparne darrade, och hennes röst blef blott en andehviskning, men ändå sade hon tydligt och klart:

– Min Gunnar vill förtro mig, att han *sjelfmanad* går att försona sitt brott, går att angifva sig och frikänna den oskyldigt anklagade. Min Gunnar vill *frivilligt* gå till döden, för att få uppstå bland Guds englar. Min Gunnar *vill* lida allt hvad vår dyre Frälsare led för oss; allt det vill du lida för din moders, för min skull, ty du vill möta oss i himmelrik, och *dit* skall jag försöka att under ett långt, qvalfullt lif finna vägen, för att få möta dig. Säg – min Gunnar, min älskade vän, har jag icke förstått dig rätt? Och bör jag icke få kalla dig *min*, i denna stund då jag afstår dig för evigt här i lifvet, då jag bjuder dig *dö*, och då jag *ändå* heligt lofvar

att lefva sjelf, att lefva blott för dig, för hvad som var dig kärt, din gamla moder, min arma, felaktiga syster, och det lilla oskyldiga barn, som kom så stora brott att ske, men som du ändå velat så väl.

– O Elin! Elin! *Nu* är min dom fallen! – sade Gunnar och tryckte hennes händer mot sitt anlete. –*Nu* vet jag fullkomligt hvad Gud fader i himmelen bjuder mig att göra. Mitt samvete har väl sagt det förut; kyrkherrn, som jag i dag öppnat min själ och hjerta för, har sagt det äfvenledes; men – – ur *din* mun ville jag det äfven höra, ty genom *den* talar Gud omedelbarligen till mig, det känner jag på mig. Ja, Elin – fortfor han – jag ville fråga dig, om jag skulle dö en neslig död, eller sjelf sluta ett lif, som jag förverkat, men jag anade nog, att du, Guds rena lam, skulle kalla det att låta oskyldigt blod flyta, ehuru skuldblandadt Olles kan vara, och derföre ser du – – gör jag som du säger; men ser du – – om du sagt: «Kom, skola vi gå och bekänna allt, och låta dem sedan förfara efter behag med Olle, och sedan kasta oss i sjön, och binda en sten om vår hals,» ser du – – – då tror jag *icke* jag motstått det, att få dö med dig. Men – – – du säger det icke, och jag – – – går nu snart ifrån dig, Elin lilla!

Vid detta sista ord brast först Elin ut i heta, strida tårar. Förut hade allt stått så högtidligt, så heligt för henne. Hon hade skådat tingen från en viss andlig höjd, och med alldeles upphöjda sinnen. Men nu! – – nu var hon åter den veka, älskande qvinnan, här nere på denna jorden, som satt vid sin älsklings sida för allra sista gången. Hon skulle om ett ögonblick se honom gå bort – – och hvarföre? Jo, för att dö en neslig död. Hon grät, hon snyftade, hon tryckte hans händer till sina läppar, hon tryckte dessa läppar till hans panna och kinder, men icke ett ögonblick försökte hon att qvarhålla honom, eller att rubba hans ståndaktighet och komma hans mod eller föresatser att vackla. Om hon kunde frälst hans lif på sitt eget lifs bekostnad, hade hon gjort det i samma ögonblick; men hon *ville* icke frälsa hans lif på hans egen själs bekostnad.

– Nej, min Gunnar! – sade hon, högt gråtande. – Du *måste* dö, och du skall göra det med lugn och undergifvenhet, som en trogen Christi efterföljare, och efter både gudomlig och mensklig lag befaller det, men *sedan* skall du i himmelen taga emot din Elin, ty *der* skall *hon* varda *din*, och *du – hennes*, och Lena vår goda, ångrande syster.

Och för allra första gången öfverlemnade hon sig åt en älskarinnas oskyldiga smekningar. Hon strök hans hår ur den ädla pannan, kysste denna rena afbild af en, på det hela, nära nog fläckfri själ, och ingen tanka grumlade hennes tårar och påminde henne, att det var missdådaren hon hade framför sig. Hon ansåg hans brott redan försonadt, genom beslutet om hans frivilliga död, och hon älskade honom högre än någonsin i denna qvalfulla, men ändå rena stund. Men – det led mot midnatt: Gunnar *måste* gå, och Elin *måste* slita sig ifrån honom.

– Farväl min Elin! – sade Gunnar – jag ser dig väl än en gång till i lifvet, men *när, hvar* och *huru* – det vet blott den Guden, som allt vet. Nu måste jag skynda till kyrkherrn. Han har lofvat följa mig till en lagman som heter R. och som lär vara den största och klokaste laga-karl i hela landet vidt omkring, och kyrkherrn vill att jag ska’ fråga honom, hur jag skall ställa min bekännelse, så att Olle blir frikänd, men att jag får så lindrigt och så litet nesligt döds-straff som möjligt; – «ty, ser du!» – tillade Gunnar med ett svagt leende – «jag är feg, jag som en an’n ibland, och vill lida det minsta jag kan. Kyrkherrn talade väl» – fortfor Gunnar med en viss hemsk och sorglig liknöjdhet – «om *nåd* – Kongelig *nåd*; men hvar skulle jag få den ifrån, när jag aldrig *vill* be om ’na, och hvad skulle jag göra med ’na? Till fästningsfånge är jag sannerligen *för god.»*

Stor stolthet låg i dessa sista ord, och medan denna känsla ännu något litet blandade sig med afskedets bitterhet, slet sig Gunnar från Elin för att återse henne – – hvar? Vi kunna ännu icke säga det.

Elin vred sig som en mask när Gunnar var gången. Om hon *hittills* varit den starka qvinnan, den för sina religiösa åsigter svärmande martyren, så var hon nu en svag, älskande flicka, som för sista gången sett och kysst sin älskling. Hon ropade hans namn, hon tillade dervid tusende smeknamn. Hon grät, hon jemrade sig, hon kastade sig ned på det späda gräset, med ansigtet mot jorden, och bad i de mest brinnande böner, att Allfader i denna stund ville öppna denna jord för henne, att hon måtte få mottaga sin Gunnar vid himmelens port. Men – – – för sådana böner är Allfaders öra oftast slutet. Stackars Elin var ej så lycklig som den herrliga diktens älskeliga Viola.23 Nej, Elin fick allt lefva, stiga upp från jorden, vandra åter till sin lilla kammare, och der gråta tårar, hvilkas bitterhet icke många hafva smakat. Men ännu väntade henne en gräslig stund, ett förfärligt värfs uppfyllande: Hon var af Gunnar uppdragen att förkunna allt detta *ve* för moder och maka. Gunnar anade väl, att den gamla modern sett och förstått långt mera än hon gifvit tillkänna, och han hade äfven meddelat denna aning till Elin, men Elin trodde ej derpå: hon misstrodde att moderskärleken kunde se skarpare än – – hennes egen kärlek. Elin kände ej mythen om kärlekens blindhet.

Vi lemna nu Gunnar och Elin, den ena gående till sin säkra död, den andra lidande en sådan i hvarje stund af sin grufliga ensamhet, och vi andra, vi företaga något helt annat, nu en lång tid bortåt. Vi tänka icke på unga Gunnar, på gamla mor Ingrid, på Lena, som ändå alltid, i alla skiften lefver i verlden, på Elin, som nu har sin mesta umgängelse i himmelen, på Abraham – trogen i döden lika som hunden, på lille Gustaf och Lotta. Vi säga dessa alla ett långt, om ej evigt farväl.

Jemt ett år, på dagen, hade hemskt förflutit sedan den söndagen, då alla innevånarne i Viken gått till Herrans bord och der aflagt sin syndabekännelse och sina löften om bättring. Ett år rundades på denna afton, sedan Gunnar nere vid sjöstranden tog sitt *sista* farväl af Elin, och för *sista* gången kastade en vemodig afskedsblick på stugan, sjön, skogen, hela trakten, der han upplefvat så betydelsefulla ögonblick. Ett år var förgånget sedan Elins hjerta brast, – brast och slog ändå! Blott ett år hade runnit bort i tidens flod, men – – huru långt hade ej detta år förefallit dem, som i sorg, fruktan, och oupphörligt gäckade förhoppningar, dels på *död*, dels på *lif* – framsläpat denna tid. Allt såg sig så likt ut, och ändå! – – – huru olikt var ej allt! Maj-sol värmde och lyste nu som då, träden grönskade, kersbärsblommen flögo för sommarvinden, foglarne sjöngo och blomstrens knoppar svällde, men ack! menniskohjertat har blott *en* vår, och när det faller djup snö öfver den, så – – – stelnar hjertat, nedtynges och reser sig sällan mera.

Mor Ingrid satt nu allena i stugan med af gråt förtorkade ögon, och med den Heliga Skrift och Jobs-bok uppslagen på sina knän. Lena svängde och rustade i sitt hushåll, hade mycket brådtom, men var helt tyst, stillsam och icke det ringaste ond ändå, och anletsdragen voro skarpare än någonsin, samt ögonen djupt insjunkna af tårar och nattvak; men hon var långt ifrån så ren och pyntad som alltid fordom, samt med ett lynne så mörkt som hennes kolsvarta hår, men ett hjerta som sorgen kanske något förbättrat. Lille Gustaf lekte tyst på golfvet. Abraham hade mycket att syssla med ute i skjulet, slog söm i Bläsas skor, och var af nöden och sorgen vorden betydligt klokare och förståndigare, samt arbetade i allmänhet som ett verkligt last-djur. Lotta var en dugtig piga, om hvilken man kunde säga som «Vikingen» om sin röfvade brud: «I tre dagar grät hon, men se'n blef hon nöjd», ty hon hade snart låtit trösta sig öfver alla sina sorger, till och med öfver sitt vittnesmål, som Elin ju så många gånger förklarat henne varit *rätt* och hvad hon *borde* göra, fastän det beredt så fasansfulla händelser, och en ung dräng i närmaste by hade ändå haft de bästa tröstegrunderne för henne. Nu bistod hon Lena skyndsamt med allahanda nödig hjelp, sprang ut och sprang in, och hade mycket brådtom.

Men hur är med Elin? Hvad gör hon? – – – Skola vi säga det? Jo! – blek, icke som en frisk lilja, utan som en förbleknad rosenknopp, och mager och genomskinlig som hade hon varit af benglas, sitter hon der nere vid sjöstranden, på samma sten som vi känna så väl, och – – syr! Men hvad syr hon då? Och syr med en

skyndsamhet som svär mot hennes bleka liknöjdhet? Jo, det ser för oss ut som en svepning, ty det är snöhvitt, och ingen fläck synes derpå, mer än en och annan af Elins tårar, som faller deröfver, men som bara syns så länge den är våt, ty den är så *ren*, att, när den borttorkat, syns den ej.

Hon hade länge suttit så här, sytt och gråtit lika flitigt, när Lena ändteligen med snabba, oroliga steg kom backen nedföre och sade: – Sitter du här! Jag har letat efter dig. Du får ondt i hufvudet att sitta så i solbaddet och gråta. Ska du intet ha' i dig någon smula? Vill du intet ha' en tår kaffe? Intet det heller! – Har du färdigt snart? Vi skola väl fara i qväll när solen går ned: de' ä' lång väg, och vi ä' många på hästen. Kan du låna mig en svart schalett att ha' på hufve't?

Elin nickade *ja* till allt utom kaffet, och Lena återvände lika ilfärdigt som hon kommit; och när aftonen inbröt, och solen gått ned, då stodo trenne, från hufvud till fötter, svartklädda qvinnor, den yngsta med ett hvitt bylte under armen, vid stugans dörr. Kärran, den granna kärran som Gunnar fordom nedlade så mycken möda på, och som en gång utgjorde hans glädje och stolthet, den stod nu putsad och förspänd bakom Bläsa, och Abraham stod, nedslagen och tafatt, och höll tömmarne. Dåligt förmådde han hjelpa mor Ingrid upp i kärran, men Elin och Lena kommo honom till hjelp, och då gick det. Derefter hjelpte han Elin upp, men det gick så mycket bättre. Lena blef ännu qvarstående ett ögonblick, talande, dels till Abraham, som försökte tänka derpå och komma ihåg hvad hon sade, fast hans stackars hufvud och hjerta i detta ögonblick voro så öfverfulla af annat, dels till Lotta, som stod med lille Gustaf på armen och tystade honom, ty han gallskrek:

– Jag vill med till falle! Jag vill med till falle! Jag vill se falle! o. s. v.

– Tyst Gustaf lille – sade Lena, grufligen djupt suckande – tyst och var snäll, så ska du få– – – sockergryn när jag kommer hem! Kära Lotta, se väl till gossen! Tänk nu intet på nå't slarf, och glöm intet bort 'en, om den satans Petter kommer. Glöm intet att ta' in väfbita' om qvälla', och hvad du gör så titta tidt och ofta till Vallrosa som ska kalfva; väf och var flitig dessemellan, och akta ell'en i Jese namn.

Till Abraham sade hon:

– Ja, som jag sagt 'et, gå nu intet fram på herregåls-arbete på desse darna, utan gå på med haget, och laga nolängs-grinden, och gör hvad du kan, för har vi intet i ordning till *syna* blir, så får jag slättes intet behålla torpet, och då blir det värre för oss allihop.

– Jag ska' göra allt hva' matmora sagt, och allt hvad jag förmår dessutom – svarade Abraham, och menade hvart enda ord som han sade. Och nu hoppade äfven Lena upp i kärran och tog tömmarne, och Abrahams *dumma hufvud* sade: «Lycksam resa!» men hans *goda hjerta* hviskade sakta till Elin, på hvars sida han stod: «Helsa'n, och helsa'n för *siste gången* frå' mig, och säg 'en, att jag ska träla för *hanses* till mi' *sista* stund». Och stora hvitaktiga tårar rullade ur de ljusa, talgiga ögonen. Äfven Lotta torkade sig i ögonen, men om der var tårar eller lättsinne eller liknöjdhet, det var ingen slug på, och ingen tänkte heller derpå. Lille Gustaf skrek förfärligt, och tåget sattes i gång, och natten var snart för hand, och man skulle om den derpå följande dagen kunna anföra Clärchen's ord i Goethes Egmont: «Die Sonne wagt sich nicht hervor; sie will die *Stunde* nicht bezeichnen in der er sterben soll»24 – – ty den var dimmig och mulen.

Dagen derefter, åter, var klar och ren och blid, som en Maj-dag plär det vara. Solen sken så gladt, som om aldrig någon sorg funnes till i verlden; och när denna gyldene sol, hvilken ibland med sina strålar tyckes håna all den jordiska smärta som af dem belyses, när hon blef mild och aftonsinnad och slutligen sjönk ned bakom det der samma berget der «Echo-jungfrun» bodde, då voro de trenne svartklädda qvinnorna åter vid

stugans dörr, och Abraham hjelpte dem utur kärran, med nedsänkt hufvud likväl, och lille Gustaf skrek af glädje och ropade: «Hvar ä’ falle? Hur mår falle? Kommer intet falle hem snart?» och de trenne qvinnorna voro förgråtna, de hade nästan inga tårar mer qvar, men vid lille Gustafs frågor kommo dock alldeles nya fram. De gingo tysta hvar för sig, och icke ett enda ord talades på denna qväll.

Några månader efter denna slutdagen, eller just när höslotten var gjord och skörden började, satt Elin åter en afton der nere vid sjöstranden, på stenen som vi väl komma ihåg sedan fordom; men nu sjöng hon med sakta röst en af Wallins herrligaste psalmer, och var fördjupad i denna sin sång, när snabba karlsteg med ilande fart, dock utan allt språng, nalkades henne. Hon spratt till och såg sig hastigt om, ty hon hade under sången haft anletet vändt ut åt öppna, klara, lugna sjön. Och hvem stod väl nu framför hennes tårfulla men förvånande blick, om ej barndomsvännen Erik. Denne kom så glad, så fryntlig, så ifrig, men – – – stannade tvärt, alldeles häpnad och tillintetgjord öfver den förvandling som Elin undergått. Skön var hon visst ännu, men ögonen, som skulle finna det, måste vara något mera andlige än den unga, muntra, glada bondsonens.

– Kors, Elin lilla! – sade Erik. – Har du var’t sjuk? Du ser så blek och affallen ut. Det visste jag intet om; men nu kan jag grannt se det. Men du blir snart som förr, tänker jag – fortfor han, ty kärleken, som ett ögonblick stannat i sin fart, bröt nu åter fram – du blir nog kry och rask snart, för jag kan tro, att du haft af denne gångbare svåre nerffebern, som så gått och grasserat öfver allt.

Elin hvarken jakade eller nekade till denna Eriks förmodan, utan försökte att samla ihop litet intresse för fordom, och frågade vänligt efter Eriks hem och hennes egen hembygd.

– Jo, jag tackar som frågar – svarade han. – Nu ska’ jag helsa dig så förfasligt mycket från våra’t. Der står mycket bra till, men – (och här tog Erik en sorglig min och ton) far ä’ döer, som du väl kanske vet. Han dog i missumras och jolades på sjelfve missummers-afta. Det må du tro va’ något te’ ledsam missummers-vaka, det! Mor grät så fasligt, och jag med, sa’ hund, för far va’ allt goer, fast han va’ skröpligt onder ibland, och fasa sträng va’ han alltid, och aldrig ville han höra på de’ örat, att jag ville ha’ dig, Eli’ lilla; men tänk att på allra sista beslutet, när han låg alldeles som mållös i sänga, då sad’ jag ’en, att jag aldrig kan få någon lycka om jag intet får dig, och då svarte han ingenting, utan bara röste litet på hufve’t, och då tror jag för säkert (och det tror mor med), att han då mente, att vi kunna gerna få hvarandra om vi vill; och *vill* du nu, kära Eli’, så *vill* jag, och så komma vi snart ihopa, det känner jag på mig, och mor ber dig tusen gånger vara välkommen till vårat, såsom hennases sonneqvinna.

– Gud välsigna eder, mina gamla kära och goda vänner! – sade Elin och torkade ännu en gömd tår ur ögat – och Gud löne eder, som med så mycken godhet tänker på mig, arma fader- och moderlösa. Men illa skulle jag löna eder godhet, om jag antog ditt hedrande anbud, käraste Erik. Jag är icke mer den jag var i fordna dagar. Ingen sjukdom, utan sorg och lidande har gjort mig så här oigenkännelig för dig, min gode Erik, och aldrig mer kan min mun le, eller mina ögon blifva fria från tårar, eller mitt hjerta känna någon fröjd i *detta* lifvet. Och lofvat har jag och svurit till min – – – broder, i hans sista förfärliga dödsstund, att jag skulle till *min sista* timma sköta och vårda hans gamla mor, som hvarken kan lefva eller dö, utan bara lida både lifs- och dödsplågor, och derför – – min käre gode Erik – – –

Och åter upprepade Elin alla de tusen giltiga skäl, som en flicka alltid har tillhands när hon med «nej» vill afspisa en friare, utan att dock någonsin vilja säga det enda kraftiga och fullgiltiga ordet, nemligen: «jag *vill* icke, ty jag *älskar* dig icke».

Den stackars Erik plockade och nappade på sin nya hatt, gjorde äfven sina tusen invändningar, och föreslog slutligen att: «De kunde ju taga käringe-skråen te’ sig tillo’med, om Eli’ intet trodde söster-si om att sköta

för ’na» – men Elin förblef lika obeveklig, och den unga Erik, som kommit i så glada, ljusa förhoppningar, han återvände nu dagen derefter med tungt hjerta och en tung korg, och hans «ök», den snälle Brunte, tycktes känna att lasset var tyngre än vanligt, ty han var ovanligt trög; men kanske kom detta äfven deraf, att Erik kört ovanligt fort och piskat på mer än någonsin i «sali-fars-ti’» på dit-resan, så att Brunte ville ha’ sin skada igen på hemresan.

En af de giltigaste orsakerne, som Elin gaf den unga Erik till sitt envisa vägrande, försvann dock snart nog, ty när den första Novembersnön kom, bäddade den ned och gömde, likaså väl den gröna nyskurna torfvan som låg öfver mor Ingrids graf, som sonens – vid hennes sida; ty den enda *nåd*, som Gunnar bedt om, hade blifvit honom beviljad, och det var en tyst men anständig begrafning, samt att få ligga på kyrkogården, fast norr om kyrkan. Och der «norr om kyrkan» under några höga, dystra almar, der blef snart ännu flera sofvande gäster; ty när den nästa Maj-månaden stundade, då svällde de narciss- och påsklilje-knoppar, som fordom stodo i Elins lilla «roseqvarter» utanför hennes kammarfönster i Viken, nu bland sina höggröna, spetsformiga, friska blad, på Elins graf, vid Gunnars venstra sida. Abraham hade flyttat dit dem en lördagsqväll i April, och att de frodades så herrligt var hans *enda* qvarstående fröjd i lifvet.

Lena fick behålla torpet, var och förblef alltid en dugtig bondqvinna, och med tillfredsställelse kunna vi äfven tillägga, en temligt beskedlig sådan, som födde upp lille Gustaf så godt hon förstod, tills andra händer togo vård om honom; och lille Gustaf grät länge, bara man nämnde falles, farmors eller Elins namn. Lotta blef en vanlig piga.

* * *

Såsom ett litet bihang till denna «torparhistoria» skulle man kanhända kunna bifoga ett bref, som den redan af läsaren något kända kyrkoherden skref till en sin barndoms- och ungdomsvän, hvilken med lätta, bevingade fjät gått sin bana framåt, och ärans trappa uppför, ty han hade redan nått näst den högsta verldsliga utmärkelse han någonsin kunde förvänta, och va ej herde blott för *en* församling af får, utan för mångfaldiga, ty han intog och beklädde värdigt en biskops-stol. Till honom skref kyrkoherden i Maj 1843:

Bäste vän!

Så kallade jag dig i våra glada gosse-år när jag skref små lappar till dig och skickade dem med köks-Kajsa ned på tvärgatan der dina föräldrar bodde, då fult väder gjorde att vi förbjödos gå ut och således ej fingo språka mundtligen; *så* skref jag när du, alltid vandrande före mig, kom till skolan ett år tidigare än jag; *så* skref jag när du spände dina starka vingar till Upsala-flygten, och jag – – än en tid måste stanna vid Skara gymnasium; *så* skref jag när våra banor alldeles skiljdes, och du drog uppåt, och jag – – följde jorden och dess anspråkslösaste barn; och *så* – skref jag äfven i denna tid, då *hon*, den enda qvinna som någonsin var mig kär, sade mig uppriktigt, rent och ärligt, att hon – – – älskade *dig!* Och *så* – skrifver jag äfven *nu*, när lifvet nära nog är utblommadt, åtminstone aldrig mera kan bjuda mig annan vexling än den inom tankarnes område, än den mellan lif och död, *nu*, när jag väl icke står vid grafvens brädd, ty så får man ej säga vid mina kraftfulla år, men när jag dagligen och stundligen har framför mig det *enda* återstående jordiska mål, som jag någonsin kan hinna, nemligen kyrkogården, der min graf en gång, sedan jag slutat och nedlagt mitt värf, skall öppnas för mig. Jag sitter *just nu* och från skrifbordet i mitt kammarfönster betraktar dess gröna gräs-matta, och de höga träd, som stå omkring och värna denna de dödas boning, och denna anblick amalgamerar sig så underbart med din sednaste uppmaning att äfven gifva *mitt* omdöme om dessa «Almqvistiga» frågor och svar. Du säger dig *ana* och *veta* att jag *tänkt* på dem, och du anar och vet sanningen; ty *tänkt* på dem har jag visserligen, men *tänkt* såsom jag numera *tänker*, d. v. s. endast i det

tysta, utan att låta ett ord af mina tankar tränga ut på – – – tungspets eller pennspets. Nej, förseglade hos *mig* ligga alla dessa tankar *för* och *mot*, och äfven till *dig* vill jag icke yttra dem, fruktande att de ännu icke äro fullmogna, fruktande att de hos mig aldrig blifva det; ty så snart en ny idé hunnit en viss höjd, kommer en annan och slår den ned, och jag börjar tro, att de *äldsta*, de *enklaste*, de – som äfven barnet kan uppfatta, dock äro de *enda* rätta. Hvarje dag, hvarje tilldragelse tyckes stärka mig i denna tro, ehuru de högt flaxande tankarne likasom harmas öfver att ej kunna uträtta något, att alltid nödgas återvända *dit*, derifrån de alla utgått, d. v. s. *dit* till dessa enkla föreskrifter som gåfvos oss redan för tusental af år, och som vi sedan försökt vrida och vända, oss till godo, på så otaligt mångfaldiga sätt.

Du vet – – – äfven jag har sörjt öfver allt det *onda*, som – – exempelvis – det oåterkalleliga äktenskapslöftet så ofta åstadkommit, men – – – tiden har sannerligen visat mig, att det *onda* aldrig kan gå upp mot det *goda*, som i alla tider ändå *måste* blifva en följd af ett heligt *löfte*, aflagdt inför Gud, och hvilket – om icke alla – dock de flesta anse alldeles stridande mot sitt samvete att bryta. Äktenskapslöftet är nästan den enda *ed* vi svärja, och tag bort den – – och man skall se, hvarken lyckliga eller olyckliga, utan ett ljumt och liknöjdt slägte, framkrälande alldeles som djuren, hvar för sig, och icke mera hyllande något annat än den allra förfärligaste sjelfviskhet. Jag har nyligen haft talande bevis för denna min åsigt af saken, och dessa *talande bevis* ligga dagligen under formen af trenne stumma grafvar framför mina, åt kyrkogården riktade, blickar. Jag har nemligen sett en ung man anse sig *så* fast bunden af ett äktenskapslöfte, att äfven makans brott icke derifrån lösgjorde honom; jag har sett huruledes denna ed var hans enda sköld mot en annan kärlek, som hos den unga mannen var så stark, som kärlek det kan vara, och hvaraf exempel blott torde kunna sökas i de minst bildade och förljummade klasserne. Jag har sett huru tyngden af detta hans löfte, och branden af denna hans kärlek, och svedan af det styng som en annan syndare tillfogat honom, i en obevakad stund lyftat hans arm till hämnd och gjort honom till mördare. Jag har sett huru han, icke dertill manad af lagen eller någon menniskas inflytande, utan blott drifven af sitt samvete, gått fram och lagt sitt hufvud under bilan, frikännande *den*, som väl var oskyldig till mordet, men belastad af stor annan syndaskuld, äfven till den som frisade honom, och till hvilken han alltid visat sig som den hätskaste fiende. Jag har sett huru en moder, som på jorden icke egde något af värde mer än sonens lif, ej kunnat förmås att tigga om nåd för detta lif, som hon ansåg förverkadt och tvunget att förspillas, för den älskade själens frälsning. Jag har sett en ung, tjuguårig älskarinna hysa alldeles samma storartade åsigter, hört henne uppmana, stärka och lifva modet hos sin älskling, i sjelfva den nesligt förfärliga dödens stund. Jag har sett en usel, lögnaktig, fallen qvinna nästan blifva god och renhjertad af den luft som omgaf henne. Jag har sett ångern öfver en syndig kärlek framkalla förmågan till de största dygder, och, bland dem, den att draga ur mörker och djupa laster tvänne varelser, som annars troligen blifvit rof för de onda makter, hvilka redan slagit sina klor om dem, men som vikit för *tro, hopp* och *kärlek* i en ung flickas gestalt. Jag har sett huru den lifdömde glömde sina förestående dödsqval, och lika olik Victor Hugos «dödsfånges sista stunder» som Victor Hugo är olik– – jag vet väl *hvem*, alldeles förgäta sig sjelf och endast tänka, tala, bedja – – oss, som skulle lefva, att uppfostra och «väl uppfostra, samt till en Herrans tjenare uppfostra» barnet till den man, som förrädiskt mördat hans lycka, och hvars mördare den lifdömde sedan blef. Jag har hört honom, sedan bödeln redan stod färdig, ropa till mig: «Kyrkherre! Glöm ej hvad j lofvade mig om Gustaf!» Och dessa voro hans sista ord, och jag – – jag *lofvade*, och förr ville jag skänka efter hvarje fröjd af hela mitt lif, ja – – – sjelfva detta lif – än jag vill bryta detta löfte, som jag skall försöka att hålla och fylla efter min yttersta förmåga, glad att hafva afgifvit *en ed*, som äfven gifver *mig* ett enda band i lifvet; ty i min tanka äro *stora, heliga eder* just de kraftiga hjul, som frambringa *stora, öfvermenskliga dygder.* Ju starkare band och kedjor, desto större krafter utveckla sig. Och äktenskapseden, skulle den ej vara god!? ej nödvändig!? O min vän! Låtom oss bedja– – att den dagen aldrig må komma då den – – mullkastas, ty att den smutskastas, det gör ingenting: det rena, det heliga stiger så mycket dess klarare och ljusare fram ur stoftet och gruset – just derutaf.

Du ser nog af detta, att dessa «frågor och svar» ej flyga förbi mina tankar, utan att de äfven stanna der, men – – – hvad de der åstadkomma, *ber* jag dig icke ännu att fråga mig, kanske aldrig, ty himlen vet bäst, om ej den tid ännu är långt fjerran, då jag fritt och öppet skulle *vilja* besvara dina frågor och lägga mina åsigter i dagen, äfven om dessa vunnit den mognad jag sjelf fordrar, innan jag yppar en enda af dem. Älska, men spörj således icke vidare din

bäste vän

*****

P. S. Så När hade jag glömt att äfven med en *ljus bild* gifva styrka åt mitt eviga förfäktande af äktenskapseden och dess obrottsliga helgd: jag såg mig nemligen, för ett par år sedan, tvungen till den förfärligt motbjudande pligten, att först förkunna ett äkta förbund mellan tvänne de mest omaka varelser i verlden, och att sedan, straxt derefter, lägga en ung, blomstrande, nittonårig flickas hand uti en gammal, utlefvad, till själ och kropp förtorkad, kammarjunkares. Jag våndades och ville tillsluta mina ögon för denna styggelse, mot hvilken jag arbetat så mycket mina krafter förmådde, fast dessa kantrade mot en faders hårda, oryggliga vilja och en dotters oinskränkta lydnad. Men du skulle sett den unga makan, huru hon, med all den undergifvenhet för sitt hårda öde, som en qvinna kan samla ihopa, uppfyllde sina pligter och sitt kall som sjuksköterska och vårdarinna åt den knarrige mannen, som jag ändteligen, till min fröjd, fått kasta tre skoflar mull öfver, och hvars enka endast har några månader qvar af sin sorg och pröfvotid, för att sedan, klädd i rosenrödt både till sinne och lekamen, räcka handen till sin ungdomsvän och frände, och lofva honom all den trohet, som hon troget höll, äfven då äktenskapseden förmådde henne att kedjas vid en annan. O! salighet att blott se en sådan lycka på denna jorden! Och äktenskapslöftet, äktenskapseden skulle ej vara god!?!?

Noter

1)

Räfsa.

2)

Marknad.

3)

Strumpor.

4)

Församling.

5)

Vråarne, hörnen.

6)

Ger med sig, förminskas.

7)

Små persedlar som skola skyla en ful skjorta.

8)

Pressjern.

9)

En hög af tröskad säd.

10)

Bränna bränvin.

11)

Gärdesgård.

12)

En bränvinspannans oumbärliga tillhörighet.

13)

Foror, körsel.

14)

Tala om en sak efteråt, sedan det är för sent.

15)

Afklippa alla under väfningen lemnade trådar och knutar.

16)

Letat.

17)

Elin *glömde* att hon inblåst kärlek till Gud i detta tomrum, som var Abrahams själ hittills.

18)

140:de frågan i Svibelii förklaring öfver d:r M. Luthers lilla katekes.

19)

Klyfva med en knif.

20)

Förskräckt, ängslig.

21)

Hönsbur, som allmogen har inne i sina stugor eller kök.

22)

Längre fram på dagen.

23)

Zanonis maka.

24)

»Solen vågar sig icke fram: hon vill ej utpeka den timman, på hvilken han skall dö.»